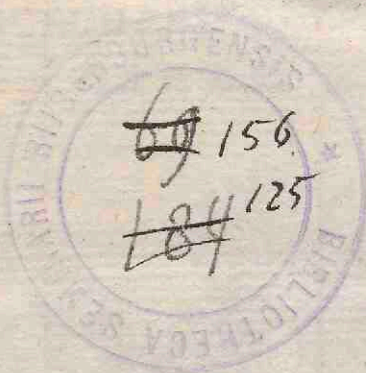

Geschiedenissen der stad Zwolle, behelsende een verhaal van haar eerste beginselen, verheffinge tot een stad, en de merkwaardigste gebeurtenissen aldaar van ouds her, tot byna dese tyden toe, voorgevallen, uit stads boeken, egte stukken en oude chronyken

<https://hdl.handle.net/1874/218106>

156/
125

~~69~~ 156

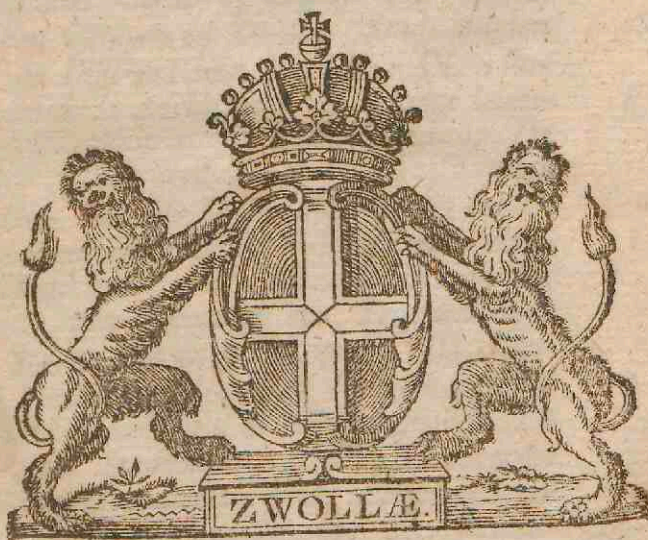
~~184~~ 125

GESCHIEDENISSEN
DER STAD
ZWOLLE,

BEHELSENDE EEN VERHAAL VAN
HAAR EERSTE BEGINSELEN,
VERHEFFINGE TOT EEN STAD,
EN DE MERKWAARDIGSTE
GEBEURTENISSEN ALDAAR
VAN OUDS HER, TOT BT
NA DESE TYDEN TOE,
VOORGEVALLEN.

UIT STADS BOEKEN, EGTE STUKKEN EN OUDE
CHRONYKEN BY EEN VERGADERT,
EN BESCHREVEN

DOOR
MR. BURCHARD JOAN VAN HATTUM
DERDE DEEL.

TE ZWOLLE
By **S. CLEMENT.** en Wed: **J. A. VAN SANTEN.**
Boekverkoopers. 1769.

BIBLIOTHECA
SEMINARII
RIJSENBURGENSIS.
COLLECTIO
LIPMANIANA.

GESCHIEDENISSEN

DER STAD

WOLLE

BEREIKENDE EEN VERHAAL VAN
HAAR EERSTE BEGINSSEL
VERHEFFING TOT EEN STAD
EN DE MERKWAARDIGSTE
GERECHTENSSEN ALDAR
VAN OUDS HER TOT DE
IN DEZE TIDEN TOE
VOORGEVALLEN

DE STAD BOVEN . EDE STADEN EN OUD
GROUPTEN BY EEN VERHAAL
IN DEZE TIDEN

D O O R

M. BURCHARD JOHANN HATTEN

DE DE DE DE

DE WOLLE

DE WOLLE
DE WOLLE
DE WOLLE

GESCHIEDENISSEN

VAN

ZWOLLE.

XXVII. HOOFDSTUK.

I N H O U D.

- I. *Verbod tegens de Vergaderingen der Protestanten. Verschil tusschen de Staten over de wyse van het Stemmen in de Claringen.*
 II. *Vervolg van dit geschil. Het weik in der minne wordt bygelegt.* III. *Geschil tusschen Campen en Zwolle. Stads klagten over de Visschers van Vollenbo.* IV. *Hasfelt maakt 't geschil over de Brugge levendig. Klagten over Cancellier en Raad. De Staten senden deswegen een Gesantschap na het Hof.* V. *De Gesanten treden in onderhandeling. Uitslag des Gesantschaps. Aanmerkinge hier over.* VI. *Philip regt het Bisdrom van Deventer op. Tegenkantinge der Staten. En van het Capittel.* VII. *Landdag deswegens gehouden. Vrugteloos schryven der Staten aan de Landvoogdesse. En aan den Stadhouder.* VIII. *Vermeerderinge der Protestanten in de nabuurige Landen. Midsgaders tot Zwolle.* IX. *Verma-*
- III. DEEL. A min

ningen des Stadhouders tegens de veranderinge. Dese sijn vrugteloo. De Steden besluiten te schryven ten voordeel der Protestanten. X. Brief aan de Landvoogdesse. Des Graafs kragtige vermaningen hier tegen. XI. Sy versoeken hem eenige vryheid voor de Protestanten. Den Raad is alhier genoodsaakt een Predikant te ontbieden. XII. Voorsorgen tegens de Beeldstormerye. Sommige Edelen versoeken de vryheid des Godsdienst. XIII. Het misbaagt ongemeen aan Aremborg. XIV. Hy brengt de Edelen van hun voornemen. De Protestanten tot Zwolle nemen een Kerk in besit. Aremborg wil dat de schuldige gestraft worden en de Kerk ruimen. XV. Onderhandeling over het laastgemelde. Voorwaarden van een verdrag met de Protestanten. XVI. Aremborg keurt het af. Hy keurt eindelyk een nader verdrag goed. Aanmerkinge op dit voorval. XVII. Margareta verbied de oeffeninge van den Protestantischen Godsdienst. Men vermaant die van Deventer tot agtervolginge des Placcaats. XVIII. Sy pogen sig by den Graaf wegens de slechte nakominge te verschonen. Sy gehoorsamen eindelyk. XIX. Alba word Landvoogd. Hy beveelt de Steden geen anderen dan R. C. Regenten te kiezen. Hy verandert de keur van een Protestantische Burgermeester. XX. Den Stadhouder snuvelt in een gevegte. Hy wordt wegens syn boedamigheden seer berreurt.

Het getal der gene, welke in het geheym, I. 1560. belydenisse van Leringen, met de heer- Verbod te- schenden Godsdienst strydende, deden, was gens de verspreidinge, merkelyk vermeerderd. In het Vergaderingen der begin viel het hen niet beswaarlyk sig bedekt Protestan- te houden: nademaal sy uit weinig Personen ten. bestonden. Dog nu sy, in getal merkelyk vermeerderd zynde, des nagts, vergaderingen en Predikdiensten hielden, lekte het geheym ook eerder uit. Den Heren van den Raad en Gesworene Gemeente hier van niet onbewust, besloten, op maandag na S. Lucie, dat men alle moeyte zoude aanwenden, om de bywoners deser byeenkomsten te ontdekken en te straffen (a). Steven Potgieter was een der eersten, die, tegens dit gebod gaande, overtuigt wierdt, dat hy geheyme Predikdiensten bygewoond, een vreemd Leeraar van Embden gehuisvest, en syn Kind binnen Embden hadt laten Dopen. Tot straffe deser overtreddinge wierdt hem de Stad en vryheid syn leven lang, omtrent dese jaren, verboden: en den Raad dreygde hem, indien hy dit verbod overtrat, op het nieuw swaarder te straffen. Harmen Leeuw, eenige tyd vroeger, sommige boeken gedrukt, en verspreyt hebbende, welke stellingen tegens den heerschenden Godsdienst inhielden, wierdt ook, na de verbrandinge deser boeken op de markt, Stads regtsgebied ontlegt. (b).

A 2

Mid-

(a) Resolucie van Raad en Meeme des jaars 1560.

(b) Oervede Boek

1560. Verschil tusschen de Staten over de wyse van het stemmen in de Claringen. Middelerwyl heerschte in Overyssel niet alleen een grote duurte der levens middelen, maar ook een seer hevige geschil, tusschen Ridderchap en Steden: over de wyse van het Stemmen, in die Vergaderingen, welke van ouds her *Claringen* genoemd zyn, en in sommige opsigten van de gewone Landsdagen verschilden. De twist openbaarde sig allereerst op de Claringe, in het laatste van het jaar 1560, in het bywesen van den Stadhouder gehouden, terwyl dat 'er in een pleitgeding gevonnist wierdt. Want schoon alle de Edellieden met twe Afgesanten der Hoofdsteden, van een gevoelen waren, wilden de overige Stedegefantten geensints gedogen, dat het grootste getal der stemmen boven dreef. Sy seyden, dat het, reets van gryse jaren af, gewoonelyk en in gebruik geweest was, dat de gehele Ridderchap d'eene, en de drie Hoofdsteden de andere stem in 's Lands bestieringe hadt: in diervoegen dat 'er nooit een vonnis gewesen, ofte iets besloten hadde kunnen worden; ten zy het meeste getal van beyde Leden het eens waren. Dog dat de meeste Edellieden, van alle Stedegefantten, of de meesten van de laatste verschillende, als dan den Lands Heer het regt hadt, met de syde, welke hy by viel, het geschil te beslissen. Zynde dit het eenigste geval, waar in den Vorst het regt van stem hadt. Dat andersints, en in val de saken door het grootste getal te beslissen waren, de Edellieden in de Vergaderingen altoos de meesters

fters waren : en de Stedegefanten , of eer- 1560.
 der de Raden der drie Steden , niet meer te
 seggen of het geringfte gefag hadden. Dat
 men de Steden vervolgens niet kwalyk dui-
 den konde , dat fy om kosten te sparen haar
 handen van de Vergaderingen afrokken. Dat
 ook hier tegen niet konde worden ingebragt,
 dat de ftemmen van alle Edellieden met twe
 Stedegefanten kragtiger , als van de overige
 gefanten waren. Nademaal niet het kleinste
 gedeelte der laaftgemelden , maar het meer-
 der gedeelte van hen de Raden der Steden
 bekleedden. Gelyk klaarlyk bleek uit de uit-
 drukkinge van de besluiten der Staten altoos
 luidende : *Is by myn genedigen Heren Stad-
 holder fampt Ridderfchap en Steden gevandt
 en geclart enz.* De Edellieden door dese
 redenen niet vergenoegt volharden by hun
 gevoelen ; en het gefchil bleef eenige tyd
 onafgedaan hangen. Dog het verwekte op
 de duur dusdanige fwarigheden , dat het te
 bedugten fcheen , dat de twe Leden fig van
 elkanderen fouden fcheyden.

Sommige , by dese oneenigheid hun voor- II.
 deel willende doen , poogden de twift nog 1561.
 meer en meerder aantestoken niet sonder uit- Vervolg
 werkinge. Want de Ridderfchap hield bii- van dit ge-
 ren weten der Hoofdsteden verſcheiden Ver- ſchil.
 gaderingen ; welke wyſe van handelen des
 tyds , volgens sommige , ongewoon was.
 Ook ſchreven de Edellieden , op den 11
 Augustus , eenpaariglyk aan de Hoofdsteden :
 hoe de afwezende Edellieden van den gehou-
 dene Landag , met de uiterſte verwonderinge

1561. vernomen hadden, dat de Steden vermeen-
den dat de vyf stemmen van haar agt afgesan-
ten, niet minder moest worden geagt, dan
van sessig of seventig uit de Ridderstand. Dat
sy dese nieuwigheid te minder hadden ver-
wagt; nademaal dese invoeringe van alle
grond ontbloot was: nog door eenige oude
brieven ondersteunt wierdt: en in tegendeel
niemant van hen alle (schoon sommige meer
dan dertig jaren de Staten Vergaderingen had-
den bygewoont) eenig blyk hadt gezien, dat
de Steden haar voorgeven op grond rustede.
Dat ook in des Keyfers Gerigtskamer en alle
andere Collegien nergens een diergelyke ge-
woonte onderhouden wierdt, en in swang
was. Dat sy egter, niet tegenstaande dese
ongegrondheid, verstaan hadden, dat de
Steden in haar voornemen onveranderlyk wa-
ren: Waar om sy ook tot nog toe geen ge-
santen na haar hadden willen zenden. Maar
nu seer vryndelyk versogten de saak op het
nieuw te willen overwegen; op dat 'er aan
beyde syden geen inbreuk, in de oude ge-
woontens, gedaan wierdt. Sy hoopten te
meer verhoort te zullen worden, dewyl sy
niet anders verlangden, dan in haar oude
vryheid te worden beschermt, en met de
Steden in goede harmonie en vryndschap te
leven. Edog betuigende te gelyk, dat, in-
dien het Landschap, ter gelegendheid van
de voorgenomen nieuwigheid der Steden,
eenig letsel leedt, sy van nu af aan hun han-
den daar van afwaschten; en sig by een ie-
der wilden hebben ontschuldigt. Nadien sy
wil-

wilden voortvaren te doen blyken, dat het Land tot nog toe nooit eenig leede door de Ridderstand veroorzaakt was. Op al het welk sy afgagten, dat de Steden een billik en regtvaardig antwoord, aan den Drost van Salland, wilden laten toekomen; op dat sy wisten hoe sy sig in desen te gedragen hadden. Den brief was tot Nyerbrugge gese-gelt, en door Jan van Haarfolte, Wolter van Coeverden, en Rudolf van Oosterwolde, uit Salland, Twente, en Vollenho onder-tekent. 1561.

Na lange onderhandelingen en veelvuldige byeenkomsten nam dit verschil, op een vrin-delyke wyse, een einde (c). op den 28 Jan-^{Het welk in der minne wordt by-}nuarius, van het volgende jaar, onder voor-waarden. Dat de stemmen als dan zouden ge-^{gelegd.}voor stakende ghouden, en door den Lands Heer ondscheiden zouden worden, indien de Ridderfchap of de meeste van haar, en de Afgesanten der Steden alle van een gevoelen waren. Dog dat in alle andere gevallen (het zy een der afgesanten sig by de Ridderstand voegde, het zy eenige uit de Ridderfchap by eenige afgesanten) de saken by meerderheid van stemmen moesten worden beslist. Dat ook als dan, het getal der stemmen even groot zynde, den Landvorst het selfde regt zoude hebben, als in het eerste geval. De-se vrin-delyke overeenkomst wierdt door de volgende Heren ondertekent: U. Ripperda, G. Raasfelt, Joan Sloet, B. van Beverfoerde toe Wernsfel, Henrick Mulert, Derrik van

A 4

van

(c) *Reynus Dav. illustr. pag. 330. 331.*

1562. van Voerst toe Hagenfoerde , Wolter van Heyden , Boldewyn Haeghen , Roeloff van Oefstewolt , Joan van Doertynhem , Arent van Oldenniel , Gerrit van Irten , Lubbert van Wynshem , Henrick de Wolff , Arent toe Boecop , Wulf van Ittersum , Johan van Harst , en luit woordelyk aldus.

Alfoe sich seker misuerstant , tusschen die Ridderfchap ende den drien Steden van Averyffel , der stemmen halven , soe sich in die Claeringhe begeuen , ende een tyt lanck erholden hefft , soe wort 't selue misuerstant , nae etlicke communicatie daer up gehouden , by Ridderfchap ende Steden verklaert , ende verstaen aldus. Dat wanneer die Gedeputierden van den drien Steden , in der Claeringhe , alle van eender opinien , meninghe , ende geuuelen sin , ende die Ridderfchap offte die meeste deel van oer vroeme Lieffden , van andere contrarie meninghe ende geuuelen sinen , dat alsdan die stemmen sich then beiden 't sijden stecken : welcker stekende stemmen als dan die Prince van den Lande , off sin Mat. Stadtholder , mit sin opinie ende stemme , woe van oldes gewoentlicken behoirt toe entscheiden ; Ende wen van beiden die selue alsoe met sin stemme byuellich wordt , daer mede is die sententie gewesen , ende gaet in rem iudicatum. Ende in allen anderen geualle : als toe verstaene , wanneer die Gedeputierden van den drien Steden niet alle eens geuuelens weren , dan eener offte meer van hem , in 't stemmen der Ridderfchap , offten den meesten deel van oer vroeme Lieffden , oft eenighe van der Ridderfchap etlicken van den Steden byuallich worden , soe behoirt die Sententie , offte dat gewisde , te gaen na den meesten stemmen , en alsoe voer recht erkandt te bliuen , Ende ingeualle sich die stemmen , then beiden sijden , in geliken getallen stekende worden , soe behoirt in

in geliken die Prince, off sin Mat. Stadthouden 1562.
die stekende stemmen met sin erkentnisse toe
entscheiden. Des toe oirkunde hebben die drie
Landdrosten, beneffens twien van der Ridder-
schap, wt elcker Lantschap naefolgende, tot be-
gherte van die gemeene Ridderfchap, ende die
Gedeputierden van den drien Steden, desse ver-
klaeringhe met oer selues hand ende naemen un-
der geschreuen.

Actum ende aldus gedaen binnen Deuen-
ter, up ten acht en twintichsten January, Anno
twie ende tsestih. U. Ripperda, G. Raesfelt,
Johan Sloet, B. v. Beuerfoerde toe Wernffel,
Henrick Muilert, Derrick van Voerst toe Ha-
genfoerde, Wolter van Heyden, Boldewin Haeg-
hen, Roelof van Oelsterwolt, Johan van Doet-
tynchen, Arent van Oldenniel, Gerrit van Ir-
ten, Lubbert van Wynffem, Henrick DWolffs,
Arent toe Bocop, Wulff van Itterfum, Johan
van Harff.

Terwyl dit geschil uit de weg geruimt was, III.
kwam een ander, van een veel geringer aan- Geschil
belang, die van Campen en Zwolle verde- tuschen
len. Den Raad binnen de laastgemelde Campen
Stad, het Camper Bier verboden hebbende, en Zwolle
kreeg hier over van haar nabuurstad, een
klagelyken Brief: even als of die door dit ver-
bod seer onregtvaardiglyk benadeelt wierdt.
Dog Zwolle antwoorde hier op, 14 dagen
later, dat ieder Stad en dus sy ook het regt
hadt, van bysondere wetten te maken. Dat
Zwolle selfs door het kopen van de grutte of
Bier accys (d), welke sy jaarlyks aan den
Koning betaalde, beregrigt geworden was,
alle vreemde Bieren uit de Stad te weren;

A 5

als

(d) Eerste Deel op het jaar 1494.

1562. als hangende van haar af den accys op de elders gebrouwene Bieren, so hoog te setten, dat niemant dese drank betalen wilde. Dat derhalven nog de verbonds brieven met Campen, nog haar voorregten door dese beraaminge geschonden waren. Dit alles vergevoegde die van Campen niet, en sy beriepen sig op een vrye besittinge van sedert het jaar 1524, tot 1560, hier hun Bier te hebben mogen verkopen. Om dit schryven meer nadruk by te setten, dreygden sy sekere beraamingen, in het jaar 1375, en 1415, tot Campen gemaakt, waar by, onder sware boeten, alle vreemde Lakens verboden wierden, tegens de Zwollenaars werktellig te maken. Dog by het slot beloofden sy hier van te sullen affien, indien de Stad dit geschil, ter uitspraak van die van Deventer, wilde stellen. (e) Welken uitslag dit schryven hadt blykt my niet.

Stads
klagten
over de
Visschers
van Vol-
lenho.

De bescherminge van de vryheid van het swarte water verschafte de Stad Zwolle gedurig vele besigheden. De Visschers van Wendele, Bierspick, en anderen beletteden ter deser tyd, door het spannen hunner netten, voor den mond deser stroom, den toeloop en gang der Visch. Ook hadden die Visschers sig laten verluiden *den mond der Zee, tegen den aanstaanden Salmen loop, tot behendinge derselwer upganck, met meerder behendigste bebengen*; gelyk men in een Brief van die tyd leeft. Dog den Raad den Drost van Vollenho, in welkers gebied die
Vis-

(e) Boek van diverse Aaffiven en Concepten.

Visschers woonden, hier van verwittigende, 1562.
 versogt hem, te willen sorgen, dat het
 voornemen der Visschers verhinderdt wierdt
 (f).

Dat dese lieden, uit een winsgierigheid, IV.
 de Stad in haar regt verstoringe deden, is 1563.
 wel te begrypen. Dog dat de Stad Hasselt in Hasselt
 weerwille van alle voorgaande vonnissen (g), maakt het
 haar oude voornemen van het leggen der geschil
 Brugge weder uitvoeren wilde, en derfde, over de
 baart seker stoffe tot verwonderinge. Het seld, Brugge
 saamste was, dat de Regeringe van Overyssel levendig.
 dit bestaan niet afkeurende haar gelaste, sig
 by de Ridderfchap van Vollenho, en de Re-
 genten van Campen te vervoegen: die hun
 best souden doen, om die van Zwolle met
 haar te verdragen (h).

Te voren hebben wy verhaalt, dat Koning Klagten
 Philip, aan Lands afgesaten tot Brussel, voor over Cau-
 syn Inhuldinge beloofde, so lang de lastbrief celier en
 van Cancelier en Raden in te zullen trekken, Raad.
 tot dat hy sig met de Staten over sekere pun-
 ten (i) verdragen hadt. Dog tot nog toe
 was 'er aan het maken van dit verdrag in het
 minste niet gearbeyt; en het Geregts-hof be-
 gon sig reets weder eenig gefag aan te mati-
 gen. Immers de afgesanten, van het S. Ma-
 ria's Capittel tot Utrecht, beschuldigden het
 selfde, op den 27 Januarius, in een Vergade-
 ringe tusschen de drie Steden tot Windesem be-
 legt,

(f) Boek van diverse Missiven en Concepten.

(g) Twede Deel 26ste Hoofdstuk.

(h) Arent toe Boecop.

(i) Twede Deel 26ste Hoofdstuk.

1563. legt, dat dit Gerechtshof des Capittels Boeren in Twente gelaft hadt, om van daar na Genemuiden, het welke den Koning liet versterken, hout te varen en vervoeren. Het versogt deswegen dat hier in voorsieninge mogte gedaan worden, op dat een ieder in syn oude vryheden beschermt wierdt. Anderen klaagden en versogten ter selfder tyd, dat de Cancellier met syn Raden, eenige vicarien tegens oude gewoonte ondernemende te vergeven, sulks verboden wierdt.

De Staten
fenden
deswegen
een Ge-
fantschap
na het
Hof.

De Afgesanten eragtede dat de onderne-
minge van dit Gerigtshof, tegens 's Lands
oude gewoontens, voorregten, en selfs met
des Konings beloften, in het jaar 1556. ge-
daan, street, namen de klagte seer hoog op.
Ook deden sy in de naaste vergaderinge van
de Staten, op den 1 April tot Deventer uit-
geschreven, een breedvoerig verslag van de
ingebragte beswaarnissen, tegens Cance-
lier en Raden. De gesamentlyke Staten 'er
seer gevoelig over zynde, sonden uit Salland
Joan Rengers, uit Twente Adolf van Twic-
kelo, uit Vollenho Boldewyn Hagen, van
Deventer Lubbert van Winssem, van Campen
Arent toe Boecop, en van Zwolle Wolf van
Ittersum na het Hof: met schriftelyke last sig
over de handelwysse van den Cancellier en syn
Raden te beklagen.

V. De Afgesanten tot Brussel gekomen zynde
De Ge-
fanten tre-
den in
onderhan-
delinge.

vervoegden sig eerst by den Graaf van Arcim-
berg: die sy, van hun last openinge gedaan
hebbende, smeekten dat hy hen ten Hove
gunstig wilde zyn. Vervolgens wierden sy
ter

ter gehoor van de Landvoogdesse Magareta 1563.
 van Parma, in bywesen van den Cardinaal
 Granvelle, en de President Viglius, toegela-
 ten. De Landvoogdesse de Geloofsbrieven
 ondersogt, en de redenen van beswaarnissen ge-
 hoort hebbende, liet de Afgesanten met
 den Grave van Aremberg en Cobel over hun
 last in onderhandelinge treden. Na dat sy,
 in het lange en brede, de beswaarnissen der
 Staten voorgedragen hadden, hebben die twe
 Heren verklaart, dat des Konings voornemen
 was, het verdrag, tot Brussel in het jaar
 1556 ingegaan, heyliglyk te agtervolgen.
 Dat hy ook tot nakominge van dien, de uit-
 drukkinge in den lastbrief van den Cancelier
 Ludolf van Hattum, en syn navolger Mepsche
 ingelast: houdende *van Wetten Regten en Ju-
 stitie te administreren*, verandert hadt, in den
 lastbrief van Boldewyn van Roon, die nu dit
 ampt bekleedde. Die van Overysfel betuig-
 den van dese veranderinge onbewuft te zyn:
 nadien den Cancelier syn lastbrief de Staten
 niet vertoont hadt. Ook hadden sy deselfde
 niet gevordert te sien, om dat hen beloofd
 was, dat 'er geen nieuwe Cancelier aangestelt
 zoude worden, voor dat de Koning met hem
 over sekere punten verdragen was. Hier na
 wierdt de Afgesanten de lastbrief van Bolde-
 wyn van Roon voorgelesen, in welke de
 aanstotelyke uitdrukkinge agtergelaten was:
 en de Staatsdienaars verklaarden, uit de naam
 der Landvoogdes den Cancelier met geen an-
 der oogmerk te hebben aangestelt, als op dat
 de Ingesetenen, by afwesendheid des Stad-
 hou-

1563. houders, sonder onkosten geholpen konden worden. Dit laatste verwekte onder de onderhandelaars een groot geschil. Want die van Overijssel hielden staande, dat een ieder Inwoonder, so wel in burgerlyke, als lyfstraffelyke saken, syn gewonen Rigter hadt; dusdanig dat 'er selfs geen eenfig geval was, waar in den Stadhouder een schuldige in hegtentisse mogte setten. *Dat is gewisse waar, seyde den Graaf, ik mag in den Lande niemant vangen of aangrypen laten.* Men verhaalt, dat Cobel het seggen van Aremberg so vreemd voorkwam, dat hy vrieg: *Wat duivels Privelegien syn dat?* Ook gaf hy de Afgesanten, sig gedurig op de oude gewoontens beroepende, ten antwoord: *dat die olde gewoonten wassen nosen badden: daar om hoognodig te wesen te verdragen.*

Uitflag
des Ge-
fant-
schaps.

De Landvoogdesse was veels te gematigt, om na sulke heersugtige taal en Raads Heer te luisteren. Want 's Lands Afgesanten, op den 14 Mey, het laatste afscheids verhoor verlenende, verklaarde sy vastelyk te hebben besloten, het Land in alle regten, voorregten, en oude gewoonten te laten. Dog vond geen reden, den veranderden lastbrief van den Cancellier, nergens mede strydende, te wederroepen. Nadien de Staten selven te voren alleenlyk gevordert hadden, dat de aanstotelyke uitdrukkinge agterbleef, welke 'er nu uitgelaten was: en deselfde voor het overige niet behelsde, dan het welk een Prins bevoegt was, aan syn Raadslieden, sonder krenkinge van iemant, te bevelen. Want dat

dat het een Vorst geoorloft was, een syner ^{1563.}
Raden, met de titel en waardigheid van Cancellier te bekleden, was sonder de minste bedenkelijkheid. Dog dat sy des niet tegenstaande den Graaf van Aremborg gelaft hadt, den Cancellier en Raden over de beswaarnissen van het Landschap te onderhouden. Dat ook den Graaf, sig met de Staten, over de verschillige punten van het regtsgebied zoude mogen verdragen. Dat sy als dan be-
loofde alles wat redelyk en billyk was toe te staan, goed te keuren, en de Staten volgens billykheid, in alles te vergenoegen. (k).

Dit antwoord van de Landvoogdesse stemde geheelyk over een, met het verdrag, ^{Aanmerkinge hier over.}
tusschen Koning Philip, en de Staten van Overyssel in het jaar 1556. gemaakt. Want by het selfde was overeengekomen, dat het Geregts-hof sig geen het minste regts gesag zoude aanmatigen, voor en al eer het geschil over des Landsheers en der Staten regtsgebied afgedaan was. (l). Ook twyffele ik geenfints, of alle twespalt zoude nu gemakelyk bygelegd zyn geworden, hadden niet der alderkragtigste der driften, namentlyk den yver voor den Godsdienst, het al nog sigtelyk te bluffen vuur van oneenigheid, op het hevigeste, van beyde syden ontfoken.

Koning Philip, seer yverig voor syn Godsdienst, siende de volkrykheid der Nederlanden, het gering getal der Bisschoppen aldaar, ^{VI. Philip regt het Bisdome van Deynter op.}
en den voortgang, die de gevoelens van Mar-

(k) Arent toe Boecop.

(l) Tweede Deel 26ste Hoofdstuk.

1563. tyn Luther en anderen dagelyks maakten, hadt omtrent het jaar 1556 voorgenomen, de Bisdommen in de Nederlanden te vermeerderen (m). Den Paus Paulus de Vierde verleende hier toe, in het jaar 1559, syn toestemminge, door een Bulle: waar by hy onder anderen binnen de Stad Deventer een Bischoppelyke setel opregtede (n). Dog het vinden van de middelen, om den Bisschop syn onderhoud te besorgen, vertraagde de uitvoeringe, tot in het jaar 1562. Wanneer de Hervormde Leringen in Friesland, door de naburigheid van sommige Hervormde Duitsehe Steden, en den handel en wandel der gemene inwoonders op Denemarken, dusdanigen opgang maakten, dat de Landvoogdesse de aanstellinge der nieuwe Bisschoppen meerder ter harten nam. Na eenig sukkelen tot Romem (o) wierdt, door den Paus Pius de Vierde, eindelyk de oprigtinge van het Bisdom van Deventer goedgekeurt, te gelyk deszelfs palen afgemeten, en des Bisschops inkomsten vastgesteld. Pius onderwierp geheel Overysse, het Graaffschap Zutphen, by na de gehele Veluwe en het Graaffschap Lingen aan des Bisschops Kerkelyk gebied. Voor jaarlyks onderhoud leydde hy hem toe 3000 Ducaten kamergoud (p); welke hy gedeeltelyk uit de Proostdyen van Deventer, Zutphen, en Oldenzaal, gedeeltelyk uit de
goe

(m) F. Strada de Bello Belgico Dec. 1. Lib. 1. pag. m. 31

(n) Vid. Aub. Miraei Cod. Donat. Belgic. Lib. 1. cap. 156.

(o) F. Strada ibid. pag. 111 & 112.

(p) De waardye van dese Ducaten is my onbekend.

goederen, van S. Agnes Berg Clooster, by 1563.
Zwolle, genieten zoude. De Prooftdyen
verklaarde hy dien ten gevolge na de eerste
vacature vernierigt, gelyk mede van die tyd
af dit beroemde Convent (q).

Dog voor en al eer men in Overyffel, van Tegen-
dese toegeleyde inkomsten aan den Bisschop, kantinge
verwittigt was, hadden de drie Steden reets der Staten.
besloten sig onderlinge, en bysonderlyk de
Stad Deventer, des Bisschops sitplaats, by
te staan, dat den nieuwen Bisschop nog in het
besit van syn waardigheid, nog goederen ge-
stelt wierdt. Want sy „en hebben“ de saken,
segt seker Schryver „anders niet kunnen ver-
„staan, dan dat dese nye Bisschoppen niet
„anders dan Kettermeysters en Inquisiteurs
„en waren, ende die Landschap van Over-
„yffel schadelyk solde wesen in hare privi-
„legien.“ Op den 28 Junius namen de ge-
samentlyke Staten het selfde besluit, dewyl
sy voor de verkorting hunner voorregten
vreesden (r).

Wat van dit laatste zy, ofte niet den Prooft 1565.
van Deventer, Joan Voorthuysen, in het jaar En van
1565, drie jaar na de oprigtinge van het Bis- het Capit-
dom, overleden zynde, gelaste den Stad- tel.
houder aan Unico Ripperda, en Eusebius
Bentink, Drost van Salland en Iffelmuiden
niemand, dan die uit syn naam kwam, in het
besit der goederen te stellen. Hen te gelyk
versekerende, dat het des Konings en Paus

III. DEEL.

B

wille

(q) Vid. Bullam Pii apud Lindeborn Hist. Episc. Davent.
pag. 4. & seqq.

(r) Willem Nagge.

1565. wille was, dat de inkomsten der Prooftdye voor des nieuwes Biffchops Bruidfchat zouden verftrekken. De Droften gehoorsamen- de, bragt het Capittel daar over fyn klag- ten, in de Vergaderinge van Ridderfchap en Steden, van den 3 October, sonder fig egter te willen verklaren, of het van meninge was den nieuwen Biffchop aan te nemen of niet. De Staten befloten niets op de befwaarniffen van het Capittel, nog konden het niet eens worden om den nieuwen Biffchop te ontfan- gen: uit vrese dat hy aan het Land te kost- baar zoude zyn. Immiddels vermaanden fy den te verkiefene Prælaat met alles fo lang ftill te staan, tot dat fy de faak geheellyk afge- daan hadden.

VII.
Landdag
deswegen
gehouden.

De Afgefanten, door de Staten, na de nabuurige Landschappen gefonden, om te vernemen of fy de nieuwe Biffchoppen ont- fangen wilden, of niet, deden op den 15 October van hun last verflag. De Licentiaat Scharf van Deventer verhaalde, dat die van Gelderland hier over met den eerften zouden raadplegen, en die van Roermonde den Bis- fchop den intrede binnen de Stad verweiger- den. Arent toe Boecop en fyn fwager Coen- raat van der Vecht wegens Campen, en Wolf van Itterfum en Joan van Hacrt wegens Zwolle gelast, het gevoelen der Groningers en Dren- thers te horen, waren sonder seker antwoord te ontfangen te rug gekeert. De Staten in dese onsekerheid, en voor en al eer iets na- ders te besluiten, fonden ses uit de Vergade- ringe na het Capittel, om desselfs besluit te horen.

horen. De Afgefanten kwamen te rug met ^{1565.}
 antwoord, dat het Capittel bereid was den
 Biffchop in de beftimmelingen van fyn stoel te
 weren: mids de Cannuniken in allen val by-
 ftand verleend wierdt; welke de Staten be-
 loofden. Dien ten gevolge verfogten de
 Staten den Stadhouder fyn bevel, aan de
 Droften van Salland en Iffelmuiden gefonden,
 in te trekken. Dewyl defe wyfe van regts-
 plegingen geheellyk tegens Lands gewoonten
 aanlicp, en het te vrefen was, dat andersints
 de goede Ingefetenen aan het hollen raakten.
 Ook fneekten fy hem de Landvoogdeffe te
 bewegen den nieuwen Biffchop te verlaten.

Dit fchryven was sonder de minfte uitwer- ^{1566.}
 kinge. Want de Landvoogdeffe beval op het ^{Vrugte-}
 nieuw, in het naafte jaar, fchriftelyk aan een ^{loos}
 ieder de nieuwe Biffchoppen van hunne ferels ^{fchryven}
 befit te laten nemen. Ook nam Joan van ^{der Staten}
 Brueffe, eenige tyd te voren, uit kragt van ^{aan de}
 haar bevel, de goederen van de Prooftdye, ^{Land-}
 voor den Biffchop, in befit. Waar door het ^{voogdeffe.}
 Capittel de moed verliefende den Prælaat van
 de Prooftdye liet befit nemen. De flegte na-
 kominge der beloften van het Capittel mis-
 haagde de Staten uittermaten: die, op den
 30 Maart, tot Deventer vergadert zynde,
 den Deken en Cannuniken met harde woor-
 den de verbrekinge der beloften verweten,
 en vervolgens de Hartoginne te kennen ga-
 ven. Dat fy den Graaf van Aremberg, uit
 naam, en van wegens het Capittel, om het
 ontslag van de Prooftdye goederen, vrugte-
 loos verfogt hadden. Midsgaders dat den

1566. Stadhouder Haar Doorlugtigheid mogte fineken, het bevel, aangaande het opgeregte nieuwe Bisdom, in te trekken; sonder dat sy op dese beswaarnisse tot nog toe antwoord ontfangen hadden. Dat sy ondervonden, dat den Graaf, schoon sig het Capittel te voren op het Landregt, wegens het beslag der Prooffdye goederen, beriep, bleef weigeren deselve te ontslaan. Dat sy hier uit met een angstig en bekommert gemoed bespeurden, dat Haar Doorlugtigheid van voornemens bleef, alhier een nieuwe, en tot nog toe onbekende Bisschop aan te stellen. Dat dit niet alleen aan het Land seer lastig zoude zyn, maar ook tegens het verdrag met Keyser Carel de V. ingegaan aanliep. Want daar by, onder anderen, over een gekomen is: dat Overyffel in alle desselfs regten en voorregten en regtsoeffeningen zoude gelaten worden. Dat sy derhalven smeekten dat Haar Doorlugtigheid, van den Koning, de vernietiging van het nieuwe Bisdom verwierf, en alle amptenaars gelaste sig van regtoeffeningen te onthouden, die tegens het Landregt strydig waren. Hopende sy te eerder te moeten verhoort worden; dewyl sy sig tot nog toe als getrouwe onderdanen gedragen hadden, en bereid waren dese gunst, na de geringheid van hun vermogen, dankbaarlyk te vergelden.

En aan den Stadhouder. Aan den Stadhouder schreven de drie Hoofdsteden, op den selfden dag, uit syn antwoord verstaan te hebben; dat de beswaarnissen, wegens den nieuwen en ongehoor-

hoorden Biffchop, midsgaders het beflag der 1566.
 Proofftdye goederen door den Raad der Land-
 voogdeffe onderfagt waren. Dog dat den
 Raad befloten hadt, fo lang het antwoord
 hier op te zullen inhouden, tot dat de Ge-
 fanten van Overyffel ten Hove kwamen. Dat
 fy fyn Genade oordeelden te moeten onder-
 rigten; dat fy 'er niet aan gedagt hadden,
 een Gefantschap na Bruffel te fenden; en der-
 halven als nog een gunftig antwoord bleven
 verwagten. Immiddels verhoopten fy niet,
 dat het verfpreyde gerugte waaragtig was,
 als of fyn Genade, uit laft van de Landvoog-
 deffe, op het nieuw den Drost bevolen hadt,
 de Proofftdye goederen in bewarender hand
 te houden. Een daad voorwaar die van een
 grote nafleep moest zyn, en een merkelyke
 krenkinge in 's Lands voorregten zoude ver-
 oorfaken. Eerder vertrouwden fy, dat de be-
 fwaarniffen zouden worden verholpen, en fyn
 Genade haar met ten eerften een gunftig ant-
 woord overfchreef (s).

Dog nooit hadden fy een ongunftiger tyd- VIII.
 ftip kunnen verkiefen, om verhoort te wor- Vermeer-
 den, dan des tyds. Want niet tegenftaande dering van
 dat den Koning de Landvoogdeffe op het de Prote-
 doordringenfte beval, den voortgang van het ftanten in
 de na-
 Proteftantendom te beletten (t), nam het buur-
 zelfde van dag tot dag in de Nederlanden den fchap.
 overhand. In Julius begonnen de Proteftan-
 ten tot Antwerpen opentlyk te prediken. In
 Zeeland, Flaanderen, Gelderland, Friefland

B 3

en

(s) Arent toe Boecop.

(t) F. Strada de Bel. Belg. Dec. 1. pag. m. 154.

1566. en elders volgde men dit voorbeeld na, en het gehele Land raakte binnen kort in rep en roer. Den Hartog van Aremborg, dese grote omkeringe fiende, wierdt met regt besorgt, dat die van Overijssel den selfden gang zouden gaan: en het Hof, in alleryl, verlatende, kwam, op den 20 dag Julius, tot Zwolle aan (v). Dog voor en aleer wy syn onderhandelingen met de Staten gaan verhalen, zal het de moeite niet onwaardig zyn, van den aanwas van de Protestanten alhier, te spreken.

Mitsgaders tot Zwolle.

Den koophandel en gedurigen wandel van Stads Inwoonders op Duitsland, Sweden, en Denemarken, alwaar, gelyk een ieder weet, de wiege van het Protestantendom was, hadt het getal der gene, die van den alhier heerschenden Godsdienst verschilden, van dag tot dag doen vermeerderen. De Herdopers, omtrent het jaar 1530, alhier de sterksten, waren nu veel minder in getal, dan de Lutheranen; die boven dien, so niet in den Raad, ten minsten onder de Gemeenslieden een groten aanhang hadden. Dit zal de reden zyn geweest, dat 'er meer van de eerste, dan wel van de laaften, wegens het houden van geheime vergaderingen buiten de Stad gebannen wierden. Swaarder was men alhier niet gewoonlyk, de belyders van beyde Godsdiensten te straffen; gelyk uit het te voren verhaalde te sien is, (w) en uit eenige andere voorbeelden nog blykt. In het jaar 1562 ontseyde den Raad de Weduwe van
Jacob

(v) *Revis Dav. illustr. pag. 349.*

(w) *Tweede Deel.*

Jacob de Wrede en Pieter Koetken deswegen 1566.
de Stad. In het jaar 1564 wierdt Hans Kort
van Gimlinge, wegens het bywonen van ge-
heyme vergaderingen, en in het volgende,
Joan van Schoeten en syn Vrouw, (hun
Kind niet hebbende laten dopen, nae orde-
ninge ende gebruik der Christelyker Kerken
leest men in het vonnis) uit de Stad en vry-
heid gebannen voor al hun leven lang (x).
Dog de meesten wierden door de vingers ge-
sien: want dese voorgenoemde personen zyn
alle de gene, die, sedert het jaar 1562 tot
1569, ontdekt zyn; schoon de Protestanten
alreets een aanmerkelyk gedeelte deser Stads
Inwoonders uitmaakten; gelyk wy, ons 't
verhaal tot den Stadhoudet te rug wendende,
ras sien zullen.

Aanstonds na des Graafs aankomst, schreef IX.
hy een vergaderinge van de Drost^{Verma-} van Sal-
land, Vollenho, en Yffelmuiden, en Afgesan-^{ningen des}
ten der drie Steden uit: aan welke, hy in het ^{Stadhou-}
huis van den Drost van Coeverden vergadert^{ders tegens}
zynde, kennis gaf, van de tweespalt des ^{de veran-}
Godsdienst in Braband, en de swarigheden ^{deringen.}
en gevolgen die 'er door moesten veroor-
faakt worden. Om een diergelyk ongeval te
verhoeden vermaande hy de Heren Drost^{en}
en de Gesanten der Steden, alle bedenke-
lyke voorforge te nemen, dat alhier geen
veranderinge in den Godsdienst voorviel.
Radende hen ten dien eynde, dat sy des Ko-
nings Placcaten, waar by onder sware straf-
fen alle vagabonden, en lediglopers waar van

B 4

het

(x) Oeruede Boek.

1566. het platte Land kriede, gebannen wierden, op het nieuw afkondigden.

Deselve
zyn vrug-
teloos
alhier.

Deze Placcaten hadden geen meerdere uitwerkinge (y), dan de nieuwen door de Landvoogdesse aan de Drossen en Amptlicden afgefonden, om onder sware straffen, alle oefeningen van den Protestantischen Godsdienst te verbieden. En gelyk het gemeenlyk gaat de vreeze van straffe werkte min kragtelyk op die van Overysfel, dan de voorbeelden van hunne nabuuren; die dese bevelen veragteden. Binnen korte tyd lieten sig omtrent de Steden Deventer en Zwolle Protestantsche Leeraars sien, die buiten de muren en op het veld predikten (z). In de Capelle gelegen op den Assenderper Enk, of immers buiten de Sassen Poorte, verhaalt men, dat de eerste openbare Predikdienst verrigt is (a). De Regeringe oordeelde het raadzaamste, om de Burgers binnen de Stad te houden, toe te laten dat hen het H. Sacrament onder beyde gedaantens in de Kerken toegereikt wierdt. Tot Campen alleen was de Regeringe in so verre meester, dat sy, onder sware straffen, de Burgers verboot, alle Predikvergaderingen van Protestanten by te wonen, en, by verlies van lyf, Kerken en Cloosters te schenden.

De Steden
besluiten
te schry-
ven ten
voordeel

In desen twyffelagtigen toestand van 's Lands heerschenden Godsdienst beleyde Egbert Ens, Dross van Coeverden, in naam en by afwezendheid van den Stadhouder, een vergaderinge.

(y) Arent toe Boecop.

(z) Willem Nagge.

(a) D. Lindeborn Histor. Episcop. Daventr. pag. 399.

ringe, van de Drost, en de Gefanten der ^{1566.}
 drie Hoofdsteden tot Windesem. Den Drost ^{der Prote-}
 van Coeverden vermaande de vergaderde ^{stanten.}
 Heren standvastelyk te onderhouden de be-
 loften, die sy den Graaf hadden gedaan, en
 diens volgens nauwkeurig te sorgen, dat de
 Inwoonders wederhouden wierden, de pre-
 dikation op het Land by te wonen. Die van
 Deventer gaven hier op te kennen hoe sy ge-
 noodsaakt geworden waren, om sulks voor
 te komen, het H. Sacrament onder de twe
 gedaantens uit te delen, die van Campen en
 Zwolle verhaalden ook welke maatregelen
 sy hadden moeten nemen. Na rype overwe-
 gingen besloot men aan de Landvoogdesse te
 schryven, om voor de Protestantsche Inwoon-
 ders een Kerk in de Steden te bekomen; ten
 einde sy daar in den Godsdienst, na gebruik
 der Augsburgsche Belydenisse konden verrig-
 ten: edog voor het versenden van den brief
 een nieuwe by een komste te houden.

De Protestantsche Burgers siende, dat de ^{X.}
 saken een goede keer namen, hebben in die ^{Brief aan}
 tusschen tyd, op het nieuw aangehouden, om ^{de Land-}
 een plaats, in welke sy hun Kerkdiensten ^{voogdesse.}
 konden oeffenen. Die van Campen sig tot
 nog toe stil gehouden hebbende deden ook
 aan den Raad het selfde verzoek. Selfs de
 Gefanten van Hasselt, Hessel Coops en Her-
 man Oeffinck, smeekten in de vergaderinge
 op den 4. of 7. September, weder tot Win-
 desem belegt, dat de vergaderde Heren aan
 de Landvoogdesse schryvende voor hun Pro-
 testantsche Burgers mede een Kerk wilden

1566. verwerven. Dog het verfoek van die van Hasselt wierdt, als buiten noodsaakelykheid gedaan, verworpen, en van de hand gewefen; en men schreef aan de Landvoogdesse, uit name der drie Steden: Hoe dat sy, door het mondelyk en schriftelyk fincken der Burgers, gedwongen wierden te verfoeken, dat die de vryheid der oeffeninge van de Augsburgsche Confessie vergunt, en een Kerk toegestaan wierde. Dat sy andersints vreesden niet in staat te zyn, alle oloop en de plunderinge der Kerken en Cloosters voor te komen. Dat sy derhalven hoopten, dat Haar Doorlugtigheid, met ten eersten, een troostelyk en minzaam antwoord zoude laten toekomen: dewyl sy by gebrek en ontsenteniſſe van dien geen middel wiffen, om de Inwoonders, tot nog toe door fraye beloften gepaayt, in toom te houden. Biddende inmiddels dat Haar Doorlugtigheid de Steden alles ten besten duide.

Des
Graafs
kragtige
vermanin-
gen hier
tegen.

Dese vertogen in schriften vervat besloten de Steden ook aan den Stadhouder over te ſenden. Dog hy, buiten alle twyffel, door den Droſt van Coeverden, van het voorneemen der Steden verwittigt, gaf ſig in alleryl op weg na Deventer; alwaar hy op den negende aankwam, en de Afgeſanten der Steden vergadert vont, om de klagende Burgers op het ſpoedigſte te vergenoegen. Den Graaf, des anderen daags, her voorſtel der Afgeſanten gehoord hebbende, betuigde, met de grootſte ontroeringe en ſmert, nooit te hebben verwagt, dat ten tyde ſyns Stadhouderſchap,

fchap, een diergelyke veranderinge in den 1566.
 Godsdienst voorgevallen zoude zyn. Ja, dat
 meer was, hy voorzag, dat 'er meer andere
 Religien zouden moeten worden toegestaan.
 Waar uit grote fwarigheden moesten volgen.
 Want nu al reets zag hy alles vol gevaar te
 zyn. Weigerde men de Burgers een kerk en
 de oeffeninge des Godsdienst 'er waren op-
 roeren en opstanden te vrefen. Stond men
 hen dit alles toe, dan hadt men de ongenade
 des Konings te dugten: een Vorft die niet
 min om fyn eygen magt, dan fyn verbintenis-
 fen met den Keyfer, den Koning van Vrankryk,
 en andere Prinzen te ontfien was. Dat de
 Steden moesten gedagtig zyn de vermaningen
 en bevelen haar door den Koning tot Gent en
 elders gedaan. Ook niet uyt het oog moesten
 verliefen, dat fy altoos gefmeekt hadden met
 geen nieuwigheden gekwelt, en in haar oude
 voorregten befchermt te worden: voorregten
 herhaalde hy, welkers befcherminge hy al-
 toos gehandhaaft had, en wilde handhaven,
 en die hem soo feer aan het herte lagen, dat
 hy eerder bereid was fyn waardigheit te ver-
 liefen, dan defelve, met behoudinge van fyn
 ampt te fchenden; gelyk hy aan haar Afgesant-
 ten, den President Vigilius, en meer anderen,
 meer dan eens heyliglyk verfekert hadt. Dat
 hy dit alles overwegende fig ten uiterften
 verwonderde, dat fy een der aldergrootfte
 nieuwigheden, namentlyk die van den Gods-
 dienst, binnen haar muuren wilden toelaten.
 Dat hy verfekert was dat de Landvoogdeffe
 'er nooit in zoude bewilligen, of fonder uit-
 druk-

1566. drukkelyk bevel des Konings konde. Oorde-
delende derhalven seer ongeraden te zyn 'er
over aan de Hertoginne te schryven. Wat
raad dan vriegten de Afsfantten om de Burgers
te stillen? Hier op antwoordde den Graaf
onder anderen, dat de Landvoogdesse en de
Edelen bewilligt hadden, dat de Protestan-
ten, op die plaatsen, hun Kerkdiensten
mogten houden, alwaar sy een aanvang ge-
maakt hadden. Dat hy om dese vergunninge
te erlangen, ook wel aan de Hartoginne
wilde schryven. Kunnende de Steden sig met
haar Gesworene Gemeentens tot den volgen-
den Donderdag, hier over beraadslagen, en
als dan hem het beslotene mede delen.
Dog hy wilde dat van syn aanbiedinge niets
in het geringste uitlekte.

XI. De Raden der drie Steden, met haar Ge-
sworene Gemeentens, het antwoord des
Stadhouders onderfagt hebbende, gelasteden
de Afsfantten op het nieuw aan den Graaf,
in de by een komst van den 13 September,
te smeeken: dat syn Genade van de Landvoog-
desse voor de Protestantische Burgers de vrye
ocffeninge van den Godsdienst, en een Kerk
verwierf; ten einde de eendragtigheid tusschen
de Inwoonders te bewaren. Ofte, dat het
syn Genade, dit afflaande, mogte behagen,
van de Landvoogdesse te verfoeken dat het
geen sy de andere Protestantische Ingesetenen
vergunde, de Overysfelse ook toegestaan
wierdt. Die van Deventer gaven boven dien
te kennen, dat de Regenten, om het ge-
meen volk, in de Lieve Vrouwen Kerk in-
gedron-

XI.
Sy verfoe-
ken hem
eenige
vryheid
voor de
Protestan-
ten.

gedrongen zynde om de beelden te stormen, te stillen, dese Kerk aan de Protestanten overgegeven hadden. Den Graaf met Egbert van Enssè, Mr. Robert van der Beek, Mr. Hendrik van Tiel en Gerard van Oostendorp, Raden des Konings geraadpleegd hebbende, betuigde op het nieuwe syn leedwesen wensgens de omkeringe, en syn vrese dat de Koning sig 'er over belgen zoude. Nogtans sag hy wel dat die van Deventer tot dese stap genooddrongen waren: en hy beloofde hen by de Hartoginne te willen verschonen, en het gesamentlyke verzoek der Steden over senden: by brieven welke hy geschreven hebbende de Gefanten zoude voorlesen; op dat sy sagen hoe seer hy de Stedens belangen behartigde. Welke nu te overleggen hadden hoe de Ridderschap de veranderinge opnemen zoude; sonder welkers weten en wille dit alles geschied was. Ook gelaste hy haar seer ernstig de beeldstormeryen en uitplonderingen der Cloosters te beletten, het welke de Afgefanten verspraken.

Middelerwyl verergerden de saken binnen de Hoofdsteden hoe langer hoe meer. De Protestantsche Burgers tot Zwolle de goede uitwerkinge siende van hunne eyschen, wierden moediger. Sy, die te voren sig seer gaarn hadden willen laten vernoegen met de inruiming van de Lieve Vrouwen Kerk, begeerden nu in S. Michaels Kerke; hunne Godsdienst te oeffenen. Daar en boven wilden sy den Raad dwingen, om een Predikant van Lubek te verschryven. Uit dit laatste

1566.

Den Raad
is alhier
genood-
saakt een
Predikant
te ontbe-
den.

scheen

1566. scheen met het Capittel grote fwarigheid te moeten volgen. Want het selfs regt, om een Pastoor aan te stellen, daar door, volgens de Magistraats gedagren, gekrenkt wierdt. Ook vreesden sy dat de te ontbiedene Predikant oproerig zoude zyn. In de by een komsten van den 19 September, tusschen de Afgesanten der drie Steden, tot Windesem gehouden, raadpleegden die van Zwolle met de andere Gesanten hier over. Het kwam hun seer gevaarlyk voor de wille der Burgers te volbrengen. Nademaal het Capittel 'er door t'onvrede moest worden. Dog in de volgende vergaderinge van den 23 September betuigden de Afgesanten van Zwolle, dat den Raad op het nieuw so seer gekwelt was, om een of meer plaatsen tot de oeffeninge van den Protestantischen Godsdienst in te ruimen, dat sy geen langer uitstel, dan tot den naastkomenden Vrydag verkregen hadde, en middelerwyl om een Predikant na Lubek hadde moeten schryven. Waar van sy den Stadhouder kennis gaf.

XII. Men raadpleegde ook nog in dese vergaderinge om het beeldstormen en plunderen van Kerken en Cloosters voor te komen. Hier van hadt men reets een menigte voorbeelden in de Nederlanden gesien, en niets hadde den Graaf de drie Steden meer aanbevolen, dan dese buitensporigheden te beletten. Men besloot dat de Drossen in ieder Carspel tien of twaalf mannen zouden gelasten, op het horen van de minste oploop den klok aan te trekken, de Carspellingen by een vergaderen
en

Voorfor-
gen tegens
de beeld-
storme-
rye.

en alle moetwil te sluiten. Daar en boven ^{1566.} namen de drie Steden op sig, om de Droft van Salland, tot bescherminge en bevryinge van alle aanyallen van de haar naburige Cloosters, Diepenveen, den Sonnenberg, Windesem, en Berg Clooster, inval van nood, vyf of ses van haar Ruiters te senden.

Het nemen van dese voorforzen wierdt op den 26 September in de vergaderinge van ^{Sommige Edelen} Ridderfchap en Steden tot Nyerbruggen goed- ^{verfoeken de vryheid des Gods-} gekeurt. Hier bleef het niet by: want de ^{dienst.} Edellieden, of immers sommige van hen besloten aan de Landvoogdesse schryvende te verfoeken, dat niet alleen de oefeninge van de Augsburgsche Belydenisse binnen de Steden Deventer, Campen, en Zwolle, maar ook buiten haar muuren vergunt wierdt. Dewyl dit het beste middel was, om de Inwoonders te vreden stellende van het beeldstormen en de vernielinge van de Godshuizen en Cloosters af te houden.

Dese brief sonden sy aan den Stadhouder, ^{XIII.} die, deselfde aan de Landvoogdesse niet ver- ^{Het mis-} sendende, hoopte, de Edellieden nog van ^{haagt on-} voornemen, in een volgende by een komfte ^{gemeen} tot Hasselt, wegens een geschil tusschen de ^{aan Arcm-} Carfpelen van Zwolle en Hasselt regthangig, ^{berg.} te beleggen, te doen veranderen. Ook was den Stadhouder in die vaste gedagten dat Lubbert van Winssem en Diderik Scharf tweeyerige Protestantfche Burgermeesters van Deventer sommige uit de Ridderfchap tot het doen van gemelde verfoek aangespoort hadden. By na des Stadhouders eerste woord,
 was

1566. was (na dat hy, op den 8 October in de vergaderinge erscheynende betuigt hadde, het nodelofte verfoek van de Ridderfchap aan de Landvoogdesse met geen vrugt te kunnen voordragen) dat hy ligtelyk bescourde, wie de aanleidinge tot den brief van de Edellicden gegeven en deselfde opgestelt hadden. Dat hy se wel zoude weten te noemen, ja ook, gelyk *Arent toe Boecop* sprcekt, *met eenen natten vinger begaen*. Want dat hem bewuft was niet alleen wat in de Raden der Steden voorviel, maar ook wat in de huifsen van de voornaamften verhandelt wierdt (b). Dat derhalven die van Deventer te overwegen hadden, wat fy gedaan, en aangevangen hadden: als zynde van het uiterfte gewigte en in staat niet alleen hen, maar ook de andere Steden en het gehele Land in onlusten te brengen, welkers gevolgen alledroevigst en rampfaligst konden zyn. Na dese rondborstige taal herhaalde den Stadhouder tot twe of driemaal toe: *Ik segge U, ende ick wilt U seggen, al sout gy my steenigen, als S. Steven, U verderssenisse is nader by als gy meynt*. Om nog meerder te doen sien, dat hy met grond en volle voorwetenschap sprak, voeghy 'er nog by, seer wel de namen van die Burgers van Deventer te kennen, die sig be-

roemt

(b) Dit gelegde van Aremberg kan niemant seer vreemd voorkomen, als men overweegt, dat Koning Philip selfs in Spanjen zynde, wift de namen der gene, die de Protestantfche Godsdienst toegedaan waren: niet alleen van voorname Heren, maar selfs van het gemeenfte soort van Lieden; gelyk uit Konings eygen brieven volgens *Strada* blykt.

toemt hadden, door geweld en de hulp van 1566.
 drie hondert Schutten, een Predikant tot Zutphen in te leyden. Sels betuigde hy bereid te zyn, de aanleyders naamhaftig te maken, indien de Regeringe hen straffen wilde, waar toe hy de Afgefanten vermaande. Op dat de Regeringe sels, dese en meer andere feiten ongestraft latende, niet gestraft wierdt. Sommige zyn van gedagten, dat den Graaf de twe Afgefanten van Deventer met het opstellen van den brief der Edelen t'onregt beschuldigde. Dog waar uit sy sulks afleiden is my onbewust. Want schoon sy sig op het gesag van *Arent toe Boecop* beroepen, kan ik by dien Schryver sulks nergens aantreffen (c). Dit nogans is seker, dat de Afgefanten ontkenen hier aan schuld te hebben. De veranderinge, seyden se verders, in de Stad voorgevallen, hadt den Raad, om erger voor te komen, goed keuren moeten. Van het voornemen der Burgers, een Predikant tot Zutphen met geweld willende inleyden, was hen niets bewust. Voor het overige, dat den Graaf hen te gemoed hadde gevoert, dat namentlyk de Gemeenslieden den goeden Man Oldeneel wegens syn yver voor den heerschenden Godsdienst, van het kussen hadden gesmeeten, dit raakte niet den Raad, maar de Gestwoene Gemeente.

Den Graaf nam meer genoeg in het ant- XIV.
 woord, hem door de Staten, in de volgende Hy brengt
 sittinge van den 14 of 24 October (d), gege- de Edelen
 ven. van hun

III. DEEL.

C

(c) *Revis Dav. illustr. pag. 361.*(d) *Revis pag. 361 en 365.* De eerste dagtekening is by my de waarstynlykste.

1566.
voorne-
men.

ven. Hy hield hen seer ernstiglyk voor de onmogelykheid van de vryheid van de oeffeninge van de Augsburgsche Belydenisse, voor het platte Land van de Landvoogdesse te verwerven: welke hy voorsag, dat desen stap seer zoude mishagen, en sekerlyk van de hand wysen. Ten tweden dat hy niet bespeuren konde dat het gemeen daar na verlangde; nadien het de Drosten om de vryheid van desen Godsdienst nog niet versogt hadt. Ten derten dat syn Majesteit binnen een of twee maanden hier te Lande zullende komen, de saken rakende den Godsdienst zoude vaststellen; en aan die van Overyssel deselfde vryheid verlenen; welke hy aan syn andere Nederlanden mogte geven. Dus dat sy niet tot het houden van een Algemene Kerkvergaderinge of verloop van eenige jaren behoefden te wagen. Verzoekende de Staten nadrukkelyk sig inmiddels te houden en te gedragen, gelyk sy tot nog toe gedaan hadden. Op dese vermaningen lieten de Staten, door Hermen van Westersholt, antwoorden, dat sy, syn genade voor syn minnelyke aanbiedinge bedankende, van voornemen waren, sig als goede en gehoorfame Ingesetenen te gedragen, en aan de Landvoogdesse om de oeffeninge van de Augsburgsche Belydenisse, met geen ander oogmerk, te hebben gesmeekt, dan inval die vergunninge konde dienen, om grooter onheylen af te wenden.

De Prote- Aremberg geviel de beloften der Staten on-
stanten gemeen wel, en versekerde de Landvoogdesse
tot Zwolle, er kennisse van te zullen geven; welke hy
nemen niet

niet twyffelde of zoud 'er ook over voldaan ^{1566:}
 zyn. Dog des Stadhouders vergenoegen was ^{een Kerk}
 van geen lange duur. Want, syn reyse na ^{in besit.}
 Lingen genomen hebbende, zyn tot Zwolle
 verscheiden Protestantsche Burgers en Studen-
 ten samen gerot, en hebben, de Lieve Vrou-
 wen Kerke openbrekende, aldaar voor de
 eerste maal in het openbaar den Predikdienst
 laten verrigten (e): egrer sonder beeldstor-
 merye en vernietinge van Autaren enz. (f);
 gelyk by sommige verkeerdelyk verhaalt
 word (g).

Aremberg door de tydinge van dit onver- ^{Aremberg}
 wagte voorval seer ontroert, en verstoort, ^{wil dat de}
 schreef, Lingen in alleryl verlatende, op den ^{schuldigen}
 28 December een vergaderinge van Ridder- ^{gestraft}
 schap en Steden uit. Den Graaf de Staten, ^{worden en}
 in het huis van den Drost van Coeverden ver- ^{de Kerk}
 gadert; het genomene besluit tot Hasselt, ^{ruimen.}
 latende voorlesen, vrieg hen of sy van fins wa-
 ren dit beraamde te agtervolgen of niet? Ver-
 volgens de voorgevallene oploop tot Zwolle
 verhalende voegde hy 'er by dat de Prediker
 die den dienst in de Lieve Vrouwen Kerke
 verrigt hadt, een dief en moordenaar was
 (b): en hy niet langer konde sien, dat de
 oproer ongewreekt bleef. Dat hy ook om de
 oproermakers wegens hun misdaad, en geen-

C 2 sints

(e) Arent toe Boecop.

(f) Lindeborn Hist. Epist. Davenr. pag. 399. Hy vergift
 sig nogtans in het jaar deser gebeurtenisse.

(g) Cujus (nempe iconomachie) exemplum (ait Michael ab
 Ysselt Hist. sui temporis pag. m. 62.) imitati sunt & in Trans-
 sylvania tres primariae Civitates.

(b) Revius Dav. illustr. pag. 369.

1566. fints om hun Godsdienst, te straffen, syn Ruiters en Krygsknegten, door hem ten dien einde in dienst genomen, aanboot. Dog dat inval hier geen werk van gemaakt wierdt, hy besloten hadt sig niet langer met hen te bemoejen. Of den Graaf dit laatste meende ofte niet blykt my niet. Dit is seker dat hy geen geheym maakte van het bevel, dat hy den Drost van Vollenho en Yffelmuiden, midsgaders den Hooffchout van Hasselt gegeven hadt, om het Swarte Water te sluyten, en alle toevoer der levensmiddelen na Zwolle te verhinderen.

XV.
Onder-
handelin-
gen over
het laast
gemelde.

Aremberg syn Aansprake gedaan hebbende zyn de Staten na het Raadhuis gegaan, en hebben agt Heren uit de Gemeente gelast, des Graafs besluit met alle de gevolgen de Protestanten voor oogen te stellen. Ook vonden sy goed seven of agt van de voornaamste Protestantische Burgers te ontbieden, om hen tot afstand van hun voornemen te bewegen, ofte immers over te halen om met alle Predikdiensten, tot aanstaande Mey, stil te staan. Niemand der Burgers erscheen op dese aansoekingen der Staten, dan alleen David Coecken, nieuw aangestelde Coffer van de Lieve Vrouwen Kerk; die nogtans niet min als de andere onbewegelyk was. Dit maakte de Staten verlegen. Want den Drost van Coeverden en den Rentmeester van Salland versekerde hen, dat den Graaf geen magt hadt, buiten bewillinge der Landvoogdesse, in de vryheid der oeffeninge van de Protestantische Religie te bewilligen. De Swarigheden waren so groot,
dat

dat men 'er over tot in den avond raadpleegde, en eindelyk het beste oordeelde te zyn, dat den Raad en Gefworene Gemeente met de Drossen van Vollenho en Diepenheim, Hendrik Mulert, Derk van Voërst, en de Gesanten van Deventer en Campen, den anderen dag om agt uur vergaderende de Protestantische Burgers zoude ontbieden, om met hen een verdrag te maken. 1566.

Ingevolge dese afspraak traden de gemelde Voorheren ter Stads Secretarie met de Burgers des anderen daags in onderhandeling: welke na lange redenwisselingen bewilligden de oeffeningen van hun Godsdienst te staken, onder volgende voorwaarden. Eerstelyk dat de Lieve Vrouwen Kerk van nu af aan zoude worden gesloten, en den Roomschen Catholiquen Godsdienst 'er niet in mogte worden geoeffent. Ten tweden dat hen tegens aanstaande Mey deselfde vryheid van Godsdienst, en het regt van een of twe Predikanten, elders openbaar gepredikt hebbende, te mogen beroepen, vergunt zoude worden; even en gelyk als in de andere Steden en Nederlanden des Konings. Ten derden dat alle het voorgevallene vergeven en vergeten wierdt, en niemant 'er over gestraft mogt worden. Voorwaarden van een verdrag met de Protestanten.

Dese voorwaarden wierden in schrift gesteld, en door de Heren aan den Graaf aangeboden: die deselve ondersogt hebbende vrieg: of men van meninge was den Konink een tyd te stellen. Hy verwonderde sig mede, hoe het mogelyk was, dat die selve Zwollenaars, die den ontsaggelyken Hartog Carel van Gelder nog ont- XVI. Aremborg keurt het af.

1566. sien, nog gevreesd hadden, sig nu door eenige Clerken en moerwilligen lieten bestuuren? Ook verklaarde hy wel gelegendheid te weten syn krygsknegten binnon te laten rukken, en de Stad tegens fulke verstoorders der algemene rust te beschermen. Dat dit het beste middel was, om van het Land die onheylen, door die van Deventer veroorzaakt, af te keren, met welke het gedreygt wierdt. Dit gezegt hebbende verliet hy de vergaderinge in verwagtinge van een duidelyk andwoord of de Staten het beslotene tot Hasselt wilden agtervolgen of niet.?

Hy keurt
eindelyk
een nader
verdrag
goed.

De verlegendheid der Staten hoe langer hoe groter wordende hebben sig de gecommiteerde Heren op het nieuw met den Cancelier in onderhandelinghe begeven: die van den Graaf eindelyk dese drie voorwaarden verworf en aan hen mede deelde. Eerstelyk dat syn Genade den oproer, alhier tot Zwolle voorgevallen, ditmaal door de vinger wilde sien en ongestraft laten. Ten tweden dat in de Lieve Vrouwen Kerke den heerschenden Godsdienst als voren geoeffent zoude worden. Ten derten beloofde hy dat, inval de Protestantsehe Burgers sig van alle nieuwigheden onthielden, hy als dan op sig nam te bewerken, dat aan hen, by verloop van tyden, deselfde vryheid wierd vergunt, als aan die van Deventer Amsterdam Utrecht enz. Nu was de grootste swarigheid de Protestanten dit ontwerp wel te laten gevallen. In het eerst waren alle de pogingen van den Raad en Gesworene Gemeente vrugteloos. Dog ten laasten gaven sy
de

de overigheid magt, om in desen na goed dän- 1566.
ken te handelen; mids dat sy in het vervolg
van alle overlast van sommige driftige R. C.
medeburgers bevryt wierden. Stads Regen-
ten, aan de Staten, van het uit de weg ruimen
der verhinginge, kennis gegeven hebbende,
beloofden in alles het eenparige besluit der
Staten te agtervolgen. Ook lieten sy op
staande voet de sleutels van de L. Vrouwen
Kerk den Coster afeyfchen, die deselve son-
der tegenstand te rug gaf.

Niemant dit horende was vergenoegder als Beloften
den Graaf van Aremberg: welke de Gecom- van den
mitteerden goede hope gaf, dat den Koning, der
in de maand Februarius aanstaande in de Ne-
derlanden komende, de nodige beramingen,
aangaande het twistige punt van den Gods-
dienst, zoude vaststellen. Ook betuygde hy
sijn bevel, van het sluiten van het Swarte
Water, op staande voet te willen intrekken.
Hy beloofde midsgaders 's Lands voorregten,
in het vervolg, niet te min als voor desen, en
als of hy een inboorling van Overijssel was,
te zullen behartigen: het aangenomen krygs-
volk sjiptelyk te betalen, en te gelaften, onder
sware straffen, sig van alle moetwilligheid op
het platte Land, alwaar sy zouden worden ge-
inkwartiert, te onthouden. Van het gene,
het welke hy die van Zwolle beloofst hadt,
wierdt een brief in 's Lands Registers inge-
lascht (?), luidende woordelyk in deser voe-
gen.

C 4

Alfoo

(i) *Arent toe Boecop,*

1566. **A**lfoo onsen Gen. Heer, Stadholder die Welgeborne Grave van Aremberg &c. den gemeynen Ridderschap ende Steden van Overijssel, binnen der Stad Swolle van syn Gen. verschreven synde, voorgehouden heeft, den afscheyt, op den 13 leffleden toe Hasselt genomen, als dat sy niet van meynige waren eenige veranderingen in der older Religie toe maeken, dan daer by te blyven, tot dat by Con. Majt. onses Aldergenadichste Heere daer inne versien solde worden &c. Ende daer beneffens syn Gen. gemelte Ridderschap en Steden voergedragen, of sy ook gemeynt waren, die voor aengetogenen afscheyt te agtervolgen ende soo veer niet, so waer syn Gen. bedacht in den Lande niet langer Justitie te administreren, noch jemant op syn verzoek toe verhoren. Met voorhodinge van commotie, soo sich onlanges binnen Swolle nae den voorichreven afscheyt, mit het gewelte openen van onse Lieve Vrouwen Kerk, ende Predicanten daar op gevolcht, buiten autoriteit Borgemeesteren Schepenen en Raedt aldaer begaen hadden. Hebben opgamelte Ridderschap ende Steden nae geholdene beraede daer op door haer verordenten den Wel Geborne onsen Gen. H. Stadholder doen andworden, dat sy als noch willich ende gemeent waren, den voorscreven afscheyt toe Hasselt naer uiterste vermogens te volgen, ende daer by te blyven; bedanckende syn Gen. toe deser Landtschap te gedragen, ende noch biddende ende begerende, ook dienstelyk, ende aendachtelyk, ende onderdanelyk, dat syn Gen. de Borgeren van der Stad Swolle de voorsc. aengerichtede commotie met genade oversien verlaten ende vergeven wolden: dat ook syn Gen. by Hooch. Con. Maj. bearbeyden ende verwerven wolden, dat wat syn Con. Maj. eeniger syner Maj. Landen ofte Steden int gemeyn ofte particulier in den Religioens saken vergonstigen ende toelaten wordt dat selvige deser Landtschap ende Steden van Overijssel oock gegunt,

gegunt, ende toegelaten worden mogen; daar by 1566.
 verzoekende dat na dem de Eerbare Ract der Stat
 Deventer uit hooger aandringende noot ende tot
 verminderinge meerder indignatie van Con. Maj.
 haeren Borgeren eenen nyen reformatie der Reli-
 gion by provisie toegestaen hebben, dat syn Gen.
 der Stadt ende Borgeren van Deventer der wegen
 ten besten aen de Hertoginne van Parma onsen
 Gen. Vrouwe gedencken ende verbidden wolde
 &c. Woer op welgedachten onsen Gen. Heere
 Stadholder den Gedeputeerden voorscr. in de
 name der alinge Landschap wederomme ter and-
 woort gegeven, dat syn Gen. sodane aen-
 gebrochten bericht in dank aename, ende dat
 selve niet alleen gerekent worde tot grooten rust
 ende vrede deser Landschap, dan ook der Con.
 Maj. ende de Hertoginne van Parma &c. beha-
 gelyck ende welvallich worden syn, ende dat
 syn Gen. de Borgeren van Swolle de aangehevene
 Commotie voor dese reyse vergave: daer by be-
 loven, dat wat Con. Maj. eeniger syne Maj.
 Landen ofte Steden in 't generael, ofte particu-
 lier, in saeken der Religie toelaten, wort die
 Landtschap van Overijssel oock vergonstiget toe-
 gelaten solde worden. Dat oock syn Gen. Landt-
 schap ende Steden ten besten voerstaen, ende voor
 alle overval verschonen wil, so dan syn Gen. tot
 noch toe gerne gedaen: Des de Gedeputeerden
 van Ridderchap ende Steden syn Gen. onderde-
 nich, ende dienstelyck van wegen den alinge
 Landtschap bedancket hebben; Begeerende dat
 hier van by den Griffier een acte gemaectet, ende
 int judiciael geregistreert mogen worden. Datum
 binnen Swolle op den 29 Decembris 1566.

De ware reden, volgens myn gedagten Aanmer-
 waarom Aremberg so seer hadt aangedron- kingen op
 gen, dat de oeffeninge van den Protestant- dit voor-
 schen Godsdienst binnen Zwolle verboden val.
 wierdt, was niet alleen syn yver voor den

1566. Godsdienst, maar ook wel bysonderlyk de gevolgen, die 'er uit voortspruiten moesten. Want alle de Protestantfche Burgers van andere Steden zouden fig op dit voorbeeld hebben beroepen, en uit kracht van dien defelfde vryheid hebben verfocht. Het zoude ook nog te vrefen zyn geweest, dat de Steden Deventer en Zwolle fig verbinden mogten, om fig onderlinge te ondersteunen. Nu dagt hy met regt goede gelegendheid te hebben die van Deventer, tot de fchuldige gehoorfaamheid, te rug te doen keren. Ook is het feker, dat dese goede uitslag geen gering gefag, aan fyn gewoonelyke magt byfette: en een ieder vreesagriger en voorfigtiger maakte; gelyk uit de volgende Gefchiedeniffen van dit Hoofdstuk blyken zal.

XVII. Margareta van Parma, eerlang van de gehoorfaamheid der Zwollenaars verwittigt, font
 1567. in de volgenden maand Februarius uit Konings
 Margareta verbied den Protestantfchen Godsdienst. Die van Deventer tot agtervolginge des Placcats vermaant.
 naam, aan de drie Hoofdsteden Placcaten, waar by alle oeffeningen van den Protestantfchen Godsdienst verboden wierdt. Midsgaders haar gelast dat alle handelingen, ten voordeel gemaakt, en gedaan, van geen kracht en waarde zouden gehouden worden. Campen, alwaar geen de minfte veranderinge in den Godsdienst voorgevallen was, en Zwolle, nu aan het bedaren gebragt, konden ligtelyk aan dese bevelen gehoorfaamen. Dog anders waren de faken tot Deventer gesteld, alwaar den Raad den Predikdienst der Protestanten verboden hebbende door het gemeen, gelyk het op het uiterlyke fcheen, genoodlaakt wierdt, het verbod in te trekken. De stedegefanten tot Zwolle, op den 6 Februarius, vergadert

gadert zynde, besloten niets het welke be- 1567.
trekkelyk was op dese swaarigheid. Dog in
de volgende byeenkomst tot Windesem gaven
die van Campen en Zwolle aan die van De-
venter te kennen, hoe dat sy gelast waren uit
bevel hunner overigheden de Stad Deventer
te waarschouwen, dat sy bedagt zyn, en
overleggen moest, dat dese saak, van het uit-
terste aanbelangen, met de grootste voorfigtig-
heid behandelt wierdt. Op dat niet alleen sy,
maar ook de andere Steden, en het gehele
Land in geen overlast en lyden geraakte. De-
zelfde vermaninge was haar ook door die van
Twente gedaan. Die van Deventer; de ge-
volgen dieper insiende, hobben hunne nabuu-
ren raad gevraagt, hoe sy, buiten staat zynde
sig door de Protestantsche Burgers te doen ge-
hoorsaamen, sig gedragen moesten.?

In dese onsekerheid zyn de Stedegefantzen XVIII.
na den Graaf, tot Vollenho zynde, gereyft: Sy pogen
en hebben die van Deventer sig op het krag- sig by den
tigste van alle blaam van ongehoorsaamheid Graaf we-
aan de bevelen van de Landvoogdesse by den gens de
Stadhouder getragt te verschonen. Dog, ge- kominge
lyk te voren aangemerkt is, de saak van de te ver-
Protestanten door de Ridderfchap en de twe schonen.
jongste Hoofdsteden verlaten zynde, was van
gedaante verandert. Den Graaf ook, sig wei-
nig aan het seggen bekreunende, verklaarde
rond uit, dat het syn schuld niet zynde de
Placcaten moesten worden onderhouden: of-
te dat die van Deventer binnen een dag of
8 of 10 iets onverwagts boven het hoofd hing.
Die van Campen en Zwolle hier tusschen
spre-

1567. sprekende, baden dat hy van het Land alle overlast wilde afwenden, en verskerden hun best te zullen doen, dat alle nieuwigheid afgeschafft wierdt. Met dese verskeringen en bedc keerden de Afgesanten, in het geheym onder malkanderen geraadpleegt hebbende, te rug by den Graaf: die enkelyk antwoorde dat hy de Landvoogdesse, ten voordeel van die van Deventer, niet schryven wilde, voor en al eer hy gesien hadde, wat die van Deventer ter uitvoeringe van hunne beloften deden.

Sy ge-
hoorfa-
men ein-
delyk.

Wat verder in dese saak gehandelt is, hoort eerder tot de Geschiedenissen van Deventer dan Zwolle: waarom wy 'er van ter loops zullen melden. Die van Deventer, ongetrooft vertrokken zynde, bewogen Ridderchap en Steden, op den 21 Mey vergadert, hun saak te behartigen. Aan Aremberg tot Harlingen in Vriesland zynde sonden de Staten een Gesantschap, met een Berigtschrift, by het welke alle voorbeelden en aanbiedinge van getrouwigheyd aangehaalt, en gedaan wierden: midsgaders versogt, dat syn Genade die van Deventer alle het voorgevallene wilde vergeven. Met belofte dat sy de oeffeninge van den Protestantschen Godsdienst zouden voortvaren te beletten; gelyk sy al reets gedaan hadden. Op den 26 Mey kwamen de Gesanten by den Graaf: die, gesien hebbende, dat syn dreygementen niet vrugteloos waaren geweest, de Gesanten antwoordde, dat hy geen kans sag de ongehoorsaamheid van die van Deventer by den Koning, of de Landvoogdesse, te verschonen. Te min dewyl sy, het niet op-
regt

regt meenende, den Prediker, die oorzaak 1567.
 van alle opschuddinge was, binnen de Stad
 hielden: en sy de laaften waren geweest, die
 des Landvoogdesses Placcaten uitgevoert had-
 den. Juist toen sy sagen dat het langer dra-
 len niet sonder gevaar was. *My moeit niets
 meer seyde hy, eindelyk de Gefanten van
 Deventer aansprekende, dan de vrome luden
 die daer by ww staan. Want sy brengen ons
 de Spanjaards int Land. Als wyse nu hebben
 woe zullen wyse weder quyt worden.* Einde-
 lyk na lange woordenwisselingen tusschen den
 Graaf en de Gefanten, midsgaders verschei-
 den vergaderingen van den Raad en Geswo-
 rene Gemeente tot Deventer, en briefwisse-
 lingen met het Hof, bewerkte den Graaf dat
 de ongehoorzaamheit vergeven, en die van
 Deventer voor dit maal, van de inkwartie-
 ringe van Krygsknegten, ontslagen zoude
 worden.

Desen gunstigen uitflag waren sy alleenlyk, XIX.
 aan des Graafs sugt voor Overysfel verschul- Albaword
 digt. (k) Hy was eenige tyd te voren, na het Land-
 Hof vertrokken, alwaar een merkwaardige voogd.
 veranderinge, rakende de bestieringe der Ne-
 derlanden, in het laaft van dit Jaar voorviel.
 Want Margareta van Parma leydde het Land-
 voogdyschap, het zy om de lastigheyd, het
 zy om andere staatkundige redenen, neder;
 en de Koning hadt de bestieringe syner Ne-
 derlanden aan Ferdinand Alvarez van Toledo
 Hartog van Alba toevertrouwt. (l)

Des

(k) *Arent toe Boecop.*

(l) *Histoire de Duc d'Albe tom. 2. Liv. 6.*

1568. Des nieuwen Landvoogds eerste forgen wa-
 Hy beveelt ren de bescherminge en steun van den heer-
 de drie schenden Godsdiensf te handhaven. Ten dien
 Steden einde schreef hy, kort na syn aankomst, op den
 geen an- 31 Januarius, in de Nederlanden, aan de Steden
 dere dan Deventer, Campen en Zwolle, hoe dat hy be-
 R. C. Re- te speurt hadt dat de voorgevallene veranderin-
 genten te gen in den Godsdiensf, en verwekte oproe-
 Kiesen. ren, in het vorige jaar, bysonderlyk veroor-
 saakt waren, door de sorgeloosheid en schuld
 van sommige harer Regenten, die, sig geensints
 na behoren van haar pligt kwytende, de mis-
 daden ongestraft gelaten hadden. Dat hy, de
 rust en welvaart harer Burgeren behartigende,
 uit Konings naam seer ernstiglyk beval,
 dat 'er voortaan geen andere personen in den
 Raad gekoren zouden worden, dan die opent-
 lyk voor goede en opregte Catholiquen te
 boeke stonden. Dog dat, inval syn vermanin-
 gen verwaarlooft wierden, sy verdagt konden
 zyn, dat de verkiesinge en affettinge der
 Raadslieden, door den Koning, gedaan zou-
 de worden. Gelastende haar te gelyk de na-
 men en bynamen der oude en nieuwe Raads-
 lieden Jaarlyks over te schryven; om dus te
 kunnen sien, of aan syn bevel voldaan wierdt
 of niet.

Hy veran- Dog eenige tyd te voren was de gewonely-
 dert de ke verkiesinge der Heren, van de Magistraat,
 keur van op den H. Pauwels Bekerings dag, hier gedaan,
 een Prote- en geheellyk tegens de sin van den Landvoogd
 stantsche uitgevallen. Want de 12 keurnoten setteden
 Burger- Dideryk van Twenhuisen een seer yverigen
 meester. Roomsche Catholique af, en stelden in syn
 plaats

plaats aan Meeſter Momme Schoolvoogd al- 1568.
 hier: die naging de Augsburgſche Belyde-
 niſſe aan te kleeven. Dit miſhaagde den
 Landvoogd ongemeen. Ook kwam den Heer
 Groesbeek, by des Stadhouders afweſend-
 heid ſyn plaats vertredende, op den 9 Maart
 tot Zwolle. Na de agt Heren Gecommit-
 teerden uit den Raad het gehele geval te
 hebben voorgehouden, vermaande hy hen
 uit des Hartogs naam Mommius uit den Raad
 te ontfetten, en in ſyn plaats een ander te
 kieſen. Het is ſeker, dat dit gehele geval
 niet den Raad, maar de twaalf Gefworene
 Gemeenslieden betrof: die, volgens gewoon-
 te, door het lot de verkiefinge te beurt ge-
 vallen zynde, de keuſe gedaan hadden; ge-
 lyk de Heren van den Raad niet vergaten aan
 Groesbeek te doen begrypen. Dog hy bleef
 onverſettelyk, en beriep ſig op de laſt hem
 door den Landvoogd gegeven. Hy weiger-
 de hen ook het uitſtel, het welke ſy verſog-
 ten, om met de nabuurige Steden en het
 Landſchap hier over te raadplegen. Maar
 niet om aan het Hof hun belangens voor te
 dragen: en toonde hen eindelyk een brief
 van den Hartog en ſyn bevelfchriften, waar
 by hem gelaſt wierdt, in val van verweige-
 ringe, binnen de Stad een beſettinge van vier
 Vaandelen (m) knechten te doen rukken. Dit
 dreygen verwekte vrese, en Dr. Mommius ſien-
 de dat alle tegenkantinge vrugtelooſe zynde,
 en

(m) *Arent toe Boecop* volgens myn aſſchrift. Dog *Reyius*
Hiſt. Dav. pag. 386. meldt van veertien Vaandelen uit de
 zelfde *Arent toe Boecop.*

1568. en weinig helpen zotde, verklaarde, aan den Raad en Gesworene Gemeente, liever syn Ampt te willen verlaten, dan de Stad in moeyelykheden te brengen ⁽ⁿ⁾. Men verhaalt dat Groesbeek horende, dat den Schoolvoogd van syn bediening afstand gedaan hadt, seyde: dat hy sig seer wyslyk gedragen hadt ^(o).

XX. Den Graaf van Aremberg, die inmiddels door den Landvoogd, na den Koning van Frankryk, met syn onderdanen oorlogende, tot hulpe, met eenige benden Ruiters en Voetknechten gefonden was, keerde, omtrent de maand Mey, met vele roem na Overyffel te rug. Alba, die veel staat op syn beleyd en dapperheid maakte, betrouwde hem op het nieuw het bevel over het leger, het welke tegen een gedeelte van het heyr van den Prins Willem van Orangien, op de been gebragt was ^(p). Aremberg, als of hy van syn ongeluk een voorgevoelen hadt, wenschte liever van dese forge ontslagen te zyn; gelyk hy aan Arent toe Boecop, die hem uit last van de Stad Campen, op den 10 Mey, verwelkomt hadde, verhaalde. Dog hy derfde dese last niet afflaan: dewyl hy al reets met sekerheid wist, dat eenige vyanden sig, in sommige oorden van syn Stadhouderschap, hadden laten sien. Hy betuigde Overyffel te zullen sparen, en ten dien einde syn knechten, niet over het land, maar over Genemuiden en de Sluys, te water, na Friesland te willen senden.

(n) Arent toe Boecop.

(o) Revins Dav. illustr. pag. 136.

(p) Histoire de Duc d'Albe Tom. 2. Liv. 6.

fenden. Terwyl den Graaf; over dese en 1568:
meer andere saken, met toe Boecop sprak,
Iag hy, door een sware Podgegra siekte gekwelt,
te bedde. Dog 's Konings dienst spoed ver-
eyschende heeft hy, schoon niet veel beter
zynde, op den 13, syn reyse na Groningen
aangenomen (9). Voor den 22 Mey hadt
hy sig rechs aan het hoofd van syn leger, be-
staande in een hoop Duitsche Voetknegren,
van het Regiment van Sardiniën, en eenige
honderd Spanjaarden en drie honderd Ruiters
gestelt. De vyanden, onder het bevel van
de twee Graven Adolf en Lodewyk van Nas-
sauw, waren omtrent seven duysend Voetkneg-
ren, en twee duysend Ruiters sterk. Aremberg,
hoe swak hy ook was, veroverde binnen
kort het Casteel Dam, enige tyd te voren
door de vyanden ingenomen: en in tusschen
dat hy de versterkinge, onder het geleyde
van den Graaf van Megeen afwagtede, leger-
de hy sig daar by in de verschansingen. Me-
geen, reets dicht by hem genadert zynde,
hebben sommige Spanjaarts, uit een dolle
drift van eere, met het leger der Graven van
Nassauw willen sryden. Den Graaf, om
dit tegen te houden mogt doen wat hy konde,
syn voorsigtigheid was te vergeefs. De oproer-
makers beschuldigden hem van lachhartigheid,
en selfs van met den vyand te hoetelen, en
dreigden alleen het gevegt te beginnen, in-
dien hy weigerde hen aan te voeren. Arem-
berg konde dese bloedige verwytingen niet
III. DEEL. D langer

(9) *Arent toe Boecop.*

1568. langer uitstaan, door een swakheid vervoert (r) set sig, gewapent hebbende, met vele moeyte en snerte te paarde. Er op sittende, vrieg hy spotswyse, of hy niet een schone Ruiters was (s). Vervolgens scharpt hy de muitfieke krygsknegten in slagorder, en valt het Nassauwische leger aan. De belhamers hadden eerlang van hun vermetelheid berouw. Sig in de moerassige Landen te verre begeven hebbende, konden sy nog voort rukken, nog agter uit wyken, en sy wierden meest door kleyn geweer gedoot, en vele krygsgevangen gemaakt. Aremberg deedt alles wat syn beleyd hem ingaf: dog siende de vrugtelosheid wilde hy ten minsten syn dapperheid tonen; en ryd op den Graaf Adolph van Nassauw aan; die hy met syn lancie doorstak. Ras trof hem een diegerlyk noodlot: syn paard doodgeschoten zynde, settede hy sig met de rugge tegens een borstweringe: de vyanden vielen in een menigte op hem aan. Een geruime tyd sloeg hy se alle met syn sabel af: dog door een hagelbui van musket schoten verloor hy het leven (t).

Hy wordt Dit was het lot van Joan van Ligni; Graaf wegens van Aremberg: een Man van uitstekende syn hoe- dienften: die een goed Soldaat, een grote danighe- Krygs Overste, en een wyse Staatsdienaardes seer was. Philip verloor veel aan desen getrouwen Heer, en de Stad Zwolle en geheel Over-

(r) *Histoire de Duc d'Albe tom. 2. pag. 216 & 217.*

(s) *Reyns Dav. illustr. pag. 387.*

(t) *Histoire de Duc d'Albe tom. 2. pag. 217.*

Overyffel niet minder: alwaar hy als een Va- 1568.
 der des Vaderlands, wegens syn minfamen
 ommevang, opregte liefde voor de Ingefe-
 tenen, en fugt voor de bescherminge van
 's Lands voorregten, betreurt en een veel
 gelukkiger lot waardig geoordeelt wierdt.
 Eene fwakheid beroofde het Land van een
 Man alle de hoedanigheden besittende, wel-
 ke de grote Mannen maken, sonder byna
 eenige van de gebreeken te hebben, welke
 hen maar al te dikwils versellen.

I N H O U D.

- I. De Staten beklagen de rouw aan de Gravinne. De Graaf van Megen wordt Stadhouder II. H. Sticker, wegens Godslasteringe gevangen, ontolugt. Alba's vrindebyke handelwyse met de Stad Campen. III. Hy ontslaat haar alleen van het Krygsvolk. Klagtbrief der Staten aan des Konings Raad. IV. Welke sig verantwoord. Vergaderinge der Staten deswegen. V. C. Quarree wil de Regeringe der Steden onderzoeken over de vorige oproer. Gesantschap na den Stadhouder deswegen is vrugteloos. VI. Quarree soekt 'er de Raad tot Zwolle toe te bewegen. Welke met de Gemeente 'er in toestemt. VII. Alba eyscht een naamlyst der Renteniens van de Stad. Hy slaat het smeekschrift der Staten aangaande het onderzoek van Quarree af. VIII. Hasselt versoekt by een smeekschrift aan Alba om een brugge over het swarte water. Cancelier en Raden soeken vrugteloos haar met Zwolle te vereenigen. IX. Tegen berigt van Zwolle tegens het Hasseler smeekschrift. X. Gesantschap van Zwolle na het Hof. Het vonnis valt ten nadeel van Hasselt uit. XI. Alba verbiedt de Overysfelsen buiten Lands te reysen. De Steden schryven hem om de vernietinge des verbods. Alba's redenen van verweigeringe. XII. Nieuw

Nieuw smeekschrift der Staten om de vernietinge te erlangen. XIII. Alba eyscht een 100ste 20ste en 10de penning, welke Overysfel weigert. Megen doet nieuwe aansoek. XIV. De Staten volbarden en kopen de penningen af. Sware waterloed. XV. De Steden schryven Alba om de vernietinge van de nieuwe Ordonmantie over het bystrasselyke. Deselfde wordt afgekondigt. XVI. De Statens Gesanten versoeken de vernietinge 'er van by het Hof. Alba's antwoord. XVII. Misnoegen over syn gedrag. Des Konings Raad daagt een berdopers Predikant voor sig. De Stad beschermt haar regts gesag. XVIII. De Steden schryven Alba wegens haar regts gesag. Alba's redenen van verweigeringe. XIX. Zwolle gedrukt door inkwarrieringe. De Stad met Campen send een Gesantschap na het Hof en word 'er van bevryt. XX. De Steden schryven Alba om ontslag van haar gewoontens in scharifte over te moeten senden. Des Stadhouders dood. Syn hoedamighbeden.

Den Landvoogd, Hartog van Alba, stuit te ras de gevolgen, welke den gemelden veldslag (a), op den 23 Mey, tot Heyligerlo voorgevallen (b), scheen na sig te moeten slepen. Het verlies van den Graaf van Aremberg was alleen onherstelbaar. Staten van Overysfel betruigden 'er, I.
1568.
De Staten
beklagen
de rouw
aan de
Gravinne.

D 3

Gra.

(a) Histoire du Duc d'Albe. Tom. 2 Liv. 6.
(b) Revius Davent. illustr. pag. 387.

1568. Gravinne Weduwe, hun droefheid over, en gaven aan den Overledenen Stadhouder dien lof, welke hy door syn wys gedrag, en fugt voor 's Lands inwoonders, regten, en voorregten, verdient hadt. Sy troosteden, so veel mogelyk was, haar Genade door de overweginge, dat het alle menschen opgelegd was, iets vroeger of later, uit de wereld te scheyden. Sy eyndigden hun rouwbeklags brief met betuiginge, van een altoos durende bereidwilligheit, en aanbiedinge, om haar Genade alle mogelyke diensten te bewyfen (c).

De Graaf van Me-
gen wordt
Stadhou-
der.

In de maand Augustus, wierdt een plegtigen uitvaart, van den overledenen Stadhouder, door Ridderfchap en Steden gehouden. De Graaf van Megen Stadhouder van Gelderland wierdt door den Landvoogd in plaats van den Graaf van Aremberg tot Stadhouder van Friesland, Overyffel, Groningen, en Lingen aangestelt. Waar van hy de drie Hoofdsteden verwittigde met bevel den Graaf in die waardigheit te erkennen (d).

II.
H. Sticker
wegens
Godslaste-
ringe ge-
vangen,
ontvlogr.

Ily beval, ter selfder tyd, aan de Stad Zwolle, den Capellaan Harmen Sticker, betigt van Godslasteringe gepredikt te hebben in hegtenisse te setten, en na mate der misdaad te straffen. Den Raad gehoorsamen- de, nam den Capellaan gevangen: die het zy om syn onschuld, het zy uit hardnek- kigheit, de betigtinge ontkende. Weshal- ven den Landvoogd en Seger van Groesbeek den

(c) Uit de Statens brief van den 4 Junius.
(d) Arent toe Boecop.

den Raad gelafteden, Harmen Sticker te 1568.
 pyningen: en syn misdaad bekend hebben-
 de te hangen. Het geluk van den Capel-
 laan was dat hy, op den 7 Junius, de ge-
 vangenisfe ontsnapte. Met regt was de Re-
 geringe bedugt, dat Alba haar verdagt hielt,
 aan de vlugt te hebben medegewerkt. Sy heeft
 daar om niet alleen den Landvoogd van haar
 onschuld verskert, maar ook den Bisschop
 van Deventer bewogen, door een brief haar
 onnosselheid dien aangaande heyliglyk te be-
 tuigen. (e)

Het bleek niet lang hier na, dat den Land-
 voogd, inval hy al met dese plechtige on-
 schulds betuiginge genoeg genomen heeft,
 de Regerings vorige grote toegeeflykheid
 voor de Protestanten geensints vergeten hadt.
 pen.

Want schoon hy voor syn togt na Friesland
 tot Deventer, en hier na tot Campen kwam,
 vereerde hy Zwolle geensints met syn tegens-
 woordigheid. Nog meer sag men sulks uit
 syn vrendelyke wyse, met welke hy die
 van Campen behandelde. En inderdaad syn
 gedrag met die Stad scheen aan sommige fy-
 ner Hovelingen, so ongemeen vrendelyk,
 dat de Graaf van Barlaymont tot de Gesanten
 van Campen seyde: *O gy, van Campen, syt*
uitermaten in des Hartogs gunst. Het groot
 betrouwen dat hy op dese Stad stelde, door
 haar de sleutels der poorten alleen, met uit-
 sonderinge van de Steden Deventer en Zwol-
 le, te betrouwen liep nog meerder in het oog.
 Want aan den Raad en Gesworene Gemeente

1568. van Campen fulks toegelaten hebbende, vrie-
gen de Afgefanten van Zwolle Wolf van
Itterfum en Joan van Haerft of hun Stad niet
met uitsluitinge van de Bevelhebber van het
Krygsvolk de forge van Stads poorten te o-
penen en te fluiten, ook zoude worden toe-
vertrouwt? Waar op hy antwoordde, dat
hy dese forg aan alle krygs Overften der Ste-
den aanbevolen hadt: hoewel het waar
was dat hy de Raad van Campen hier van
eenigfints uitsonderde. Indiervoegen nogtans
dat defelfde dese magt niet alleen, maar te gelyk
met een Lid van de Gefwore Gemeente hadt.
Op fttaande voet fig na de Gefanten van Cam-
pen kerende feyde hy, in de Fransche fpraak,
de Stad Campen, metten eerften dag, van
haar befettinge te zullen ontledigen.

III. Ook hielt hy ftiptelyk woord: en, op
den 7 Augustus, Campen verlaten hebben-
de, gelastede hy op den selfden dag de be-
fettinge de Stad te ruimen. Voornamentlyk
om dat den Raad fig (leest men in een brief
van de Heer Noircarnes) feer voorfigte-
lyk, wyffelyk en getrouwelyk, gedurende de
beeldstormerye, en in het oproerige jaar
1566. gedragen hadt (f). Des Landvoogds
gunft was aan die van Zwolle niet min
nodig als aan die van Campen geweest.
Nademaal d'eerftgenocmden de befettinge
van des overledenen Graaf van Aremberts
Krygsvolk, niet alleen genoodfaakt wier-
den by de Burgers, maar ook in de Cloofsters
te inkwartieren. Ook nam de Stad deswe-
gen?

(f) Arent toe Boecop.

gen, en om het Konings Leger te provian- 1569.
deren, een summe gelds op (g).

Middeleryl meenden de Staten van Over-
yffel gedurig redenen van klagten tegens des
Konings Raad in Overyffel te hebben. In
het begin deses Jaars hadt dit Hof voor sig ge-
dagvaart, de Weduwe en Kinderen, van den
overledenen Rentmeester van Salland Joan
Doys. De Stad Deventer, de woonplaatse
van dese Weduwe en de twe andere Hoofd-
steden hebben een vergaderinge tot Windesem
belegt, om den gevreesden inbreuk harer
voorregten af te keren. Dog na rype over-
wegingen scheen het haar toe, dat de gefa-
mentlyke Staten by dit voorval aanbelangen
hadden. Weshalven sy een algemene Staats-
vergaderinge tegens den 9 Maart uitschreven.
De Gesanten der Staten het bestaan van Can-
celier en Raden onderfogt hebbende, schreven
vervolgens aan des Konings Raad, te hebben
verstaan, datse sig, eerstelyk, niet ontfag sig over
twistende lieden regtsgefag aan te matigen: Ten
tweedden Burgers der Steden te dagen; en ten
derden andere gerigtshandelingen te oeffenen.
Alle ondernemingen strekkende tot verkortinge
van des Landschaps voorregten, oude gewoon-
tens, en verdragen met den Keyser ingegaan.
Ja, dat meer was, tegens de uitdrukkelyke
bevelen des Hofse selfs. Want de Landvoogdesse
van Parma, so wel in het Jaar 1563 als 1566,
Landsgefanten verklaart hadde, dat des Ko-
nings ernstig voornemen was, 's Lands gefag
in genen dele te krenken. En dat, inval den

D 5

doen-

(g) Resolucie van Raad en Meente van den 12 Julius.

1569. doemmalige, Raad sig de magt van iets te gebieden, en verbieden mogt aangemagtigt hebben, sulks buiten last van haar Hoogheid geschied was. Om welkers overwegingen sy den Raad vermaanden, van alle regts oeffeninge in het vervolg af te sien: en versogten ten spoedigsten een billyk en voldocnend antwoord. Ofte dat sy by onttentnisse van dien genoodsaakt zouden zyn een nieuwe algemene Staats vergaderinge te beleggen, en over dese verweigeringe te Raadplegen.

IV.
Welke sig
verant-
woord.

Den Cancelier en Raden, het schryven der Staten op den 12 Maart beantwoorde, ontkenden op het kragtigste ooit of ooit 's Lands gesag te hebben verkort, en betuigden op het heyligste ook nu geen diergelyk voornemen te hebben. Sy vertrouwden hier om ook, dat de Staten des Konings gesag in genermaten zoude verkorten, en het hunne tragten uit te breiden. Dat ter betoog van hun onschuld en tot afweringe van de opgeworpen beschuldinge, overwogen moest worden, dat sy van den Koning met sekere last-brief voorfien waren, welkers inhoud sy stip-telyk moesten agtervolgen: en van sins waren op het naukeurigste na te komen: sonder sig in het minste schuldig te kennen van door die weg 's Lands regtsgebied in het geringste te na gekomen te zyn. Dat dit laaste ook nergens beweesen was, hoe wel het als iets onbetwistbaar, in de brief der Staten opgegeven wierdt. Want, wat het eerste betrof, sy wilden geensints ontveynsen, dat sy uit last van den Koning en syn Stadhouder de twis-tende

tende erfgenamen over de Doornbussches 1569.
 Lheengoederen in Salland gelegen, door
 regtsgefag te ontscheyden. Dog wel verre
 van hier door hun gefag te buiten gegaan te
 zyn, fy hadden ingevolge billykheid gehan-
 delt. Nademaal de partyen twiften niet
 over den eygendom deser goederen, maar al-
 leenlyk over de befittinge der felver; welkers
 laaftes kenniffe en ontscheydinge ontwiftbaar
 den Koning toe kwam. En wat raakt, vrie-
 gen fy, dit gehele geval de Stad Deventer,
 welke geen het minfte regtsgefag in Salland
 op het platte Land kan oeffenen? Het is
 even waar, vervolgden fy, dat ten tweden de
 Weduwe Doys door ons gedagvaart is, ten
 einde van haar 1400 Caroli guldens, die
 haar man gedurende fyn Rentmeesterschap ten
 agteren gebleven is, te verhalen. Dog hoe
 kan hier aan misdaan zyn, nademaal de
 kenniffe van fulke geschillen aan den Land-
 vorst staat: en ook al van ouds in Overyffel
 gestelt was? Dat ter bewys van het laafte
 nog eenige voorbeelden, ten tyde der Bis-
 schoppen van Utrecht gebeurt, aangehaale
 konden worden. Dat voor het overige en
 ten allen overvloed genoegzaam uit de stukken
 bleek, hoe ongaarn fy de Weduwe en haar
 Kinderen hadden willen aanspreken, en so
 lang gewagt hadden tot dat fy wegens uitdruk-
 kelyk bevel de Weduwe in regten hadden
 moeten betrekken. Waar door fy schenen
 te kennen te geven, dat hun onderneminge
 geenfins als met opset om 's Lands voorregten
 te krenken begonnen was; gelyk de Staten
 staande

1569. staande gehouden hadden. Dat wat eindelijk het gebod van de Hartoginne van Parma van het jaar 1563 en 1566, aanging, voor so verre hen by het selfde alle regtsge-
 sag verboden was, hen het uitermaten wel geviel. Want sy geensints na overtolligen arbeid begerig waren, en sy sig 'er so lang na gedragen zouden tot dat den Koning anders beval. Voor het overige melden sy dat den Landvoogd hen ernstiglyk hadt gelast, hun Berigtschrift stiptelyk na te komen, en indien sy 'er van te voren eensints van afgeweken waren sy het in 't vervolg uit vrese van des Konings, en syn ongenade, verbeterden. Uit al het welk genoegsaam bleek, dat sy niets ondernomen hadden, dan het welk sy voor God, den Koning, en de gehele wereld verantwoord konden: en hun voornemen geensints was, de geregrigheden van dit onse Landschap te krenken: Waar van sy meest alle inboorlingen waren. Het is dan te hopen, eindigen sy hun verantwoordinge, dat dit Landschap van niemant groter schade dan van ons te verwagten heeft (b).

Vergaderinge der Staten deswegen.

Het scheen in het eerst, dat de Staten, op den 28 Maart, tot Windesem vergadert, in het schryven van Cancelier en Raden geensints genoeggen namen. Want sy raadpleegden seer ernstiglyk, wat hen nu vervolgens te doen stont. De swarigheid was te groter, nademaal sy wisten dat den Landvoogd de veelvuldige algemene Staats vergaderingen seer mis-

(b) *Arent toe Boecop.*

mishaagden. Sy besloten deswegen dat de ^{1569.} Gefanten der Ridderſchap alle de Edellieden van het ingekomene antwoord des Konings Raad zouden verwittigen : en ook vermanen, bedagt te willen zyn, om alle indragt in 's Lands voorregten te verhinderen.

Het is feer vermoedelyk, dat de grotere en meer gegronde befigheden, met welk de Staten vervolgens overvallen wierden, hen het gefchil met Philips Raad uit het oog deden verliefen. En inderdaad de aankomst van den Commiffaris Carel Quarree in Overyffel, trok de gehele oplettendheid der Staten tot fig. Want hy was door den Landvoogd gelaft, om de Regenten der Hoofſteden en andere plaatfen onder eede te verhoren, over den oorfprong der oproeren en onluften, welke in het Jaar 1566 voorgevallen waren. Den Commiffaris, op den 6 Junius, met deſe laft tot Deventer komende, heeft den Raad van des Landvoogds bevel openinge gedaan; en vermaant 'er ſonder de minſte tegenkantinge aan te gehoorſamen. Na een flauwe verweringe, verklaarden de Heren van den Raad, de gene niet te zyn, welke den Koning iets wilden weigeren. Immiddels betuigden ſy niet te hebben kunnen nalaten, uit overweginge van hunnen eed aan de Stad gedaan, ſig op de Stads voorregten, regten, en oude gewoontens, te hebben beroepen, en hem 'er van verwittigt. Harder viel die van Deventer dat den Commiffaris, des anderen dags, in het huis van den overledenen Burgermeester Dieterik Scharf

1569. Scharf vallende, van het huisraad en verdere nalatenschap een Inventaris opstelde: sonder voorkennis des Raads, welke 'er een gerigterlyk protest tegens liet doen.

Gefantschap na den Stadhouder deswegen is vrugteloos.

Met de uiterste gevoeligheid en droefheid namen de Staten, ter verzoek der drie Hoofdsteden, op den 15 Julius, deswegen tot Zwolle vergadert, Carel Quarrees bestaan op. Sy oordeelden het van so een groten nasleep te zyn, dat sy na den Graaf van Megen, tot Arnhem zynde, sonder dralen een Gefantschap fonden. De afgefanten waren uit Salland Joan van Laer, uit Twente Jo. Ripperda, uit Vollenho Bartelt Sloot: van Deventer Lubbert van Winsen, en Mr. Stephen van Rhemen, uit Campen Hendrik de Wolph, en Arent toe Boecop, wegens Zwolle Wolfgang van Ifferfum, en Joan van Haerst. Sy hebben, op den 19 Julius, den Graaf van Megen met het verkregene Stadhouderschap veel geluks gewenscht hebbende, Quarrees stout bestaan verhaalt, en om Raad versogt in welker voegen het Land sig uit dese swarigheid zoude redden, en het gevaar van 's Lands voorregten te verliezen, afkeren? Den Graaf, de klagten der Staats Gefanten hebbende aangehoort, heeft geantwoord, dat hy vreesde, dat sy geen verligtinge op die beswaarnissen, by het Hof zouden verwerven. Nademaal men aldaar voor ontwyffelbaar hielt, dat alle voorregten stil stonden, inval 'er de misdaad van gekwetste Majesteit begaart was.

Niet

Niet te min 'er weinig hoop was van ver- 1569.
 hoort te worden, hebben de Staten hun klag- VI.
 ten aan het Hof gefonden. Den Commissaris, Quarree
 middelerwyl syn last tot Deventer hebbende soekt 'er
 uitgevoert, is van daar vertrokken, (i) en den Raad
 den 21 Julius, tot Zwolle aangekomen. Den Raad
 Raad liet hem door Bitter van der Mersche tot Zwolle
 Burgermeester in der tyd, Wolf van Ifferfum, wegen.
 Joan van Haerst, Jacob Duisterbeek, Joan
 Loese en Mr. Hilmich Splitloof, verwel-
 komen. Carel Quarree, de Gefanten des
 Raads voor de bewesene eere bedankt heb-
 bende, heeft hen van syn last verslag gedaan,
 en bekend gemaakt, dat de oorsaak van syn
 komste was, om de Regenten na de oor-
 sprong en aanleidinge der vorige onlusten on-
 der eede te verhoren. Joan van Haerst, een
 der bekwaamste Regenten van syn tyd, het
 woord opvattende, antwoorde dat den Raad
 'er niet in konde bewilligen: nademaal dit
 onderzoek geheellyk met Stads voorregten
 frydig was. Het is van den Burgermeester
 in der tyd, en van niemant anders, hervatte-
 de Quarree, dat ik het antwoord op myn
 voorstel verwagte. Vervolgens voortvarende
 poogde hy de billikheid van syn last te ver-
 regtvaardigen. Bysonderlyk hier op steunen-
 de, dat de Stad sig, in het Jaar 1566, aan
 de misdaad van gekwetste Majesteit schuldig
 gemaakt hadde, welkers kennisse alleen aan
 den Koning als Landsheer toekwam. Joan
 van Haerst, sprak hier op het nieuw tusschen,
 en erinnerte den Commissaris, dat den over-
 ledene

(i) Arent toe Beecop.

1569. Iedene Heer Stadhouder vergiffenisse van alle dese vorige onlusten verleent hadde. Dog den Commissaris geantwoord hebbende dat des Graafs vergunninge, buiten volkomene last en magt geschied zynde, ter Konings keur stond, of hy deselfde goedkeuren wilde of niet, hebben de Gesanten tyd van beraad verfocht en verkregen, om 'er over met hunne MedeRegenten te raadpleegen. Na rype overweginge van den Raad, zyn de Gesanten, by den Commissaris, te ruggekeert, met antwoord, dat hun overigheid den gedanen voorstel, uit overweginge van den eed, op S. Pauwels Bekerings dag gedaan, van so veel gewigt vont, dat sy voor af 'er in toe te stemmen, het gevoelen van de Gesworene Gemeente moest horen. Dat sy ook, in gevalle het onderzoek moest worden gedaan, eragtede noodzakelyk te zyn, dat 'er ten minsten de twe Burgermeesters in der tyd by tegenswoordig waren. Quarree, schoon van gedagten, dat syn voorslag de Gesworene Gemeente niet betrof, hadt 'er niets tegen dat den Raad aan de Mede Regenten 'er kennis van gaf. In die sekere gedagten, dat sy, overwegende dat het doen van het beslotene onderzoek geen bysondere lieden betrof, nemaar in het algemeen Stads inwoonders of de gehele gemeente van Zwolle. Welke, sig aan misdaad van gekwetste Majesteit schuldig gemaakt hebbende, even gelyk alle andere lichamen of Universiteiten, alleen des Konings regtsdwang onderworpen was. Geheellyk anders dan in val cenige bysondere lieden
fulk

fulk een feit misdreven hadden : wanneer de 1569.
 Magistraat hun wettige regtsoeffeninge geen-
 sints betwist wierdt. Dat ook al verder de
 Regenten des te eerder moeten gehoorfa-
 men : gemerkt den Koning nooit iemand
 meerder konde begunstigen, dan by de Be-
 schuldigten, gelyk sy waren, selven, wegens
 de misdaad, onderzoek te laten doen. Be-
 halven dat het te vermoeden was, dat de te
 doene informatien meer tot voor- dan nadeel
 van de Regeringe zoude moeten uitvallen.
 Dat wat het andere betrof, om namentlyk de
 Regeringe, in het bywesen van de twe Bur-
 gerveesters in der tyd, te verhoren, fulks
 niet aannemelyk was; nademaal de twe Burger-
 veesters selven, niet min als de andere Re-
 genten, moesten onderzocht worden. De
 Afgesanten des Raads, door Quarree's rede-
 nen overgehaalt, hebben verklaart 'er ge-
 noegen in te zullen nemen: en om geen an-
 dere reden 'er de Gesworene Gemeente af
 te zullen verwittigen, als op dat alle de Le-
 den, van den aard en geschapendheid deser
 zaak onderrigt, syn oogmerk niet mogten
 tegenstreven.

Dien ten gevolge heeft den Raad, na de Welke
 terugkeringe der Afgesanten, besloten de Ge- met de
 sworene Gemeente, des anderen dag's mor- Gemeente
 gens om ses uur, te vergaderen. Den Raad er in toe-
 heeft als dan de Gemeenslieden op het na- stem.
 drukkelykste vermaant, den Commissaris te ge-
 hoorsamen. In der daad, seyden sy, de bil-
 lykheid vereyscht; dat men den Koning het
 versogte onderzoek vergunt: nademaal de ge-
 steltenis

1569. steltenis en aard der misdaad het vereyscht; en de Stad Deventer en anderen 'er ook reets in bewilligt hadden. Na genomen beraad, nam de Gesworene Gemeente het besluit, des Raads voetstappen te volgen: in meninge en mer voornemen om de Burgers so veel te verschonon, als het mogelyk was, sonder den te doene eed te krenken (k).

VII. De Regenten toonden hen, ter selfder tyd, niet min bereidwillig den Landvoogd, in een ander verzoek, te bewilligen. In de Maand Maart vorderde hy van de Stad Zwolle, en andere Steden, een naamlyst der inwoonders: die het zy losse-, het zy lyfrenten van de Steden genoten: midsgaders de hoeveelheid van dese Jaarlykse opkomsten. De Regenten bewilligden eenpariglyk den lyst den Landvoogd toe te senden: Hoewel, inval men sommige schryvers geloven mag, na vele angstige raadplegingen. Nademaal sy met die van Deventer en Campen dit verzoek, voor een nieuwigheid, aansagen; welke, ter verkorting van hunne voorregten en gewoonten ingerigt was (l).

Hy slaat het smeek-schrift der Staten aangaande het onderzoek van Quarre af. Wat hier van zy ofte niet, de Steden waren gewoon, haar geregheden, van eenig belang, met meerder standvastigheid, dan in het laatste geval, te verdedigen; gelyk wy tot hier toe meer dan eens gezien hebben, en ook niet lang hier na klaarlyk op het nieuw gebleek.

(k) Resolutien van Raad en Meente van het Jaar 1569. van den 21 en 22 Julius.

(l) Resolutie van Raad en Meente van den 22 Julius des Jaars 1569.

bleek. Want de Staten hebben, niet te min ^{1569.}
 'er weinig hope was, van door het Hof ver-
 hoort te worden, sig, wegens het doen van
 het voorgemelde onderzoek door Carel Quar-
 ree, met een smeekschrift by den Stadhouder
 aangehouden, dat hy by het Hof bewerkte,
 dat diergelyke regtsplegingen, met het regts
 gefag der Steden ftrydig, voortaan niet on-
 dernomen wierden. Het verfoek der Staten
 viel uit, gelyk den Graaf van Megen, uit
 fyn kenniffe van de gevoelens des Hof's, voor-
 fpelt had. Want den Landvoogt verklaarde,
 na rype overwegingen, dat de voorregten,
 door de Staten aangehaalt, in alle gevallen
 behoorden stand te grypen: uitgenomen in
 val van de misdaad, van gekwetste Majesteit.
 Nademaal de eer van God, de dienst van den
 Koning, en het algemene welzyn der Lan-
 den het indiervoegen vereyschten ^(m):

Wy fagen te voren, dat die van Hasselt, VIII.
 niet tegenstaande 'er reets in het Jaar 1545, ^{1570.}
 een vonnis tegens hun oogmerk gevelt was, ^{Hasselt}
⁽ⁿ⁾ het gefchil, van een brugge over het ^{verfoekt}
 Swarte water te leggen, weder levendig ^{by een}
 maakten ^(o). Het twift vuur, dat men mid- ^{smeek-}
 delerwyl als uitgedooft hadt kunnen aansien, ^{schrift aan}
 borst nu eindelyk wederom, met een grote ^{Alba het}
 hevigheid, uit. Want fy leverden, op het ^{leggen}
 einde des vorigen Jaars, een smeekschrift aan ^{van een}
 den Landvoogd: waar by fy met vele redenen ^{Brugge}
 over het ^{Swarte}
 trag- ^{Water.}

E 2

(m) *Ant. Matthaus Tom. 3 Analect. pag. 797. & seq.*
nova Edit.

(n) *Tweede Deel 25 Hoofst. laatste Afdel.*

(o) *Tweede Deel 27 Hoofst. vierde Afdel.*

1570. tragten te bewyfen, dat hy hen het leggen van een brugge over den Swarte waters stroom toestaan mogt. Na den vorigen oorsprong, van den twift, en den uitflag, te hebben verhaalt, wendden fy het geschil op een gehelen anderen boeg, dan te voren. Want fy beroepen sig geensints meer op de vergunningen van den Bisschop en den Stadhouder Georg Schenk, maar alleenlyk, op het vonnis, van Keyser Carel de vyfde, en de staatkundige overwegingen daar uit voortspruitende. Nemende daar toe tot hun grondsiul het slot deser sententie: waar by gesegt wordt, dat den Keyser en syn erfgenaamen, den eysch van die van Hasselt afflaande, sig voorbehielden, hen te kunnen toelaten een brugge, over het Swarte water, te leggen; inval 's Lands dienst, en welvaart, het vereyschten. Om dese noodzakelykheid nu aan te tonen houden fy den Landvoogd voor oogen, hoe voordelig en nuttig het geweest zoude zyn, dat des Keyfers legers, in de vorige oorlogen, een brugge over het Swarte water, by Hasselt, hadden kunnen gebruiken. Hoe menigmaal deselve verhindert waren geworden, met de nodige spoed, by gebrek van een bekwaam veer, de Revier te passeren. Hier uit bleek dus eerstelyk, dat den Landvorst selfs by het leggen deser brugge aanbelangen hadde. Dat, ten tweden, den koophandel 'er niet min by te winnen hadt, bleek onwedersprekelyk daar uit, dat die van Groningen, en hunne nabuuren wgens de gebrekkelykheid, en ongemakkelykheid van het veer, veelyds vermydden, de

Jaar-

jaarmerkten van de Overyffelsche Steden, en 1570.
 van Zwolle zelfs, te bezoeken. Dat nu tegen
 de grote voordelen so wel van des Landsheers
 als Ingesetenens syden, geensints opgewogen
 konden worden de geringe nadelen, welke de
 Stad Zwolle voorgaf te zullen moeten lyden,
 was aan de eene syde op te merken het grote
 nut dat 'er de Stad Zwolle zelfs door den
 voorverhaalden groteren toeloop der kooplieden
 na Overyffel by genieten moest. En aan
 de andere syde, dat den Zwolschen scheep-
 vaart 'er geen beletsfel van te verwagten hadt.
 Nademaal de Brugge in diervoegen zoude
 worden gemaakt, dat de schepen sonder de
 minste verhinderinge 'er door konden passe-
 ren. Behalven dat, van wat natuur dese last
 ook zyn mogt, deselfde ontwiftbaar so gering
 was, datse in gener wyse met alle de aange-
 rogene voordelen vergeleken konden worden.
 Uit dese aangetogene beweegredenen be-
 floten die van Hasselt, dat den Koning hen
 het leggen van de brugge, over het Swarte
 water, behoorde te vergunnen (p).

Het is seker dat die van Hasselt sig, van de Cancelier
 gunstigste tydstop, en redenen bedient had- en Raden
 den, welke sy ooit hadden kunnen aantreffen, en soeken
 gebruyken. Want den Landvoogd was die van vrugteloo-
 Zwolle des tyds, als verhaalt, niet als te ge- hen te ver-
 negen (q). Hun beweegredenen moesten ook
 by hem, so het schein, veel ingang vinden:
 nademaal se strekten, om des Konings gefag
 verder uit te breiden: en die van Zwolle,

E 3

met

(p) Uit het sneek schrift van die van Hasselt aan Alba.

(q) Derde Deel blaaf. 55. &c.

1570. met schyn van regt, syn ongenoegen te doen gevoelen. Behalven, dat het ontwillbaar was, dat sommige Commissarien des Konings en eenige Edellieden, dit vuur aangestookt hebbende (r), na gedagten, niet zouden nalaten, de saak van die van Hasselt te behartigen. Wat hier van zy ofte niet, den Landvoogd het smeekschrift, van die van Hasselt, ontfangen hebbende, heeft het onderzoek deser twiift, aan des Konings Raad in Overyssel, bevolen, en gelast de beyde Steden, inval van mogelykheid, op een vriendelyke wyse te vergelyken. Dog hem anderfints beiderfyds bewysstukken over te fenden: met de bedenkykheden, welke den Raad 'er over maken mogte (s). Den Raad verwittigde de Stad Zwolle, op den 9 Januarius, van des Landvoogds bevel: in afwagtinge datse haar Gesanten, tegens den 29 van deselfde Maand, ten dien einde, na Vollenho, zoude fenden (t). De afgesanten van Zwolle, Joan van Haerst, en Bitter van der Mersche, en van Hasselt Lubbert Mulert, Fox van Hasselt, M. Luider, en Koeninck, zyn op den bepaalden dag tot Vollenho aangekomen, en den volgende dag, ter gehoor van Cancelier en Raden, toegelaten. Boldewyn van Rhoon, den doemaligen Cancelier, heeft de Hasseler Gesanten gevraagt, of sy by hun smeekschrift ook bewysstukken te voegen hadden? Hy verstaat

(r) Uit een brief van den 30 Januarius des Jaars 1570.

(s) Uit des Landvoogds brief van den 15 December 1569.

(t) Uit de Missive van des Konings Raad van den 9 Januarius 1570.

staan hebbende van neen, stelden wederzyds 1570.
 Gefanten voor, of'er een weg zoude zyn, om
 de beyde Steden in der minne te vergelyken?
 Joan van Haerst, het woord opvattende, sey-
 de, dat 'er geen vergelyk te pas konde ko-
 men: nademaal sy over het leggen der brugge
 met die van Hasselt, sedert het vonnis van het
 Jaar 1545, geen geschil hadden. Niet te min
 wilde de Stad wel, alleenlyk tot des Ko-
 nings narigt, en afkeringe der Hasseler eysch,
 binnen 14 dagen tyds, aan den Raad een ver-
 werings schrift inleveren, waar by de regen-
 deels ongegrondheid klaarlyk aangewesen
 wierdt. Mids dat het selfde niet in handen
 der Stad Hasselt gesteld wierdt: dewyl syn O-
 verigheid besloten hadt, sig geensints met haar
 in een pleitgeding in te laten. Hy eindigde met
 sig te verwonderen, dat Hasselt, na vele ge-
 note tekenen van goedgunstigheid, de Stad
 Zwolle haar weldoenster wederom met nieu-
 wigheden onderstond te kwellen. Dit verwyrt
 konden de Hasseler Gefanten niet verduwen,
 en sy hebben liever een geheim willen aan den
 dag brengen, dan dese klagten met stilswygen
 voorby te gaan. De ware reden, seyden sy,
 is, dat wy worden van *Kuniglyke Majesteyt Com-
 missarien, ende andere Edelluiden, daar toe
 geneget (v)*. Jammer is het, dat dit doenma-
 lige ontdekte geheim, voor ons als nog, by
 na geheellyk een geheim blyft: want schoon
 het klaar genoeg is dat des Konings Commis-
 sarien en andere Edellieden oorzaak van dit
 nieuwe geschil zyn geweest, weet men geen-

E 4

sints,

(v) Dit het verhaal deser reyse door een Secretaris opgesteld.

1570. fints, of sy uyt last van het Hof, dan, om eygen belangen, het twistvuur aangeblasen hebben.

IX.
Tegenberigt van die van Zwolle tegen het Hasselaar sineek-schrift.

Wat hier van zy ofte niet, die van Zwolle, besorgt om aan het Hof alle kwade indrukfels, die door het Hasseler sineek-schrift veroorzaakt konden zyn, weg te nemen, hebben middelerwyl een Tegenberigtschrift opgesteld: waar by sy in het brede de ongegrondheid van den Hasseler eysch soeken te beweren. Na voor af het gehele geval, van dese nieuwen twist, te hebben verhaalt, treden sy over tot de wederlegginge van het sineek-schrift: onder beruiginge, van sig geensints met die van Hasselt in een nieuw pleitgeding te begeven. Op het eerste voordeel der brugge, door die van Hasselt, ten tyde van Oorlog voorgewend, beroepen sy sig op de eygen kennisse des Landvoogds, *So doch*, voeren sy hem te gemoed, *Kuniglycke Majesteits Krychsvolk in 't reysen na Jimningen der Hasselder Bruggen gien mangel gehadt, ende sunder behulp der selver geluckelicken gemiliteert en gefochten hebben.* Van het tegendeel, vervolgen sy, het kan ligtelyk gebeuren, dat de Brugge ten tyde van Oorlog nadelig zoude kunnen zyn en moest worden afgebroken. Sy vergeten niet sig, dien aangaande, op een voorbeeld van den Gelderschen kryg te beroepen. Wanneer den Keyserlyken krygs overste Schenk sig genoodsaakt vout, om den vyand afbreuk te doen, de Brugge te vernielen. Behalven dat, dit alles ter syde gestelt zynde, het onwaarsagtig was, dat de weg over Hasselt gelegener was, dan over het veer te Genemuiden, en de

de Berkemer Brugge in het Carspel van Zwolle. 1570.
 De redenen ontbraken hier niet, om dit
 gevoelen staande te houden, het zy men met
 de gelegendheid deser passagien: het zy met den
 bruikbaarsten weg: het zy met de voorbeel-
 den raadpleegde. By dit alles kwam de hate-
 lykheid, welke in dese eerste beweegredenen
 stak, van sig juist op een binnenlandschen Oor-
 log te vestigen. Nademaal sulck een Oorlog
 van korte duur, de Brugge van geen langer
 voordeel, en de last voor altoos was. Hoc-
 wel dat al moest het Land, door dese plage
 worden gestraft, 'er wel andere middelen
 zouden zyn, om van den weg op Hasselt ge-
 bruik te maken: inval men het voor noodfa-
 kelyk of nuttig aansag. Want de Steden
 Zwolle, Hasselt, Genemuiden, ende Swarte
 Sluys, altoos in staat waren, sonder grote
 onkosten en moeyte, een scheepsbrugge over
 desen stroom te leggen. Boven dien was lig-
 telyk een weg door de Roete aan te leggen.
 Door dewelke inderdaad des Konings Legers
 2 a 3 mylen zouden in de regte gaan kunnen.
 Men sag dus dat dit voordeel van veel meer
 aanbelangen als het andere was. Ook was
 reets in vorige tyden aan het Hof desen voor-
 stel gedaan: welkers uitvoeringe nog kostbaar
 nog moeyelyk zoude zyn. Hier mede van de
 wederlegginge van dit eerste punt aftredende,
 tragten de Regenten van Zwolle hun gereg-
 tigheyd op het Swarte Water te verdedigen:
 en dien na met grond de ongeoorlooftheid
 van het Hasseler bestaan voor oogen te stel-
 len. Dog voor af zullen wy hun antwoord,

1570. op het tweede voordeel door die van Haffelt beoogt, mededelen. Om te bewyfen, dat Haffelt zelfs 'er weinig by zoude winnen, merken fy aan, dat het fteedtjen feer kleyn: weinig bevolkt: en door een gering getal kooplieden, in hout en offen alleen handel dryvende, bewoont was. Het was dan ligtelyk na te gaan, dat de kooplieden felden hun weg 'er door zouden nemen: by gebrek van gelegendheid, om 'er te kunnen kopen en verkopen. Veel groter was het nadeel, dat de Stad Zwolle 'er by te lyden hadt. Nademaal het tot verhinderinge van den vryen vaart moest ftrekken; welke nu met volle zeylen, en, zelfs by nagt tyd, gedurig geoeffent wierdt. Wie fag nu niet, dat de Brugge, hoe fe ook mogt worden gemaakt, by den dag aan de Schepen veel tydverlies moest veroorfaken; by nagt tyd de gehelen fchleepvaart doen ftilstaan: en by verder gevolg geheellyk bederven? Het laafte bleek voornamentlyk hier uit, dat de Zwolfche fchippers fig veeltyds aan de kooplieden verbonden, binnen een sekere tyd, van Amfterdam na Zwolle de ingefcheepte waaren te beforgen. Behalven dit nadeel hadt 'er de Stad Zwolle nog meer by te verliefen. Haer tol, van Biffchop Frederik van Blankenheim, in het Jaar 1404, gekogt, (w) moest 'er door verminderen. Den tol, door Keyfer Carel de vyfde, aan de Stad, op de Berkemer brugge, toegestaan, (x) moest niet min te nieter lopen:

(w) *Eerfte Deel.*

(x) *Tweede Deel 2 fte Hoofdfuk laafte Afdelinge.*

lopen: gemerkt de drift van vee niet meer 1570.
 door ons Carspel maar over Hasselt zoude ge-
 nomen worden. Dog hoe gering waren nog
 alle dese sekere nadelen, in vergelykinge van
 het gene, 't welk het gemene Land, en den
 Koning van de brugge te vresen hadt? Want
 de Dyken, welke men werks genoeg hadt,
 nu tegens de sware Overstroomingen te be-
 schermen, door het leggen van de brugge by
 de winter tyd en ysgang nog in veel meer ge-
 vaar zouden geraken. Al het welke sy met
 een grote kracht van redenen tragten te bewy-
 sen. Onder het wederleggen van de twee
 meergemelde grondsuilen van het smeek-
 schrift halen sy de volgende redenen aan, waar
 om het bestaan van Hasselt ongeoorlooft is.
 De eerste trekken Stads Regenten uit de ge-
 regtigheid, welke de Stad op het Swarte wa-
 ter heeft: haar regt van visschen aldaar, en haar
 besit van, sedert onbedenkelyke tyden af, de-
 sen stroom, vry en sonder inspieringe of de
 minste veranderinge van iemant, te hebben
 bevaren. Ten tweden beroepen se sig op
 het Keyserlyke vonnis, des Jaars 1545; waar
 van wy hier voren meldinge gemaakt hebben
 (y). De derde trekken sy uit de gemene
 regten: willende dat het ongeoorlooft is, dat
 'er op de plaatsen, tot een algemeen gebruik
 geschikt, geen veranderinge ten voordeel van
 niemant mag worden gemaakt, welke andere
 nadelig kan zyn. De laatste reden, uit dese
 overwegingen, dat, al wierden alle de nade-
 len, en alle de regten en redenen ter syde ge-
 stelt,

(y) *Tweede Deel 25ste Hoofdstuk Laaste Afdelinge.*

1570. stelt, het billyk was, dat den Koning de Stad Zwolle boven Hasselt begunstigde. Nademaal syn Majesteit sig veel meer, aan het wel zyn, der derde Overysfelsche Hoofdstad, dan het Steedtjen Hasselt gelegen moest laten leggen. Voornamentlyk om de steun die 'er den Koning aan hadt: het welke seer moest verkleint worden, indien Zwolle, met ongemene onkosten der gemene Landdagen, het onderhoud van een menigte gebouwen, vestingwerken en andere lasten beswaart, hier boven nog met dit nieuwe ongeluk gedrukt wierdt (z). Dus tragteden Stads Regenten af te wenden, dat Hasselt verhindert wierdt, een brugge over het Swarte water te leggen. Sy voerden in hun Tegenberigt nog meerder beweegredenen aan, welke ik wegens de kortheid des tyds, voor by gegaan ben (a). My vergenoegende met het aanmerkelykste te hebben medegedeelt.

X. Stads afgefanten stelden dit geschrift, op den 21 Februarius, tot Vollenho in handen van des Konings Raad: welke het, rypelyk hebbende overwogen, nevens de gemaakte aanmerkinge den Landvoogd oversond. De Regeringe van Zwolle verwaarloosde middelwyl geen middelen, om de Heren van het Hof, van de regtvaardigheid harer saak te overtuigen.

(z) Uit het Tegenberigt der Stad Zwolle.

(a) Ik hadt dit Hoofdstuk na Campen ter Drukkers gevonden, sonder 'er een afschrift van te hebben gehouden. Het ongeluk wilde dat de Cope vermist wierdt. Ik heb my deswegen genoodsaakt gevonden, met meerder spoed dan gewoonlyk dit Hoofdstuk op het nieuw in order te brengen.

ceigen. Haar Afgefanten, Joan van Haerft, 1570,
 en Bitter ter Mersche, zyn, op den 1 April,
 ten dien einde na Arnhem, by den Stadhoud-
 der gereyft. Den Graaf heeft hen, na ope-
 ninge van saken, verzekert, de gesteldheid
 des geschils te zullen onderzoeken: en, Stads
 gerechtigheid gegront oordelende, met nadruk
 te ondersteunen. Met dit gunstig antwoord
 zyn sy, na Brussel, verreyft, en op den 5,
 aldaar aangekomen. Den Secretaris Joan ten
 Broeke geleyde hen, des anderendags by den
 Præsident Viglius: aan welke sy een brief van
 den Raad overhandigden. Viglius was reets
 van de geschapendheid der saak onderrigt:
 dog verklaarde, dat sy sig by den nieuwen Præ-
 sident Tysenach deswegen mogten verwoegen.
 Het Tegen Berichtschrift, ontfangen hebbende,
 beloofde hy te zullen doorlesen, en versogt de
 Gefanten des middags ter maaltyd. De Ge-
 fanten zyn van daar, by den Præsident Tysen-
 nach, gegaan, om hem van Stads wegen te
 begroeten. Den 8 hebben sy by den Præsident
 Viglius vernomen, of het van nut was, dat
 sy den Landvoogd begroeteden: het welke hy
 hen, als onnodig zynde, afried. Den Præ-
 sident Tysenach verklaarde hen het selfde:
 met byvoeginge, dat het onderzoek van het
 geschil, een langer tyd vereyschte, dan
 dat de Gefanten het Vonnis afwagten kon-
 den. Weshalven sy, na afscheid van dese
 Heren genomen te hebben, na huis vertrok-
 ken zyn (b).

In

(b) Uit een brief berustende in de 11de doos op de H. H.
 Cameraars Camer.

1570. In de maand September wierdt eindelyk dit
 Het von- geschil, door den geheymen Raad, tot na-
 nis valt deel van Hasselt beslist: en hen verboden den
 ten nadeel deel van Hasselt met een brugge te beslaan. Onder
 van die Stroom voorbehoud van des Konings en syn erfgena-
 van Hasselt men 's geregrigheid, om die van Hasselt by
 uit. verloop van tyd hun verfoek in te willigen,
 of niet, even als by het eerste vonnis ver-
 staan was; gelyk met meerdere woorden uit
 den volgenden brief te sien is.

Ghesien in den secreten Raede des Coninx,
 die supplicatie, gepresenteert van weghen
 der Burgemeesteren ende Raeden der Stede van
 Hasselt; tenderende tot oerlof ende consente, om
 seker Brugghe, hier voertyds gelegen hebbende,
 over het Zwarte watere, weder op te mogen
 maken ende tymmeren; metten Certificatien ende
 andere schriften daer by ghevoecht; ende gesien
 die redenen van oppositie daer tegens schriftelic-
 ken geallegiert, ende overgegeven, by Burghe-
 meesteren, Schepenen, ende Raedt der Stadt
 Swolle; contradicerende die optimmeringhe der
 voirs: Brugge, by diverse redenen ende mid-
 delen; ende besondere, dat, in den Jare XVe
 vyf en veertich, dezelve optimmeringhe, by den
 voirn. van Hasselt, doen verfocht zynde, hen
 by sententie afgewesen, ende geweigert es ge-
 weelt; ende gesien oich de Rescriptie ende advis
 van Cantzler ende Raeden in Overyssele; ende
 op alles rypelick gelet hebbende, Syne Mat., om
 sekere consideratien ende bevindt niet gheraden
 noch expedient, den voirn: van Hasselt supplianten
 heur verfoek ende begeerte van de voirs: Brugge
 te mogen optymmeren, t'accorderene; niet te
 min behoudens altyts zynder Mat. daer inne Syn
 Hoochheyt, en gerechtigheit; volgende ende naer
 inhoudt der voirs: sententie van den Jaere XVe
 vyf

vyf en veertich. Aldus gedaen in den voirs; fe- 1570.
creten Raede, gehouden t'Antwerpen, den selten
dag der maent van September, in 't Jaer XVe en-
de t'seventich.

(was get.)

VAN DER AA;

Gedurende het hangen van dese twist ver- xi.
boor den Landvoogd, die van Overysfel, na Alba ver-
elders te reysen, en ter Schole te gaan dan bied de
alleen in des Konings Landen, en de Stad Overysfel-
Romen. Ook sig voor het 20ste Jaar, in ten Lands
hand- en kunstwerken en talen, in vreemde te reyen.
landen te oeffenen. Syn oogmerk hier mede
was, de Jeugd van de Protestantsche gevoe-
lens te wederhouden. De inwoonders kwam
dit verbod ongemeen lastig voor, en het
mishaagde wel het allermeeste de drie
Hoofdsteden.

Sy schreven de reden harer beswaarnissen De Steden
aan den Graaf van Megen over, en versogten schryven
hem by den Landvoogd te verwerven, dat sy hem om
ontslagen wierden, dit bevel af te kondigen. de vernie-
tinge des
Sy stelden hem ten dien einde, aangaande het verbods.
eerste Lid, voor oogen: hoe nadelig dit ver-
bod aan den voortgang der Studien moest zyn:
nademaal haar inwoonders in verscheiden
plaatsen het regt van Beursen genoten, waar
van sy nu geheellyk versteken moesten wor-
den. Sy wesen, betreffende het twede punt
aan, dat het selfde niet min nadelig aan den
koophandel was. Want haar voorregten in
de Hanze Steden vrugteloos moesten zyn, en
de kennisse des koophandels vergeten zoude
worden

1570. worden, nu de Jeugd de gelegendheid ontnomen wierd, sig so wel daar als in de talen te oefnenen. Sy hoopten dat, dit alles rypelyk overwogen zynde, den Landvoogd haar middeleerwyl van de afkondinge van dit gebod ontslaan zoude; ingevolge Konings bevel van den 26 April des Jaars 1559. Want syn Majesteit als toen de Stadhouders bevolen hadt, de Staten, voor het afkondigen, de Placcaten te laten onderzoeken, en, inval sy sig beswaart agteden te zyn, met de afkondinge te wagten, tot dat nader antwoord van het Hof gevonden was.

Alba's
redenen
van ver-
weigerin-
ge.

Den Graaf van Megen, dese brief, op den 29 April gedagte kent, ontfangen hebbende, heeft sonder verwylinge de beswaarnissen der Hoofdsteden aan den Landvoogd te kennen gegeven: en haar op het nadrukkelykste en demoedigste voorgesproken. Den Landvoogd bleef, dese vertogen onvermindert, by syn gevoelen waar van hy den Graaf, op den 3 Mey, schriftelyk verwittigde. Megen font haar Alba's brief over: waar by hy syn verweigeringe, door een uitdrukkelyken last van den Koning, verregtvaardigt: midsgaders staande hout, dat de opgeworpene redeneren van geen de minste kragt zyn. Aangesien, wat het eerste betref, 'er in 's Konings Landen aan geen vermaarde Hoge Scholen gebrek was; om de Jeugd in de talen en vrye kunsten te onderwyfen. Hy wilde egrer nog wel onderrigt zyn, waar de Overyffelchen Beursen hadden, en weten van hoe veel Jaarlyksche opkomsten se waren; om dien na volgens re-
delyk-

delykheid iets sekere te kunnen vaststellen. Op 1576
 het andere, seyde hy alleen, het seker
 zynde, dat de Jeugd, in de vreemde Lan-
 den, veeltids nieuwe gevoelens in soog, het
 bleek, hoe wyselyk den Koning het buiten 's
 Lands reysen verboden hadt. Hy eindigde
 met haar te vermanen, het bevel sonder lan-
 ger vertoevinge, af te kondigen.

De Staten, hoewel aan syn vermaningen XII.
 gehoorzaamt hebbende, verloren nog niet ge-
 heellyk de moed van de vernietinge 'er van Nieuw
 te zullen verbidden. Sy hebben dan ten dien smeek-
 einde haar beswaarnissen, in een breed geschrift der
 vervat zynde, den Graaf ter hande gestelt: de vernie-
 met nader versoek om deselve den Landvoogd ringe te
 voor te dragen (c). In het begin verhaalt erlangen.
 hebbende, hun moeyte tot dus verre in dese
 saak aangewent, om de intrekkinge van het
 gemelde verbod te erlangen, ontveynsen sy
 geensints, niet verwagt te hebben dat hun
 arbeid vrugteloos zoude geweest zyn. Sy
 wanhoopten des niet tegenstaande geensints
 dat sy niet zouden verhoort worden, indien
 den Landvoogd de ongemakken en overlaff
 deses bevels betragtede: en vervolgens, aan-
 gaande het eerste Lid, overwoog. Dat, hoe-
 wel in 's Konings Landen geen gebrek aan
 Hoge Scholen was, die van Overysfel egter
 aldaar, wegens de grote kosten weinig ge-
 bruik van in staat waren te maken. Geheel
 anders dan in Duitsland en elders, alwaar sy
 of sonder, of met geringe kosten, in allerley
 wetenschappen onderwesen konden worden.

III. DEEL.

F

Warit

(c) Arent toe Boecop.

1570. Want die van Deventer besaten so wel tot Herwarden in Westphalen, en tot Ceulen, als tot Perouse in Italiën, het regt van eenige Leerlingen in de Latynsche taal en Hogere Wetenschappen op Beursen te laten onderwyfen. Die van Campen en Zwolle hadden insgelyk tot Ceulen een diergelyk voorregt. Boven dien vervolgen sy, „ is ook gebruykelyk, dat de Borgeren van Ceulen, en der drie Steden, met malcanderen Permutatie ofte wisselingen holden: alsoo dat die van Ceulen haar kindren deser drie Steden Borgeren, ende sy wederom hoere kindren der Ceulsche Borgeren, sonder penningen te geven, Jaerlyx in de cost te schicken, ende alsoo, ter beyde syden, sonder grote onkosten, de kinderen in Studie onderhouden connen.“ Geen minder nadeel veroorzaakte nu het tweede Lid des Konings gebod. Immers het was overbickend, dat de drie Hoofdsteden, Leden van de Hanze zynde, grote voorregten tot Antwerpen, tot Londen, tot Norgarden in Rusland, en in meer andere Hanze Steden, seer grote duurgekogte voorregten, en vryheden besaten; van welke sy in het vervolg by na geen genot zouden hebben. Hier by kwam, dat den groten koophandel, door die van Overysseel in alle dese Landen, en wel voornamentlyk in Noorwegen gedreven wordende, te gronde gaan moest. Een koophandel door welke alle des Konings Nederlanden met gesouten visch, boter, Tallick, vel-werk, en andere waaren in overvloed voorsien wierden: en

aan welkers behoud en bloeyinge syn Majesteit dus ongemeen belangen hadt. Dat nu inderdaad alle dese voordelen door het verbod by na vernietigt wierden, was voor het eerste op te merken, dat den bloey van den Overysfelschen handel meest steunde op de grote kennis, welke de Overysfelsche Jeugd van de talen deser Landen, en de grondbeginselen deser koophandel verkreeg; door sig van Jongs af aldaar te hebben geoeffent en opgehouden. Het verdiende geen minder opmerkinge, dat vele Overysfelschen sig reets in deselve Landen aan de kooplieden verbonden hadden voor 5. 6. 7. en meer Jaren, aldaar hun Cantoren waar te nemen: Hoe was het nu de Jeugd mogelyk sig van dese verbintenissen te ontslaan, nademaal sy tot sekerheid harer beloften, door het stellen van borgtogt, sig den pas afgesneden hadt, om van hun meesters ontslagen te worden? Om eindelyk alle swarigheid, door den Koning ter betragtinge des Godsdienst opgevat, weg te nemen, beloofden de Staten sulke schikkingen te zullen maken en maatregelen te nemen, dat de Jeugd voortaan, by geen andere kooplieden, dan die voor opregt Roomsche Catolycq gehouden wierden, gesonden zouden worden. By al het welk overwogen zynde, dat den Koning hen in het bysonder beloofte hadt, 's Lands voorregten der Hanzsche Societeit, niet min als de andere geregtigheden te beschermen, twyffelden sy geensints, of den Landvoogd zoude dit gebod, en aan de wetenschappen en aan den koophandel schadelyk

1570. in trekken, ofte ten minsten minder nauw en nadelig bepalen. Om dat wy meer dan eens dit aanmerkelyke gefchrift aanhalen, agten wy het tot des nieuwsgierigens Lesers vergenoegen woordelyk hier in te moeten laffchen.

Edele ende wel geboorne Gen: Heere!

NAast erbedinge onderdenige, ende gebehoorlyke dienften, vertoonen, ende geven U Gen. Ridderfchap, en de Steden; Deventer, Campen, ende Swolle, reprefenterende de Staten van den Lande van Overyffel, onderdanelyck, ende dienftelyck toekennen. Dat alfoo de Amptlyden ende Steden des felvigen Landes, onlanks fekere, der Con. Maj. aldaar genadichsten Heeres, Mandament van Studenten, dat fy in geene uytlandige Univerfiteyten noch fcholen, om te Studeeren, Ende de andere Jonge gefellen onder de twintich Jaren, om fprake of Coepmanfchap, ofte Ambachtes te leeren laeten, buyten fyn Maj. Landen, niet uyt trecken folden. Ende de drie Steden, Uwer Gen. van wegen deffelvigen Mandaments haere befwaerniffe, fchriftelyck geadverteert, ende oock daar op vertrooitelyck antwoord verhoopt hadden, dewyle averfte Vorft. Doorl. ende U. Gen. de drie Steden bevolen, des niet tegenftaende des felvigen Mandament, te publiceren, hebben fy fulcken bevel onvertrooitelyck nagekomen, ende het felve Mandament doen publiceren. Hoewel nochtans de Supplianten voorff. wel ganschelyck fich verfien, dat fyn Vorft. Doorl. beter, ende int particulier bericht fynde, hoe grootelycken, ende merckelycken de ingefetenen des Landes Overyffel by de voorff. Mandamente geinteresseert, ende vernadeelt fullen konnen worden, fyn Vorft. Doorl. des een genadich in fich te dragen, ende fo vcele den voorff. Ingefetenen

tenen belangt gratieuselyck te believen sal, dat sel- 1570.
 vige ietswes toe mitigeren ende linderen. Ende
 ob dat de Supplianten dies te beter ende eer daer
 toe comen mogen, bidden sy U Gen. gelievchae-
 re navolgende beswaernissen ende gravamina aan
 te hooren, ende als haer luyden Gen. Heere
 Stadholder hen genadelyck bey syn Vorst Gen. daer
 inne te verbidden, gemerck doch ook dat de Sup-
 plianten eertyds te Hove geappunteert, ende afgege-
 ven is, dat als hem eenige Placcaten, ofte man-
 damenten toe geschickt worden, dewelcke sich
 beswaert vinden, sy luyden sullen gaarn haare be-
 swaarnissen haeren Stadholder te kennen geven sol-
 den om geremedieert te worden. Soo ist aenvanc-
 kelyck Genadicher Heer, dat die Stadt van Deventer
 voor ondenckelycke Jaren, van goethertige
 Heeren versien is geweest, in verscheyden Steden,
 buyten syn Maj. Landen, van herwarts over ette-
 lycke hacrer borger kinderen in Collegien te præ-
 senteren, als voor eersten tot Harwerden in
 Westphalen in de particuliere Scholen, daer na
 in de Univerfiteyt toe Ceulen, in Bursa genaemt
 Coronarum; al waer sy presenteren mogen twe
 borger kinder, die in de selvige Beurse vyf Jaeren
 lanck de kost hebben, ende haer Studium Conti-
 nuieren mogen, tendes de welcke vyf Jaeren pre-
 senteren de Raed van Deventer andere twe gefel-
 len in de afgetredenē plaetsen. Volgens dat wyl
 de Hoochmis der gedachtenisse Heer Fulvius Cor-
 neus Cardinael, ende Bisschop van Peruse den
 oock Eerweerdigen Heere Bisschop ende Dom-Ca-
 pittel tot Utrecht toe presenteren toe Utrecht ver-
 gonstigen toe presenteren binnen de Stadt van Pe-
 ruse in Italien, daar een Academie is in Collegio
 veteris Sapientia, twe bequaeme Scholeren, een
 nuyt Utrecht, de anderen van Deventer: de-
 welcke twe gefellen seven Jaren lanck int selve
 Collegie de cost, ende onderholt hebben, oock
 so sy binnen deselve Jaren in de Rechten, ofte
 Medicyn tot het Doctoraatschap quamen tot haere

1570. Promotie te vollen te genieten 21 guldens. Insgelyck hebben de Steden Campen en Zwolle evelyck een plaetse in de Univerfiteyt toe Ceulen in Burfa Laurentiana genaemt, dewelcke voorfr. presentatien, ende plaetsen de drie Steden in goeder possessie geweest, ende noch ter tydt syn, so tot Ceulen als Peruse haer borgeren kinderen in de voorfr. Collegien residerende, ende die voordeelen genietende syn. Is oock gebruyckelyck, dat de borgeren van Ceulen, ende der drie Steden met malcanderen permutatie ofte wisselingen holden, alsoo dat die van Ceulen haer kinderen deser drie Steden Borgeren, ende sy wederom hoere kinderen der Ceulfsche Borgeren, sonder penningen te geven Jaerlyx in de Cost te schikken ende alsoo ter beyder syden sonder groote onkosten de kinderen in Studie onderhouden connen. Dat welcke alles de Supplianten aghten een groot voordeel, ende commoditeyt voor de schamele borgers, om hoere kinderen met kleyne kosten in studijs te holden, dat sy tot bequame menschen gedyen, ende de Gemeynte nut mogen worden, dewelcke middelen ende voordeel hen lieden by den voorfr. Mandamenten, indient in synen ganschen vigeur blyven worde, ganschelyck souden afgesneden worden. Ende sy luyden als die, sonder die selve middelen ende voordeel de macht niet hebben, vermits de groote duerte, soe in de Univerfiteyten comen, ende daer in cost, ende anders in haer kinderen ad Studia te verschicken van onvermogens halven toe huys holden souden, de Jonge Jeucht, die daar door tot ledich gang ende volgens tot alle boosheyd geraden solde mogen. Gelyck V. Gen. uyt hoogen verstande genadelyck weet te berichten. So veel wyders Genadiger Heer, den anderen artykelen des voorfr. Mandaments belangt, dat syn Maj. verstaet, dat selve oock plaets behoorde te grypen op de anderen Jongers, wesende onder de twintich Jaeren die in andere landen, om spraeck, Coopmanschap, of te

te Ambachten te leeren, uytſchicken, beſwaeren 1570.
 ſich de Supplianten niet weinigen derſelven als de
 voorverhaelde artykelen uyt na beſchreven reden:
 dat de Steden mede Lidtmaeten ſyn der Duytſcher
 Hanze Societeyt, welke ſonder verſcheyden
 Cantoren als in Brabant tot Brugge, dat nu tot
 Antwerpen vertransfereert is, tot Londen in En-
 gelandt, tot Norgarden in Ruſlandt, in Norwe-
 gen, ende in andere Landen, ende van weegens
 deſelve Societeyt veele verſcheyden vryheden, pri-
 vilegien, ende Immuniteyten van verſcheyden
 Coningen, Vorſten, ende Heeren met grote cos-
 ten erlanget hebben, cracht wellycke privilegien,
 ende vryheden de Borgeren op de Cantoren ſon-
 derlinge tot deſer tydt in Norwegen eenen goeden
 handel was. Ende oock alle daer toe geryf des
 handels haer eygen ſtoven, behuyfingen, ende
 Familie hebben moeten, waer heen ſy haer kinde-
 ren Jonck heen ſchicken, omme ſonder coſten in
 de Jeugd dien handel te leeren dat ſy aldaer haere
 gelderen in haere Coopmanſchap, ende handel
 voor te ſtaen. Inſgelycken oock menichvuldige
 negotiatie in de palen Ruſlandt, Lyflandt, Sweden,
 ende andere Landen voor veele Jaeren gewoon-
 lyck geweest te exerceren, ende al noch hebben;
 by welcken handel Hooch dagt Con. Maj. Lan-
 den van herwärts over grootelyck gediend, ge-
 ſpyft, ende gevordert worden, als met haeren
 Viſwerck, boter, Tallick, Velwerck, ende andere
 Coſtelyke waren ſo uyt die Landen in deſe Ne-
 derlanden gebracht, ende meefstendeels verhandelt
 worden. Welcke Coopmanſchappen ende han-
 del de ingeſetenen deſer Landen ende Steden niet
 ſolden connen gebeuren, als ſy niet haere kinde-
 ren, voor dat ſy twintich Jaren olt ſyn, derwärts
 in dienſt van andere Coopluysden, ende Meefsters,
 om ſpracke ende Coopmanſchap te leeren, weg
 geſchicken ſolden mogen. So doch oock den
 Jongens tot den handel niet nutte, noch des oorts
 niet aengenomen ſolden worden, ten waer dat
 ſy

1570. sy andere Coopluiden in der Jeucht aldaer gedient ende voor eerst de onduitsche spraecke als Poolisch, Russes, Littouwisch, ende andere diergelycken, ende der Landen handel geleert cude eerst ervaren hadden. Waer toe sy sich oock tot vyf, ses, seven, min ofte meer Jaeren verbinden, ende daer voor goede borge stellen mochten. In welke gestalte tot dese tydt noch vele goederen luyden kinderen uitlandich, ende rede verbonden syn, die sonder groote costen, moeyte, ende schade uyt haere diensten niet solden connen genomen, ofte by den Coopluiden verlaten sullen willen wesen. Wanneer nu de ingesetenen voorsr. de liberteyt, van haere kinderen in der Jeucht voor de twintich Jaeren uyt te schicken, afgesneden worden, sy luyden, ende haere kinderen grootelycks daer door vernadeelt, ende andere vreemde Landen, ende Steden by dat middel gevordert worden, ende de prospereren solden. Des welckes alles na, bidden de Supplianten seer goetmoedich, onderdanich, ende dienstelyck, dat U Gen. deselve opgemelte beswaernissen ter herten nemen, ende het by Vorst: Doort. hier in genadelykhen, ende dermaten verbidden willen, dat sy luyden by haer vorige vryheyd van haere kinderen in de Universteyten, ende de Beursen boven benoemt, ende sonst om Coopmanschap, spraecke, ende handel te leeren mogen, uyt schicken believen, ende alsoo noch voortaan genadich by haere privilegien, ende gerechtigheden (soo sy cracht der Haufsche Societeyt in verscheyden Coninckrycken hebben) mogen gelaten worden; gelyck de Roomsche Keyf. Maj. Hoehmilder Gedachtenisse hen luyden in haere goetwillige Submissie, by solemnele tractaeten, in 't Jaer achten twintichts genadicht belovet: Oock syn Keyf. Maj. ende Con. Maj. haere aldergenadichste Erfheeren tot nog toe haer daer by gelaten, ende geandthaver hebben: so de Supplianten wolden met alle vlyt daer aen syn, ende haer kinderen by sulcke goede luyden schicken, der verhopingen;

gen, dat sy voortaan in de gehoorfaemheyd der 1570.
 Catolischer Kercke blyven, ende met geen boose
 opinien, ofte Secten geïnfecteert sullen worden;
 dat doende &c.

U: G:

Onderdanige, ende Dienstwillige,
 Ridderfchap, ende drie Steden,
 des Landes van Overyffel.

Dit gefchrift wierdt, door de Staten, op XIII.
 den 21 Junius, aan den Graaf van Megen ^{Alba}
 overgelevert, die niet onvceynsde te vresen, ^{eyscht een}
 dat het vrugteloos zoude zyn. Nademaal ^{100ste}
 meer anderen Landen de vernietinge des ver- ^{20ste en}
 bods, sonder uitwerkinge, versogt hadden. ^{10de pen-}
 Waar van die van Overyffel de waaragrigheid ^{ning wel-}
 mede ondervonden hebben. Voor dat sy met ^{ke Over-}
 fekerheid van den uitflag onderrigt waren, ^{yffel wey-}
 heeft den Graaf, uit des Landvoogds naam, ^{gert.}
 hen door den Cancelier van Roon een nieuw
 verfoek gedaan. Na de Staten te hebben
 voorgehouden, hoe veel onkosten den Kon-
 ning hadt aangewent, om de rust en vrede in
 de Nederlanden te herstellen, eyschte hy van
 het Land tot aflossinge der gemaakte schulden,
 eerstelyk een hondersten penning van alle
 roerende en onroerende goederen. Ten twee-
 den den twintigsten penning van de verkopin-
 ge der onroerende, en ten derden den tienden
 penning van die van de roerende goederen.
 Op desen onverwagten eysch versogten de Sta-
 ten een maand tyds te raadplegen; welk uit-
 stel den Graaf tot den 14 Julius bepaalde.
 Eggert Ripperda heeft, op den bestem-
 den

1570. den dag, uit last van de Staten den Stadhouder voor oogen gestelt de vrywillige voorwaarden op welke Overysfel Keyser Carels gehoorzaamheid omhelst hadde: midsgaders 's Lands slegten toestand door de gedurige doorbraken der Dyken, en den doortogt van 's Konings krygsvolk veroorzaakt. Om welkers overweginge sy hoopten, dat het Land ontslagen zoude worden van sulck een ongehoorde belastinge; welke alhier ondragelyk was: en de meeste inwoonders tot het ruimen van het Land noodfaken moest. In plaats van welke geeyfchte penningen sy aanboden, binnen 4 Jaren, den Koning 28000 guldens te betalen, en den Landvoogd 6000 guldens te schenken.

Megen doet nieuwe onderzoek des wegen.

Veels te gering kwam dese aanbiedinge den Graaf van Megen voor, welke met des Konings Cancelier en Raden geraadpleegt hebbende, de Staten op het nieuw voordroeg. Dat hy, 's Lands onheylen en armoede met een groot leetwefen vernemende, niet te min oordeelde, dat Overysfel veel meer konde opbrengen. Voornamentlyk gelettet zynde dat Brabant met hoe veel grotere onheylen van een vrinds en vyandsch Leger gedrukt, niet te min een veel aanmerkelyker stuiwer gelds aangenomen hadt te betalen; om van den zoften en 10den penning ontslagen te worden. Bedragende een summe van 1400000 Goudguldens, ses Jaar lang in 's Konings schatkist te besorgen. Behalven een dubbelde 100ste penning welke dit Landschap wel wilde dragen. En nog

nog was hy niet versckert, dat den Land-^{1570.}voogd 'er genoeg in genomen hadt. Niet min was te overwegen, dat Gelderland en met de gedurige doortogten van 's Konings Krygsvolk, en met sware watervloeden gekwelt, met 600000 Guldens, binnen vier Jaar te betalen, den eysch der meergemelde penningen afgekogt hadt. Friesland en de naburige Landschappen hadden niet minder hun best gedaan. Hoe was het dan mogelyk, dat Overysfel niet in staat was, op het minste so veel op te brengen, als ieder Quartier of vierde gedeelte van Gelderland alleen? Hy twyffelde derhalven geensints, dat de Staten, dit alles overwogen hebbende, sig mildadiger souden tonen, om de gunste des Hof te kunnen verwerpen, en de betaalstyd, soo veel mogelyk was te verkorten, nademaal men aan het Hof 'er seer opgestelt was.

Den Graaf bedroog sig seer in syn mening dat dese voorbeelden op de Staten in-^{XIV.}druk moesten maken. Sy hebben, in te-^{De Staten}gendeel, by hun antwoord, van den 15^{volharden} Julius, sig beroepen op de vrywillige on-^{en kopen}derwerpinge aan Keyser Carel de vyfde ge-^{de pennin-}daan. Uit welkers overweginge sy staande hielden, dat het Land niet op de selfde voet dan de overige Konings Landen moest worden behandelt. Maar in diervoegen als het ten tyde des Keyfers, ja des Konings selfs gebruikelyk geweest was. Sy konden te woiniger met Braband gelyk gestelt worden, nademaal sy, wel verre van tegen den Kon-
ning

1570. ning de wapens opgevat te hebben, sig in de schuldige gehoorzaamheit standvastig gehouden hadden. Nog meer liep het tegens het verdrag met den Keyser ingegaan, dat de Steden Ingevolge des Landvoogds eysch, als een bysonder Lid, de gevorderde penningen zouden afkopen. Om dat Ridderschap en Steden nooit tot nog toe in het opbrengen van 's Lands lasten, als bysondere, nemaar als een Lid geconfidereert waren. Hoe billyk het nu, dit alles overwogen zynde, was, dat sy boven hun gedane aanbiedinge niet hoger beswaart wierden, wilden sy niet te min den Koning, na 's Lands geringe vermogen, by staan, met 50000 guldens binnen 4 Jaren te betalen: Mids dat uit dese gifte by verloop van tyden geen verpligtinge getrokken wierdt. Megen antwoorde by geschrift, met dese geringe summe niet te kunnen worden vergenoegt, en diensvolgens te verwagten, dat de Staten 100000 Daalders, ofte immers, so veel mogelyk was, aanboden. Zynde anderfints verzekert dat den Landvoogd 'er geenfints mede te vrede zoude zyn. De Staten hebben dan eindelyk 56000 guldens beloofst, en den Landvoogd 7000 en den Stadhouder 3000 guldens geschonken. Hoe seer den Hartog van Alba, by vele, van geldgierigheid beschuldigt wordt, hy weygerde nochtans het geschenk te ontfangen, en heeft de Staten van de geeyfchte penningen, volgens sommige, voor 60000 guldens, binnen 4 Jaren te betalen, ontslagen.

Het

Het is ten hoogsten vermoedelyk, dat hy 1570. sig met een geringer summe hadde moeten laten vergenoegen, indien het ongeval, enige weken later gebeurt, het Land vroeger getroffen hadt. Want, op den 1 November ofte Aller H. H. dag, verwekte een swaar onweer, een ongemene hoge Watervloed, waar door in Holland, Zeeland, en Overysfel enz. een menigte menschen en vee verflonden wierden: niet alleenlyk op het platte Land, maar ook zelfs binnen de bemuurde Steden. Tot Campen verdronken vyf of ses menschen. Anderweegs dreven gehele huizen weg: De swaarste eeken bomen wierden door het water uit de aarde gerukt: en 'er is by na geen schade te bedenken, welke dit onweer niet veroorzaakte (d). In het Carspel van Zwolle braken op verscheyden plaatsen de Dyken door; het welke een ongemeen groot nadeel aanbragt. Want in verscheyden Jaren heeft men geen inkomsten van de meeste landeryen kunnen genieten, nademaal se tot een verwonderings waardige hoogte door de overstrominge met sand overdekt geworden zyn (e). Op desen swaren watervloed maakte men de volgende tel versen (f)

aLLer hILegen VLoet
een YgeLYCK Wel beCLagen Moet.

Sedert eenige tyd, en voornamentlyk Koning Philips Regeringe, hadt de uitgestrektheid

XV.
De Staten
schryven

(d) Revius Dav. illust. pag. 428. Arent toe Baecop.

(e) Resolutien van Raad en Meente.

(f) Cronyk van het Clooster ter Kinderhuis.

1570. heid van 's Land regtoeffeningen, tusschen den
 Alba om Koning, en de Staten eenig geschil verwekt
 de vernie- Alba nam, in het vorige Jaar het onderzoek
 tinge van der gegrondheid van het regtgesag der Steden
 de nieuwe in lyfstraffelyke misdaden, bysonderlyk ter
 ordonnan- harten. Haar magt scheen hem dien aangaan-
 tie over de sig so verre uit te strekken, dat hy den
 het lyf- Cancelier van 's Konings Raad gelaste, de drie
 straffely- Steden over de volgende vragen te ondersoe-
 ke. ken. Eerstelyk of den Raad of de Schout de
 kosten van het straffen der misdadigers betaal-
 de? Ten tweden of een gevangene op syn
 versoek een voorspraak of Bediende moest
 worden vergunt? Ten derden of de verbeurt
 verklaringe der goederen, in misdaden van
 Goddelyke en menschelyke gekwerfste Maje-
 steyt, in de Steden plaats hadt; ingevolge de
 gemene regten en Keyser Carel de Vyfdes or-
 donnantie: waar by alle voorregten en ge-
 woontens, daar mede strydende, vernietigt
 wierden? En so ja, aan wie de verbeurde
 goederen in dit geval vervallen? Ten vierden,
 of de Steden, uit kragt harer voorregten,
 sonder voorkennisse van den Landvorst, ver-
 giffenisse en ontslag der straffe aan misdadigers
 verlenen kunnen? Eindelyk of sy in twyffel-
 agtige voorvallen van desen aard met den
 Vorst ook raadplegen, en hem, op syn kos-
 ten, als dan de wyfinge of het oordeel over-
 laten van sulke misdaden? Welk antwoord de
 Stad Campen hier op gaf loopt buiten ons be-
 stek, en is elders te lesen. Het antwoord
 van die van Deventer en Zwolle is onbekend.
 Men weet alleenlyk dat de drie Steden in alle
 punten

punten geen gelykformig berigt gaven; ter 1570.
 oorfake dat haar voorregten, aangaande het
 lyffstraffelyke verschilden, en se byfondere ge-
 woontens en gebruiken hadden. Alba, haar
 antwoord ontfangen hebbende, heeft in het
 laaft des Jaars 1570, syn Ordonnantie over de
 lyffstraffelyke saken ter afkondinge en slipte
 nakominge aan de Staten van Overyffel geson-
 den. Hen mishagde ongemeen des Lands-
 voogds Reglement, bysonderlyk wegens de
 volgende articulen, welke sy oordeelden tegens
 hun voorregten te stryden. Den twaalfden art.
 hielt in, dat 'er voortaan geen goederen meer
 in bewarender hand van de gerigten zouden
 worden gestelt; maar dat 'er voortaan, tot
 bescherminge der justitie en sekerheid der
 goederen, een persoon zoude benoemt wor-
 den aan welke de bewaringe der twistige goe-
 deren toevertrouwt moest worden. By de
 dertiende was verboden, dat de misdaden, in
 het gemeen met geen geld boeten afgekogt
 mogten worden. In de 14 en cenige latere
 articulen wierden gewigtige misbruiken op-
 genoemt, welke den Koning by versuiminge
 der Staten wilde verbeteren en beletten. By
 articul 15 en andere was verboden, dat 'er
 voortaan geen vergiffenis van de straffen der
 misdadigers mogte verleent worden. By ar-
 ticul 70 wierdt gelaft dat in sekere misdaden
 de verbeurt verklaringe der goederen plaats
 zoude hebben. Eindelyk wierdt by de Or-
 donnantie een nieuwe ced aan alle Magistra-
 ren en Amptenaars opgeleyt. Sie daar de
 grootste redenen van beswaar die de Staten
 van

1570. van Overyffel in Alba's Ordonnantie aantroffen. Ten einde de afkondinge op te fchorten, en de vernietinge van de aanftotelyke articulen te erlangen, hebben fy den Graaf van Megen voorgehouden, hoe heylyglyk Keyfer Carel de vyfde, en Koning Philip zelfs, met eede befworen hadden het Land in alle fyne regten en voorregten te zullen laten. Dat tegens defe befworene voorregten, welkers handhavige fy ook met eede beloofd hadden, des Landvoogds Ordonnantie aanliep. Dat fy derhalven hoopten dat den Landvoogd, om defe overwegings halven hen van de afkondinge zoude ontfiaan. Met verfekeringe om de misdadigers na Landregten ftiptelyk te ftraffen. fy beloofden daar en boven bereit te zyn, alle de misbruiken, welke in 's Lands regten en gewoontens gekropen mogten zyn, in bywefen des Stadhouders, uit te roeyen en te verhelpen. Dog dat ingevalle niet te min alle defe onderrigtingen, den Landvoogd onverfcttelyk by fyn voornemen bleef, smeekten fy om een maand tyds uitftel te verkrygen; niet twyffelende of een Gefantschap by het Hof zoude mondeling verwerven, dat gene het welke hun fchriften niet vermogt hadden.

Defelfde
wordt
afgekondigt.

Den Graaf van Megen heeft defe brief den Landvoogd overgefonden, die op het nieuw gelaste de Ordonnantie af te kondigen. Mids dat de Staten het regt behielden, om wegens de voorgemelde befwaareniffen, by hem hun vertogen te mogen doen. Van dit antwoord heeft den Stadhouder de Staten verwittigt: welke,

welke, niet langer dervende des Landvoogds 1570.
 bevelen te wederstreven, de Ordonnantie, in
 het openbaar des Sondags na S. Lucie, hebben
 laten afkondigen. Na 'er by voor af, tot
 behoud van 's Lands voorregten, bekend ge-
 maakt te hebben; dat sy hier aan niet, dan
 met veel tegenfin en op het ernstige gebod van
 den Landvoogd voldaan hadden. Onder voor-
 behoud van het verdrag met Keyser Carel de
 vyfde gemaakt en alle hun andere voorregten:
 en in hoop, dat sy den Koning van alle hun
 beswaarnissen in diervoegen zouden onder-
 rigten, dat hy het Land en Steden niet min
 als te voren by haar gewoontens bescherme-
 de.

Op den 13 December waren de Staten deswe- XVI.
 gen reets tot Zwolle vergadert, en na de afkon- De Statens
 dinge indiervoegen te hebben goedgekeurt, Gefanten
 besloten sy een gesantschap na het Hof te sen- verlocken
 den, waar toe de volgende Hereñ benoemt de vernie-
 wierden: Robert van Ittersum, Joan Ripper- tinge 'er
 da, Bartelt Sloet, Stephen van Rhemen, van by het
 Arent toe Boecop, en Joan van Haarst, we- Hof.
 gens Salland, Twente, Vollenho, en de drie
 Hoofdsteden. De Gefanten, den Landvoogd
 tot Antwerpen aantreffende, hebben, na sig
 voor af op het democdigste in syn vrindschap
 te hebben bevolen, hem voor gehouden alle
 het geen tot dus verre aangaande syn Ordon-
 nantie gedaan was. Onder anderen, in het
 bysonder, dat hy hen toegelaten hadt, om
 selfs na de afkondinge hun reden van beswaar-
 nissen voor te stellen. Wien ten gevolge sy
 hem eerstelyk errinnerden het verdrag, met
 III. DEEL. G Keyser

1570. Keyfer Carel de vyfde ingegaan, des Keyfers en Konings eedelyke beloften, ende verfcheyden verfekeringen van het Hof: alle strekkende en inhoudende dat 's Lands voorregten enz. fonder de minfte krenkinge zouden worden bewaart. Ten tweden dat de Droften en amptlieden by het aanvaarden hunner waardigheid, en de Regenten der Steden, alle Jaren met eede moesten verfekeren, dat fy op geen andere wyfe regtsoeffeningen zouden plegen, dan die welke op 's Lands regten en gewoontens gevestiget waren. Ten derden dat de drie Hoofdsteden het voorregt hadden, dat den Landvorst haar moest befchermen, in alle regten en gewoontens, welke fy met eede bekragtigten en verfekerden haar toe te komen; al fchoon fy hier toe geen het minfte fchriftelyk bewys hadden. Ten vierden dat den Vorst geen regt hadt, op fyn eygen gefag, maar te gelyk met de Staten in Overyffel wetten te maken, en defelve te veranderen; gelyk blykelyk was uit oude brieven der Biffchoppen, en de Reglementen en verbeteringen op het Landregt, ten tyde van Keyfer Carel de vyfde, in het by wesen van fyn Stadholders, Georg Schenk, en, Maximiliaan van Buren, vast gefteft. Ten vyfden dat den Raad en Gefworene Gemeente, binnen de drie Hoofdsteden alleen de magt oefenen, van, na tyds omftandigheden, de wetten te veranderen, af te fchaffen, nieuwen te maken enz. fonder voorkennis van wie het ook zyn mag, Dus dat de Staten, uit overweginge van alle de voorgemelde redenen, behou-

behoudens hun eedt, en goede naam, nog ¹⁵⁷⁰ mogen nog kunnen genoodsaakt worden om de Ordonnantie te onderhouden. Sy betuigden nogtans bereidwillig te zyn, om alle de misbruiken, in 's Lands regtoeffeningen ingekropen zynde, te gelyk met den Koning te verhinderen, en ten dien einde de oude regten te veranderen, en nieuwe te maken; gelyk het in oude tyden gebruikelijk geweest was.

Na eenige dagen verwylens verklaarde den ¹⁵⁷¹ Landvoogd, op den 3 Januarius, aan de ^{Alba's} Gefanten, op de gedane vertogen niets vast ^{antwoord} te kunnen stellen, voor dat hy onderrigt was, of sy ook eenig bescheyd of bewys hadden; waar uit bleek, dat den Koning, buiten voorkennisse der Staten, geen wetten veranderen, maken, ofte vernietigen mogt. In welk geval hy versogt, dat hem dit bewys ter hande gestelt wierdt: nevens de artikulen der Ordonnantie, welke de Staten mishagden. Het doen der versogte openinge liep buiten de palen der Gefanten Berigtschrift. Sy hebben den Landvoogd 'er van by een smeek-schrift verwittigt, en deswegen uitsfel versogt; om middelerwyl nader instructie van hun Meesters te kunnen ontfangen. Den Landvoogd bepaalde, op den vyfden daar aanvolgende, de versogte tyd van beraad op 2 maanden; wanneer hy de versogte verklaringe door een of meerder Gefanten, ingevolge goeddunken der Staten, afwagten zoude. Met dit antwoord zyn sy na Overysfel te rug gekeert. De Staten scheen het verleende uit-

1571. stel te kort te zyn; nademaal de faak van het uitterste gewigt was, en de wegen met water overstelp't by na onbruikbaar waren. Sy hebben deswegen den Landvoogd door den Stadhouder laten smeken, om eenige verlanginge des tyds: sonder iets verkregen te hebben. Want hy verklaarde, op den 6 Februarius, te zullen afwagten, dat de Staten aan de afspraak voldeden (g).

XVII.
Misnoegen over syn gedrag.

Des Landvoogds gedrag verwekte, volgens sommige, een groot ongenoegen in Overyffel. Vele sagen het voor dwingelandye aan; en begonnen van toen af onder malkanderen geheyme briefwisseling te houden. Om te minder te kunnen ontdekt worden, noemden sy Landschappen, Steden, en personen, onder bedekte namen. Onder anderen wierdt Deventer *Venus*, Campen *Juno*, en Zwolle *Pallas*, door die geheymfchryvers geheuten (b).

Des KoningsRaad daagt een herdopers Predikant voor sig.

De Stad Zwolle moest des tyds nog wel het alderminste, met de Spaansche Regeringe, te vreden zyn. Want se met de Cancellier en Raden een nieuw geschil hangende hadt. In het laaste van de maand April daagde den Raad, uit Konings last, en met voorkennisse des Stadhouders, tot Vollenho den Zwollenaar Joan van Aarssen, Predikant der herdopers aldaar. Den Magistraat dit horende heeft den Cancellier en Raden verwittigt, dat se den Predikant, over 14 dagen, zoude met regt

(g) Arent toe Boecop.

(b) Revius Dav. illustr. pag. 436.

regt aanspreken, en hem eerder woude hebben aangesproken, in val se niet door de Paasch Vacantie belet geworden was. Se beriep sig ook by den Stadhouder op haar voorregten en regts gesag door den Keyser en Koning besworen. Dog se hadt te lang gewagt met den Predikant te straffen. Want Cancelier en Raden hadden reets een uitdrukkelyke last van den Landvoogd ontfangen, om Joan van Aarsen in hegtenisse te setten: of ontvlugt zynde, syn goederen op te schryven, en tot verbeurt verklaringe derselver, als mede syn verbanninge, te procederen. Den Magistraat sogt raad by den Graaf van Megen, die best schein dat se haar beswaarnis deswegen te gelyk met de klagen, over de Ordonnantie wegens het lysstraffelyke, des geheelen Lands den Landvoogd voor droeg.

Den Raad, sonder 'er na te luisteren trak de stoute schoenen aan, en betrok in weer wille van den Landvoogd en des Konings Raad den Predikant in regten (i). Hy was het ontvlugt. Men daagde hem na Stadregt. Hy was te voorzigtig om te erschynen. Op den 8 Junius wierdt hy dien ten gevolge voor eeuwig uit de Stad en vryheid verbannen, en alle syn hebben en houden, binnen den regsban van Zwolle gelegen, tot Stads behoef verbeurt verklaart (k): sonder dat men ergens aantrest, dat den Landvoogd 'er eenig ongenoegen over heeft opgevat.

De Stad
beschermt
haar regts-
gesag.

G 3

Mid-

(i) Uit verschoiden brieven in Stads Boek, diverse Missiven
concepten.

(k) Oervede Boek.

1571. Middelerwyl hadden de Staten, schoon de Nader tyd, om haar beswaarnissen op de Ordonnantie over de lyffstraffelyke misdaden in te brengen, door den Landvoogd bepaalt, een weinig vervloten was, de voorgenoemde Gefanten (1) na Antwerpen gesonden. Hun last bragt niet mede om den Landvoogd te onder- rigten, over welke articulen der Ordonnantie de Staten sig beswaart vonden; gelyk hy versogt hadt. Maar alleenlyk om hem in het gemeen, wegens het verdrag met den Keyser ingegaan, en andere voorregten, de vernietinge 'er van te smekken. Alba verklaarde, op den 30 Maart, dat hy geensints dese redenen so voldoende, regtmatig, nog bewesen vout, om dese Ordonnantie, tot het gemene nut en best des Konings Landen ingevoert, in te trekken. Behalven dat het nog billyk nog betamelyk was des Konings magt, door sulke voorwendfels, te verminderen en te verkleinen. Nogtans was met dit antwoord syn meninge niet 's Lands voorregten in het minste te krenken. In tegendeel, om syn geneigdheid voor de Staten te betuigen, verleende hy hen op het nieuw zes weken tyds, om hun klagten in het bysonder 'er tegen in te brengen.

XVIII. De Staten hebben dan wederom alle de be- De Steden swaarnissen met de uitterste naukeurigheid geschryven wikt, en gewogen, en, in geschrift gestelt Alba wegens haar zynde, door hun afgesanten den Landvoogd regtgesag. voorgestelt. De drie Hoofdsteden stelden ook

(1) Derde Deel bladf. 97.

ook een verweringe van haar regtsgefag op. 1571.
 Sy houden daar by den Landvoogd, als on-
 twiffbaar voor, dat fy van oudsher binnen haar
 Steden en vryheden over allerley misdadigers,
 selfs schuldig aan Goddelyke gekwetste Maje-
 steit, het zy burgers, het zy vreemden, al-
 leen den regtsdwang geoeffent hebben. Tot
 Deventer alleenlyk hadt den Schout het regt
 om vreemde misdadigers in hegtenisse te setten,
 ten ware den Raad hem dese magt ontnomen
 hadt. Binnen Campen gaf den Schout mede
 syn stemme in het vonnissen der schuldigen,
 die aan het lyf en niet ligter gestraft wierden.
 In Zwolle hadt den Schout alleenlyk de magt
 de Boosdoenders in 't Carspel in hegtenisse te
 setten, sonder de minste insage of stemme over
 hunne straffe. Welke van onbedenkelyke ty-
 den af ter dispositie van den Raad, so wel in
 dese als in de twe andere Steden, gestaan
 hadt. In het besit van dese geregtigheden
 zynde, hadden sy Keyser Carel tot Landsheer
 aangenomen. Den Keyser en Koning selfs had-
 den met eede beloofst haar by alle dese voor-
 regten te zullen laten. Sy vertrouwen daar
 om, dat syn Majesteit haar daar van geensints
 zoude willen beroven, en eerder de Ordon-
 nantie, daar tegens strydende, te vernietigen.
 Sie hier hoe sig de drie Hoofdsteden woorde-
 lyk uitdrukken.

De drie steden Deventer, Campen, ende
 Swolle, hebben, over ettelycke hondert ja-
 ren, de vryicheyt ende gerechticheyt gehadt, ende
 door continuele gebruyck hergebracht, dat de

1571. Borgemeesteren Scepen ende Raedt der voorfr. Steden binnen de Steden, ende haere vryheyt, alle den aentaest ende volkomen Judicatuere ende Jurisdictie hebben: in alle criminele saken so wel van Crimen læsæ Majestatis Divinæ, & Humanæ, als alle andere, geene uytgefondert: niet alleen over de Borgeren ende Ingefetenen der Steden, maar ook over de vrcemden. Doch beholteyck, dat de Schulte van Deventer, die van des Heeren weegen daer is, ende van wellycke Gerichte de Appellatie aen de Raet der voorfr. Stadt vallen, de vrcemde crimineele Personen, geen Borgers ofte ingefetenen wesende, ook aentasten mach: so veer hy van de Raet daer inne niet gepriveert en wordt. Binnen de Stadt Campen die Schulte aldaar in contentien, ende vonnissen, die van lyfstraffe gewesen worden, syn stemme mede geeft, sonder notaris (1) eenige aentast te hebben ofte eenige insleggen in crimineele saken, die Scepen ende Raet der Stadt Campen niet straffen aan 't lyf. Ende binnen Swolle heeft de Schulte van dese Stadt alleen in 't Carspel van Swolle, ende anders niet dan den aentast; maer moet den gevangen crimineele persoon, voor Scepen ende Raet derselver Stadt, toe rechte stellen, die daer van sonder insleggen des Scholtes erkennen mogen, als sy na gestaltenisse der saken bevinden te behooren. Alles na forme ende styl van procederen, als die drie Steden respectivelyck, over ettelycke hondert Jaren, ghadt, ende continueelyk gebruyckt, ende hier bevorens overgegeven hebben. Ende dat van den sententien ofte Decreten der Borgemeesteren, Scepen, ende Raet der drie Steden, geene Appellationes, vindicaet, ofte Revisie geschien ofte toegelaten syn. In welcke vryen ende gerechticheden de Hoogl. Gen. Roomsch Keyf. Maje-

(1) Misschien *notoir*; gelyk ik in seker afschrift van desen brief lese.

Majesteit ſieluyden gevonden, aengenomen, ende gelooft heeft, ſie daer by te laeten blyven, alles nae inholt des gemeltes reciprocelen Tractaets, die ſyn Keyf. Maj. ende de Kon. Maj. ſolemnelyck beveſtigt hebben. Hierom is 't vertrouwen hier by te ſullen blyven, volgende de privilegien, ſo de voor Heeren Biſchoppen haere Landt Vorſten, in anvanck harer Regeringe, de drie Steeden, gemeenelycken alle gegeven ende geconſenteert hebben. Uyt welcke voorgemelte reden ende beſcheyden nootwendelyck volgt, dat ſyn Maj. als Erf Heer van Overyſſel niet en ſolden behooren de voorſr. Steden in ſulcke haere aen-geboorne confirmeerde Jurisdicctie ende Judicature, by de voorſz. artyckelen, ofte anders, te regſtringeren ende eenige ſaken, als geprevele-geert, te eximeren, waer door de Staten reſpectivelycken in deſelve haere aen-geboorne ende wel comener Judicature ende jurisdicctie eeniger maten vercortet ſolden mogen worden. Geven binnen de Stadt Swolle, in den Jaer onſes Heeren 1571, op den 7 Mey.

Nog het ſtellen der beſwaarniſſe in ſchrift, nog deſen brief der Steden hadt den gewenſchten uitſlag, immers niet ſo volkomentlyk, als men verhoopt hadt. Op den 1 Junius antwoordde den Landvoogd op de eerſte beſwaarniſſe, welke wy met de volgenden hier voren hebben geſien ^(m), dat hy met den 12 artikel niet anders dan het welyſyn der inwoonders, en de grotere ſekerheid der betrouwde goederen beoogt hadt. Op dat de Staten ſyn goede meninge te eerder mogten bemerken ſfont hy hen toe, dat 'er nooit iemand met dit ampt zoude voorſien worden, die geen

Alba's re-
den van
verweige-
ringe,

G 5

Over-

(m) Derde Deel blaaf. 25 en 26.

1571. Overyffelsche en rykelyk gegoedet was. Behalven dat hy verpligt zoude zyn de goederen, hem in bewarender hand gestelt, binnen 24 uur, na de uitspraak des Gerigts aan den wettigen eygenaar over te leveren. Op het twede, dat syn oogmerk niet was, de Staten hun gewoonelyke regt van kleine misdaden met boeten te bedwingen, te beroven. Maar allecnlyk dat dese wyse van straffe openbaar door vonnis van de Gerigten, en niet in geheim of allecnlyk na de sin der amptenaars, op gelegd mogt worden. Aangaande het derde dat hier door beoogt wierdt, dat, inval den Koning nodig oordeelde te zyn, sulke misbruiken te verhinderen, hy als dan tot bereikinge van dit oogmerk iemant mogte aanstellen, om de kwalen te verhelpen, en als dan de magt van de gewonelyke Rigters zoude stilstaan. Sonder het regtgesag der Staten 'er door in andere opsigten te willen verkorten, krenken, of verhinderen. Betreffende het vierde wilde hy de Staten, om de aangehaalde redenen, nog wel 6 weken tyds vergunnen, voor dat sy den 20 articul ter uytvoeringe zouden stellen. Aangaande het vyfde vermaande hy de Staten, ter overweginge van de swaarte der gemelde misdaden, de Ordonnantie dien aangaande te agtervolgen. Op het sesde verklaarde hy dat de Staten wel een gewoonte, maar geen voorregten aangehaelt hadden, waarom die van Overyffel, sig aan de misdaad van gekwerfte Majesteit schuldig gemaakt hebbende, van de verbeuringe der goederen ontslagen behoorden te worden.

Wes-

Weshalven sy de 80 articul moesten agtervol- 1571.
 gen. Hy antwoordde eindelyk op het laatste,
 dat den nieuwen eed met den oude niet sly-
 dig was, en 'er dus geen beletsel was, dat
 het nieuwe eeds voorschrift te gelyk met het
 oude door de Regenten gedaan worden moest.
 De Gefanten deden van den uitslag hunner
 last in de vergaderinge der Staten tot Zwolle,
 op den 23 Junius, verslag. Het viel hen seer
 hard, en sy vriegden den Stadhouder verder
 om Raad. Den Graaf seyde hier op, dat hy,
 niet het Land, maar den Koning den ced van
 getrouwigheid gedaan hebbende, niet ver-
 mogt hen verdere onderrigtinge te geven. E-
 venwel versekerende niet te zullen beletten,
 en wel te mogen lyden, dat sy nieuwe schrif-
 telyke vertogen by den Landvoogd deden;
 met belofte van syn vermogen aan te wenden,
 dat se verhoort wierden. In dese hoop heb-
 ben de Staten, op den 1 Julius, aangehouden,
 dat het Land by alle voorregten en geregtig-
 heden beschermt wierdt. Waar onder geen
 van de geringste gestelt worden konde, het ge-
 ven van vergiffenisse aan lyfstraffelyke misda-
 digers; welke hoge voorregt de drie Hoofd-
 steden van ouds beseten hadden. Blykende
 klaarlyk uit de oude Stads Registers: geven-
 de voorbeelden van Landvorsten, en Stad-
 houders aan de hand, op welkers versoek de
 Steden misdadigers van hun straffe ontheft heb-
 ben. Schoon, dat al bleek hier van niets,
 sy zouden volstaan kunnen, met de waaragtig-
 heid harer geregtigheid met eede te sterken;
 waar toe sig ook de Magistraten der drie
 Hoofd-

1571. Hoofdsteden bereidwillig betuigden te zyn; hopende dat het syn Doorlugtigheid mogte behagen hen so wel over dese als de andere beswaarnisse te verhooren. Den Præsident Tifernach wierdt nog breder over 's Lands beswaarnissen geschreven: en om syn voorspraak verfogt. Dog van wat uitwerkinge alle die moeyte was, liet men nergens gemelt.

XIX.
Zwolle
gedrukt
door in-
kwartie-
ringe.

Middelerwyl wierdt men tot Campen en Zwolle ongemcen door de inkwartieringe, van twe Spaansche benden ruiters, gedrukt. Hun baldadig gedrag viel de ingefetenen seer lastig en kostbaar. In de huisen namen sy de beste gemakken, bedden enz. in besit. Het vlees, brood, wyn, haver, strooy, enz. kogen sy een derde minder dan de Burgers: aan welke de Regenten het onbetaalde derde moesten vergoeden. Hier en boven kregen se 's weeks in elker Stad nog 100 Cronen voor het dus genoemde servys geld⁽ⁿ⁾. Tot Zwolle wierdt Stads schatkist dusdanig uitgeput, dat de Gesworene Gemeente den Raad de magt gaf, om so veel penningen ten dien einde op te nemen, als de noodzakelykheid vercyfchte^(o). Later wierden alle Stads lasten merkelyk verhoogt en verscheiden nieuwe middelen ingevoert^(p). Niet te min wierdt den overlast en onkosten van dag tot dag ondragelyker. De Steden schreven vrugteloos aan den Landvoogd, den Stadhouder, den Graaf van Barlaymont, den Præsident Viglius,
en

(n) *Arent toe Boecop.*

(o) *Resolutie van Raad en Meenie van den 25 Julius.*

(p) *In het selfde Boek.*

en andere Heren om van het krygsvolk ont- 1571
slagen te worden.

In dese benauwdheid sonden se Arent toe De Stad
Boecop en Joan van Haerst na het Hof: die met Cam-
eenige tyd vrugteloos by den Landvoogd aan pen send
hiielden, om van desen overlaf te worden be- taufchap
vryt. De ruiters wierden middelerwyl nog bal- na het Hof
dadiger en moerwilliger; het welke verfchei- en worde
den ingefetenen het leven gekoft heeft. De Ste- 'er van be-
den denkende, dat de Gefanten aan het Hof vryt.
sonder gefchenken niet zouden verhoort wor-
den, hebben hen, na eenige weken verblyfs,
gelast, 500 of 600 Cronen tot Antwerpen,
by Bonaventuur Boedeker, Cornelis Ogeren,
of Jacob Abelin op te nemen. Se bedrogen
fig in haar meninge, met het geld regteden de
Gefanten niets uit. Dog door hun gedurig
aanhouden by den Landvoogd bewerkten fy
eindelyk het ontlag der befettinge van hem.
Mids dat syn Soon Don Frederik, algemene
Bevelhebber des Konings krygsknegten, 'er
mede in bewilligde. By Don Frederik von-
den de Gefanten geen fwarigheid: en na den
fchriftelyken laft van het Hof, wegens het
ontslag der befettinge te hebben bekomen,
zyn se in aller yl, zelfs sonder eten en drin-
ken te gebruiken, na huis te ruggekeert. In
die meninge, van voor den aanftaande Satur-
dag te huis komende, de Steden het fervys
geld, en andere kosten van een gehele week
uit te winnen en te fparen. Sy liepen groot
gevaar, om op Zec door een Swaren storm
te vergaan, en dus hun vaderlyke genegend-
heid voor de Burgers en ingefetenen met ver-
lies

1571. lies van hun leven te betalen. Hun edelmoe-
digheid verdiende een beter lot. Ook zyn se,
voor de volgende week, gelukkiglyk en be-
houden tot Campen en Zwolle aangekomen.
De ruiters hebben na den ontfangene en ver-
toonde last des Landvoogds binnen drie dagen,
de twe Steden ontruimt.

XX. Na hun te rug komst beval den Landvoogd,
aan de drie Steden, ende Amptlieden des
Lands, binnen drie maanden tyds, der Ste-
dens en Lands gewoontens, in geschrift ver-
vat zynde, hem over te fenden. Keyfer
Carel de vyfde hadt reets, in het Jaar 1531,
en 1540, dit bevel aan alle of eenige syner
Nederlanden gedaani, waar aan sommige Lan-
den gehoorfaamt: en anderen met die van
Overyssel geweigert hadden, te voldoen. De
Staten hebben, op den 25 November, den
Landvoogd voor oogen gestelt, dat den Key-
fer het Land eindelyk van syn gemelde bevel
ontslagen hadt. Midsgaders 's Lands misbrui-
ken niet op syn eygen gefag, maar met be-
willinge der Staten op de Lands vergaderin-
gen van het Jaar 1533, 1541. 1546, en an-
dere Jaren verandert hadt. Om geen andere
reden, dan om dat hy onder eede versproken
hadt, het Land in alle syn oude gewoontens
regten enz. te beschermen. Dese beloften hadt
den Koning selfs vernieuwt. Weshalven hen
het geensints billyk toefcheen, dat de ge-
woontens onderfogt wierden. Te min nade-
maal de Steden al reets voor ondenkbare Jaren
het voorregt beseten hadde om haar onbe-
schrevene regten, door des Raads eed, te
kunnen

kunnen bekragtigen. Behalven dat het volgens hun oordeel ondoenlyk was, alle 's Lands gebruiken, om de grote menigte en verschillendheid, in schrift te kunnen stellen. Op die wyse ook hadt het David van Burgondien begrepen, en om deze onmogelykheids halven, in het Jaar 1488, op den 16 Julius, met de Staten besloten, het Land alle syn oude gebruiken te laten genieten, in welkers besit het was. Niet te min boden sy nu niet min als meermalen te voren, aan, alle de misbruiken in 's Lands regten en gewoontens gekroopen, in een Staats vergaderinge, onder des Stadhouders opsigt, te herstellen. Alba wierdt, so het denkelyk is, door dese beweegredenen overgehaalt, van syn voornemen af te sien, of wegens de grote veranderinge, welke onlangs hier na voorviel, verhindert, syn oogmerk te bereiken.

Onsen Stadhouder den Graaf van Megen 1572. beleefde dese grote omkeringe niet. Want hy, in het begin van Januarius, een Staten vergaderinge tot Zwolle uitgeschreven hebbende (q), wierdt, op den 7 alhier in het huis van de Heer Ens, Droft van Coeverden (r), door een sware siekte aangetast: welke hem des nagts, omtrent 2 uur, het tydelyke met het eeuwige deed verwisselen. De Staten verwittigden de Heren van Barlaymont en Viglius van dit sterfval. Des anderen daags wierdt syn lichaam, seer pragtig gekleet, en met het teken

(q) *Arent zoe Boecop.*

(r) *Chronyk ter Kinderhuis.*

1572. ken van de Ridder Order van het gulden Vlies (s), en met de degen aan de zyde, op een parade bedde gelegd, en aan Stads inwoonders vertoont. Het lyk, den 9 Januarius, gebalsemt zynde, is na Megen vervoert; en syn ingewanden wierden in S. Michaëls Kerke ter aarde bestelt (t).

Syn hoe-
danighe-
den.

Den Graaf van Megen hadt Overyffel, gedurende syn Stadhouderschap, wel met alle sagtigheid en minzaamheid bestiert. Syn dood wierdt nogtans, op verre na so seer niet beklagt, als die van den Graaf van Aremborg. De redenen van dit onderscheid is, onses oordeels, ligtelyk na te gaan. Aremborg behartigde 's Lands welzyn met also veel nadruk, ja veelligt met meerder genegendheid, dan een inboorling selfs, Overyffels beste beyvert zoude hebben. Megen gedroeg sig indiervoegen, dat hy 's Konings gunst verdiende, en sig geen ongenoegen der inwoonders op den hals haalde. Om my met een woord uit te drukken, Aremborg was tusschen de handhavinge en bescherminge der wettige regten des Konings, en die van Overyffel, de onverschilligste der menschen. Megen schein eenigfints meer na Philips dan des Lands syde te hellen. Wie zal sig dan verwonderen dat men Aremborg meerder dan Megen betreurde?

XXIX. HOOFD-

(s) Ten minsten my staat voor ergens te hebben gelezen, dat Megen van dese Ridder Order was.

(t) *Arent toe Boccop.*

XXIX. HOOFDSTUK.

I N H O U D.

- I. Barlaymont wordt Stadhoud. Toestant der Nederlanden des tyds. Campen en Zwolle vermaant tot het houden van goede wagte.
- II. Zwolle wordt vrugteloos door den Graaf van den Berg opgeëyscht. De Stad stelt sig in staat van tegenweer.
- III. Des Prins list om de Stad te veroveren wordt ontdekt. Overgaaf van Campen aan de Prins.
- IV. Zwolle geeft sig mede over by verdrag.
- V. Campen versoekt by den Graaf van den Berg vrugteloos van de besettinge verlost te worden. Hun redenen van klagten wegens des Graafs gedrag.
- VI. Hy set de R. C. Regenten af enz. Een hoop van syn volk wordt geslagen.
- VII. Den Graaf dreigt sommige Regenten van Zwolle. Hy verlaat Zwolle, Campen enz.
- VIII. Sy worden door Don Frederik tot Zutphen in genade ontfangen. Blydschap deswegen.
- IX. Voorsoegen tot beveilinge van Zwolle genomen. Een Zwolsch schip vergaat.
- X. De meeste verdagte Regenten worden afgeset en het getal vermindert.
- XI. Alba gebiet Campen en Zwolle ter beveilinge der zee twe galeyen uit te rusten. Sy versoeken wegens haar armoede ontslagen te worden.
- XII. Midsgaders wegens het geringe gebruyk der galeyen. Men besluit deswegen twe buisen uit te rusten. Sa

III. DEEL.

H

viii

worden volmaakt en uitgerust. XIII. Stads lasten worden verhoogt wegens de sterke besettinge. Het Carspel verfoekt van de overlast, door Stads besettinge veroorzaakt, ontslagen te worden. XIV. De Stadsmeect dat den Landvoogd sig met de verkiefsinge der Regeringe niet bemoeyt. Sy klaagt over de grote last van de besettinge, en krygt verligtinge. XV. Voorzorgen tot Stads beveilinge genomen. Mistrouwen tegens de Protestanten. XVI. De Keyser vergeeft de drie Steden's ongeboorsaamheid aan het Munt Gerigte. Hy verfoekt Zwolle om hulp tegens de Turken. Hyerges bewilligt in het onderwerp der Stad om een graf van Oldeneel in de Aa te delven.

I.
1572.
Barlay-
mont
wordt
Stadhou-
der.

Tot des Graafs van Megen opvolger, in het Stadhouderschap van Friesland, Overysfel, Groningen, en Lingen, wierdt Ægidius van Barlaymont, soon van den ouden Graaf van Barlaymont, door den Landvoogd, aangestelt (a). Voor en al eer de grote veranderinge, onder desen Stadhouders in Zwolle, en geheel Overysfel voorgevallen, te verhalen, is het noodzakelyk, sig den Staat der Nederlanden voor oogen te stellen.

Toestand
der Neder-
landen des
tyds.

Den Hartog van Alba meende, na de leyers van Prins Willem te hebben genoodsaakt, de Nederlanden te verlaten, dat alles gestilt was.

(a) Revins Dav. illustr. pag. 449. Dog elders (pag 451.) noemt hy Hyerges Stadhouders van Gelderland en Overysfel.

(b) Histoire de Duc d'Albe tom. 2. Liv. 7.

was. Hy vergifte sig seer. Want op het onverwagte namen de Gereformeerden den Briel in. Vlißingen verrastten sy. Gheel Holland, op Amsterdam en Schoonhoven na, viel, omtrent het Jaar 1572, van Philips gehoorzaamheid af. Valenciennes en Mons, raakten mede in de handen der Gereformeerden. In dese gesteltenisse trok Prins Willem van Orangien met een aanzienlyk leger in de Nederlanden. Mer het grootste gedeelte viel hy in Brabant, om den Landvoogd van het beleg van Mons af te trekken, en de veroveringe te beletten. Dit gelukte den Prins niet. Het ander gedeelte van 's Prins Leger, door syn swager den Graaf van den Berg aangevoert, was in Gelderland gekrukt: en maakte sig byna van het gehele Land meester. Op den 11 Junius nam hy, met behulp der Gereformeerden, Zutphen by verrassing in.

Den Stadhouder, de veroveringe van Zutphen verstaande, vermaande de Steden Campen en Zwolle tot het houden van goede wagen. Den Cancelier Boldewyn van Roon gaf haar kennis, dat de Heer van Billi aanbode in elke Stad een vaandel voetknegten op Konings kosten te leggen. In dese benauwdheid vergaderden haar Afgefanten Hendrik Dye Wolffh, Arent toe Boecop, Wolf van Itersum, en Joan van Haerst, in het Cartuifer Clooster, den Sonnenberch genaamt, by Campen. Sy raadpleegden of men Billi's knegten innemen zoude, of de twe Steden door andere voorzorgen tegens vyands geweld dekken. Sy sagen voor raadsaamst aan, dat

1572. de Steden, op haar eygen kosten, een genoegzaam getal schutters, so lang het gevaar duurde, in dienst namen (c).

II. Dese voorzorgen waren ten hoogsten noodzakelyk. Op den 20 Junius, 's middags om twe uuren, lieten sig eenige voetknegten en ruiters van den Graaf van den Berg voor Zwolde le sien. Sy eyschten door een trompetter de Stad op, en dreygden met eede sig, inval van verweigeringe, op alle de ingesetenen; die boven sestiën Jaren oud waren, te zullen wreken. Men gaf den trompetter tot antwoord, dat de burgers besloten hadden de Stad, tot het uiterste, en den laaften man, te verdedigen. En inderdaad de burgers hebben aantonts de poorten, wallen en muuren, die haar aanbevolen waren, met grote bereidwilligheid beset. Een ieder deet syn best om den vyand te verjagen. Men schoot so sel, dat de vyanden na eenig geleden verlies, omtrent den avond van de Stad afrokken. Een gedeelte trok na Ittersum en Winssem. Het andere na Coten. Het vee buiten weidende namen sy mede. 's Avonds omtrent negen uuren liep hier het gerugte, dat sy weder na de Stad in aantogt waren. Den Raad gaf 'er dien selfden avond den Stadhouder kennis van (d). Dog de uitkomst toonde, dat de verspreyde tydinge van waarheit ontbloot was.

De Stad stelt sig in staat van tegenweer. Het uitgestane gevaar deedt den Raad van dag tot dag sorgvuldiger worden. Sy liet een menigte schanskorven vervaardigen. Het groot

(c) *Arent toe Boecop.*

(d) *Boek van diverse Missiven Concepten.*

groot en kleyn geschut wierdt in de Stad ge- 1572.
bragt, om 'er gebruik van te maken. De Bur-
gers verdeelden sy in rotten, en beval aan elk
een de wachte van de poorten, de muuren en
wallen aan. Om den Stadhouder geruft te
stellen schreef sy op den 23 Julius, dat de ge-
hele Stad bereid was, sig tot het uitterste te
verdedigen. Zwolle was volkryk, de burgery
dapper, en tot alles bereidwillig. Sy vreesde
alleenlyk voor gebrek van levensmiddelen,
van welke men schaars voorsien was.

De Prins van Orangen, bespeurende dat III.
de Stad door geen geweld ligtelyk te verove-
ren was, stelde een ander list in het werk. Des Prins
Hy zont door seker vrouwsperfoon na de Stad list om de
een brief, waar by hy sommige Raadslieden Stad te
op den 21 Julius tot Stads overgave vermaan- veroveren
de. Hy dagt hier door het vuur van onecnig- wordt
heid en mistrouwen tusschen de leden der ontdekt.
Magistraat te ontfteeken. Veelligt dat den
Prins in syn oogmerk geslaagt is. Wat hier
van zy, de burgers, aan de Sassenpoorte de
wagt houdende, vatteden erg op de brengster
des brief op. Sy ondersogten haar, en ont-
dekten den brief. Den Raad, met de Ge-
sworene Gemeente, besloot deselfde aan den
Stadhouder over te senden: en sy betuigden
op het nieuw bereidwillig te zyn, de Stad tot
het uitterste in 's Konings gehoorzaamheid te
verdedigen. Prins Willem verwittigden sy
ook, op den 30 Julius van haar voornemen.
Dog verklaarden te gelyk niet seker te weten
van wie de brief was; nademaal sy de onder-
tekening niet kenden (e).

H 3

Alle

(e) Boek van diverse Missiven Concepten.

1572. Alle dese schone en wel gemeente betu-
gingen van standvastigheid waren van geen lan-
Overgaaf van Campen aan de Prins. ge duur. Op den 9 Augustus berende den
Graaf van den Berg de Stad Campen. In al-
leryl sond den Raad, aan de Stad Zwolle 'er
de wect af; met versoek om 'er den Stadhou-
der, en die van Deventer van te willen ver-
wittigen, en om bystand te smeken. Het ver-
soek wierdt te laat gedaan. Den Stadhouder
was nu niet in staat het te voren aangeboden
en verweigerde krygsvolk te senden. De Bur-
gers hadden de Stad nog wel eenige tyd kun-
nen verdedigen; dog de beroertens ene derge-
volgde ongehoorsaamheid aan de bevelen des
Raads, verhaastede de veroveringe. Op den
11 Augustus leverde men de Stad by verdrag
aan den Graaf van den Berg over.

IV.
Zwolle
geeft sig
mede over
by ver-
drag.

De Regeringe tot Zwolle de overgaaf van
Campen vernemende, verloor de moed. Sy,
die wel eer, onder sig eenig de gehele magt van
den ontslaggelyken Hartog van Gelder een
geruime tyd trotseerde, boot nu, door de
verschillende gevoelens des Godsdiensf ver-
deelt, geen de minste tegenstand; schoon het
Graaflyke Leger nog in geen aantogt na de
Stad was. De Regenten sonden, op den 12
Augustus, na Campen, tot den Graaf, Mr.
Splytlof, Joan van Graes, Hendrik Knop-
pert, en Hendrik van Essen, Raadslieden,
en uit de Gesworene Gemeente Hillebrand
ter Cuylen, Cornelis van Velthuysen, Willem
van Ceulen, en Hendrik Campherbeek (f). De
afgesanten gaven, op den 14 daar aanvolgen-
de,

(f) Arent toe Boecop.

de, de Stad Zwolle, aan den Graaf over, 1572. onder de volgende voorwaarden. Eerftelyk dat de Stad onder Konings Philips gehoorzaamheid en by haar oude Regeringswyfe zoude verblyven. Ten tweden dat de Priesters, Cloosterlingen, en alle andere personen in de vryheid van de oeffeninge des heerscheden Godsdienst, moesten worden beschermt. Mids-gaders dat sy en ook de Heren van den Raad nog van hun goederen berooft, nog aan het lyf gestraft, nog in de bestieringe van Stads Schole veranderingen gemaakt mogten worden. Dat ten derden de Stad in het besit van alle haar voorregten, regten, oude gewoontens, en vryheden, in gevolge het verdrag met den Keyser gemaakt zouden worden beschermt, en alle handelingen hier tegens gedaan vernietigt zouden worden. Ten vierden dat de gene uit den Raad, die, tot 't getal van zeven, by den Prins Willem in ongenade geraakt waren, even min aan den lyve of met het verlies van goederen mogten worden gestraft, dan de overige Heren van den Raad. Ten vyfden dat de Regeringe buiten haar toestemminge niet verpligt was geschut of ander voorraad te lenen, ofte eenige schattingen op te brengen. Ten zesden dat binnen de Stad geen Krygsknegten gelegd zouden worden, dan inval syn Genade het noodzakelyk oordeelde te zyn. Dog nooit dan in een gering getal en niet meerder dan 300 duitsche Krygsknegten. Ten ware de Regeringe een groter getal begeerde: so dra sy het versogt moeste de besettinge de Stad

1572. ontruimen en so lang sy hier waren zoude Prins Willem deselfde onderhouden. Mits dat de Stad haar servicsgeld, door de gemeene bewillinge van den Graaf en de Regeringe te bepalen, betaalde. Ten agtsten dat Prins Willem en den Graaf op sig namen, de Stad met goed, lyf, en bloed te verdedigen, tegens een ieder haar, wegens het geslotene verdrag, aanvallende. Ten negenden dat sy alle de gene, die de Stad Zwolle appelhorig waren, en dit verdrag omhelsden, een gelyke bescherminge verleenden. Dat eindelyk aan die van Zwolle al het verlies, hen door des Graafs Krygsknegten veroorzaakt, so verre men konde ontdekken en bewyzen, zoude worden vergoet. Tot sekerheid en bevestinge deser voorwaarden tekende den Graaf en Stads-afgesanten den volgende brief.

Alfoo de Doorluchtige en Hoochgeboorne Vorst ende Heer, Heer Willem, by de Genade Godts, Prince van Orangien, Burgermeesteren Scepen ende Raedt, Sampt de Gesworene Gemeente luyden der Stad Swolle, schriftelyck vermaent, ende gewaerschouwt heeft, omme aen den Edelen ende Welgeboornen Heere Willem Grave toe den Berge, schriftelyck te verklaren, ofte noodich sy van syn Gen. Crygsvolck in te nemen, ofte in anderen gevalle toe water ende toe lande de voorst. Stadt Swolle toe dwingen, ofte noodigen: hebben demnac Burgermeesteren, Scepen, ende Raedt, sampt haerer Gesworene Gemeente luyden, tot defensie, verdedinge, ende bescherminge haerer Borgeren ende Inwoonderen, ende dat selve Gemeentes nuts gedyen, welvaer en samptelycken goederen get
depu

deputeert de eersame Helmich Splythof der Rechten Doctor, Jan van Graes, Henderick Knoppert der Rechten Licentiaet, ende Henderick van Essen, van wegen des Eerbaren Raedt: Hillebrant ter Cuylen, Cornelys van Velthuysen, Willem van Ceulen, ende Henderick Campherbeke van wegen der Gesworen Gemeentes luyden, ende samptelycke Borgeren der Stad Swolle, toe reysen aen den Welgeboornen Grave van den Berge, ende met syn Gen. op sekeren punten ende artyckelen toe accorderen, ende entelyck te verdragen. Dewelke voorfr. Gedeputeerden, naeckomende haere ontfangene bevel, sig voorts na Campen vervoet, ende met syn Gen. dermaten oock accordeert, ende verdragen hebben, op navolgende conditie ende voorwaarden. In den eersten dat Borgemeesteren Scepen ende Raedt, sampt de Gesworen Gemeentes luyden ende samptelycken Borgeren der Stadt Swolle, sullen blyven in den dienst, subjectie, ende gehoorsaamheyt der Con. Maj. toe Hispanien haerer alder Genadichsten Erfheer, ende by den Eedt, so sy luyden haere Con. Maj. en der Stadt Swolle gedaen hebben; ende oock te blyven by haer olde hergebrachten regement des selvigen Stadts. Item dat alle Prieeteren, Cloosteren, ende voort Geestelyke, ende Wereldlike Personon ende haere goederen, ende regementen, so wel van de Religie ende exercitie van dien, als anderen onbeschadiget ende onbedwongen sullen blyven; sonder jemant des Raedes ofte andere Personon int particulier aen lyf ofte goet te beschadigen. Doch de Scholen in haeren regemente te laeten, ende uyt allen orden liber, ende vry te admitteren. Item dat Borgemeesteren Scepen ende Raedt, sampt haeren Gesworen Gemeenten, ende simpelycke Borgeren, blyven sullen by haere privilegien, bevoorheyden, ende gerechtigeden, als sy tot hier toe useert ende gebruyckt hebben; achtervolgende den Tractaet, in den jaere 1527, met Hoochloffelycker Me-

1572. morien, Keyfer Car. de vyfde haeren eerften Aldergenadichften Erf-heer otgerichtet; en wat daer en tegens ter contrarie gehandelt mochte fyn, helpen afdoen. Ende fo eenige des Raedes tot feven Perfonen by Princelycke Doorluchticheyd, bedragen ende in onganfte gebracht mogen fyn, om defelvige voor anderen aen haeren lyve ende goederen niet te fullen verdachtich gehouden worden, als andere Raedes verwanten. Item dat Borgemeesteren Scepen ende Raedt noch haere Gefworen Gemeente, niet en fullen gehouden worden, noch gedrongen, eenige munitien Artillerye proevifioen, van gefchut noch andere goederen, de Stadt toekomende, buiten advys, confent, ofte believen van haere E. volligen te laeten ende met geenderley fchattinge gegraveert te worden. Item hebben fyn Gen. gelovet, dat de Stadt Swolle met geen Guarnifoen befwaert fal worden, ende indien fyn Gen. noodich ende voor goet aenfach, Guarnifoen binnen de Stadt te leggen, dat felve in geringften getal gefchieden fal, ende niet meer dan een Vaendel Duytsche Knegten, omtrent drie hondert mannen sterck. Ten waerc dat Scepen en Raedt, fampt haeren Gefworen Gemeente, meer Crychsluyden van doen hadden. Welcke voorfr. Crychsluyden by den Prince van Orangien Hoogh genaemt haere befoldinge ende betaeling ontfaangen fullen. Beholtelyck dat de Borgeren behoortlyke fervitic geven fullen, naevolgende de ordonnantie, fo Scepen en Raedt, met haere Gefworen Gemeente voorfr. des vals, met fyn Gen. overkomen worden. Ende dat felve Guarnifoen tot verfoek van Scepen ende Raedt, fampt haeren Gefworen Gemeenten, wederom verlaeten, ende uyt der Stadt Swolle toe vertrecken confenteert fal worden. Ende indien Borgemeesteren Scepen ende Raedt vermidts deefes verdragen meeniger manieren by Crychshandel ofte anders in verliesen, overtogen, en fchaden gebracht ofte befwaert mochten

mochten worden, heeft syn Gen. van wegen 1572.
 des Hooggemelten Princes van Orangien, ende
 oock voor syn Gen. selfs gelovet, met lyf goet,
 ende bloet de Borgeren ende Inwoonderen der
 Stadt Swolle, ende haere goederen te helpen
 beschermen, verdedingen, ende defenderen. Ende
 van sodane belofstnisse des Hoochedachten Prin-
 ceen van Orangien ratificationen, ende bestedin-
 gen onder syn Princelycke Doorluchtichheys ey-
 gen handt, ende segel toe erwerven, ende over
 te senden. Item dat Hoochedaemt Prince van
 Orangien, ende syn Gen. in gelycke gestalte
 defenderen ende beschermen sullen alle de geene,
 die haar Apelationen an die Stadt van Swolle
 fortieren, ende in dese verdragen mede accorde-
 ren. Item dat alle de geene, soo hier te vooren
 voor ende na van syn Genadens Crychsvolck be-
 schadicht syn geweest, geresitueert sullen wor-
 den; so veele moogelyck, indien sy haere af-
 genomene goederen wederom weten te becomen.
 Meede dat de Loffenisse ter oorsaek van dien
 gedaen, gecasseert sullen syn, ende dat alle pun-
 cten en artyckelen boven verhaelt, so vaste ende
 onverbrekelyck gehalten sullen worden, heeft
 de Edele ende Welgeboorne Heer Heer Willem
 Grave van den Berge, van wegen des Hooch-
 gedachten Prince van Orangien, ende voor syn
 Gen. selves haere gewoonlycke hantteycken, hier
 onder geset: en tot deselve sekerheit hebben Hel-
 mich Splythofft, Jan van Graes, Hendrik Knoppert,
 ende Henderick van Essen, Hillebrant ter Cuy-
 len, Cornelys van Velthuysen, Willem van
 Ceulen, ende Henderick Campherbeke, in nae-
 me als Gefanten, haere gewoonlycke hantteycken
 hier onder geschreeven. Actum op den 14 Au-
 gusti Anno 1572.

Ik hebbe dese brief hier woordelyk in-
 gelascht, op dat den Leser, door eygen
 ooggen

1572. oogen sien kan , of dese voorwaarden wel of kwalyk onderhouden zyn?

V. Haffelt, Steenwyk, en Genemuïden volgden dit voorbeeld. Die van Campen hadden reden 'er het eerste berouw van te hebben. Want schoon sy de vryheid en de oefeninge van den heerscheden Godsdienst bedongen hadden, wierdt den Raad door den Graaf vrugteloos van de be-
 settinge verlost te worden. geflast S. Nicolaas Kerke, aan eenige weinig Protestantische vreemdelingen, interuimen, en de Altaren en Beelden aftebreken. Hier by kwam dat de Stad, met twee Vaandels Krygsknegten, tegens haar sin, beswaart was. Sy font den 22 Augustus Hendrik Dyc Wolph en Arent toe Boecop na den Graaf tot Zwolle, om van het eene Vaandel verlost te worden. Vier uit den Raad van Zwolle zyn, met de Afgesanten, by den Graaf gegaan om het verzoek van de Stad Campen te ondersteunen, voornamelyk wegens de armoede der Burgers. Den Graaf, dit horende, wierdt toornig, en dreygde de Campers met meerder volk te beswaren, dewyl sy sig op een vyandelyke wyse tegens hem gedragen hadden. Ook was het nu gevaarlyk, wegens de nabyheid van het Spaansche Leger, onder den Hartog van Holstein, de Stad met minder Krygsvolk te besetten. Want de Burgers hadden sig laten verluïden, dat sy, van het eene Vaandel verlost zynde, sig van het andere wel zouden weten te ontslaan. De Afgesanten versogten te mogen worden onderrigt wie dese taal gevoert hadden. *Ik ben niet bloeddorstig,*
 seyde

seyde de Graaf, *Ik bevele het God aan.* 157^a.
Dog ik kan de reden niet nagaan hoe 'er tot
Campen al reets so een grote armoede kan
zyn. Na eenig tusschen spreken der Zwol-
 fche Raadslieden bedaarde hy, en gaf te
 kennen, dat hy na de aftogt der Holstein-
 sche Ruiters veelligt eenige verligtinge aan-
 gaande de besettinge zoude maken.

Of den Graaf dit bedagt was of niet, blykt ^{Hun rede-}
 my niet. Dit is seker dat hy de Campers op ^{nen van}
 alle wyse tergde. Sonder de Burgermeesters ^{klagten}
 in der tyd te kennen smeet hy een Burger in ^{wegens}
 hegtenisse. Alle de Kerken beroofde hy van ^{des Graafs}
 de Autaren, Beelden enz. Ongemeen hoog ^{gedrag.}
 nam den Raad de schendinge van de voor-
 regten, en het verdrag op. Sy dagt het
 best te zyn over dit alles met die van Zwolle
 te raadplegen. Arent toe Boecop, en syn
 swager Coenraad van Vechte, kwamen des-
 wegen tot Zwolle op den 1 September. Sy
 deden een swaar beklag over het gedrag van
 den Graaf van den Berg. Den Raad zoude
 gaarn hun nabuurstad in haar regten heb-
 ben willen handhaven, maar sy wist geen
 middel. Die van Campen sagen het met een
 innig leedwesen. Voor hun vertrek, stelde
 sy den Raad voor oogen waar het heen wil-
 de, nu men de beloofde vrye oeffeninge
 des R. C. Godsdienst, en de Augsburgsche
 Belydenisse verhinderde: de Kerken beroof-
 de: en tegens Stads oude en versproken
 voorregten de Burgers door Krygsknegten en
 den Provoost liet vangen en bewaren. Van
 daag of morgen seyde toe Boecop, eindi-
 gende;

1572. gende; zyn wy ook een diergelyk lot ver-
wagrende. Toe Boecop hadt nooit iets waar-
agtigers, als dit laaste, gesproken. Hy en
sijn swager, tot Campen te rug gekeert,
worden aanstonds uit last van den Graaf in
hegtenisse genomen, en met vele veragtin-
ge, wel verre van na hunne staat behandelt te
worden, na het slot te Genemuiden ge-
voert.

VI. Die van den R. C. Godsdienst Belydenis-
Hy ser de se deden verloren meest alle na dese tyd hun
R. C. Re- Ampten. Alle Kerken wierden door het ge-
genten af hele Land van het silver, goud, beeldwerk
enz. en Autaren berooft. In de pragtige Kerk,
van het Clooster Windesem, wierdt, onder
opfigt, van den Zwolschen Burgermeester
Splytlof alle Autaren gebroken. Hy liet se
na sijn huis binnen de Stad overbrengen. Na
dat Zwolle weder onder des Konings gehoor-
saamheid kwam, haalde men het alles we-
der uit sijn huis. Alle Priesters en Religieu-
sen wierden uit Campen verbannen; de Cel-
lebroeders alleen uitgesondert.

Een hoop De Graaf van den Berg eyschte ook van
van sijn die van Campen, dat sy hem den eed van ge-
volk trouwigheid zouden afleggen, in navolginge
wordt ge- der Zwollenaars. Sy hadden 'er seer veel te-
slagen. gen, en wilden ook geen hulp senden, tot
het beleg van Deventer, het welke den Graaf,
omtrent den 7 October, ondernam. Hy
hadt ten dien einde uit Campen en Zwolle
twe vaandelen knechten geligt. Hier by 200
of 250 ruiters gevoegt hebbende, is hy van
Zwolle, na Deventer getrokken. De knech-
ten

ten liepen in het wilde, en sonder de minste order langs de weg. De ruiters volgden verre van agteren na. Tot Olst lag een hoop Lauwenbergfche ruiters en Spaanfche krygsknegten in hinderlage. Sy vielen des Graafs knegten onverhoeds met wakkerheid aan, die sonder tegenftand te bieden, de vlugt namen. Edog by na alle het leven verloren, ofte gevangen genomen wierden.

Eenige weken later eyschte den Graaf van de Steden Campen en Zwolle, dat fy een bende of Vane ruiters betaalden. De Regeringe tot Campen besloot 'er in te bewilligen, om meerder overlast en moetwilligheden der ruiters voor te komen. Ten dien einde namen se met die van Zwolle eenige penningen in Holland op; welke, na mate van alle andere schattingen, mede door de Steden Hasselt, Steenwyk, Vollenho, en de Kuinder, gedragen zouden moeten worden. De Burgermr. Hendrik Knoppert van Zwolle, tot Campen zynde, hield den eysch van den Graaf lange tegen. Den Graaf wierdt 'er so toornig om, dat men hem hoorde seggen: *Het wil te Zwolle niet deugen, eer ick twee of drie van den Raedt over de Clinge late dansen.* Nogtans wilde den Afgefant 'er syn toetstemminge niet in geven. Hy was voor de gevolgen van des Graafs woorden bedugt, en in aller yl te voete na Zwolle lopende, deedt den Raad van het voorgevallene verslag. Men sag de saak dieper in en bewilligde 'er eindelyk in.

Middelerwyl verspreidde sig de rydinge, dat den Hartog van Alba de Stad Zutphen

1572.

VII.
Den Graaf
dreygt
sommige
Regenten
van Campen en
Zwolle.

stor-

1572. stormender handt verovert hadt. De vrese
 Campen onder de krygsknegten van den Graaf wierdt
 enz. so groot, dat sy na half November Zwolle,
 Amersfoort, Harderwyk, Elburg, Hattem,
 Haffelt, en Steenwyk en Campen op den 19
 verlieten.

VIII. De Steden Campen en Zwolle hebben, des
 Sy worden anderen daags, in aller yl haar afgesanten na
 door Don Zutphen gefonden. Sy waren met regt be-
 Frederik vreesst, dat den Landvoogd de verlatinge des
 tot Zut Konings gehoorzaamheid de Steden kwalyk
 phen in duiden zoude. Haar afgesanten met Mr. van
 genade Rhemen, en Joan Kreyneck, Burgermees-
 ontfan- ters van Deventer byna ter selfder tyd, in
 gen. het leger voor Zutphen aankomende, syn
 allereerst na des Stadhouders verblyf plaats
 gegaan. Na een weinig wagtens, zyn eerst
 die van Campen, en vervolgens Joan van
 Haerst, wegens Zwolle ter gehoor van syn
 Genade toegelaten. Na dat sy een voetval
 gedaan hadden, hebben sy den Stadhouder,
 op het demoedigste, te kennen gegeven.
 Hoe dat sy door de Regenten en alle de Bur-
 gers, in de niterste bedruktheid, waren
 afgesonden, om syn Genade te smecken, dat
 die by Don Frederik vergiffenisse verwierf
 van het overgeven der Steden. Dat syn Ge-
 nade, overwegende de onverwagtheid van
 de veroveringe, haar altoosdurende getrou-
 wigheid, en de armoede en ellende der Bur-
 gers, mogte besorgen, dat sy in haar voor-
 regten gehandhaaft, en met geen swaare be-
 settinge belast wierden. Dat sy van nu af
 aan, met de grootste demoedigheid, aan-
 boden,

boden, goed, lyf en bloed tot 's Konings dienst 1572
 op te offeren: en de weldaad, door syn
 Genade te bewyfen, met alle gheoorfaam-
 heid en fchuldige dank altoos zouden erken-
 nen. Den Stadhouder liet de Gefanten voorts
 opftaan. Hy fcyde, aan die van Campen,
 verfekert te zyn, dat fy, fyn gegevene raad
 gevolgt hebbende, nooit in dit onheyl ge-
 vallen waren. Immiddels alle fyn vermogens
 te zullen aanwenden, dat fy door Don Fre-
 derik in Genade ontfangen wierden. De
 Gefanten der drie Steden zyn van den Stad-
 houder na Don Frederiks woning gegaan.
 Gelaft om binnen te treden, hebben fy de-
 felve tekens van demoedigheid, en fmekin-
 gen aan den Veldoverfte bewefen en gedaan.
 Don Frederik liet de Gefanten hier na op-
 ftaan: en gaf aan Hyergis fyn antwoord, in
 de Spaanfche taal opgeftelt. Het wierdt door
 Mr. van Rhemen in het Nederduitsch over-
 gefet, en loopt hier op uit. Dat hy, door
 de Gefanten, om vergiffeniffe van de over-
 gaaf der Steden gebeden zynde, fig ver-
 heugde gelegendheid gevonden te hebben,
 fyn weldaden te kunnen uitreiken. Hoewel
 het hem aangenamer geweest zoude zyn, dat
 de Steden 's Konings gheoorfaamheid nooit
 verlaten hadden. Dat hy niet te min, op het
 aanhouden van den Stadhouder, en de Stad
 van Deventer, haar in Genade ontfing. Met
 belofte dat hy by den Koning vergiffeniffe van
 het misdrevene zoude uitwerken. Op geen
 mindere gunftige wyfe als Oldenzaal, Doete-
 kum, Doesburg, Lochem enz. Dog dat fy

1572. so vele Krygsknegten binnen zoude nemen, als hy, na ryds omstandigheden, oordeelde te behoren. Nogtans wilde hy sorgten, dat sy van de besettinge geen overlast of geweld uit te staan nog te lyden hadden.

Blydschap
deswegen. Men kan ligtelyk nagaan, met welke dankbaarheid, de Gesanten Don Frederiks antwoord ontvingen. Die van Campen leverden hem Stads sleutel over. Hy gaf se aan den Stadhouder, die deselve weder aan de Gesanten ter hande stelde, met vermaninge van de Stad getrouwelyk te bewaren. Don Frederik, van hen afscheidende reikte ieder Afgesant tot een teken van vriendschap syn hand toe (g).

IX. Op den 24 November trok een Spaansche Voorfor- besettinge in de Stad (b). Sommige Bur- gen tot gers, vresende wegens hun gedrag, ten ryde beveilinge van Zwol- van den Graaf van den Berg gehouden, te le geno- zullen worden aangeklaagt, waren weg ge- men. vlugt. Den Raad betrouwde hen niet: en sy waren aan de Krygsknegten onbekent. Dit deedt den Raad in het laatste des jaars, op den 20 December, met de Gesworene Gemeente, besluiten, dat drie Burgers met het Krygsvolk, in de Voorsterpoorte Willem Hertgers, in de Diefer Hendrik Schouwe, en in de Sassenpoorte Joan Gerritsen, de wachte zouden houden. De opsieners moesten de namen der vreemdelingen, en de herbergen, waar in sy wilden verblyven opschryven, en de uitgeweken Burgers die weder
keer-

(g) *Arent toe Boecop.*

(b) *Uit een Gedenkschrift.*

keerden den Burgermeester in der tyd aan- 1572
brengen. Sy trokken vier stuivers dag-
geld (i).

Een groot ongeluk was 'er, op den 21^{en} Maart van dit selfde jaar, gebeurt. Want Zwolsch een Zwolsch Carvielschip verging, met meer dan 28 personen, in de Zuider Zee, tegens over Harderwyk (k). Schip ver-
gaat.

Schoon de Steden Campen en Zwolle, in X.
het laaft van het vorige jaar, Konings ge- 1573.
hoorzaamheid omhelsende, grote betuigin- De meeste
gen van een altoos durende getrouwigheid, verdagte
gedaan hadden, was den Landvoogd niet ge- Regenten
heellyk gerust. Hy mistrouwde verscheiden worden
uit den Raad en Meente, en hielt hen ver- afgezet en
dagt, van de overgave der Steden te hebben vermin-
veroorfaakt, of ten minsten verhaast. Een dert.
algemene veranderinge in de Regeringe schein
hem alleen bekwaam te zyn, de Steden vast
aan 's Philips gehoorzaamheid te verknogren.
Om te sekerder syn oogwit te treffen, be-
val hy, dat by de aanstaande keur een van
des Konings Raden, tegenswoordig zoude
zyn. De Afsesanten van Campen kwamen,
op den 3 Januarius, tot Zwolle met den
Raad over des Landvoogds schryven raadple-
gen. Dog men besloot niet anders, dan
de Stad Deventer, 'er van te verwittigen (l).
Voor en al eer den Cancelier van Roon, van
's Hartogs wegen, tot Zwolle kwam, roon-
den sig alle Regenten bereidwillig, des Land-
voogds

(i) Boek van Resolutien van Raad en Meente.

(k) Cronyk van ter Kinderhuys.

(l) Arent toe Boccop.

1573. voogds voornemen te ondersteunen. Sy wagen hier toe geensints de gewone verkiefings dags, invallende op die van S. Pauwels Bekerige, af. Op den 8 Januarius, wierdt met eenparigheid van stemmen besloten, de gehele Regerings wyse te veranderen. Het getal der Heren van de Magistraat, van ouds her uit twaalf Schepenen, en twaalf Raden, bestaan hebbende, wierdt, op ses Schepenen, en ses Raden gebragt. De Geworene Gemeenslieden, wierden van 48 tot 24 vermindert. In plaatse dat sy sig, sedert het Jaar 1523, selven verkoren hadden, kreeg den Raad de magt van hen voortaan te verkiesen. Alle de Gemeenslieden ontsloeg den Raad van hunnen Eed, en sy stelde 24, so wel nieuwen, als van de afgesette aan; welkers namen wy elders mede delen zullen. Met dese nieuw aangestelde Gemeenslieden maakte den Raad vericheiden nieuwe beramingen. Onder anderen wierdt de Stad in plaats van vier straten in drie verdeelt. Den Raad behielt de bewaringe der sleutels van Stads poorten voor sig alleen, in stede dat de Geworene Gemeente te voren hier mede toe beregtigt was (m). Op den volgenden keur-dag van den Raad wierden 'er een groot getal Leden voor by gegaan, en daar en boven drie of vier nieuwen verkoren (n). Men kan niet twyffelen, of de gehele Regeringe bestont van nu af weder uit de gene, die voor R. C. te boeke

(m) Boek van Resolutien van Raad en Meente.

(n) Naamlyst der Regenten op het jaar 1573. en 1579.

boeke stonden. Verscheiden egter van desen ^{1573.} Godsdienst waren 'er ook van het kussen geworpen. Want dese veranderinge was niet alleen gemaakt om de Protestanten, maar ook om sommige van den heerschenden Godsdienst, die verdagt gehouden wierden, van hun ampten te verlaten.

Behalven dese forge, van welke den Landvoogd door dese omkeringe ontslagen wierdt, hadt hy 'er nog een andere. Desezelfde wierdt veroorzaakt, door de bewoners, van de kusten der Zuider Zee; welke sig, in het voorgeleden jaar, van 's Konings gehoorzaamheid ontgeven hebbende, met hun kapers de koophandel en Schipvaart seer belemmerden, en benadeelden. Hy dagt den vryen vaart niet beter te kunnen beschermen, dan door het uitrusten van twee galeyen, die gestadig op de Zuider Zee moesten kruissen. De onkosten zouden die van Veluwe en van Overijssel, het meeste nadeel by de kaperyen lydende, bekostigen en dragen. De Steden Campen en Zwolle waren het beste gelegen, en in staat de galeyen uit te rusten. In het begin van het jaar beval hy haar Gefanten tot Zwolle, op den 17 Februarius, nevens sommige bekwame scheeps-timmerlieden, met des Konings Commissarieren 'er over te Raadplegen. Hy sloeg de opbouwinge en uitrustinge der twee schepen, op 10800 guldens, aan.

In het eerste poogden de twee Steden desen beswaarlyken last, geheellyk van haar schouderen te schuiven. Campen beriep sig by den Stadhouder, op Stads grote ellende, armoede

XI.
Alba gebiet Campen en Zwolle ter beveilinge der zee twee galeyen uit te rusten.

Sy versoecken wegen haar armoede ontslagen en

1573. en geledene schade : veroorzaakt door hoge
te wor- Watervloeden, die de muuren en dyken bescha-
den. digt, en eenige Jukken van den Yffel Brugge
weg gespoelt hadden. Zwolle klaagde dat,
in het vorige jaar Stads dyken, in Maste-
brock, eenige duifend guldens gekoft hebben-
de, nu al weder doorgebroken waren, en
by gebrek van geld onherstelt lagen. Dat
ook een doorbraak, van den dyk tot Herke-
lo, alle landen dermaten met sand overdekt
hadt, dat deselve geheellyk onvrugtbaar ge-
worden waren. Dat het onderhoud van Stads
besettinge een groot stuiver gelds bedroeg. Ja
veel meer als de Stad, by na alle haar koop-
handel verloren hebbende, in staat was op te
brengen. Deswegen smeekten de twee Ste-
den, dat den Stadhouder den Landvoogd
van voornemen deest veranderen.

xii.
Midsga-
ders we-
gens het
geringe
gebruik
der galei-
jen.

Dog, op den 18 Maart, hebben haar af-
gesanten, met Thomas Grammey Konings
Rentmeester in Gelderland, en den Cancellier
en Raden, tot Zwolle vergadert zynde, het
op een andere boeg gewent. Sy wierpen ter
loops haar onvermogenheid voor, en toon-
den vervolgens met nadruk aan, dat de galei-
jen op de Zuider Zee van geen de minste dienst
zouden kunnen zyn; nadien dit soort van
vaartuigen veel dieper ging, dan het water
langs de monden en de kusten der Zee was.
Dat ook de Galeyen by na nergens zouden kun-
nen aanlanden, en vast sittende, door de vyand-
den ligtelyk te veroveren waren. Dog dat,
indien het kruiffen op de Zuider Zee absoluut
noodzakelyk was, de Buisen veel nuttiger kon-
den

den zyn: welke so veel water niet nodig heb- 1572.
bende des wegens bekwaam waren, over al
by na te kunnen landen: en ook ten tyde van
den Stadhouder Graaf van Buren gebruikt wa-
ren. Men besloot niet anders, dan dat men
de timmerlieden, de galeyen tot Groningen
gebouwt hebbende, en Jacob Cok zoude ver-
schryven, en in de volgende week een nadere
byeenkomst houden.

Tot dese vergaderinge by te wonen waren Men be-
de Drosten van Salland, Vollenho, en Yffel- sloit des-
muiden mede verschreven. Op den 25 traden wegen
de Heren, nevens de Afgesanten der Steden, ^{twe buis-}
met 's Konings amptenaars, in onderhande- ^{sen uit te}
linge. Het weinig nut der galeyen bewezen rusten.
fy door de voorverhaalde redenen, en het ge-
ruigenis van de ervarenste zeelieden. Sy boo-
den in Stede van dien aan twee buisen te bou-
wen, welke 70 voet lang en 14 breed zouden
zyn. Midsgaders 15 riemen hebben, en met
30 knekten, behalven de 30 roeyers, en
andere schippers, bemant zouden kunnen wor-
den. Middelerwyl, en voor de uitrustinge, wil-
den sy besorgen, dat 'er drie of vier vaar-
tuigen, (door toe Boecop schuttschepen ge-
nocmt) de Zuider Zee bekruißen en van de ka-
pers bevryden zouden. In een nadere byeen-
komste namen des Konings Raden de aanbie-
dinge der Overyffelschen aan. Voor en al
eer de schuttschepen in de Zee liepen, wier-
den se door een Ysgang vernielt.

Men was, op den 14 April, reets met het Se worden
bouwen der buisen aan de gang. Dog het volmaakt
onderhouden van de knekten en roeyers te en uit ge-
rust.
dragen

1573. dragen schein die van Overijssel een al te swa-
ren last, op hunne schouders te zyn. Sy son-
den eenige Gefanten na den Stadhouder, om
'er van bevryt te worden wegens 's Lands el-
lendige toestand, door de watervloeden, de
doortogten des Konings krygsknegten, en
sware inkwartieringe veroorzaakt. Dit baat-
te niets, en den Stadhouder beval, op den 7
Julius, dat de buissen met ten eersten uitge-
ruft zouden worden. Om hier aan te gehoor-
samen zyn de Gefanten, op den 15 Julius, en
op den 1 Augustus, by een vergadert. De
buissen waren gereet. De timmeringe van
beyde kostede 1600 guldens. Het kruit, loot,
levens middelen, en de soldye beliep 's maands
1800 guldens. Sy hebben de hoofden der
schepen gelast, met ten eersten het scheeps-
volk voltallig te maken. Op den 5 Augu-
stus wierden de krygsknegten van d'eene buisse
gemonstert en in dienst genomen (o). Dit is
het laatste dat my van de uitrustinge deser vaar-
tuigen ontmoet is.

XIII. De sware inkwartieringe, over welke de
Stads las- Afgesanten sterk klaagden, drukte de Stad
ten wor- Zwolle in het bysonder ongemeen. De Spaan-
den ver- sche ruiters, aan welke de Stad wyn, vleesch,
hoogt wittebrood, haver, hooy, en stroo, leveren
wegens de moest, waren niet de eenigste hier in beset-
sterke be- ringe leggende. Men hadt 'er ook voetkneg-
settinge. ten, welke de Stad onderhouden moest. Om
dese onkosten te vinden, verhoogden de Re-
genten op den laatste Mey de accysen op het
koorn. Het baatte weinig, en sy vonden
sig

(o) *Arent toe Boecop.*

1573.
 sig genooddrongen uit elke strate een der
 Gesworene Gemeenslieden aan te stellen met
 magt en last om van ieder burger, na syn ryk-
 dom en staat, een seker stuiver gelds, tot be-
 talinge der knechten, te vorderen. Van dese
 beswaringe wierden nog Priesters, nog Reli-
 gieusen uitgesondert. De ledig staande huizen
 der gevlugtede inwoonders (p) moesten sy
 mede op een stuiver geld aanslaan. Nogtans,
 niemand wie het ook was, mogte hoger dan
 met 7 stuivers worden beswaart. De onwilli-
 ge Burgers zoude men een soldaat in syn huis
 leggen. Derk Hertgers, Harmen Knoppert,
 Andries van Lynner, uit den Raad: Arent
 Gerritsen, Henderik Berterinck, en Mr. Arent
 Gerritsen, uit de Gesworene Gemeente, toe-
 vertrouwdde men de uitsettinge. Men bevont
 later dat de uitsettinge te laag aanslagen en niet
 roereikende was, de knechten te onderhou-
 den. Deswegen gaven de Regenten, op den
 27 November, nader magt, aan de Gecom-
 mitteerden, om de best gesegenste Burgers
 hoger, dan met seven stuivers, te beswaren
 (q).

Eenige tyd vroeger wierd het Carspel van Zwolle niet minder gedrukt. Het hadt onge-
 meen veel, so wel voor, als na Stads verove-
 ringe, door des Graafs van den Berg ruiters
 en krygsknechten moeten lyden. Byna al het
 hooy, en koorn, was opgeraakt en verteert.
 Het weinige dat se nog behouden hadden,
 ontnamen de Zwolsche besettelingen en soete-
 laars worden.

(p) Derde Deel blaaf. 130.
 (q) Resolutie Boek van Raad en Meente.

1573. laars hen dagelyks. De Stad Zwolle sag dit alles door de vingers. Het was haar ook het voordeligste. Want sy de eene en het Carspel de andere helfte der voeragie, volgens het bevel van den Stadhouder, aan de Spanjaarts moetende leveren, wierdt byna geheellyk van dese last bewryt; door dien de ruiters sig rykelyk van voeder in het Carspel voorsagen. De Carspelingen, de moetwiligheden niet langer kunnende uitstaan, gaven 'er by een smeekschrift aan den Stadhouder kennis van. Met verfoek dat hy de Stad Zwolle wilde gelasten, de helfte der vocragie aan de besettinge te leveren (r). Des Stadhouders antwoord was geheellyk aan de Carspelingen gunstig, en is in de volgende weinige woorden begrepen.

GEfen und verlesen wofende, wat de Supplianten te kennen geven, is 't, dat wy, aanmerkende de reden und oeren billiken versuch, ordonneren, dat de burgers en ingefetenen der Stadt Zwolle de ene helfte, en de gemene huysluyden des Kerspel van Zwolle de andere helfte, van haver, hoy, en stroy, voor de peerden daar binnen synde und Con. Maj. krygsvolk toebehorende leveren sullen, op behooryke recepisse: op dat sulks den selven op de betaelinge worde afgetogen, und der borgeren en huysluyden weder geresitueerd ende betaelt. Actum Niemegen den 12 Juny 1573 styl: Commun.

GILLIS VAN BARLEMONT.

XIV. De aanstellinge en verkiefsinge der Regenten, in het volgende jaar, naderende, wierdt de

(r) Boek der aanwysinge.

de Raad bevreest, dat het Hof 'er sig, even ^{1574.} als in het vorige jaar, mede mogte bemoe- ^{De Stad} ^{smeeckt dat} ^{den Land-} ^{voogd sig} ^{met de} ^{verkiefing-} ^{ge der} ^{Regeringe} ^{niet be-} ^{mocyt.} jen. Om sulks af te wenden stelde sy den Stadhouder, op den 12, en 15 Januarius, voor oogen, dat den Koning geen de minste insage in de bestellinge van Stads Regenten hadt. Dat men, in het vorige jaar, wel bewilligt hadt, dat van Konings wegen, den Cancelier Boudewyn van Roon, by de verkiefinge tegenswoordig geweest was. Niet so seer om door dese toegeeffykheid van dit oude Stads voorregt afstand te doen. Maar bysonderlyk om dat Stads beste na de veroveringe, van den Graaf van den Berg, vereyschte, dat 'er een gehele veranderinge gemaakt wierdt. Dog dat dese reden nu ophiel: de Regenten alle van den heerscheden Godsdienst belydenisse deden; en 'er geen vrese was, dat 'er van andere Godsdiensten zouden worden aangestelt. Hopende en smekende derhalven, dat syn Genade by het Hof uit werkte, dat 'er by de aanstaande keur, geen inbreuk in Stads voorregten gedaan, ofte iets, 'er tegens strydende, ondernomen wierdt. De vertogen van den Raad vonden by den Stadhouder so veel ingang, dat de verkiefinge vry en sonder iemants insage, als van ouds, gedaan wierdt. Den Raad bedankte 'er hem seer voor, en versogt hem de bescherminge van Stads voorregten gedurig, met een gelyken yver, te willen behartigen.

Sy hadden hem ook te kennen gegeven, hoe ^{Sy klaagt} ^{over de} ^{grote last} ^{van de} ^{de} seer de inwoonders gedrukt wierden, met de betalinge der krygsknegten: midsgaders door

1574. de moerwilligheid der besettinge; welke on-
 besettinge der anderen des avonds eenige inwoonders
 en krygt gewont, en sommige van hun klederen be-
 verligtin- rooft hadden. Aangaande het eerste versog-
 ge. ten sy, dat den Koning eenige penningen tot
 onderhoud aan de Stad, even als hy Deventer
 en Campen schonk, mogte laten genieten.
 Nadien sy reets 13 maanden lang, met een ster-
 ker besettinge, dan dese twe Steden, schoon
 veel ryker als sy zynde, belast was. Aan-
 gaande het andere, dat de baldadigheden der
 besettingen na behoren wierden gestraft. Den
 Stadhouder antwoordde, dat het eerste niet
 in syn magt was. Weshalven den Raad hem
 nader versogt syn gesag by syn vader, en ove-
 rige Heren van het Hof, te willen aanwen-
 den, dat sy verhoort wierdt. Sy font selfs
 om dit te bewerken een gesant na het Hof,
 niet sonder vrugt. Want het blykt uit een
 geschrift van die tyd, dat de Stadhouder last
 kreeg, de helfte van Stads besettinge te beta-
 len.

XV. Intusschen was men alhier seer bedugt ge-
 worden, dat de Graaf Lodewyk van Nassauw
 omtrent Maastricht, met syn krygsheyr gele-
 gert zynde, een aanslag in het oog mogt hebben.
 Ten minsten den Stadhouder, de Heren van
 den Raad hier van hebbende verwittigt, na-
 men sy met den Bevelhebber der besettinge,
 den Licutenant Generaal Huising, alle moge-
 lyke voorforge, om de Stad te beveiligen: en
 van kruit te versien. By gebrek van pen-
 ningen kocht sy egter niet meer dan 1000
 pond. Om geen gebrek aan levensmiddelen

te hebben, gaf fy den Stadhouder te kennen, 1574.
 de noodzakelykheid van de Steden en sloten
 Haffelt, Oldenzaal, Hattem, Genemuiden,
 Vollenho, Blankenham, en de Cuinder, met
 krygsknegten te voorsien. Want het ander-
 sints te vresen was, dat, dese plaatsen in vyands
 handen vallende den toevoer na de Stad be-
 lemmert en afgesneden zouden worden. Sy
 versogt ook, dat den Droft van Salland, de
 huislieden der nabuurige Carspelen mogte ge-
 lasten, aan Stads vestingwerken mede te arbe-
 den. Nademaal sy alleen niet in staat was de-
 selve, volgens het gemaakt bestek binnen kort
 in order te brengen. Dog sy vreesde met den
 Stadhouder, nog wel het aldermeeste voor
 geheyme aanslagen en verraderyen. Waaron
 hy den Raad toeliet, sommige Roomsche Ca-
 tholique Regenten en Burgers, te gelyk met
 de besettinge, Stads Poorten en homeyen te
 bewaren en te sluiten, en by dag en nacht
 wagt te houden (s).

Dese vrese wierdt bysonderlyk veroorzaakt, Mistrou-
wen tegen
de Pro-
testanten.
 door de verschillendheid der Godsdienst on-
 der de Burgers. Want men meende reden te
 hebben de gene, die geen belydenisse van den
 Roomschen Godsdienst deden, te mistrou-
 wen. Men siet nogtans niet, dat men hen
 deswegen, ter deser tyd, meer vervolgte.
 De herdopers alleenlyk wierden, ontdekt zyn-
 de, gebannen. Hendrik Ghyse, in dit Jaar,
 verweigert hebbende, den Burgers eed te
 doen

(s) Uit verscheiden brieven in Stads boek Diverse Missive
 Conceptien.

1574. doen, ontseyde den Raad, op den 1 Octo-
ber, de Stad en de vryheid. (1).

XVI. Het ongenoege en misverstand, het welk,
De Key- federt cenige jaren, tusschen het Duitche
ser ver- Ryk, en de drie Overyffelsche Hoofdsteden
geeft de opgerefen was, nam, in het laatste deses jaars,
drie Ste- een einde. Het was veroorzaakt geweest,
dens on- door dien de Steden sig niet in allen opsigte
gehoor- gehoorzaam aan het Duitche Munt-gerigte
zaamheid gedragen hadden. Keyser Maximiliaan gelatte
aan het haar voortaan, daar aan stiptelyk te gehoorfa-
Munt ge- men, de gewoonlyke Munt-vergaderingen by
rigte. te wonen: en vergaf haar al het voorgevalle-
ne, op den 22 December, tot Wenen, door
de volgende brief.

MAximiliaen der Ander von Gottes Gnaden
Erwelter Römischer Keyser, su aller seyten
Merer des Reichs, Unser en und des Reichs Lie-
ben Getruwen &c. Burgermeesteren, und Raede
der drier Steden Campen, Zwolle, und Deventer,
Sampt und sunders. Leibe Getruwe! durch
des Nederlendischen Westfälischer Kreits in ne-
wigkeyt Zu Colln beyfamen gewesen, en Rhate
und abesanten frindt wir Euwes hienvoerigen be-
scheren undertheniges suchens, umb verstattunge
des bishero in gestelten Munthens abermaals ge-
hoirfamlick, und voerbitlich errindert worden.
Wy woll uns nu nyet weinich bedencklich disfals
aus den Jenigen, was hier bevoer dieser ewer
Muntz halber in Speyer gehantlet worden, zu
sehreyten, und vuerwart einer anderer gemeyner
versamblinge, daer inne andering voer su nemen.
Jedoch ons ongerechte der Kreystant intercession,
und Ewe gueten erbieten, das ihr euch nemblich fur-
ters mit de muntz en allerdings unferen und des
Hilligen Ryks Muntz edict und ordunge, auch
des

(1) Oeruede Boek,

des Kreifs afscheiden gemees, bezeigen, und die 1574.
 ordentliche probation tagen gehoirsamblich besue-
 chen willet: seindt wir genadichtlichen Zufrieden,
 das ihr gebettener massen und vermoegen unserer
 voer ham an Hilliger Reich gegebener friheyt, mit
 den munte, so lange wir uns eines anderens mit
 gemeine siende besliffen faeret dies genedichen ver-
 sehens ihr werdet mit solcher unserer erliferun-
 gen danckbarlich zy frieden syn, und muth in an-
 gerichtun Munthen dermassen ausrechtlich; und
 gehorsam beseigen, dat Ewerenthalben weiter an-
 dere neye voerseineme niet notich syn. Wolten
 wir euch aus obangerichte der Kraiftende erinderon-
 gen und intercession genedichlich niet bergen, und
 sein Euch sonsten mit genaden wohl geneigt. Ge-
 ben in unser Stadt Wyen, den 22 December, Anno
 in 74ste, unseren Reich des Römischen in Zwölff-
 ten, des Hungarischen in Dreyzehenten, und des
 Boheemischen in ses und Zwantzigsten.

MAXIMILIAAN. vt.

Jo. Bapt. Weber ad mandatum Sacrae Cæs.
 Majt. Imperium

A. Ernstten Berge Collt.

J. Appeldoorn Secret: Daventr.

De Keyser hoopte, dat eenige tyd vroeger, Hy ver-
 de Steden het Ryk, voor een aanstaanden ^{foekt}
 aanval der Turken bedugt, hulp zoude verle- ^{Zwolle}
 nen. Ten minsten hy vermaande, op den 10 ^{om hulp}
 November, de Stad Zwolle, om haar gesan- ^{tegen de}
 ten na de Ryks vergaderinge deswegen be- ^{Turken.}
 legt te senden. Dog de Stad antwoordde,
 eenige weken later, dat haar dit ongeval zou-
 de ter harten gaan, en sy hoopte dat de Ko-
 ning, wegens syn Nederlanden, des Ryks
 byeenkomite zoude bywonen. Maar dat het
 haar,

1575. haar, by gebrek van geld, ondoenlyk was, 'er gefanten heen te fenden (v).

Hyerges
bewilligt
in het
ontwerp
der Stad
om een
gragte van
Oldeneel
in de Aa te
delven.

Hoe ongunstig de tyden alhier ook waren; wegens de duurte van sommige levensmidde- len (w), den geringen koophandel, en overlast van de besettinge (x), maakte de Raad, in het volgende jaar, een nuttig ontwerp. Dit was een gragte van de kolk by Oldeneel, door den Aflendorper Enck, tot in Stads Aa, te delven, ten einde den scheepsvaart te begunstigen. Om dese onderneming te gemakkelijker uit te voeren, beloofde den Stadhouder, den Drost en Rentmeester van Salland te bewegen, dat de rontsom wonende boeren gelast wierden, 'er aan te helpen arbeiden. Dog tot het verlenen van een tol op de Schepen en goederen, dese grift beva- ren zullende, waar toe hem den Raad verfocht hadt, seyde hy geen magt te hebben. Nograns wilde hy wel by de Heren, met de finan- tiesaken belast, syn beste doen, dat sy 'er in bewilligden. Dien ten gevolge stelde de Regeringe eenige Raads en Gemeenslieden 'er tot opsienders over aan. Het ontwerp is eg- ter in rook verdwenen (y). Buiten twyffel dat de grote veranderingen, in het volgende jaar, binnen de Stad, en het gehele Land voorgevallen, en in het naaste Hoofdstuk be- schreven, het selfde belet, en verhindert ge- hadt hebben.

XXX. HOOFD-

(v) Diverse Missiven Concepten.

(w) Chronyk ter Kinderhuis.

(x) Resolutie boek van Raad en Meente.

(y) Resolutie van Raad en Meente van den 13 December des Jaars 1575.

XXX. HOOFDSTUK.

I N H O U D.

- I. Toestand der Nederlanden. Opreginge van de Pacificatie van Gendt. II. Zwolle neemt deselve aan. Swaren Hagelval alhier. III. Men verbiet hier na Enkhuisen te reizen. Oproer tot Zwolle. Ægidius de Monte sterft aldaar. IV. Voorforgen tot Stads sekerheid. Den Raad versoekt wegens de oproeren ontslag van de Regeringe. V. Zwolle blyft eensydig in den Oorlog tusschen Don Joan en de Staten. De Ridderfchap kiest Rennenberg tot Stadhouder. VI. De verkiefinge wordt door de Algemene Staten op Philips naam goed gekeurt. Zwolle stelt sig in staat van tegenweer. VII. De Steden weigeren Rennenberg aan te nemen. Redenen waarom Zwolle'er toe weigerig is. VIII. Deventer en Campen in haar weerwille belegert. Zwolle wordt versterkt. IX. Dog treet in onderhandeling en neemt Rennenberg aan. Is ten Hove wegens haar uitstellen tot vyand verklaart. X. Campen ingenomen. Rennenbergs beloften als Stadhouder. XI. Hy beweegt Zwolle een nadere Unie te ombelfen. Landdag om de onkosten tot het beleg van Deventer te vinden. XII. De Cloosters lenen geld aan het Land. De Staten gelast de goederen van Windesem en Berg Clooster de Religieusen weder te geven. XIII. Algemene schatting.
- III: DEEL: K tiii

tingen uitgeschreven. *Veranderinge der Regeringwyse tot Zwolle.* XIV. *Nieuwe schattingen ingevoerd.* *Overgaaf van Deventer.* *Zwolle verlost van de Besettinge.* XV. *Se weigert de generale middelen in te voeren.* *Zwolle Raadpleegt vrugteloos met de Staten over het verlenen der vryheid van den Gereformeerden Godsdienst.* XVI. *Sy nemen in weerwille des Raads en den Landvoogd Matthias, een Kerk in besit.* *Rennenberg ben begunstigende veragten sy des Raads bevelen.* XVII. *Den Raad verfoekt ontslagen te worden.* *De Gemeente verkiesf de Heren in 1573. afgeset.* XVIII. *Voorforgen tot Stads fekerheid.* *De Gereformeerden wordt de vrye oeffeninge van hun Godsdienst toegestaan.* XIX. *Rennenberg neemt de Unie van Utrecht aan, dog Zwolle enz. niet.* *Nieuw verbond tusschen de drie Steden.* XX. *Zwolle poogt te beletten dat 'er geen schikkinge over Berg Cloosters goederen gemaakt wordt.* *Haar Burgers tot Groningen met een 100ste penning beswaart.*

I. **T**ot klaarder begrip, van de volgende Stads
 1576. **T** Geschiedenissen, zal het niet ondienstig
 Toestand zyn, een korte schets van den toestand der Ne-
 derlanden. der Nederlanden ter deser tyd te geven. Den Har-
 tog van Alba, in het laaste van het Jaar 1574, het Landvoogdyschap neder geleyt hebbende, wierdt door Lodewyk Requessens, Stadhouder van het Miliancesche, opgevolgt (a). Den Oorlog met de Hollanders en Zeelanders

(a) *Histoire du Duc d'Albe tom. 2 Liv. 7.*

ders raakte onder syn bestieringe op het hevigste. 1576. Middelerwyl overleed den Landvoogd. Schoon hy, kort voor syn dood, het Landvoogdyschap, aan Philips van Barlaymont, en het bevel over de krygsknegten, aan Peter Ernst van Mansfeld, toevertrouwde, nam de Raad van Staten de bestieringe der Nederlanden, volgens gewoonte, op sig; tot so lang den Koning hier in anders voorsien hadt. Philip, om sig de verwyderde gemoederen der Nederlanders, door tekenen van een groot betrouwen op hen, weder tot sig te trekken, toonde sig vergenoegt met dese gemaakte schikkingen. Dog de verdeeltheyd, en verschillende belangens der Raad van Staten selven bragt het Land nog in meerder rep en roer. Hier by kwam de gedurige, en tot vyf maal herhaalden oproer, en moetwilligheid, der Spaansche krygsknegten.

De algemene Staten, van Brabant, Henegouwen, Artoys, en Vlaanderen, het meeste door de baldadigheden der Spaanschen gedrukt, zyn na bewillinge der regerende Raad van Staten, met Prins Willem en de Landschappen Holland en Zeeland tot Gendt in onderhandeling getreden. De Groten van de eerst genoemde Landschappen, hoe seer met de laast genoemden, van Godsdienst verschillende, hebben nogtans, op den 8 November, een verbond gesloten hoofdsakelyk ingerigt, om door gemene magt de Spaansche krygsknegten uit het Land te verdryven (b). Onder beding dat alle Landschappen of Steden, Opregtin-
ge van de
Pacifictie
van Gendt.

K 2

bege-

(b) F. Strada de Bello Belgico Decad. 1. Lib. 9.

1576. begerende in dese vereeninge te treden, 'er zouden in moeten ontfangen worden. Den Raad van Staten keurde later dese verbintenisse goed. Sels Don Joan van Oostenryk, door Koning Philip tot Landvoogd aangestelt, heeft kort na syn aankomst in de Nederlanden, dese vereeninge aangenomen: en op 's Konings naam, op den 17 Februarij, onder de benaminge van *het eeuwige Edict* laten afkondigen (c). Onder voorbehoud van de schuldige gehoorzaamheid aan den Koning, en de behoudenisse van de Roomsche Catholique Godsdienst, gelyk by de Pacificatie overeengekomen was.

II. Eerlang, en sels voor half December, Zwolle wierden de Staten van Overyssel versogt, om neemt de- in de Gendtsche vereeninge, van den 8 No- zelfde aan. vember, deel te nemen. Den Stadhouder Hyerges sels, eyschte een verklaringe van de Staten en de Stad Zwolle in het bysonder of sy „sych by den Raedt van Staten en genera-
 „len Staten geven, oder by den spanyer
 „blyven solde willen.” De Regenten der Stad, op den 15 December vergadert, schein het doen van een keuse vol van gevaar te zyn. Want sy wilden niet gaarn de oude verbintenisse, met de Steden Deventer en Campen, tot nog toe de vereeninge verwerpene, verbreken. Behalven dat sy buiten twyffel voor 's Konings ongenade nog meerder besorgt waren. Om seker te gaan, hebben sy sommige uit den Raad en Gelworene Gemeente na den Stad-

(c) E. van Meieren *Nederl. Hist. zesde Boek*. Alwaas by in het brede van dese Vereeninge van Gendtschehandelt.

Stadhouder gefonden om met hem te raadplegen en eenige tyd van beraad te verkrygen. 1576.
 Hyerges schein selfs verlegen te zyn. Ten minsten hy versekerde de swarigheid wel te kennen; maar geen hulp middel te kunnen geven. In het versogte uitsfel, seyde hy ook, niet in staat te zyn te bewilligen. Ten ware de Ridderfchap, binnen dese Stad vergadert, sig alhier so lang wilde ophouden, tot dat de verklaringe voor den dag kwam. De Regenten, siende dat langer verwylen vrugteloos was, hebben eindelyk besloten, de Vereeninge tot Gendt gemaakt aan te nemen. Onder voorbehoud van den heerschenden Godsdienst te willen beschermen: den Koning getrouw te blyven; en de verdragen, met den Koning opgerigt, en alle regten, voorregten, en oude gewoontens geensints 'er door te verkorten. Sie hier hoe sy sig woordelyk uitdrukten, om des anderen daags, de versogte verklaringe aan den Stadhouder en Ridderfchap en Steden te doen.

1576. den 15 Decembris, Sinnen Boergermeistren, Schepen ende Raedt, sampt hoere Geswoeren Gemeente toe samen geweest, up die propositie ende dat angeven, van unsen Genedigen Heere Stadtholder vry en Bannerheer toe Hyerges, up dach vuerfr. der Gemeiner Ridderfchap und den Gedeputierden van den drier Steden alhier vergaert synde, gedaen; versuekende Resolutie en verklaringhe, off men sych by den Raedt van Staten en Generalen Staten geven, oder by den Spanyer blyve folde willen? Ende sinnen voer eerst gelesen worden die Copyen der Missiven by den Raedt van Staten, tot dat Gouvernement der Erff. Ne-

1576. derlanden gecommittiert zynde an den Staten van Overijssel geschreven, ende als oer Eerb: derwegen in groete swarigheid last en noedt toe syn erweget en bedacht, oeck in rade bevonden derhalven an Walgeb. onsen Genedighen Heere Stadth. Raedt toe sueken durch oer Eerbaerh: gecommittierden uith den Raedt en Mienthe Gedeputiert synde, omme syn Gen. toekennen toegeven van dieselve swarigheid, daer inne Raedt en Mienthe weren, dat sie als die jungste Stadt ende Lidmaten van den drien Steden, die van oeldes her in een verbunt, union, ende eenigheid ende verwaarnisse gewest, en noch sinnen in groeiten last ende noet bevonden, hem van die beide Hoeff Steden af toe sunderen, en derwegen S. G. toe bidden, ommegueden raeth, ende oer Eerb: noch einighen uittellen tydt van die voerst. te verklaringhe te doene toe vergunnen; heft syn G. Gedachte Gedeputierden dar up geantword, dat syn Gen. oer Erb. gien Raedt kunde geven. Syn Gen. wulste die swarigheid well, kunde syn Gen. gien wyder uittel geven, ofte syn Gen. muste soe lange alhyr myth die Ridderschap verbliven. Doch kunde men sulks by der Ridderschap, hadde syn Gen. sulks wel toe lyden, die swarigheid were voer handen, syn Gen. were oock daer in. En de Schepen en Raedt Sampt die Geswoeren Gemeinte, bewegende, insehende, en betrachtende die uiterste noet, last, en swarigheid, soe derwegen toe besrefen en toe besorgen, hebben toe samen mit gemiene, en eendrechigen stemmen besloeten, en sinnen geresolviert, en aeverkommen, sych morgen voer Welgeb: onsen Genedighen Heere Stadth. Sampt Ridderschap en anwesenden Gedeputierden van den Steden Deventer en Campen toe verclaeren, dat oer Erb. gemeint, geresolviert, en bedacht, vermits diesen tot dienst van Con. Mayt. sich te willen bysuegen, en associeeren den Raede van staeten van syne Mayt. tot t Goevernement van den Erff Nederlanden gecommittiert synde, ende den Gemienen Staten van den

Erff

Erf Nederlanden voerft. tot wederftand van den 1576.
 Rebellen tyrannifierden en mutwilligen Spanyers,
 en oeren anhanck: mith dan noch uitdrukkeli-
 ken voerbeholt, en confervatie van die oelde Catolix
 Roemifche Religie, en fynen Mayt. autoritet en
 hoecheit: oeck in fynen Majt. gehoerfamheit,
 dienft, en onderdanichrit toe blyven, toe leven,
 en toe fterven, en in allen gefallen diefer Stadt
 statuten, privilegien, rechten, vryheden poffeffien,
 coftuymen, en in den Traetaet, tuffchen fyn
 Mayt. en defen Landfchap up gericht, unverkort.
 Ende dat up foedane vorwierden en conditien,
 als Landfchap en Steden desfals beraemen en a-
 verkommen werden.

Dus liep het Jaar 1576 ten einde; waar in ^{Swaren}
 nog eenige andere voorvallen gebeurt zyn. ^{hagel val}
 Op den dag van S. Peters banden viel hier een ^{alhier.}
 ongemene swaren hagel, welke een menigte
 glafen aan ftukken floeg. De hagelftenen
 waren boven maten fwaar, zelfs groter als
 hoender en ganfen eyeren (d).

Op den 18 Maart liet den Raad en Gefwo- III.
 rene Gemeente aan alle Stads inwoonders ver- ^{Men ver-}
 bieden, na Enckhuifen of andere Steden en ^{biedt hier}
 gewesten in de Nederlanden met Koning Phi- ^{na Enck-}
 lip in Oorlog zynde, te reysen. Onder straf- ^{huifen te}
 fe van voor altoos uit de Stad en vryheid ver- ^{reysen.}
 bannen te worden (e).

Van den oproer en troebelen, regens Stads ^{Oproertot}
 Magiftraat, ter defer tyd verwekt, heb ik ^{Zwolle,}
 nog de oorfaak, nog de uitkomst kunnen ont-
 decken. Dit blykt nograns, dat men fommi-
 ge der fchuldigen in hegteniffe genomen, en

(d) Chronyk ter Kinderhuis.

(e) Resolutie van Raad en Meeste.

1577. vervolgens een van hen, uit een bysondere goedgunstigheid, met een bannissement gestraft heeft (f).

Ægidius de Monte wierdt den tweden Bisschop van Deventer sterft aldaar. *Ægidius de Monte*, alhier zynde, door een sware siekte aangetast. Op Pinxterdag 's avonds, tusschen 6 en 7 uur, overleet hy. Syn lichaam wierdt van hier na Deventer vervoert, en met vele eere, in S. Lebuyns Kerke, ter aarde bestelt (g). Hy wierdt in het Bisdom door Bernard Herinck opgevolgt (h).

IV.
Voorsorgen tot Stads sekerheid.

Het mistrouwen dat tusschen Don Joan van Oostenryk, en de algemene Staten, na de goedgekeurde Gendtsche vereeninge, oprees (i), maakte dese Stad besorgt om voor haar behoud te waken. De Regenten besloten, op den 12 December, dat de Stad op alle swakke plaatsen zoude worden versterkt. Om inval van nood, sig tegens den hongersnood, te dekken, bevalen sy alle Cloosteren, Gasthuisen, midsgaders alle andere geestelyke en wereldlyke personen sig ten minsten voor een vierendeel Jaars, van levensmiddelen te versorgen. Ook wierdt vastgesteld, dat de gewapende Burgers besigtigt zouden worden, of 'er ook iets aan ontbrak. De gene, welke geen geweer hadden, gelasteden sy met ten eersten sig 'er van te voorsien. Niemandt wierdt langer van de opbrenginge van Stads lasten ont-

(f) Oervede Boek.

(g) Revius Davenr. illustr. pag 485. & 486.

(h) Lndeborn Hist. Episc. Dav. pag. 41.

(i) E. van Meteren Nederl. Hist. 7e de Boek.

ontslagen: het zy hy geestelyk, of werldlyk 1578.
was.

Niet tegenstaande uit dese genomene voor, Den Raad
forgen gebleek, dat de Regeringe de omhels-^{verfoekt}
de vereeninge ter goeder trouw, behartigde, ^{wegens de}
wierdt tegens deselfde door sommige Burgers, ^{oproeren}
op een oproerige wyse, te werk gegaan. Des ^{ontslag}
nagts hielden sy vergaderingen en samenrottin- ^{van de}
gen. Sy verspreidden, dat den Raad van me- ^{Regering.}
ninge was, krygsvolk binnen de Stad te laten
rukken. Het scheelde weinig, of de Burge-
rye was 'er door aan het hollen geraakt, en tot
een openbare opstand, tegens de Overigheid,
uitgeborsten. Het onweer was tot geluk der
Stad bedaart; op welke wyse komt my ner-
gens voor. Dog met reden vreesde den Raad,
dat het maar voor een korte tyd was. Want
het mistrouwen, onder de Burgers, groeyde
van dag tot dag aan, door de eetrovende taal,
die tot verkleininge van des Raads magt en
gesag, onder de oproermakers gevoert wierdt.
De Regenten voorfagen ligtelyk de droevige
onheylen, met welke de Stad binnen kort
gedreygt wierdt. Meer geneigt voor Stads
welzyn, dan hun eygen voordeel, gaven sy,
op S. Pauwels Bekeringe dag, aan de Ge-
sworene Gemeente te kennen, dat sy alle ver-
langden van hun ampten ontslagen te worden.
Dog dat in val sy weder herkoren wierden, de
Gefworene Gemeente beloven moest, den
Raad den behulpfame hand te reyken, dat
alle wantrouwen weggenomen: hun wettig
gesag gehandhavend: en alle ongehoorsaam-
heid gestraft wierdt. Op dat de Stad by de

1578. schuldige gehoorzaamheit aan den Koning be-
waard: en den heerschenden Godsdienst, in-
gevolge de dus genoemde Pacificatie van Gendt
en de opgevolgde Vereeninge door den Ko-
ning bevestigd, beschermt konde en mogte
worden. De Gesworene Gemeente, van de-
selve gevoelens als den Raad, zynde, betuigde
bereid te zyn, den Raad, waar in se geen
merkelyke veranderinge op den keurdag maak-
te, in hun wettig gesag te helpen ondersteu-
nen (k).

V. Het is seker, dat dese verdeeltheit in de
Zwolle Stad veroorzaakt geworden is, door de on-
blyft een- eenigheid, welke, in het vorige jaar, tus-
sydig in schen de Staten van Overyssel syn aanvang ge-
den Oor- saken de Staten van Overyssel syn aanvang ge-
log tus- nomen hadt. Want na dat Don Joan, met
schen Don de algemene Staten, in een openbaren Oor-
Joan en de log vervallen was, trok de Ridderfchap de sy-
Staten. de der laaften, en de drie Hoofdsteden des
Landvoogds syde. De Steden Deventer en
Campen wierden 'er toe genoodsaakt door de
besettinge van de Walen, welke, de neder-
laag van het leger der Staten by Namen ver-
nomen hebbende, sig opentlyk voor Don
Joan verklaarde (l). Die van Zwolle waren
'er van selfs toe geneigt, en schenen 't best te
oordelen sig in den kryg eensydig te houden
(m). En inderdaad dese keuse was de wyfste,
en de sekerste, om alle onheylen van de Stad
af te wenden: het zy den Landvoogd, of de
Staten de overhand behielden. De Heren van
de

(k) Resolutien van Raad en Meente.

(l) D. G. Dumber Tom. 3. Analecti. pag. 491. & alibi.

(m) Fresinga Memor. der Nederl. Geschied. ibid. pag. 51.

de Ridderſchap, in tegendeel, omhelsden 1578. ſeer ſterk de ſaak der Staten.

Op den Landdag, in den maand October laaftleden, tot Zwolle gehouden, hadden ſy een Gefantſchap na Georg van Lalain, Graaf van Rennenberg, gefonden om hem het Stadhoudersſchap van Overyſſel op te dragen. Sy dagten met regt, dat deſen werksamen en doenmaals onverſoenelyken vyand der Spaanſchen, de Steden Deventer en Campen ras van haar beſettingen zoude verloſſen. Rennenberg nam het aangebodene Stadhoudersſchap, onder de voorwaarden, hem door de Staten voorgeſchreven, met vele gretigheid op den 9 October aan. Syn beloſten behelsden, dat hy het Land, volgens de voorregten, regten, en oude gewoontens, zoude beſtieren (n). Dien ten gevolge ſchreven die van Overyſſel op den 17 October, aan de Algemene Staten, dat den Graaf van Rennenberg met het Stadhoudersſchap mogte voorſien worden. De Algemene Staten hadden reets die van Overyſſel, tot het aannemen, van een Stadhouder vermaant, en den Graaf voorgelagen (o). Sy keurden ook deſe aanneming, op den 9 November, goed, en ſonden, den 19 daar aanvolgende, Rennenbergs laſtbrief over; welke maar alleenlyk door hen ondertekent was (p).

De Staten, op den 22 November verga- dert, liep ſeer in het oog, dat des Stadhouders
 VI.
 De verkieſinge
 aan- wordt

(n) D. G. Dumbar Tom. 3. *Analekt.* pag. 497. ſeqq.

(o) D. G. Dumbar *ibid.* pag. 494 ſeqq.

(p) D. G. Dumbar *ibid.* pag. 504. & 505.

1578. aanstellinge op de naam der algemene Staten, en niet te gelyk op des Konings naam afgegeven was. Vele waren van gedagten, dat men de lastbrief de Algemene Staten te rug senden moest. Dog het gevoelen van anderen wierdt gevolgt, die oordeelden, dat men het aan den Graaf zoude overhandigen, en by de eerste gelegendheid te kennen geven de swarigheid, die 'er in syn aanstellinge opgesloten was. De gelegendheid deedt 'er sig met den eersten toe op. Want den Graaf, op den Landdag van den 6 Februarius, door Pompejus Uffkens aanfoek latende doen, om te weten, of men hem uit kragt van syn lastbrief voor Stadhouder wilde aannemen of niet, verklaarden de Staten 'er onwillig toe te zyn. Ten ware hy des Konings goedkeuringe verkreeg. Rennenberg, op den 6 Februarius, door een brief, en, op den 11 daar na volgende, door een Gefantschap verwittigt, dat sy by hun genomen besluit volharden, werkte eindelyk by de algemene Staten uit, dat syn lastbrief op des Konings naam afgegeven wierdt. Op den 22 Maart verwittigde hy 'er de Staten van, en versogt den Droft van Salland, tegens den 3 April, een Landdag uit te schryven; welke wegens de kortheid des tyds, en andere befigheden, tot den 16 April uitgestelt wierdt (9).

Zwolle stelt sig in staat van tegenweer.

Den Raad van Zwolle, aan welke desen gehelen handel niet geviel, en, so het denkelyk is, overstemt zynde den Graaf alleen niet konde weren, was middelerwyl geensints

ge-

(9) D. G. Dumber tom. 3 Analect. pag. 596 seqq.

gewillig, hem tot Stadhoudcr te ontfangen. 1578.
 Sy was hier om, op den laaften Januarius, met de Gefworene Gemeente bedagt geweest, fig in die staat te stellen, dat fy voor geen geweld te vresen hadt. De Burgers wierden in rotten verdeelt, en fy gelastede een ieder fig van de nodige wapenen te voorsien. In val van nood besloot fy, een besettinge van krygsknegten, in de Stad te nemen; en den Graaf voor geen Stadhoudcr te ontfangen, ten ware hy met een lastbrief, „ *ten Hoeve geëxpedit* eert” voorsien wierdt. Op den 17 Maart, het gevaar groter geworden zynde, vonden de Regenten raadzaam, de Stad met levensmiddelen en buskruit te versorgen (r).

Men wil dat Stads Regenten oorzaak zyn VII.
 geweest dat den Landdag van dag tot dag ver- De Steden
 schoven was. Dog eindelyk was deselfde, ge- weigerea
 lyk te voren verhaalt is, tegens den 16 April, Rennenberg aan
 uitgeschreven, binnen de Stad Zwolle. De te nemen.
 Regenten, sulks horende, hebben begeert, dat de vergaderinge op elders belegt wierdt. De Staten zyn dan, op den 17 April, in S. Agnes Berg Clooster, vergadert. Behalven de Heren Drostcn, ruim 40 Edellieden, de Gefanten der drie Steden, en Pompejus Uffkens van wegens Renneberg, waren'er ook de Steden Hasselt, Steenwyk, Oldensaal, Ootmarsen, en Enschede verschreven. By het openen der vergaderinge wierdt de afgefanten der kleine Steden in het brede uitgelegt, dat de reden der byeenkomste was, om te onderzoeken of het Land den Graaf van
 Ren-

(r) Resolutie van Raad en Meente.

1578. Rennenberg tot Stadhouder zoude aannemen of niet. Hier over versogt men ook het gevoelen deser afgesanten te weten. De last hebbende der kleine Steden, Ridderchap en Steden voor haar sorgvuldigheid hebbende bedankt, verklaarden sig over desen voorstel niet te kunnen uiten, voor en al eer sy het besluit van de Staten gehoord hadden. Pompejus Uffkens, vervolgens in de vergaderinge gelaten zynde, heeft de Staten tot het geven van een uitdrukkelyk antwoord vermaant. Die van Deventer en Campen weygerden 'er sig over te verklaren. Dog die van Zwolle hebben, sonder veynsen, betuigt, dat sy, met de Steden Deventer en Campen van oudsher verbonden zynde, sig van haar niet konden afsonderen. De Edellieden, siende dat alles vrugteloos was, om Stads afgesanten van mening te doen veranderen, hebben het so verre door hunne onderhandelingen gebragt, dat de Gesanten beloofden, dat de Stad een besendinge zoude laten doen, aan den Graaf, om hem de oorzaak en beweegreden van haar verweigeringe uit te leggen (s).

Redenen
waarom
Zwolle 'er
zoe weige-
rig is.

Den Raad de handeling der Gesanten goedkeurende heeft op den 19 April Joan van Haerft, en Derk Hartghers, na den Stadhouder gesonden. Stads afgesanten hebben, ingevolge hun ontfangene Berigtschrift, den Graaf voorgehouden: hoe dat de Stad, door de algemene Staten versogt zynde, in de Gendtsche vereeninge te treden, dit verbond aangenomen hadt. Onder uitdrukkelyk beding van den heer-

(s) D. G. Dumber Tam. 3. Analect. pag. 510. & seq.

1578.
 heerschenden Godsdienst, en den Koning, getrouw te willen blyven. Dat sy willig was als nog dit verdrag in alle syn delen, te agtervolgen, en na haar gering vermogen, behoudens alle haar regten, voorregten en oude gewoontens, te beschermen. Dat sy niet beter wist, of sy hadt sig, als een getrouw Lid, gedragen: gelyk sy bereidwillig was voor de algemene Staten, en wie het ook mogte aangaan, staande te houden en te verantwoorden. Dat sy evenswel vernam, dat haar handeldryvende ingezetenen in Gelderland, Holland, Zeeland, en Friesland, niet met sulke goede oogen wierden aangesien, dan de overige Leeden der vereeninge. Dat sy van haar syde de inwoonders van de gemelde Landschappen op het gunstigste behandelde, en deswegen verfogt, dat syn Genade so wel ten Hove, als elders, bewerkte, dat haar kooplieden door alle de vereenigde Landschappen deselve voorregten genoten. Dat sy sulks te meerder verhoopte, nadien sy betuigde syn Genade geensints uit kleinagtinge tot Stadhouder te hebben verweigert; maar allcenlyk wegens vrese van des Konings ongenade. Dat sy willig was hem tot Stadhouder aan te nemen, so dra de Heren van den geheymen Raad en der Lands middelen in syn aanstellinge bewilligden. Dat sulks geschiedende syn Genades Stadhouder-schap en inkomsten niet alleen versekerder zouden zyn; maar ook de Steden Deventer en Campen als dan goede gelegendheid zouden hebben, sig ten synen voordeel te verklaren. Besluitende sy met te sineken, dat syn Genade,
 uit

1578. uit overweginge van de voorverhaalde beweegredenen de Stad en inwoonders haar verweigeringe ten besten duiden wilde; en in stede van ongenoegen alle hulp en bystand, ingevolge de vereeninge van Gendt; en de gevolgende verbintenisse, betonen (r).

VIII.
Deventer
en Campen in
haar weerwille bekeert.

Deze redenen, welke myns bedunkens te onrecht blauwe uitvlugten worden genoemd (v), maakten geen de minste indruk op des Stadhouders gemoed. Hy besloot ter deser tyd de twe Steden Deventer en Campen te belegeren. De algemene Staten vriegten tot goedmakinge der onkosten 10000 guld. van het Land. De Stad Zwolle haar gesanten na de byeenkomst der Ridderfchap tot Ommen sendende, bewilligde in de versogte penningen, om deselve tot nut der ingegane vereeninge aan te wenden. Dog se betuigde te gelyk niet voor goed aan te sien, dat het beleg van Deventer en Campen ondernomen wierdt. Nadien sy verscheiden redenen hadt sig tegens desen binnenlandschen kryg te stellen (w).

Zwolle
wordt
versterkt.

Remmenberg kreunde 'er sig niet aan. Hy sloeg, in de maand Junius, voor Campen het beleg (x). De Regenten van Zwolle, meer en meer voor geweld vresende, hebben de gehele Stad in staat van tegenweer laten stellen: de wallen en muuren versterken: met geschut beplanten: en allerley voorraad kopen.

(r) Resolutie Boek van Raad en Meente.

(v) D. G. Dumber Tom. 3. *Analect.* pag. 514. & R. Fresinga Memor. der Nederl. Hist. blads. 51.

(w) Resolutie Boek van Raad en Meente.

(x) R. Fresinga Memor. der Nederl. Hist. blads. 56 en volgende.

pen. De forge van alle de toebereidsfels wierdt, 1578.
 op den 2 Julius, toevertrouwt aan de volgen-
 de Heren uit den Raad: Hendrik van Holten,
 Thomas Knoppert, Dirk Hartgers, en Harmen
 Knoppert: uit de Gesworene Gemeente: Thoe-
 nis Byrman, Michiel Munter, en Mr. Arend
 Gerryts: uit de Burgerye Hendrik Campher-
 beeke, Gerbrant Brouwer, en Albert Jacobs.

Tegens alle verwagtinge raakte de Stad IX.
 Zwolle, op den 8 Julius, in onderhandelinge Dog treet
 in onder-
 handelin-
 ge, en
 neemt
 Rennen-
 berg aan.
 met Eggerik Ripperda Drost van Salland,
 Goessen van Raasfeld Drost van Twente, Joan
 Sloet Drost van Vollenho, Eusebius Bentink
 Drost van Iffelmüiden, Joan van Laer, Joan
 Muylert, Hendrik van Laer, Peter Muylert,
 Joan van Echten Edellieden, en Joest ter Brug-
 gen Burgermeester der Stad Deventer. Dese He-
 ren, alhier tot Zwolle gekomen zynde, heb-
 ben den Raad en Gesworene Gemeente voor
 ogen gestelt, aan welke onheylen het Land
 door een verdere verweigeringe aan Rennen-
 bergs gesag blood gestelt zoude worden. Na-
 dien het aan de eene syde seker was, dat de
 Stad Zwolle ten hove, Ja zelfs by den Ko-
 ning voor rebel en oproerig, wegens haar
 aanklevinge aan Don Joans syde, verklaart
 was. En dat aan de andere syde den Palts-
 Graaf met een leger in aantogt was, om de
 Stad en de overige inwoonders van Overysse
 tot haar pligt te dwingen, door geweld van
 wapenen. Den Graaf, voegden sy 'er by,
 wist geen middel de gevreesde onheylen af te
 wenden, ten ware de Stad hem voor Stadhou-
 der aannam. De Regenten kwam dese tydin-
 ge

1578. ge niet vreemd voor: want sy waren 'er reets eenige tyd vroeger van verwittigt. Sy antwoordden de Heren bemiddelaars, dat sy om alle de te vresene ongelukken af te wenden, besloten hadden, een Gesantschap na de algemene Staten te senden. Sy hoopten sig aldaar in diervoegen te kunnen verantwoorden, dat die Heren 'er genoeg in zouden nemen. Dog wat zal dese befendinge baaten? hervat-
 teden de Heren van de Ridderfchap. Het is reets veels te laat, en middelerwyl zal de Stad Zwolle in haar uitterfte lyden geraken, en oorfaak zyn, dat de Overyffelsche hunne goederen ontveldigt, en hun bloed vergoten wordt. Den Raad, als of sy dagt sig genoeg tegens de aanneming van Rennenberg te hebben verweert, heeft eindelyk na de stem der Edellieden geluifert. Sy heeft dan met de Gefworen Gemeente verklaart, bereidwillig te zyn den Graaf voor Stadhouder te ontfangen: voorbehoudens de getrouwigheid aan den R. C. Godsdienst, den Koning, en alle Stads regten. Met byvoeginge dat de Stad nooit zoude kunnen worden verpligt, een befettinge, het zy dan groot, of kleyn, in te nemen, ten ware met voor afgegaane bewillinge van den Raad en Gefworene Gemeente.

Is ten Hofve wegens haar uitsellen tot vyand verklaart. De Stad hadt tot nog toe geen afschrift van den brief, waar by se voor vyand van het Hof verklaart wierdt, kunnen bekomen. Dog nu sy Rennenberg voor Stadhouder erkent hadde, wierdt het haar door de genoemde Edellieden toegesonden (y), luidende aldus.

By

(y) Resolutie Boek van Raad en Meemo.

By den Coeninck.

1578.

Unfen lieven en Getrouwen Heeren Jorgen van Lalaing, Graven van Rennenberch, Barre en Fricheer von Vile, Stadtholder ende Capitain Generaal oever Vrieslant, Oeveriffel, Lingen, Gronningen, Umlanden, ende van Drenthe, Saluyt. Alsoe die van unfer Stede von Swolle, nyettegentfaende unse diverse Placaten en verclae- ringen gemacket en gedaen, tegens alle de gene, die holdende sein, die partie von Don Jan, oepent- licken hun dragende sin als vianden, van den Lan- de: Favoriferende, en in aller voegen gunstig we- sende den voersz: Don Jan, und seinen adherenten, hem betoeneende vianden van unse voersz: Lande: Ende want wy niet verstaen, dat selve vorder te liden, so is't dat wy desen angesehen hebben, bey advyse en deliberation van onsen seer liever en be- minden Neve en Brodere den Eertzhertoge van Oiffenrich, Hertoge van Burgundien, &c. Capi- tain Generael van unse Lande van herwierts over, ende van unse sehr leve en getrouwe, de luyden van unsen Rhade van State, neffens hem wesende, verclaeret en verclaeren by desen, dat wy gehouden hebben en houden alle persoenen van wat State qua- liteit, ofte conditie die sien, 't sie volck von wapen, Borgers, ofte Ingeseten, hem houdende binnen unsen voersz: Stede van Swolle, voer unse en van unsen Landen van herwertz oevere, aepenbaere viande, en dat mit de selve getractiert en gehandelt sal wesen, in aller voegen en manieren, als sins ut krachte van unse voersz: voergande verclaringe en Placaten gehalten is, te doene mitt den voersz: Don Jan ende andere sin adherenten. Ende ten ende, dat van dese unse verclaringe nyemant igno- rantie soude moegen pretenderen, erbeden en be- velen wy u, dat gy terstunt en sunder vertreck, dieselve bevelen doet kundigen, utroepen, en pu- bliceren, allumb binnen die Steden en flekken van unse Landen van Vrieslant, Overyffel, Lingen, Gronningen, Umlanden, en van der Drente, dar

1578. men gewoentlick is utroepingen en publicatien te doene, des te doene mit deser ancleff geven wy vul- lenkomen macht, autoriteit, en sunderlinge bevel, Erbieden, en bevelen einen iegelicke, dat sie u 't selve doende ernstelick verstaenen obedieren; want uns also belever. Gegeven in unser Stat van Antwerpen under unsen Contre segels hir up.

Gedreuckt in Placate, den 25 dach van Mey, 1578.

By den Khoninck in synen Rade.
POTTELBERGE.

En was bevestigt met opdrukkinge van de Con- tre segel voorgemelt.

X.
Campen
ingenom-
men.

Campen moest eerlang het voorbeeld van Zwolle na volgen, en sig op gelyke voorwaarden met den Graaf van Rennenberg verdragen. Deventer was de eenigste Overyffelsche Stad welke nog in de handen der Spanjaarts was, en door den Graaf in de Maand Augustus belegert wierdt (z). Middelerwyl hadt hy een Landdag tot Zwolle, tegens den 8 Augustus uitgeschreven.

Rennen-
bergs be-
loften als
Stadhou-
der.

Verscheyden saken van gewigt wierden aldaar besloten. Den Graaf, schoon by na door het gehele Land tot Stadhouder verklaart, hadt tot nog toe syn beloften aan de Staten gedaan niet schriftelyk bevestigt. Hy gaf, op den 11, aan de Staten een brief: By welke hy versprak alle 's Lands regten, voorregten, en verdragen, te beschermen: en alles, dat door Cancelier en Raden 'er tegen gedaan mogte zyn, af te schaffen en te vernietigen (a); gelyk

(z) R: *Fresinga Memor. der Nederl. Geschied. blad. 63. 65.*
en volgenden.

(a) *Resolutie Boek van Raad en Meente.*

gelyk met meerderen elders te sien is (b). 1578.
 Rennenberg hadt reets, voor het houden van XI.
 desen Landdag, by dese Stad aangedrongen, Hy be-
 om een andere nadere Unie, dan die te Gendt weegt
 gesloten was, te omhelfen. Dese vereeninge Zwolle
 was tusschen de Catholicquen, en Gereformeer- een nadere
 den op den 10 December, van het Jaar 1577, ombelien.
 ingegaan: na dat de algemene Staten Don
 Joan, op den 7, voor 's Lands vyand ver-
 klaart hadden. By deselfde wierd de Pacifi-
 catie van Gendt op het nieuw bevestigd. Die
 van beyde Godsdiensten namen de bescher-
 minge van malkanderen op sig, en beloofden
 sig tegens alle kwellingen en vervolgingen,
 wegens den Godsdienst te zullen beveiligen.
 Midsgaders niemant, het zy dan geestelyk
 of wereldlyk, wegens syn gevoelens en lee-
 ring 's halven van waardigheden, eerampten,
 voorregten, en besittingen te beroven. Sy
 namen 'er mede by, tot algemene Landvoogd,
 aan den Aarts Hertog Matthias; die door som-
 mige groten des Lands, Prins Willem niet
 seer genegen, het algemene Landvoogdyschap
 opgedragen was (c). In het eerst was de Stad
 'er niet gewillig toe. Sy seyde dat Don Joan
 voor vyand te verklaren, en den Aarts Hartog
 voor Landvoogd, en Prins Willem voor syn
 Lieutenant Generaal aan te nemen, een al te
 gewigtigen stap voor dese Stad was, om die son-
 der Ridderfchap en Steden te doen. Dog, haar
 op den Landsdag voorgehouden zynde, dat
 Rennenberg, de Ridderfchap, en de Steden De-
 ven-

L 3

(b) D. G. Dumbay Tom. 3. Analect. pag. 514. & seq.

(c) E. van Meieren Nederl. Histor. zevende Boek Fol. 227.

1578. venter en Campen, dese verbintenisse ingegaan hadden, heeft den Raad, en Geswoorens deselfde, op den 8 Augustus, mede bekrachtigt; gelyk uit den volgenden brief te ersien is.

Alloe den Gedeputierden der Stadt Swolle, neffens Ridderfchap en Steden's Landes van Oeveryffel, hyden eenen gemenen angestemden Landdag respicerende, van den Wolgebocren Graven toe Rennenbergh, &c. unfen Genedigen Heere Stadholder angegeven is, umme nevens sinne Genfampjt Ridderfchap en Steden, te underteekenen feekere Unie van date den tienden Decembris Anno 1577, by die Generaale Staten upgericht, en gerurte Gedeputierden buyten anbrengen an Boergermeifteren Schepen en Radt, fampjt die Gefwoeren Gemeente der Stadt Swolle voerfr. en funder derfelven voerweten fulks toe doene fch befwuert gefunden. Is 't dat Boergermeifteren Schepen en Radt, fampjt hoere Gefwoeren Gemeente, gefeen hebbende die voerfr. Unie by welgedachte finre Gen. fampjt die Riddermatigen en Gedeputierden der beide Steden Deventer en Campen voerfr: rede getekent te wesen, voer guet angefien en geconfentiert hebben, die voerfr: Unie by Boergermeifteren Schepen en Radt der Stad Swolle voerfr. mede undertekent te worden; up allulicke punten en voerbedingen, als die Aste van associatie des voerfr. landes van Oeveryffel, mit den Heeren Generaale Staten, up den 16 dag Decembris, in den jare 1576, binnen de Stad Swolle, gefchied; en by Walgedachten Heeren Staten Generaal geaggreiert begrepen staan. Actum op den vrijdag den 8 Aug. 1578.

Landdag
om de on-
kosten tot
het beleg

Een ander gewigtig onderwerp, de Staten op desen Landsdag besig houdende, was de kosten voor het beleg van Deventer goed te

ma

maken. Het beleg was wel reets ondernomen (d), en de Stad Zwolle hadt 'er wel eenige penningen toe geleent (e): dog men was tot nog toe niet verre gevordert. De Staten besloten de onkosten een maand tyds te dragen sonder sig verder ergens toe te verbinden. Den Aarts Hartog hadt ook een gifte van 8000 guldens versogt; welke de Steden verweigerden op te brengen. Bysonderlyk hier om, dewyl Renzenberg de Stad Campen van haar sware besettinge niet wilde ontslaan: nog de veranderinge aldaar, door de Gereformeerden in de oeffeninge des Godsdienst gemaakt, scheën te willen herstellen. De Staten besloten dat 'er eenige van hen zouden worden verkoren, die van de Cloosters het nodige geld tot het beleg zouden lenen. Dese last gaven sy aan Joan van Laer wegens Salland, Tork wegens Twente, Echten wegens Vollenho, en uit de Steden, Deventer, Campen, en Zwolle, ter Bruggen, Arent toe Boecop, en Joan van Haerit (f).

1578.
van De-
venter te
vinden.

Op den 18 Augustus hebben de gemagtigden der Staten de Cloosters in Overijssel alle na mate van hun inkomsten en rykdommen gelast, de volgende penningen op te brengen.

XII.
De Cloosters lenen deswegen geld aan het Land.

Dat Duitfche huys toe Oetmer-		
fen	.	200 Goudg.
Ter Hunnipe	.	100
Diepen Veen	.	3000
	L 4	Win-

(d) R. Fresinga Memor. der Nederl. Geschied bladf. 65 en volgende.

(e) Resolutie Boek van Raad en Meente.

(f) Willem Nagge Historie van Overijssel.

1578.	Winfem	400	Goudg.
	Berrich ofte Maet Clooster	100	
	Sibkelo	300	
	Sonnenberch	200	
	Bronnipe	300	
	Den Oort	100	
	St. Jans Camp	200	
	Swarte Water	200	
	Clarenburch	75	
	Wierffel	200	
	Almelo	100	
	Oldenseel	100	
	Albergen	300	
	Blehem	300	
	Fraterhuys	200	
	's Geertruydhuys	100	
	Wytenhuys	25	
	Kinderhuys	50	
	Cappittel te Oldenseel	500	
	Cappittel toe Steenwyk	100	
	Fraterhuys toe Deventer	300	
	Lummenhuys	100	
	Buskenshuys	100	
	Branshuys	108	
	M. Gerrys Clooster	300	
	Den Prior op den Berch	200	
	Clooster te Hasselt	200	

De Staten gelast de goederen van Windefsem en Tot sekerheid der Cloosters hebben de Staten haar volgens sommige van dese opgeschotene penningen rentverschryvings-brieven gegeven (g): hoewel het schryven van anderen (b) my

(g) *Arent toe Baecop.*

(b) *Willem Nagge.*

5158
3300

8458

my aan de waaragtigheid van dit verhaal doet 1578.
 twyffelen. Hoe het ook zy, het laaste komt my ^{Berg}
 het vermoedelykste voor, te meer om dat de ^{Clooster}
 Cloosters op verre na so gunstig niet meer be- ^{de Rel-}
 handelt wierden, als in vorige tyden. Onder ^{gieusen}
 anderen hadden de Staten, in het vorige ^{weder te}
 jaar, alle de goederen van Windesem in be- ^{geven.}
 fit genomen. Het blykt ook dat de goederen
 van Berg Clooster in bewarender hand van
 Gerrit van Oxfelder in het jaar 1578 gestelt
 zyn. Met last om de inkomsten uit te delen,
 aan die gene, welke 'er toe beregtigt waren.
 Den Prior van Windesem deedt, uit naam
 van de gehele Order by een smeekschrift, op
 den 17 December, over dese gemaakte schik-
 kinge, syn beklag, en versogt, dat de Re-
 ligieusen in het besit hunner goederen mog-
 ten worden herstelt. Ik lese dat de Staten van
 Overyffel 'er over aan de algemene Staten
 hebben geschreven: die, het smeeken des
 Priors redelyk vindende, die van Overyffel
 hebben gelast, de Religieusen het besit hun-
 ner goederen als te voren te laten genieten (i).

De penningen door de Cloosters opgebracht
 nog tot het goedmaken van de onkosten des
 belegs niet toereikende, maakten de Staten, op
 den 24, een algemene uitsettinge, waar van
 geenderley opkomsten, besittingen of goede-
 ren, dan alleen de Havesaten der Landdags E-
 dellieden, en de Landeryen, binnen de vryheid
 der drie Hoofdsteden gelegen, uitgesondert
 wierden. De goederen der Geestelyken selfs
 wierden niet verschoont. Dese uitsettinge
 L 5 wierdt,

XIII.
 Algemene
 schattinge
 uitge-
 schreven.

(i) *Arent toe Doecop.*

1578. wierdt, voorbehoudens een ieders voorregten, ingewilligt, en zoude nooit tot een verder verpligtinge getrokken kunnen worden (*k*).

Veranderinge
der Rege-
rings wy-
se tot
Zwolle.

Rennenberg settede, na dese ingewilligde schattingen, het beleg van Deventer met alle yver voort (*l*). Syn Commissaris Pompejus Uffkens kwam middelerwyl binnen Zwolle, om van den Raad nieuwe penningen ter leen op te nemen: en 'er de krygsknegten voor Deventer mede te betalen. Den Raad met de Gesworene Gemeente, op den 14 September vergadert, besloot aangaande den voorstel van Uffkens niets. Maar de Gesworene Gemeente, haar slag waarnemende, en de omkeringe in het Land voorgevallen, siende, heeft gedagt, van dese gunstige gelegendheid gebruik te moeten maken, om sig in de regten, haar in het jaar 1572 ontnomen, te herstellen. Sy heeft dan in dese vergaderinge versogt, dat de beraminge in het jaar 1524 gemaakt, volgens welke sy het regt hadt niet alleen den Raad, maar ook sig selven te kiezen, weder stand mogte grypen (*m*). Sonder de minste tegenspraak heeft den Raad haar bede ingewilligt ingevolge desen brief klinkende aldus.

Wy Boergermeistren, Schepen, ende Rade der Stadt Swolle, doen kundt ende be- kennen mits deslen. Alsoe hier te bevoerens, in den jaere Duyfent vyfhundert en vier en twintich, by

(*k*) Uit de Uitsettings brief.

(*l*) Men sie R. Fresinga Mem. der Nederl. Hist. hier ver-
zen aangehaalt.

(*m*) Resolutie Boek van Raad en Meente.

by unſſe voervaderen Boergermeiſteren, Schepen, 1578
 en Radt, ſampt hoere Geſwoeren Gemeente voer
 oer, en oere nakomelingen eenpaerelicken wil-
 lichlicken oeverkommen, dat die van der Geſwoe-
 ren Gemeente, ſunder inſeggen van Schepen
 en Raedt, die Gemeente, en voert Boergermei-
 ſteren Schepen en Raedt kieſen ſolden; Ende dat
 ſodane brief, in Anno twe ent ſeventich laeſtle-
 den, na die gelegenheid deſſelven tyds, by doen-
 maels regerende Schepen, en Radt en hoere Ge-
 meente vernietighdet ende waerloes geworden: is
 t: Dat wy derwegen, tot wederuprichtinge en
 beſtedinge des voergemeltens briefes, bekennen
 en certificeren voer unſen unſſe naecoemelingen
 believet, en geconſentiert te hebben, believen en
 conſentieren by deſſen, dat van nu voortan die
 Geſwoeren Gemeente, die van den Gemeente,
 en voorts die Gemeente den Radt, ſunder eenich
 inſeggen, van uns ſetten, kieſen, eligeren, en
 den vryen koer daer van hebben ſoelen: ongecach-
 tet het geene in den jaere LXXII vorts her con-
 trarien van dien gedaen en gepaſſeert is. Sunder
 argeliſt. In oerkunde der waerheit hebben wy
 unſen Stadt Secret Segell, beneden an deſſen
 brieven wettelicken doen hangen. Gegeven in
 den Jaere uns Heeren Duſent vyffhundert achten
 ſoeventich, upthen virthienden daech, des Maents
 Septembris.

Het beleg van Deventer duurde als nog. XIV.
 geſtadig. Tot goedmakinge der onkosten Nieuwe
 moeſten 'er nieuwe middelen uitgevonden ſchattigen
 worden. De Staten, op den 24 October, ingevoert.
 tot Zwolle vergadert, hebben voor raadſaam
 aangeſien, een algemeen hoofdgeld, na ma-
 re van ieders middelen, uit te ſchryven. De
 Heren Droſten zyn geſchat op 36 guldens.
 Den Droſt van Genemuiden, en de Heren
 Edel-

1578. Edellieden, ten Landdag verschreven wordende, op 24 guldens. Even veel betaalden de Canunniken van Deventer. Dog die van Oldenseel zyn op 20 en die van Steenwyk op 16 en alle Proosten en Dekenen op 40 guldens gestelt. Na mate van dese schikkinge kan men de andere beoordeelen. De Regenten deser Stad hadden, den vorigen dag, mede bewilligt, dat de Burgers dit hoofdgeld zoude betalen: en sy hadt 4 uit den Raad, en 7 uit de Gesworene Gemeente de uitsettinge toevertrouwt. Deselfde gedaanzynde, hebben sy, op den 30, besloten, dat de Stad so veel penningen opnemen zoude als het hoofdgeld bedroeg. Met voornemen om door het uitvinden van nieuwe accysen de schuld af te lossen (n). Het blykt dat de uitsettinge 3000 guldens alhier heeft opgebracht (o).

Overgaaf
van De-
venter.
Zwolle
verloft
van de be-
settinge.

Het beleg van Deventer wierdt sedert die tyd, met so veel yver behartigt, dat de besettinge, de Stad, na half November, overgaf en op den 20 verliet (p). Nu waren alle des Konings krygsknegten uit het Land verdreven, en de Steden, Deventer en Campen van de slavernye, gelyk de Staatsgesinden spraken, verloft. Dog om weder in nieuwe onheylen te vervallen. Want de Rennenbergsche besettinge 'er binnen gefonden, was niet minder moerwillig als de Spaansche, die 'er uit gejaagt

(n) Resolutie Boek van Raad en Meente.

(o) Resolutie van Raad en Meente van den 10 December.

(p) R. Fresinga Memor. der Nederl. Geschied. blad. 127.

gejaagt was. Rennenberg is eindelyk door 1578.
de gedurige voorsprake der Staten gedwon-
gen geworden, de twe Steden van de beset-
tingen te ontslaan. Onder anderen op voor-
waarden, dat de twe Steden de algemene
middelen invoeren zouden (q).

Matthias en de algemene Staten hadden die XV.
van Overijssel, al reets verscheiden malen, ^{Seweigert}
aangesogt, om het Placcaat daar over ge- ^{de genera-}
maakt, aan te nemen. De Staten hadden 'er ^{le midde-}
voor drie Maanden lang, op den 14 of 15 ^{len in te}
September, in bewilligt, met uitdrukkelyk ^{voeren.}
beding, dat de penningen tot het beleg van
Deventer, zouden worden aangewent; ge-
lyk geschiet was (r). Niemand stelde 'er sig
krachtiger tegen, dan de Stad Zwolle. Want,
door haar afgesanten verstaan hebbende, dat
op den naast volgenden Landdag tot Deventer
de Staten op 't nieuw over des Landvoogds
en der algemene Statens voorstel zoude raad-
plegen, heeft den Raad met den Gesworene
Gemeente op den 10 December de afgesanten
gelaft voor te dragen. Dat sy, de be-
scherminge van 's Lands en der Steden voor-
regten behartigende, „ voer guet en rathsam
„ erachten, dat men, tot vryinge der Stad
„ Deventer van ocren Gernisoene en beta-
„ linge van andere des Lands schulden, by
„ andere middelen, nyet weiniger penningen
„ up brengen soldet, als die selve generale
„ middelen solden meugen upbrengen. En,
„ indien Ridderfchap en Gedeputeerden der
„ ande-

(q) E. van Meteren Nedervl. Hist. atgste Boek fol. 135.

(r) Willem Nagge Hist. van Overijssel.

1578. „ anderen beide Steden tot voertgank van den
 „ generaelen middelen avieslieden en con-
 „ cludierden, dat de Gedeputierden der Stad
 „ Swolle als dan sollicitieren en aanhouden,
 „ umme die saeke an zyn Excellentie te be-
 „ seinden, ende indien meugelicken afft toe-
 „ bidden, en ummers in die generale midde-
 „ len niet te consentieren: buiten voergaen-
 „ de rapport an Schepen en Radt, sampt die
 „ Gefworene Gemeente voerscreven. Ende
 „ dat Schepen en Radt sampt oere Gefwaren
 „ Gemeente gencigt den Eerfamen Radt der
 „ Stad Deventer, met drie ofte vier duisent
 „ goldguldens, up gebuerlick interesse, en
 „ verschrijvinge tot uitmudinge oeres Guar-
 „ nisoëns te assisteren; en oer credit daer voer
 „ te stellene“ (s).

Zwolle
 raadpleegt
 vrugte-
 loos met
 de Staten
 over het
 verlenen
 der vry-
 heid van
 de Gere-
 formeer-
 den Gods-
 dienst.

Middelwyl hadden de Gereformeerden in
 de Nederlanden den Aarts Hartog en de alge-
 mene Staten gesmeekt, dat hen de vrye oef-
 feninge van den Godsdienst vergunt wierdt.
 Den Landvoogd en de Staten, de versogte
 vryheid niet langer kunnende keren, hebben
 eindelyk de ingesetenen by een plechtig Plac-
 caat, de vrye oefeninge in die Nederlandsche
 Steden toegestaan; welke deselfde begeerden
 in te voeren. Mids dat die van Holland en
 Zeeland geen veranderinge in de oefeninge
 van het oude Geloof maakten. Op desen
 grond en verzekeringe heeft men in Brabant,
 Vlaanderen, Friesland en Gelderland, de Ge-
 reformeerden kerken ingerulmt (t). De Ge-
 refor-

(s) Resolutie Boek van Raad en Meente.

(t) Sluizenhorst Geldersche Geschieden. blad. 540.

reformeerden tot Zwolle, hebben in navolginge van hunne Geloofsgenoten, in de maand 1578. October, van de Magistraat by een smeek-schrift versogt, om een kerk, tot oeffeninge van hunnen Godsdienst te mogen hebben. Den Raad was 'er seer mede verlegen en onseker, wat sy zouden behoren te doen. Sy heeft deswegen, op den Landdag van den 24 October, aan Ridderchap en Steden om Raad gevraagd. Het kwam de Staten voor dat dese bysondere Stads saak de Regenten alleen betref. Ook gaven sy ten antwoord, dat den Raad en Gesworene Gemeente sig over de verskeringe en handhavinge des heerschenden Godsdienst, en de inruiminge van een kerk aan de Gereformeerden moesten vergelyken: en dat een ieder dien aangaande in dier voegen moest te werke gaan, als hy voor God, en de wereld konde verantwoorden(v).

De Regenten, niet raadzaam vindende, het XVI. verzoek der Burgers toe te staan, zyn de Gerefor- Sy nemen meerden in het begin van December tot geweld in weer- uitgeborsen, en hebben de Lieve Vrouwen Raads en kerk in besit genomen. Sy plonderden nog Matthias autaren of andere kerk goederen, nog sy ver- een kerk braken geen beelden: maar oeffenden 'er in 't in besit. openbaar, tegens het uitdrukkelyke verbod van den Raad hun Predikation en Godsdienst. Den Raad heeft, den Stadhouder, van dit voorval kennis gevende, versogt, dat hy den voortgang van dese nieuwigheid mogte stuiten. Rennenberg wilde 'er sig niet mede bemoeien, en schreef, dat de saken van den Gods-

(v) Willem Nagge Hist. van Overijssel.

1578. Godsdienst niet hem maar den Landsheer betroffen. De Heren van den Raad, fiende, dat den Predikant weigerig bleef, na hun nieuwe bevelen te luisteren, hebben den Aarts Hartog Matthias 'er kennisse van gegeven; ten einde men hen niets te verwyten hadt, en hy na bevindinge van saken order stellen konde (w). Matthias vernam met een innig leedwesen dit voorval. Hy heeft, den 13 December, aan den Raad geschreven, dat de onderneming der Gereformeerden met de vereeniging van Gend, en nadere Unie onbestaanbaar was; en ook tegens de dusgenoemde Religions vrede street. Nadien by deselfde geen bysonder personen de magt verkregen hadden, eenige nieuwigheden in de oeffeninge des Godsdienst in te voeren. Maar de sorge van het maken van veranderingen aan de Staten des Lands toevertrouwt was: en Hy 'er alleen by beregtigt was, aan bysondere Steden, door de Regenten daar toe versogt zynde, de oeffeninge van den Gereformeerden Godsdienst te vergunnen. Hy gelastte deswegen de Gereformeerden sig van alle nieuwigheden te onthouden, tot dat hy versekert was, dat Stads ruste de vrye oeffeninge vereyschte (x). Op den selfden dag gaf hy Rennenberg last ondersoek te doen, of het gevaar so groot was, dat men, om groter onheylen voor te komen, de begonnene veranderinge toe laten moest. Sie hier de eygen

(w) Diverse Missiven Concepten.

(x) Diverse Missiven Concepten.

gen woorden van des Landsvoogds brief aan 1578.
den Stadhouders.

Monsieur le Comte ! Nous avons a notre tres grand regret entendu, par les lettres du Magistrat de Swolle, du 7 de ce mois, le changement succedé en cette Ville: par ce que aucuns de la Religion, qui ils nomment Reformée, se feroit airenchetz d'entrer en l'Eglise de Notre Dame, est illecque faire presches a leur mode; sans ordre ou consentement votre, du Magistrat, & autres membres de la ville: & comme ce est directement contre notre intention, & la Resolution des Etats Generaux, n'estant d'intention, qu'aucun exercice de la dite Religion en public soit fait, ce n'est que la Religion Relegions vrede par nous, & les Etats Generaux con cue, est aux Provinces en voye, soit par les Etats du Pays & membres de villes reçue, est admise, ou que aulterement par nous, par deliberation du Conseil, soit ordonné; n'estant convenable, que telles nouvellités se fassent par personnes particulieres, & priveés, de leur propre autorité. Pourtant vous requerons, & par le lieu, que tenons, ordonnons, que donnez incontinent l'ordre en la dite ville de Swolle . . . a ce que les presches sus dites, en la dite Eglise de Notre Dame, ni en autres Eglises se fassent plus; si ce n'est que pour les plus grands biens, & repos de la ville, trouverez aulterement, par consentement de membres & suivant le . . . de la Religions vrede aultrement requis, dont nous advertizez; pour après en estre par nous ordonne comme appartient de tenter &c. d'Anvers le 13 Decembre 1578.

Of den Stadhouders in desen iers gedaan 1579.
heeft blykt niet. Dit is seker dat de Gerefor-
meerden niet lang van de vrye oeffeninge des
III. DEEL. M Gods-
Rennen-
berg hun
begunsti-
gende ver-

1579. Godsdienst verftoken bleven: het welke ver-
 agten fy oorfaakt wierdt door de veranderinge der Re-
 des Raads geringe, in het volgende jaar, voorgevallen.
 bevelen. Alles hadt fig reets federt lange tot dese grote
 omkeringe bereyd: en zelfs aanftonds, als den
 Graaf van Rennenberg Stadhouder geworden
 was. Want, fchoon hy in fyn harte Roomfch
 Catholicq was, begunftigde hy voor het
 uiterlyke de Gereformeerden meeft, om fig
 meer en meer gefag te verwerven. Hier door
 waren fy van langfamerhand moediger gewor-
 den. De Gefworene Gemeente fchoon, in
 het jaar 1573, byna geheellyk op laft van den
 Hartog van Alba verandert, hiel het met hen:
 het zy fy inderdaad van defelve gevoelens
 geworden was, ofte andere infigten hadt.
 Het gefag van den Raad, geheellyk of voor
 het grootfte deel Roomfch Catholicq wierdt
 niet meer getelt. De Gereformeerden had-
 den het, gelyk wy verhaalt hebben, open-
 baarlyk veragt (y). In den aanvang van dit
 jaar telden het de Hoplieden van Stads Bur-
 gerye niet hoger of meerder. Sekere Gerrit
 Tungervelt hadt als dan Sander van Vorft, in
 fyn eygen huis, met een hougeweer gewond.
 Den Raad hadt Tungervelt gedaagt, en in
 een boete van 160 pond gedoemt. De Hop-
 lieden en Vaanderigs hebben fig voor de ge-
 boette perfoon in de brefte gefelt. Om dat
 hy, de wagte hebbende, dit feit hadt bedre-
 ven; het welke fy derhalven alleen behoor-
 den te ftraffen, en ook werkelyk geftraft had-
 den. Deswegen betuigden fy niet te zullen
 lyden,

(y) Men fie het Derde Deel, blaaf. 173.

lyden, dat hy voor de tweedemaal straffe onderging. 1579
De Heren van den Raad waren niet te min van gedagten, dat de kastydinge der wondingen hen alleen toekwam: als oef-fenaars en verdedigers van Stads Souverainiteit. Dog sy moesten het 'er by laten beruften, en besloten hun toevlugt, by de Gesworene Gemeente, ofte na elders, by de eerste gelegendheid, te nemen.

Ongemeen mishagde dese betoonde ongehoorzaamheid de Heren van de Magistraat. XVII.
Hier by kwam dat sommige blyken gaven, Den Raad
dat sy hen in het stuk van wagte te houden, verfoekt
en in andere gelegendheden mis en wantrouwen, ontslagen
den. Dit laatste verwyt voornamentlyk viel, te worden.
hen so hard, dat sy, den dag voor S. Pauwels Bekerige vergadert, besloten, eenpaariglyk de Gesworene Gemeente te versoeken, of in hun gesag gehandhaaft, ofte van hun eerampten verlaten te worden. Nademaal sy, niets anders tot nog toe beoogt hebbende, dan de Stad in des Konings gehoorszaamheid, in-gevolge de Pacificatie van Gend en de nade-re vereeninge, met de algemene Staten, te bewaren, sy veel liever buiten Regeringe wilde worden gestelt, dan de steen des aan-stoots ofte oorzaak te zyn, dat 'er oneenigheid en partyenschappen onder de Burgerye opresen ofte hun gesag veragt wierdt. Twyffelende sy niet of de Gesworene Gemeente zoude, in-gevolge haar eed en pligt, dusdanige per-sonen in hun plaats kiezen, die tot den dienst van God, den Koning, en het gemene beste bekwaamst waren (*).

M 2

Dese

(*) Resolutie Boek van Raad en Meente.

1579.
De Gemeente
verkiest
de Heren
in 1573
afgeleer.

Dese was de laatste betuiginge van getrouwigheid aan Koning Philip, door de Stad Zwolle gedaan; want des anderen daags vielen 'er fulke grote veranderingen voor, welke het weinig gesag voor hem overig, gcheelyk verbandden. Voor het doen van de keur hebben de Gesworene Gemeenslieden verklaart, dat de Regenten in het jaar 1573, van hunne ampten verlaten, in hunne waardigheden zouden worden herstelt; sonder verplicht te zyn eerder, als na de gedane verkiefinge, den gewoonlyken eed af te leggen (a). De Cameraars Wolff van Ittersum en Joan van Haerst, midsgaders Hendrik Knoppert, Ruerik Wulfs, en Berend van Ittersum siende, welken keer de saken namen, stelden de Ceurnoten voor, bereidwillig te zyn, indien sy weder herkoren wierden, Stads beste na hun uiterste vermogen te behartigen. Dog onder geen ander beding, dan dat men hen niets meerders zoude afvorderen, dan de Pacificatie van Gend mede bragt. Verfoekende andersints seer nadrukelyk van hun eed en ampten ontslagen te worden. De Ceurnoten hebben nog dit laatste

(a) De woorden in het laatstgemelde Boek zyn eenigfints duister. Ik zal se om dat ik my zoude hebben kunnen vergissen alhier uitschryven. „Up dach Pauli Anno 1579, „ hebben die Gemeentesluiden geprotestiert, dat die Electie, en vernyinge van Boergermeistren Schepen, en „ Radt van weerden syn fall, unangesien, dat oer Eerbaerb. oeren ordinatis Eedt al noch nyet gedaen, ende in „ Anno LXXIII oeres eedes ontslagen sinnen gewest, umme up gebuerlicke tyt, oeren Eedt te doene; alti be- „ hoeren fall.“

ste willen doen, nog het eerste beantwoor- 1579.
den: sy seyden alleen sig op het Stads Boek
of Stads regt te beroepen; sonder sig in het
bysondere over het binnenste van dese voor-
stel uit te laten. Sy syn vervolgens tot de
keur getreden, en hebben de Burgermeesters,
volgens sommige 11 in getal, en in het jaar
1573 afgeset, op het nieuw herkoren: na
dat voor af het getal der Heren des Raads op
16, en dat van de Gesworene Gemeente op
48 gebracht was. Het gemelde getal is van
die tyd af, tot heden toe, altoos onverandert
gebleven.

Een der eerste forgen, van de Nieuwe He- XVIII.
ren des Raads, was, de Heren Timmermee- Voorfor-
sters te gelasten, om de Burgers een sekere gen tot
mate kruit uit te laten delen, en alle ver- Stads se-
dagte personen de Stad uit te weren. kerheid,
Ten dien einde hebben sy weder in gebruik ge-
voert, dat in elke poorte een burger zoude
zyn, die, gelyk te voren, de namen der in-
komende en vreemden opschreef. Om de ko-
sten goed te maken hebben sy de volgende we-
kelyke uitsettinge over de Cloosters en Gee-
stelykheid deser Stad gedaan.

Item dat Clooster Belheem &c. 38 stuiv. Brab.

Item die gemene Priesters met
die Fraterniteit en die me-

morie	32
Item dat Fraterhuis	26
Item dat Kinderhuis	20
Item Sanct Gheertruidenhuis	15
Item Bus Clooster	8 (b)

M 3

Ge-

(b) Resolutie Boek van Raad en Meente.

1579. Gewigtiger was het andere punt dat hen, in
 De Gere- de maand April, met de Gesworene Gemeente
 formeer- besig hielt: namentlyk of men de Gerefor-
 den wordt meerden den vryen Godsdienst moest toela-
 de vrye meedingen, of niet? sy syn op het aanhouden van
 oeffeningeten, van hun Joost ter Bruggen, en Berend van Winssum,
 Gods- Burgermeesters van Deventer, vergadert: die
 dienst toe- voorgaven van den Aarts Hartog Matthias ge-
 gestaan, last te zyn, om de Gereformeerde Burgers,
 hem om de vrye oeffeninge van hun leringe
 gesineekt hebbende, op een redelyke wyse
 te vergenoegen. De twee Burgermeesters,
 welkers lastbrief door den Stadhouder goed-
 gekeurt was, sagen voor goed aan, alhier
 deselve schikkingen omtrent dit stuk te ma-
 ken als, in het begin des jaars, tot Deventer
 gemaakt en afgekondigt waren. Den Raad
 'er seer lang met de Gesworene Gemeente
 over geraadpleegt hebbende, stont op den
 10 April alhier ook aan de Gereformeerden de
 vryheid toe, om hun Godsdienst in de Lieve
 Vrouwen kerk, te mogen oeffenen; tot so
 lang dat de algemene Staten dien aangaan-
 de anders versien hadden. Ofte inmiddels
 met de Gesworene Gemeente een order over
 de oeffeninge deses Godsdienst, ingevolge
 de dus genoemde Religions vrede, binnen 14
 dagen na Paasschen te beramen. Mids dat
 sy, met de Gesworene Gemeente, over de
 wyse der oeffeninge toe te laten, niet eens
 kunnende worden, als dan nergens toe ge-
 bonden zouden zyn. De Gesworene Gemeen-
 te verkoor 'er uit ieder strate vier leden om
 aan

aan dit ontwerp met den Raad te arbeiden. 1579.
 Na eenige uitstellen zyn de Raad en de Ge-
 fworene Gemeente, op den 11 Mey, over
 een gekomen, de Religions vrede in het jaar
 1578, op den 12 Julius, door de algemene
 Staten gemaakt, alhier te laten afkondigen
 en naukeuriglyk te agtervolgen (c). Alleen
 zoude 'er worden bygevoegt, dat de Gere-
 formeerden de Lieve Vrouwen kerk by voor-
 raad zoude worden ingeruimt; tot dat de al-
 gemene Staten 'er een andere voorfieninge in
 gedaan hadden. Gelyk uit de nevensgaande
 Kerkenfprake geblykt.

Boergermeesteren Schepen en Raedt, fampt die
 Gedeputierden van den Gefwaeren Gemien-
 te, laten weten, dat oer Eerb. inruimen en con-
 fentieren den Gereformierden, tot vrye exercitie
 van oere Religie, die Vrouwen Kerke by provi-
 fie, en ter tyt toe, by den Generalen Staten, an-
 ders daer inne geordiniert fal worden. Ende dat
 fych een yder fol reguleren, nae den Religions
 vreden, die men fal doen lezen.

Middelerwyl was de *Unie van Utrecht*, op XIX.
 den 23 Januarius, gefloten, tuffchen Gel-
 derland, Holland, Zeeland, Utrecht, en Rennen-
berg
 een gedeelte van Friesland. Dese vereenin- neemt de
 ge hoe smakelyk aan de Staten van Overyffel Unie van
 voorgestelt, geviel hen niet geheellyk (d) Utrecht
 het zy fy als nog van meninge waren fig met aan; dog
 den Konink door middel van de vrede han- Zwolle
 delinge tot Ceulen te verfoenen (e); het zy enz. niet.

M 4

fy

(c) Resolutie Boek van Raad en Meente.

(d) D. G. Dumbar Tom. 3. *Analect.* pag. 162. & seqq.(e) D. G. Dumbar *ibid.* pag. 566. seqq.

1579. sy als nog eenige tyd eensydig wilden blyven. Dog mogte men sommige geloven dan duurde hun voornemen niet lang. Want „ op den 12 September hebben die van Overysfel, „ zegt seker *ongedrukt schryver* (f), „ by schriftelyke acte beloofst, den generale Unie, ende die naburige Provincien hant te holden, ende niet te verlaten.“ Den Stadhouder hadt dese nadere vereeniging op den 11 Junius wel reets omhelst (g). Dog die van Zwolle zyn 'er met andere leeden veel later in getreden, gelyk wy elders sien zullen. Dus blykt van selfs de ongegrondheid van dit verhaal.

Nieuw
verbond
tusschen
de drie
Sieden.

De drie Hoofdsteden van Overysfel hadden van ouds her, altoos in de grootste 's Lands omkeringe en ontroeringen, de voorsigtigheid gebruikt, sig nauwer te verbinden en te vereenigen. Sy sloten nu ook wederom een verbond in het welke den Raad en Gesworene Gemeente, in het laatst deses jaars, op den 15 December, bewilligden.

XX,
Zwolle
poogt te
beletten
dat 'er
geen
schikkin-
ge over
Berg
Cloosters
goederen

De Stad Zwolle scheen 'er te meerder reden toe te hebben, nadien den Landvoogd een schikkinge, aangaande Berg Cloosters goederen, aan de Stad seer ongunstig, wilde maken. De Regenten namen voor den Landvoogd, 'er over schryvende, te smeken, dat hy daar mede ten minsten so lang vertoefde, tot dat de Stad hem haar belangens voorgestelt

(f) Willem Nagge Historie van Overysfel.

(g) Blykelyk uit Rennenbergs brief agter de Unie van Utrecht. blad. 65 en volgenden van den Arnhemse druk des jaars 1631.

gestelt hadt : en in aller yl de Stad Campen 1579.
tot het trekken van eene lyne met haar te ^{gemaakte}
bewegen. ^{wordt.}

Hier by kwam , dat de Stad Groningen de Haar Bur-
inwoonders van Zwolle met een 100ste pen- gers tot
ning beswaarde. De Regenten vonden goed Groin-
hier van de Steden Deventer en Campen te ^{gen met}
verwittigen ; op dat deselve de Stad onder- ^{een 100ste}
steunden , en uitwerkten , dat de nieuwe ^{penning}
belastinge der Groningers afgeschafft wierdt ^{beswaart.}
(b).

Voornamentlyk egter zal dit verbond geslo-
ten zyn wegens 's Lands wisselvalligen toe-
stand , en de veranderingen welke iets vroe-
ger of later voor handen waren ; tot welkers
verhaal ik in het naaste Hoofdstuk overga.

(b) Resolutien van Rgad en Meente des jaars 1579.

I N H O U D.

- I. *Aanvang der veranderinge in de oeffeninge des R. C. Godsdienst. En d'overlast van het Staatsche krygsvolk verwekt de Mastebroekers en anderen tot opstand. II. Rennenberg verklaart sig voor den Koning en vermaant 'er Overryffel toe. De Staten verydelen syn oogmerk en voeren een nieuwe eed in. III. Sy worden versogt Zwolle en Oldenzaal te versterken. Zwolle wyft eenige voorslagen van de Generale Staten van de hand. IV. Oprigtinge van een Collegie van Gedeputeerden. Twist over 't versoek van Deventer om 'er Berg Cloosters goederen toe aan te wenden. V. Invoeringe van nieuwe lasten voor onderhoud der legers. En Stads versterkinge. VI. De aankomst van Schenks leger in Overryffel veroorzaakt grote opschuddinge in Zwolle. De Burgers van beyde Religien vatten tegens elkanderen de wapenen op. VII. De Gereformeerden ontfangen hulp en houden de overband. Sy plunderen de huizen van de Spaansgesinden en vernielen de sieraden van S. Michaëls Kerke. VIII. De boeren vermoorden verscheiden Campers, de Staatsgesinden tot Zwolle wilstende ondersteunen. De Staatsgesinden verbranden de boeren huizen en 't slot Genemuiden. IX. Zwolle neemt een besettinge in.* Sy

Sy verfoekt by de Unie onderstand van penningen en nieuw krygsvolk. X. Rennenberg belegert Zwolle vrugteloos. XI. Hattem door verraad ingenomen wordt de Spaanschen door Zwolle enz. ontweldigt. Schikkinge des Raads omtrent den onderhoud der Predikanten en Religieusen. XII. De aanstokers der opstand worden gestraft. Overysfel weygert den Hartog van Anjou voor Landsbeer aan te nemen. XIII. Zwolle is ook onwillig in de Unie te treden. Dog ondersteunt de Unie mede na haar vermogen. XIV. Zwolle onttrekt sig Philips gehoorsaamheid, en voert een nieuwe eed in. Overysfel blyft weigeren in de Unie te treden. XV. Veranderinge in de Regeringe en Godsdiens. Overysfel neemt den Graaf van Moers tot Stadhouder. XVI. Zwolle neemt de Unie aan, en verbint sig nader met de algemene Staten. Aanmerkinge op de verbintenisbrief.

De dus genoemde Religions vrede, gesloten met dat oogmerk, om de inwoonders van den Gereformeerden Godsdiens te ver-
 noegen, voldeet niet geheellyk aan de ver-
 wagtinge. Want sommige, die de saak al te
 seer beyverden, ende in plaats van den vin-
 ger de gehele hand grepen, deden de gee-
 stelykheid van den anderen Godsdiens veel spyt
 aan (a). Tot Campen hadden sommige Pro-
 testantsche Burgers, aan welke den Raad ver-
 weigert hadt, den onderhoud aan hunne Pre-
 di-

I.
1580.
Aanvang
der veran-
deringe in
de oeffe-
ninge des
R. C.
Gods-
diens.

(a) Slijtenhorst Geld. Geschied. blad. 540.

1580. dikanten te beſorgen, op hun eygen gefag de Minnebroeders uit wraak by de kop gevat, en de Stad uit geleyt. Waar door veel onruft binnen Campen verwekt was (b). Tot Zwolle hadden de Heren van den Raad en Gefworene Gemeente ook, in het begin des jaars, geraadpleegt, over het onderhoud der Gereformeerde Predikanten. Sy gaven aan vier Gemeenslieden uit ieder ſtrate laſt, om 'er de nodige middelen toe uit te vinden (c). Men beſloot later dat de goederen van het Predikheren Clooſter, en van drie Vicarien, 'er toe zouden worden aangewent, na dat men alvorens op den 13 Mey de Religieuſen gelast hadt, de Stad met agterlatinge van hunne goederen te ruimen. De Religieuſen van Windefem verboot men vroeger binnen de Stad te vernagten (d).

En d'overlaſt van het Staatſche krygs volk verwekt de Maltebroekers en anderen tot opſtand.

Uit deſen ſpringader is van tyd tot tyd meer onruft en partyſchap geboren: byſonderlyk in Artoys en Henegouwen, alwaar ſommige, geen ſtro breed van het Gendſche gedrag af wylende wyken, de toenaam van *Misnoegden* of *Malcontenten* kregen (e). Deſe verdeeltheit hadt ſig ook in Overyſſel geopenbaart. Dog ſe was hier niet ſo ſeer en alleenlyk door de Geloofs geſchillen veroorzaakt: dan wel door den onverdragelyken laſt van de Staatsche krygsknegten, die het gehele Land door by de

Bur-

(b) R. Freſinga Memor. der Nederl. Geſchied. blaaf. 169 en volgenden.

(c) Reſolutie van Raad en Meente des jaars 1580 van den 24 Januarius.

(d) De laaſtgemelde Reſolutie.

(e) Slightenhorſt Geld. Geſchied. blaaf. 540.

Burgers der kleine Steedtjes en de boeren 1580.
geinkwartiert lagen. De boeren van Salland en Twente waren eindelyk, met oogluikinge der Staten van Overyssel, in de wapenen geraakt. Die van het Land van Voltenho en Mastebroek waren in het eerst van desen overlast vry gebleven, doordien het krygsvolk niet dan met veel moeyte tot in dese gewesten hadt kunnen doordringen. De Mastebroekers eindelyk, door het gemene onheyl getroffen, trokken het krygsharnasch aan. Sy verkoren Oversten, Hoplieden en andere Bevelhebbers: en vergaderden sig tot een groot getal in de wapenen, met Vaandels en trommen. Sy noemden hun bende de *Desperate of verwyffelde*. En inderdaad sy voerden in hunne Vaandels het teken van een swaart, met een halve Dop van een ey, daar de doir nevens uitgelopen lag. Want sy seyden hun kenteken uitleggende, wy hebben te voren om geen geheel ey willen stryden, nu moeten wy wel om de schale veyten. Den Graaf van Hohenlo wierdt door de Staatschen gelaft, de boeren te stillen, en tot de schuldige gehoorsaamheid te brengen. De Sallanders en Twentenaars joegen syn leger in het eerste gevegt op de vlugt, en hy bergde nauwelyks syn leven. In een tweede stryd sloeg hy een gedeelte van dese verwyffelde bende: of overwon se door verraad, volgens het gevoelen van anderen. By Raalte versloeg hy de overige. Dog die van Mastebroek konde hy niet t'onderbrengen, welke, seer naukeuriglyk aan de syde van
het

1580. het Swarte Water wagt houdende, sig lange tyd hardnekkiglyk verweerden. Dese manmoedigheid noodsaakte de Bondgenoten Sonoy met syn benden te leggen in de Swarte Sluis, om op de Mastebroekers aanslagen te letten; en te gelyk die van den Graaf van Rennenberg, met reden by de Staten verdragt, te verydelen (f).

II. Defen Stadhouder hadt reets sedert eenige tyd fulke maatregelen genomen, dat men lichtelyk konde afleiden, dat 'er niet veel staat op syn getrouwigheid langer te maken was (g). Na vele veynsens verklaarde hy sig op den 3 Maart, opentlyk voor des Konings syde, en bragt de Stad Groningen weder onder Philips gehoorzaamheid. Syn vereeniging met den Koning was ingegaan onder voorwaarden, dat hy alle de Landen en Steden van syn Stadhouderschap van des Statens syde zoude afrekken. Ook versuimde hy niet die van Overysfel 'er met ten eersten toe te bewegen: en alle grote en kleine Steden van Overysfel te vermanen syn voetstapen na te volgen. Waar toe hy te meer hoop hadt, nadien 'er nog seer vele Spaanschgefinde in de Steden waren. Maar Rennenberg kwam te laat: de gemoederen waren reets te seer aan de vryheid gewent, om sig weder aan des Konings gesag te onderwerpen. Men nam ook over al dusdanige voorforgen dat syn oogmerk verydelt wierdt.

Prins

(f) R. Fresinga Memor der Nederl. Geschied. bladf. 160.
161. 200. 201. 202. 211. en 212.

(g) Deseifde bladf. 172. en volgendens.

Prins Willem, op den 5 Maart, tot Cam- 1580.
pen in de Lands vergaderinge verschenen zyn- De Staten
de, vermaande door een nadrukkelyke re- verydel-
denvoeringe, in de Hoogduitsche spraak, de den syn
Staten tot de eenigheid met de algemene Sta- oogmerk
ten, en de Vereenigde Provincien. Des Vorsts en voeren
vertogen maakten so veel indruk op de ge- een nieu-
moederen, dat men in de volgende Staten ver- wen eed
gaderinge tot Deventer (b) een nieuw voor- in.
schrift van een eed, door alle ingesetenen te
besweren, beraamde. Waar by sy moesten
beloven tot des Konings dienst, aan Ridder-
schap en Steden, den Aarts Hartog Matthias,
Prins Willem, en de algemene Staten, ge-
trouw te zullen zyn; en in gene wyse ge-
meenschap nog onderhandelinghe met den vy-
and of Spaansgefunden te houden. Deser
eed, welke binnen dese Stad mede ingevoert
wierdt (i), luid woordelyk aldus.

Wy belaven und sweeren, Con. Majt., als
Hertoghe van Brabant, Grave van Hol-
lant und Heere van Overysfel tot behoef van die
generaele Staten van der Nederlanden in der Ge-
neraliteit, of die nadere Unie sich te samen hol-
dende, den Ertshertoghe Matthies, Gouverneur
Generael, sync Princ. Excell. Generalen Luite-
nant, und besunder de Staten und Landtschappe van
Overysfel, mitsgaders den ghenen, der welcken
die reghierunghe der saken van den selven Landt-
schappe wettelick bevolen sal syn, getrou und holt
tho syn: deselve und den gemeinen Nederlanden,
der Landtschappe und Staten van Overysfel, Pri-
vile-

(b) Willem Nagge.

(i) Resolutie van Raad en Meente van den 20 Maart.
Het het voorschrift van desen eed.

1580. vilegien, Vryheid, und Gerechtigheden, die Generaliteit und Gemeenschap und verbonth, so wal der selver Landen, als van der nader Geunieerde, nae alle onse vermogen, tho helpen handt holden, beschutten und beschermen: sonder onder exempelp van verscheidenheit der Religien, noch eenighe dergelycke oorsaeken, daer tegens its was tho doen, noch tho staen gedaen tho werden, dat tot scheidenunghe und versteuringhe van enicheit, vrundschap, und geur naberschap der Provincien, und sonderlinge unser naber Landen und Steden, ofte oick tot nadeel, soe wal van der Gereformeerden als van der andere Religie folden moege stercken, voergenaeme oft gehandelt worden; und allulcx mit ten Spaanjarden Malcontenten und andere vyanden der vuirz. Landen int minste nocht meeste ghien gemeenschap ofte verstandt tho hebben, oft holden in enigerley wys: meer mitten ingefeten van den Landen und steden die wapenen tegens der selven vyanden vuerende insgelycx mit unse mede-burgeren, van welcken van beide die Religie die moege syn, alle goede vrundtschap, vrede und eendraecht t' onderhouden: und wes tot onser kennisse kommen sal, contrary van desen by iemant gedaen ofte gehandelt tho syn, 't selfde brengen, ofte tho doen kommen tot kentenisse van den hoichst gemelten Overicheit Staten und Magistraet: elcx int syn ansehn tho erkennen und gehoorsamen, in alles was tot der gemeine walsaert, conservatie, und bescherminghe van den Landen und Steden vuirz. in hearen Privilegien, Vryheden, und Gerechtigheden int gemein und int besunder einnichints doenlich sal mogen syn.

III. Hopman Ulger, en Jochum Waernaars
 sy worden Wachtmeester, van wegens de Stad Zwolle op
 versogt dese vergaderinge mede tegenswoordig, dron-
 Zwolle gen seer sterk by de Staten aan, dat de Stad
 en Olden mogte

mogte worden versterkt. De hophilieden en be- 1580.
 velhebbers der Stad Deventer hadden, in seker ^{sael te ver-}
 verhoogingschrift aan de Staten overgelevert, mede ^{sterken.}
 met nadruk aangehouden, dat Zwolle en Ol-
 denfaal op 's Lands gemene koften in staat van
 tegenweer gestelt, en met de nodige voor-
 raad voorzien wierden. Tot goedmakinge
 der onkosten sloegen sy voor 'er des Konings
 goederen, met welke het Casteel te Genemui-
 den tot nog toe in staat gehouden was, toe te
 gebruiken: ofte de besittingen der geestelyken
 'er toe aan te wenden. Dog de Staten gaven
 op dit verzoek niets anders ten antwoord, dan
 dat sy wilden, „ in den besten hier in verdacht
 „ wesen (k).”

In een Staatsch vergaderinge tot Campen Zwolle
 was ook voorgeslagen, om een Gesantschap ^{wyft eeni-}
 tegens den 20 Maart na Antwerpen te zenden, ^{ge voor-}
 en met de algemene Staten verscheiden pun- ^{slagen van}
 ten, aangaande des Lands bestier; vast te ^{de Gene-}
 stellen. Onder anderen eerstelyk om eenige ^{rale Staten}
 Gecommitteerden, met een algemene vol- ^{van de}
 magt te voorzien, en te gelasten by de ver- ^{hand.}
 gaderinge der algemene Staten tegenwoordig
 te zyn. Ten tweden om de algemene midde-
 len, een rooste penning, en sekere belastinge
 op de bieren in Overijssel in te voeren. Ten
 derden om den Hartog van Alençon tot Lands-
 heer in navolginge van andere Landschappen,
 aan te nemen. Stads Regenten, op den 13
 Maart dese voorstellen overwegende, vonden
 geensints raadzaam 'er in toe te stemmen. Sy

III. DEEL.

N

be-

(k) *Willem Nagge*

1580. betuigden nogtans te bewilligen, dat 't Land tot onderhoud van het leger der algemene Staten 6000 guldens en meerder opbragt; en dat 'er in Overyffel Licenten van de passerende goederen, tot voordeel der generaliteit, geheft wierden (1).

IV. In deselve byeenkomsten der Staten be-
 Oprigtin- raamde men, dat eenige 's Lands Gedeput-
 ge van een teerden hun vaste woning tot Deventer zou-
 Collegie den hebben, om de Staten van alle voorvallen
 van Gede- van gewigt verslag te doen. Men benoem-
 puteerden. de hier later toe Robert van Itterfum tot
 Nyenhuis, Droft van Twente, en Joan Rip-
 perda, Mr. Willem Huernink, en Joan Dor-
 rhe Burgermeesters van Deventer, Hendrik
 de Wolff van Westerade en H. van Potegen
 van Campen, en Joan van Haerst wegens de
 Stad Zwolle (m).

Twist Ten einde dit Collegie in stand te houden,
 over 't en de onkosten daar toe nodig te vinden, had-
 verfoek den die van Deventer by het Hof verfoegt, en
 van De- aangehouden, dat de goederen van Berg Cloos-
 venter om ter 'er toe mogten worden aangewend. Stads
 'er Berg Regenten hier van onderrigt namen het seer eu-
 Cloosters vel op, en merkten dit verfoek aan als tot een
 goederen merkelyk nadeel deser Stad gedaan te zyn. Sy
 toe aan te beraanden op den 11 April te beletten, so het
 wenden. mogelyk was, dat 'er geen besluit dien aan-
 gaande binnen kort genomen wierdt, en mid-
 delerwyl een besendinge aan het Hof doende
 te verfoeken: dat de inkomsten van Berg
 Clooster door de arme Overyffelsche Jonge-
 lin-

(1) Resolutie van Raad en Meente van den 23 Maart.

(m) Willem Nagge.

gingen op elders studerende genoten wierden (11). 1580.

Middeleryl wierdt het Land niet alleen door de inkwartieringe der Staatsche krygsknegten en de wederspannige boeren gedrukt (12); maar ook door de sware lasten, die 'er voor de algemene Statens leger uitgeschreven wierden. Tot Zwolle beswaarden de Regenten so wel een morgen weyde lands, als twee morgen bouland met 14 stuivers: een paard met 10 stuivers, en een ossé of koe met vyf stuivers. Van de huisen en Renten moest den 20sten penning worden betaalt, en van de tienden het tiende gedeelte der waardye. Op de waaren en de goederen der Cloosters zoude een bysondere uitsettinge door agt Heren van den Raad en agt van de Gefworene Gemeente gemaakt worden.

Een groot gedeelte deser penningen egter zoude ook worden aangewend, om de Stad in staat van tegenweer te stellen, en met nieuwe vestingwerken te voorsien. De sorge van Stads sickerheid hadt al sedert een geruime tyd de Regenten opmerkende gehouden. Nog onlangs hadden sy alle de Burgers en ingeserenen, niet jonger dan 18, en ouder dan 60 jaar, gelaft, de wagt te houden: al waren de jongelingen Burger kinders, of vreemden, die binnen de Stad by anderen in kost gingen. Men sonderde alleenlyk die gene uit, die langer als twee maanden uit de Stad reysden:

N 2

in

(11) Resolucie van Raad en Meente.

(12) Willem Nagge.

1580. in welken val fy nog voor af de Hoplieden van hun vertrek moesten verwittigen (p).

VI. Nogtans wilden de Regenten, met de hoplieden en bevelhebbers, hoe seer ook Staats gesint, geen krygsvolk binnen de Stad nemen (q). De slegte tugt en betalinge, onder de Staatsche krygsknegten, was de oorzaak, dat de Steden 'er sig nooit van, dan in de uiterste noodsaaklykheid, bedienden (r). Hoe duur de Stad Zwolle sulks by na hadt moeten boeten zal ik, de saken hoger ophalende, verhalen. Den Graaf van Rennenberg, de Stad Groningen onder Philips gehoorzaamheid brengende, wierdt ten selfden dage door syn eygen krygsknegten belegerd. Den Spaanschen Landvoogd Alexander van Parma vond, omtrent de maand Junius, den Krygsoverste Marten Schenk met enig krygsvolk tot ontfet van Groningen. Schenks aankomst in Overijssel verwekte grote bedenkelykheid, in het leger der Staten, onder het bevel van den Graaf van Hohenlo. Men vreesde niet buiten reden, dat Schenk binnen Zwolle met de Misnoegden verstand hielt (s). Wat hier van zy ofte niet het is seker, dat de Spaansch gefinde Burgers alle de maatregelen, sedert eenige tyd binnen de Stad genomen, met geen goede oogen hebben kunnen beschouwen. Onlangs hadden sy nog hunnen Godsdienst alleen heerschende gesien. Volgens den keer die

(p) Resolutie van Raad en Meente van den 13 Maart.

(q) R. Fresinga Memor der Nederl. Geschied. bladf. 232.

(r) Gelyk uit de schriften van die tyden blykt.

(s) R. Fresinga *ibid.* bladf. 208 en volgende.

die de faken dagelyks namen , konden fy lig- 1580.
 telyk bevroeden , dat fulks van geen langen
 duur konde zyn : nademaal de Regeringe het
 zy uit eygener beweginge , het zy om de
 Gereformeerden te stillen , de Religions vrede
 zelfs niet onderhielt. Want fy al reets de
 Broeren of Dominicanen de Stad ontseyt , en
 verbannen hadt (t); Schoon de Steden , de
 Religions vrede aangenomen hebbende , geen
 veranderinge in de oeffeninge des Godsdienft
 mogten maken , immers op hun eygen gefag
 (v). Hier by kwam dat , volgens een Schry-
 ver van die tyd , door de ondervindinge zelfs
 geleert , de R. Catholiquen door den Gere-
 formeerden kwalyk behandelt wierden (w).

De gemoederen dan zyn van de burgers der De Bur-
 beyde Godsdienften aan het giften geraakt. gers van
 De R. Catholique vatteden uit Schenks aan- beyde Re-
 komft hoop , en de Staatsgefinden vrese op- ligien var-
 De eerst genoemde hebben , horende datelkande- ten tegens
 fchenk na Zwolle in aantogt was , op den 15 ren de wa-
 Junius (x) , de wapenen opgevat , en van den penen op-
 Raad geeyfcht mede hoptieden en vaandrings
 van hunne fyde te kiezen , en ook de fleurels
 van Stads poorten te mogen bewaren. Ten
 einde te verhinderen , dat de Stad met geen
 N 3 be-

(t) Resolutien van Raad en Meente van den 13 Mey.

(v) Twede Deel bladsf. 176, 177.

(w) Michael ab Yffelt Hist. sui tempor. pag. 695.

(x) R. Fresinga (Memor. der Nederl. Geschied. bladsf. 232.)
 geeft de schuld aan de Spaansgefinden. Dog hy steunt
 op omftandigheden welke door Arent toe Boecop tegen-
 gefproken worden.

1580. besettinge beswaart wierdt (y). De Staats-
 gefinden om dit oogmerk te verydelen trok-
 ken ook het krygsharnasch aan. Sy wierden
 door den Raad, den Drost van Salland Eg-
 gerik Ripperda, Robbert van Ittersum Rent-
 meester van Salland, en meer andere Edel-
 lieden binnen de Stad begunstigt, en door
 Hopman Ulger aangevoert. Sy maakten sig
 aanstonds meester van het geschut, van de
 grote Markt, S. Michaels Kerke, met de
 Kerkhof, de Camperpoorte, en den Roden
 roorn, en smeten een schans tegens de Rog-
 genstraat op. De R. Catholiquen, door ver-
 scheyden Edellieden en afgesette Raadslieden
 (z) ondersteunt, hadden de Dieferstraat en
 de smeden in. Terwyl men van beyde syden
 hand gemeen was, en met grof geschut op
 elkanderen vuurde, deedt den Burgermeester
 Derk Baffert, op een Stads paard rydende,
 syn beste, de verdeelde Burgerye te stillen.
 Dog seker Burger, meer na bloed dan vre-
 de

(y) *Instructie van Raad en Meente aan Lambert ter Kuylen*
 gegeven op den 10 Julius.

(z) *Arent toe Boecop, en Resolutien van Raad en Meente.*
 R. Fresinga voegt 'er, met Michael van Yffelt, by, dat
 'er vele Mastbroecker boeren binnen de Stad waren, om
 de Spaansgefinden te ondersteunen. Indien sulks waar
 was, dan moest sig Arent toe Boecop sterk hebben ver-
 gift: nadien hy op vele plaatsen te kennen geeft, dat de
 boeren voor de poorten gebleven zyn. Dit verhaal agte
 ik het waarschynlykste: en ik denke dat men 'er meez
 staat opmaken kan, dan op dat van de twe voorgemel-
 de uitlandsche schryvers, die sig in meer andere omstan-
 digheden vergift hebben, en volgens de regels van oor-
 deelkunde tegens Arent toe Boecop niet opgewogen kun-
 nen worden.

de begerig, verydelde dit loffelyke oogmerk. 1580.
 Want hy, den Burgermeester aanvallende, deedt hem van het paard tuimelen, settede fig 'er vervolgens op, en blaasde het vuur der oneenigheid nog meer aan. Hy reedt de Sassenpoort uit, om de malcontente Mastebrocker boeren binnen te lokken: hen verkeerende dat de R. Catholiquen de overwinninge behaalt, en hem met het Stads paard uitgesonden hadden; ten einde hen 'er af te verwittigen. De boeren, al sedert een geruime tyd aan de wapenen en krygslisten gewent, luisterden 'er niet na. Selfs niet na dat de Spaansgesinden binnen de Stad sig van de Diefspoorte, door de Staatsgesinden beset, meester gemaakt hadden. Want, hoe seer sy ook binnen genodigt wierden, het blykt my niet, dat sy ingetreden zyn.

De Staatsgesinden, 'er voor vresende, VII.
 hebben in aller yl den Hopman, met een De Gereformeerden ontfangen hulp en houden de overhand. vaandel knegten tot Campen leggende, om bystand versogt. Voor syn aankomste scheen de uitkomst van desen oploop nog twyffelagtig te zyn (a). Dog des anderen daag 's morgens, met syn krygsknegten tot Oldeneel den Yffel overgeset, en de Sassenpoort ingelaten zynde, veranderde de kans gehecllyk (b). De Spaanschgesinden, den overmagt hunner vyanden niet langer kunnende tegenstaan, hebben na een goedheenkomen gesogt, en zyn meest de Sassenpoort uit gevlugt. Of 'er in het gevegt vele van beyde syde omgekomen

N 4.

of

(a) *Arent toe Boecop.*(b) *R. Frisinga Mem. der Nederl. Geschied. bladf. 234.*

1589. of gekwetst zyn, wordt nergens gemelt. Dit is feker dat Hopman Ulger in syn been geschooten wierdt.

De Staatsgefinden zyn, na de vlugt hunderen de vier vyanden, van de gehele Stad meester geworden. Om sig over de voornaamste te wreken zyn sy aan het plunderen derselver huizen gegaan. In de woningen van Hertgertsen, Thomas Knoppert, Bitter van der Marich, Mr. Gerrit Oostendorp, Hendrik ten Holte, en van meer andere hebben sy grote schatten en schone goederen gevonden (c). Vele van de plondenaars zyn 'er ryk van geworden (d). Een gedeelte deser kostelykheden was, binnen dese huizen in stilte, door sommige Heren van Campen, in bewaringe gegeven, die aldaar voor een diergelyk ongeluk bevreest waren (e). In S. Michaels Kerke wierden ook, het zy in het begin, het zy in het einde deser optloop, alle de beelden gestormt: de Autaren ter nedergeworpen, en alle cierraden en frajgheden vernielt. Het pragtige Tabernakel van het Hoge Autaar, schoon eenige 1000 cronen waardig, wierdt mede niet gespaart, en geheellyk in stukken geslagen en verbryfelt. Een bekent Camper schryver verhaalt, dat dese beeldstormerye op den 15 geschiet is (f). Ik ben daarom voor het lesen der vooraangehaalde Instructie (g) in die sokere

(c) Arent toe Boecop.

(d) R. Fresinga Memor. der Nederl. Geschied. bladf. 233.

(e) Arent toe Boecop.

(f) P. Petrejus apud Lindeborn. Hist. Episcop. Dav. pag.

399.

(g) Men zie hier voren Letter (y).

sekere gedagten geweest, dat het vernielen 1580.
en plunderen der kerke de eerste aanleidinge
tot den oloop gaf.

Wat hier van zy ofte niet het was hoge tyd VIII.
geworden, dat de Spaanschgesinden de vlugt De boeren
genomen hadden. Want die van Deventer vermoor-
ter, van den oloop onderrigt hebben niet den ver-
versuimt hun geloofsgenoten te ondersteu- scheiden
nen, en twe Vaandelen Burgers tot hulp te Campers
senden. Den Zwolschen Burger, die den on- de Staats-
derstand tot Deventer versogt hadt, wierdt gesinden
in het terug keren door de boeren vermoort, tot Zwol-
en van lid tot lid van een gesneden. Sommi- le willen-
ge schryven ter oorzaak, dat sy een Psalm- de onder-
boekjen by hem gevonden hadden. Een dier- steunen.
gelyk ongeval trof mede verscheiden burgers
van Campen, die kort na het vertrek van
den Hopman sig na Zwolle begaven. Tot
hun ongeluk namen sy hun weg over het Sal-
liker Veer. Hier waren vele misnoegde Boe-
ren met Joan Golt, en Joan Hoevemeester,
twe Camper Burgers, vergadert: die vrie-
gen, waar sy heen gingen. Sy, antwoor-
dende na Zwolle wierden in hun voornemen
door de boeren verhindert, en keerden na
Campen te rug. De boeren en de twe Burgers
onder sig geraadpleegt hebbende zyn hen op
de hielen gevolgt, en hebben hen geboden
de wapenen af te leggen, waar aan sy alle
gehoorsaamden: uitgesondert Arent Vrese die
syn wapenen so lang behielt, tot dat sy be-
loofden hem na krygsgebruik te zullen behande-
len. De bloeddorstige boeren, hen nu alle
hebbende ontwapent, hebben Arent Vrese,
syn

1580. syn schoonfoon Claas van Olst, Geert Vrese, en meer andere, sonder de minste medogendheid, doorstoken, en op een gruwelyke wyse vermoort. Joan de Lombert, dodelyk gewont zynde, hebben sy gevankelyk na Frankhuis gebragt. Geert Borgerfen was het gevaar byna ontkomen. Want gevlugt zynde bergde hy sig des nagts in een boeren huisjen. Dog, des anderen daags, na Campen gaande, vervalt hy in deselve wrede handen, en, vermoort zynde, wierdt syn lichaam, gelyk ook de anderen, naakt uitgeschud en in den Yffelstroom geworpen (b).

De Staats-
gesinden
verbran-
den de
boeren
huisen en
't Slot Ge-
nemuiden.

De Staatsgesinden om sig over dese grote wreedheid der boeren te wreken, zyn, volgens sommige, kort hier na, in Mastebroek gevallen, en hebben vele dorpen en huisen afgebrant en geheellyk verniet (i). Het Casteel van Genemuiden welkers vestingswerken, volgens besluit van Ridderfchap en Steden, door de Burgers der drie Hoofdsteden en de bewoonders van het platte Land gedeeltelyk in het begin deses jaars gesligt waren (k), wierdt ook door de Staatsgesinden eenige tyd later in de asche gelegd (l). Dog het blykt niet, dat men door dese strengheid de boeren tot gehoorzaamheid gebragt heeft. Want Stads Regenten hebben, op den 19 Junius, Pelgrim Bus, Albert ter Welborch, Jochem Warners, en Joan Wayer gelast, de
aan

(b) *Arent toe Boecop.*

(i) *R. Frisinga Memor. der Nederl. Geschied. blads. 233.*

(k) *Willem Nagge &c.*

(l) *Resoluien van Raad en Aaeente van den 19 Junius.*

aangevangene onderhandeling met de Maste- 1580.
broeker boeren ten einde te brengen (m).

De grote veranderinge binnen Zwolle voor- IX.
gevallen deedt Ridderfchap en Steden mids- Zwolle
gaders Stads Regenten bedagt zyn, de Stad neemt een
voor de vianden en uitgevlugte Burgers te be- befertinge
veiligen (n). De laaftgenoemden hadden fig
voorts na het vlugten uit de Stad in het leger
van Marten Schenk by den Hardenberg leg-
gende begeven. Daar ter plaatfe was tuf-
fchen den Spaanfchen Veldt Overfte en het
leger der Staten onder den Graaf van Hohenlo
een gevegt gehouden, by het welk de laaftge-
melden merkelyk te kort fchoten (o). De
Staten hadden reets uit voorforge na Schenks
aankomft in aller yl na Holland, om twee
Vaandelen knegten binnen Zwolle te hebben,
gefchreven. De krygsknegten waren reets op
den 19 Junius onder het bevel van Jaſper van
Poelgens, en Joan Duyn Hoplieden, ten ge-
talle van 225 man, tot Zwolle aangekomen.
De voorwaarden, op welke fy binnen gela-
ten wierden, waren deſe. Eerftelyk dat de
Staten van Holland hen betalen zouden, Ten
tweeden beloofden fy een goede tugt te on-
derhouden, de inwoonders niet te mishande-
len, nog eenig regtsgefag binnen de Stad met
de voorregten ftrydig te oeffenen. Eindelyk
dat fy de Stad verlaten, en fig weder na Hol-
land begeven moeften, fo dra den Hopman
Joan van Camphuiſen met ſyn Vaandel, 150
man

(m) R. Freſinga Memor. der Nederl. Gefchied. bladſ. 233.

(n) Reſolutien van Raad en Meente.

(o) R. Freſinga Memor. der Nederl. Gefchied. bladſ. 238.

1580. man sterk, alhier in besettinge kwam. Dit verdrag wierdt door de volgende Edellieden ondertekent, Joan Sloet, R. van Ifferfum tot Nienhuis, en Geert tot Wermeloe: van wegens de Stad Deventer Willem Huernink, en Harmen Scharf: van Stads wegen door Joan van Haerst, Lambert ter Cuylen, Willem Luikensen, Derk Bastert, en door de genoemde bevelhebbers van het krygsvolk.

Se ver-
soekt by
de Unie
onder-
stand van
pennin-
gen en
nieuw
krygs-
volk.

De Stad, wierdt door het innemen der twee Vaandelen weder in rust gebracht. De krygsknegten, aan hun oogmerk voldaan hebbende, waren van voornemen te vertrekken. De Regenten hebben deswegen Lambert ter Cuylen, op den 28 en 30 Junius, gelaft, nader by de Staten der Vereenigde Provinciën aan te houden, dat deselve eenige onderstand van penningen verleenden, om het Vaandel van Joan van Camphuizen, het welk op Stads kosten geworven wierdt, te onderhouden. Nademaal de Stad door den laaften oploop en plunderinge veel schade geleden hadt: en geensints in staat was, desen last alleen te dragen. Dog inval de Staten den onderstand verweigerden moest den afgesant verfoeken, dat sy een vaandel Hollandsche knegten, van het Regiment van den Oyersten Surri, alhier in besettinge sonden; op deselve voorwaarden, als de Stad Campen haar besettinge ingenomen hadt. Middelerwyl verlieten de twee Hollandsche Vaandelen, in weerwille van den Raad, op den 9 Julius, de Stad. Alle aansoeken by de Vereenigde Staten waren vrugteloos geweest. De Regenten hebben dan

aan den selfden Afgefant, op den 10, na den 1580.
 Aarts Hartog en Prins Willem gefonden, met
 laft om in kragtiger uitdrukkingen een Vaan-
 del knegten en eenige onderftand tot betal-
 inge van het aangenomene Vaandel van Joan van
 Camphuifen te verfoeken. Hy gaf te kennen
 dat de Stad getrouwelyk de algemene Vereen-
 eeninge onderhouden hadt, en bereidwillig
 was na te komen. Dat de Stad deswegen fo
 veelvuldige aanfoeking gedaaen hadt by de
 Vereenigde Staten, om een befettinge te heb-
 ben: en ook eindelyk het Vaandel van Joan
 Camphuifen op haar eygen kosten aangenom-
 en hadt. Dat fy geenfints in ftaat was defe
 befettinge te onderhouden, en by gebrek
 van onderftand genoodfaakt zoude zyn, het
 Vaandel af te danken. Dat fy van haar be-
 fettinge ontbloomt zynde, het dan te vrefen
 was, dat fy in viands handen viel: waar door
 fy niet alleen van de Vereeninge zouden wor-
 den gefcheyden, maar ook onvermydelyk aan
 de nabuurige Steden en Landfchappen groot
 nadeel moest worden toegebracht. Dit laafte
 verfoek is des tyds even vrugteloos, als te
 voren geweest. Want Lambert ter Kuilen
 wierdt, tot bereikinge van het selfde oog-
 merk, op den 8 Auguftus, nader na de Sta-
 ten van Holland gefonden. Dog fulks niet
 helpende befloten de Regenten op den 8 Sep-
 tember het aangenomen Vaandel, nog een
 maand lang, op Stads kosten te onderhou-
 den, en middelerwyl nieuwe aanfoekingen tot
 onderftand by de gemelde Staten te doen (p).
 Het

(p) Resolutie Boek van Raad en Meente.

1580. Het gevaar, waar aan de Stad des tyds
 X. bloot gestelt wierdt, was te groot, om de
 Rennen- krygsknegten af te danken. Want den Graaf
 berg bele- van Rennenberg, door Marten Schenk, uit
 gert Zwol- van Groningen verlost zynde, was in Overysfel
 le vrugte- gevallen, en veroverde sonder weinig tegen-
 loos. stand de Steden Coeverden en Oldenzaal.
 Den Graaf syn geluk volgende konde niet na-
 laten een aanslag op Zwolle te wagen. On-
 derweegs verraschte hy het nieuw opgerigt
 Vaandel van den Hopman Douve, die hy by
 de Berkelbrugge (q) met syn manschap in een
 huis slapende aantrof, en gevangen nam. Van
 daar is hy (r), op den 15 September (s),
 ofte in de maand October, voor Zwolle ge-
 trokken. Hy sloot de gehele Stad met de ha-
 ven seer nauw in. De besettinge alhier be-
 stont uit de Vaandelen knegten van Grenu,
 Noir, Jasper (t) en dat van Joan van
 Camphuysen, midsgaders eenige ruiters van
 Simon van Lymburg, en Miche Caulier (v).
 Den Overste Lieutenant Pettain, met eenige
 Vaandels in Mastebroek leggende, meende
 sig met het Vaandel van Cressoniere binnen de
 Stad te werpen. Maar door syn slecht beleyd
 wierdt hy van de beleggers genoodsaakt na
 een swak Edelmans huis te vlugten. Pettain,
 van kruut en levensmiddelen ontbloot, gaf
 sig met syn knegten by verdrag tot krygsge-
 van.

- (q) Na gedagten meent R. Fresinga de Berkemer Brugge.
 (r) R. Fresinga Memor. der Nederl. Geschied. blaaf. 281.
 (s) Arent toe Boecop.
 (t) R. Fresinga Memor. der Nederl. Geschied. blaaf. 281.
 (v) Resoluite van Raad en Meente. van den 8 September.

vangen; die alle tot op het hemd door de 1580.
 Rennenbergſchen uitgeſchut wierden (w).
 Den Hopman Michiel Jeger, tot Hattem in
 beſettinge leggende, was gelukkiger. Want
 op den vierden dag van het beleg kwam hy
 met eenige knechten en 30 ruiters binnen de
 Stad. Syn Lieutenant hadt met eenig volk
 een andere weg genomen: en wierdt door
 de beleggers ontdekt zynde, ſo heftig ver-
 volgt, dat hy ſig gedrongen vond, op het
 huis te Voerſt te werpen. Na een kleine te-
 genweer gaven ſy het huis over, onder voor-
 waarden: van binnen de tyd van drie maan-
 den geen wapens tegens de Koning te zullen
 dragen (x). Dit was het by na alles dat Ren-
 nenberg voor Zwolle uitrigte. Want, ſchoon
 hy verſtand binnen de Stad hielt, heeft hy,
 voorſiende dat hy 'er wegens de ſterkte niet
 ligtelyk meeſter van zoude worden, en uit
 vrefe dat een Gelderſch Regiment misnoeg-
 den om ſyn leger te verſterken in aantogt,
 door de Staatschen geſlagen wierdt, het beleg
 opgebroken (y). Hy liet een der voorſteden
 by den aſtogt in brand ſteken. De Burgers
 en krygsknechten zyn het leger een weinig ag-
 ter na getrokken, en hebben onderweegs
 den Cranenborch verbrand: om welke reden
 is my onbekend (z).

Den Graaf de Stad verlaten hebbende, heeft XI.
 het beleg voor de Stad Steenwyk geſlagen. Hattem
 door ver-
 Het

(w) R. Freſinga *ibid.*

(x) *Arent toe Boecop.*

(y) R. Freſinga *Memor. der Nederl. Geſchied. bladſ. 283.*

(z) *Arent toe Boecop.*

1580. Het geluk, dat hem tot nog toe by na over
 raad inge- al verselt hadt, verliet hem hier geheellyk.
 nomen Na een langduirige belegeringe, van meer
 wordt de dan vier maanden, wierdt hy genoodsaakt
 Spaan- het beleg van die Stad op te breken (a).
 schen door Zwolle Welke eenige tyd later door den Spaanschen
 enz. ont- Oversten Verdugo in een nacht gewonnen
 weldigt. wierdt (b). Middelerwyl, dat de belegerin-
 ge duurde, smeedde Rennenberg verscheiden
 andere aanslagen. Onder anderen hadt hy om-
 trent half December uit het huis Blienbeek 40
 krygsknegten in de nacht tot voor 't Casteel van
 Hattem doen rukken, met welkers Drost Lo-
 dewyk van Montfoort hy verstand hielt. Den
 Drost de Staatsche besettinge, sterk 50 man,
 dronken gemaakt hebbende, heeft hen in een
 kamer opgesloten; en de Blienbeeksche kneg-
 ten binnen het slot laten rukken. Die van
 Zwolle hebben, dit verraad en de veroverin-
 ge verstaande, door Jacop van Mechelen en
 eenige andere krygsknegten en Burgers het
 slot in aller yl laten belegeren. De Steden
 Deventer, Campen, en Elburg hebben daar
 ook hunne benden gesonden. Binnen kort
 schoten sy met 6 cartrouwen een matige bres-
 sche in de muren, die 24 voeten dik waren.
 De belegerden gaven, omtrent den 18 De-
 cember, de sterkte over: onder beding van
 een vryen aftogt voor hen. Dog den Drost
 en syn Sone Willem gevangen gebleven zyn-
 de, zyn door vonnis van de Staten van Gelder-
 land

(a) R. Fresinga Memor. der Neiderl. Geschied. bladf. 283
 en volgenden.

(b) E. van Meieren Nederlandsche Historie fol. 198.

land, wegens hun meenedigheid (c), ver- 1580.
oordeelt onthoofte en geveerdeelt te wor-
den; gelyk de vermaarde Du Thou schryft
(d).

Wy zullen den Graaf van Rennenberg niet Schikkin-
verder in het beleg van Steenwyk versellen: ge des
maar ons eens te rug wenden na de gevolgen, Raads
die den oploop van den 15 Junius na sig sleep- den on-
ten. De eerste sorg der Regenten was om de derhoud
Predikanten hun onderhoud te besorgen. Ten der Predi-
dies einde besloten sy, dat de goederen van kanten en
het Predikheren Clooster en de drie Vicarien Religieu-
sen.
van Wilbert van Twenhuisen, Jacob Lam-
berts, en Michiel Hertgers, 'er zouden toe
worden aangewend. De inwoonders van de
andere Cloosters en huizen wierden op lange
na so hard niet, als de Broeren behandelt.
Want, schoon de goederen van die van
Belhem, door de Stad, in besit genomen
waren, leydde men de Religieusen een tam- 1581.
lyke stuiver geld, tot hun onderhoud toe.
In deser voegen handelde men met alle de an-
dere Clooster goederen, in het volgende
jaar, en men verboot de Religieusen 'er geen
nieuwe personen in aan te nemen, nog de
rentbrieven te vervreemden. De huizen der
Vicarien, welke de Stad het regt hadt te ver-
geven, wierden opentlyk verkogt. Het Berg
Clooster wierdt, volgens besluit van Raad
en Meente, van den 15 Mey, afgebroken.

III. DEEL.

O.

Ter

(c) R. Fresinga Memor. der Nederl. Geschied. bladf. 373.

en 374.

(d) Lib. 71 pag. 441.

1581. Ter oorfaake, dat „men verftunde” leeft men in de Resolutie, „dat die viant genante „Cloifter innemen wilde, ende die fol- „daten, hier binnen liggende, gemeent t „felvige te verbernen; als ſie ſich tegens „etlicke Raetsperſonen vernemen hadden „laten”. Men beraamde eenige dagen la- ter, dat men met de afbrekinge zoude voort- gaan, en dat het houtgewas en de Materia- len van de gebouwen niet verkogt, maar tot Stads nut zouden bewaart worden. De Be- gynen van het Maat Cloofter, die ſedert ee- nige tyd op den Berg gewoont hadden, wierdt het Broeren Cloofter ingeruimt, of vergunt. Men kan niet twyffelen of de Regenten zou- den ſig gaarn de beſittingen en inkomſten van Windeſem, het andere Cloofter in het Zwol- ſche Carſpel gelegen, in diervoegen hebben willen te nutte maken. Ook hadden ſy hier over al meer dan eens aan den Aarts Hartog Marthias vertogen gedaan; met aanbiedinge om die goederen tot behoef en onderhoud van arme Studenten, en het aanleggen van Stads veſtings werken, aan te wonden (e). Dog, voor ſo verre ik hebbe kunnen magaan, ſonder de minſte vrugt.

XII.
De aan-
ſtokers
der op-
ſtand
worden
geſtraft.

Een andere ſorge de Regenten, het groot- ſte gedeelte deſes en het vorige jaars beſig houdende, was, het ſtraffen der gevangene, en na S. Vitus dag ontvlugte Burgers. Van de eerſtgenoemden waren er ſommige in geld boeten verwefen: anderen voor een jaar, uit de

(e) Uit verſcheyden Resolutien van Raad en Meene.

de Stad en vryheid gebannen: ook eenige 1581.
 voor hun leven lang (f). In het algemeen
 wierden die gene, welke aan den oploop hand-
 dadig geweest waren, op S. Lucie dag, voor
 onbekwaam verklaart, in den Raad ofte Ge-
 fworene Gemeente verkoren te worden, so
 lang het ontstokene oorlogs vuur ongebluft
 was. De anderen, die sig by den vyand op-
 hielden, wierden sterker vervolgt. Op den
 26 December besloten de Regenten, dat die
 Ballingen alle hunne goederen tot Stads nut
 verbeurt hadden (g). Nog wierdt binnen de
 Steden by Kerken spraken bevolen, dat de
 Vrouwen, welker Mans sig by den vyand op-
 hielden, binnen 8 dagen zouden moeten ver-
 trekken, met agterlatinge der goederen, wel-
 ke de Regeringe in besit nam. De Staten
 besloten de Edellieden, den vyand begunsti-
 gende, niet meer op de Landdagen te zullen
 verschryven. De Steden wilden dat men hun
 kinderen 'er ook van beroven zoude. Dog
 sulks wierdt door de Ridderfchap wederhou-
 den en belet (h).

Middelerwyl raadpleegden de Staten ver-
 fcheyden malen, of men den Hartog van An-
 jou tot Landsheer aannemen zoude of niet.
 Eenige Landschappen waren Overysfel hier
 reets in voorgegaan, en hadden verklaart
 dat Koning Philip van de heerschappye der
 Nederlanden wegens het schenden der voorreg-
 ten, en syn verbrokenen ced vervallen was

O 2

(i).

(f) Oervede Boek.

(g) Resolutie Boek van Raad en Meeme.

(h) Willem Nagge.

1581. (i). De meeste der Staten van Overijssel waren ongesint dit voorbeeld voor als nog na te volgen. De Regenten van Zwolle onder anderen dreven altoos sterk, dat men als nog geen veranderinge in 's Lands Heerschappye moest maken (k). Ook bleven sy met de andere Lands Staten so vast by hun voornemen, dat sy, het besluit der Algemene Staten, sig Philips gehoorzaamheid onttrekkende, en den Hartog van Anjou tot Landsheer aannemende, wederstreefden (l).

XIII.
Zwolle is
ook on-
willig in
de Unie te
zeden.

De Stad Zwolle was ook nog des tyds even onwillig de nadere Unie tot Utrecht gesloten te omhelsen. Want, door den Drost van Vollenho verwittigt, dat hy, met de Edellieden van dit Quartier, sig in dese Vereeninge begeven wilde, en 'er ook toe vermaant zynde raadde sy hem syn voornemen op het kragtigste af. Hem syn pligt voor oogen houdende, volgens welke hy niet bevoegt was, eenige scheuringe en verdeeldheid in 's Lands bestieringe te voeren: Midsgaders de droevige gevolgen, die een diergelyke oneenigheid veroorsaaken konde. Wy zullen de eygen woorden van het besluit van Raad en Meente, van den 10 April (m), hier inlasschen: op dat den Leser oordelen kan, of het Landschap Overijssel, al reets in het vorige jaar de Unie aangenomen hadt; gelyk seker schryver verhaalt (n).

1581

- (i) F. Srada de Bello Belgico Decad. 2 Lib. 4.
 (k) Resolutie van Raad en Meente.
 (l) Revius Dav. illustr. pag. 493.
 (m) Uit het Resolutie Boek van Raad en Meente.
 (n) Willem Nagge.

1581 den 10 April Raedt en Meente
belieft. enz.

1581.

Item upt schryvent des Drosten van Vollenhoe
gedaen, aen een Eerbaer Raedt deser Stadt,
in mieninghe te wesen, hem mit die van der Rid-
derscap van Vollenhoe te begeven in die nadere
Unie. Sunder nochtans daer deur van deffer Land-
scap te scheiden: Mith begeerte dat daer up een
Eerb. Raet ende Gemiente communiceren wolde.
Is sullicke splitteringe niet voer guedt noch raedt-
sam angesehen. Dan daer up den Drosten voers.
syn plicht, daer mede syn E. deffen Landschap
verbonden, toe vermanen sulks niet toe behoeren.
Des solde men voertact beraemen damit dat Landt,
te beter als geschiet, bewaert muege worden,
tot mynder last der Ingesetenen deffelvigen Lan-
des.

Het oogmerk van die van Zwolle en ande-
re Leden met dese verweigeringe was eerder
om den uitslag van saken af te wagten, dan
sig de lasten nodig tot de gemene 's Lands
bescherminge, te onttrekken. Want sy na-
men nog, in het selfde jaar verscheyden Vaan-
delen knegten aan, en beswaarden het Land
met so veel schattingen en lasten, om de
Bondgenotens Leger te helpen onderhouden,
als het by na mogelyk was. Die van Zwolle
selfs, door Prins Willems Afgesanten Cor-
nelis Veen van der Goude, Simon Peters en
Coenraad van Haeren, vermaant, sekere las-
ten op de uitgaande goederen gestelt, inge-
volge een nieuw gemaakte Ordonnantie van
den 20 Julius des jaars 1580, tot 's Lands
gemene nut ingevoerd, hebben 'er op den
3 Maart, in bewilligt. Onder beding nog-
tans dat de Steden Deventer, en Campen,

Dog on-
dersteunt
de Unie
mede na
haar ver-
mogen.

1581. en de nabuerige Landschappen Gelderland, Friesland, en Utrecht dit stuk op de selfde voet behandelden. Sy waren als dan bereidwillig de Convoyen en Licenten de tyd van 3 maanden lang by voorraad te laten heffen; ingevolge de voorwaarden van seker verdrag, tusschen die van Overysfel en de Vereenigde Landschappen in het vorige jaar ingegaan (o).

XIV. De affweringe des Konings hadden die van
 1582. Overysfel, in het vorige jaar, voornamentlyk, so het blykt, tegengehouden, om dat Schenk Zwolle ontrekt sig Philips vele aansienlyke Overysfelschen, de Stad Goor belegerende, geslagen en gevangen genomen gehoorzaamheid hadt. Schenk nu selfs door de Staatschen gevangen genomen zynde, heeft men de vrese en voert een nieuwe eed in. voor het lot der gevangenen laten varen, en minder geschroomt sig tegens den Koning te verklaren (p). Tot Zwolle hadt men reets, voor Schenk's ongeval, des Konings naam, tegens de oude gewoonte, niet meer gebruikt (q). Dog, in het laaste des jaars, heeft de Regeringe sig opentlyker tegens Koning Philip verklaart; en den eed, welke men aan hem en de Regenten plagt te doen, geheellyk verandert. By den nieuwen eed, op den 14 December, binnen dese Stad, ingevoert, moesten de Burgers beloven, de Regenten gehoorzaam te zyn: hun bevelen uit te voeren;

(o) Resolutie van Raad en Meente van den 10 April.

(p) Willem Nagge & Revius ad hunc annum. pag. 495. & 496.

(q) In een Oervede brief van den 19 Maart leest men nog des Konings naam. In een andere van den 15 April, daar aan volgende, vind men die van de algemene Staten voor het eerstemaal. Oervede Boek.

ren : geen heymelyke byeenkomsten , nog ^{1582.}
 verftand met den vyand te houden : in alle ge-
 legendheden bereid te zullen zyn en tot Stads
 befcherminge de wapenen op te vatten : en
 eindelyk niets regens die van den Gerefor-
 meerden Godsdienst te zullen ondernemen ,
 by verlies van lyf en goederen. Tot meer-
 der fekerheid befloten de Regenten , dat de
 kinderen , welkers ouders by den vyand wa-
 ren , en de Priefters en Religieufen , met hun-
 ne ondertekeninge , defen eed , zouden be-
 kragtigen.

Of fchoon defen laaftten ftap de Stad en het ^{1583.}
 Land , met Koning Philip , onverfoenelyk ^{Overyffel}
 maakte , hadt men in Overyffel nog geen lust ^{blyftwey-}
 de Unie van Utrecht aan te nemen. Men ^{geren in}
 handelde 'er wel over in een vergaderinge der ^{de Unie te}
 Staten tot Utrecht : na welke Joan Dorre en
 Gerard van Warmelo , wegens Overyffel , ge-
 fonden waren. Of men 'er iets vast ftelde
 blykt my niet (r).

Middeleryl wierdt de gehele Regeringe ^{XV.}
 des Lands verandert. Want men rigtede des ^{Verande-}
 ryds het Collegie der Heren Gedeputeerden ^{ringe in}
 op ; van het welke wy hier beneden breder ^{den Rege-}
 fpreken zullen. Men ftelde nog in het zelfde ^{ringe en}
 jaar op den 15 Mey vast , dat den Gerefor- ^{Gods-}
 meerden Godsdienst voortaan de heerschende ^{dienst.}
 zoude zyn. Mids dat een ieder , van welken
 anderen Godsdienst hy ook belydeniffe deedt ,
 defelfde vryelyk mogt beleven en oeffenen
 (s).

(r) Revius Dav. illustr. pag. 496.

(s) Willem Nagge.

1584. Sedert een geruime tyd was geraadpleegt ,
 Overyffel over het kiezen van een Stadhouder. Die van
 neemt de Zwolle hadden reets, door hun gefanten, op
 Graaf van een Landdag, van het jaar 1581, voorgesla-
 Moers tot gen, Prins Willem tot Stadhouder aan te ne-
 Stadhou- men: Ofte, indien den Vorst door syn be-
 der. figheden belet wierdt, dat hy als dan tot een
 bekwaame Lieutenant den Biffchop van Bre-
 men, ofte een ander, Heer aanstelde (t).
 In een latere nader byeenkomfte, op den 30
 Januarius van het jaar 1583, was befloten, met
 de aanftelling van een Stadhouder te wagten
 (v). Den vyand dieper in het Land gedron-
 gen zynde, en Zurphen verovert hebbende
 (w), fagen de Staten de noodfakelykheid
 van het aannemen ener Stadhouder klaarder.
 Ook hebben fy na gehoudene beraadflaginge,
 omtrent de Maand Augustus, Adolf van Nieu-
 wenaer Graaf van Moers, enz. tot Stadhou-
 der aangestelt (x). Waer in de Regenten
 defter Stad op den 19 Augustus bewilligden
 (y).

XVI. De Stad en het Landschap Overyffel hadt
 1585. ook in dit, of het volgende jaar, de Unie
 Zwolle van Utrecht omhelst (z). De brief en voor-
 neemt de waarden der aanneming zyn tot nog toe door
 Unie aan my niet gefien. De Generale Staten ook,
 en verbint fy nader om fig nog meerder van Stads getrouwigheid
 met deal te verfekeren, hebben den Graaf van Moers,
 gemene Staten. Mar-

(t) Resolutie van Raad en Meente van den 22 Maart.

(v) Willem Nagge.

(w) Revius Dav. illustr. pag. 496.

(x) Revius Davent. illustr. pag. 502.

(y) Resolutie van Raad en Meente van den 11 Augustus.

(z) Uit de naastvolgende brief.

Marten Schenk, en Joan Hoernken de forge 1585.
toevertrouwt, om nadere verzekeringe van de
Stad te erlangen. De Gecommitteerden brag-
ten het so verre, dat den Raad, en de in-
woonders der Stad, op den 24 Julius, onder
eede beloofden, 's Lands algemene welzyn
en bescherminge, tegens den Koning van
Spanjen en syn aanhangeren, midsgaders de
handhavige en aanwassinghe der Protestantische
Godsdiensst, met goed en bloed te behari-
gen, en de gemene saak der algemene Sta-
ten nooit te verlaten. Dienvolgens sig in
geen vrede handelingen openbaar, of geheymelyk met den vyand te begeven; ten zy met
eenparige bewillinge der Generale Staten,
en der Vereenigde Provincien. Ook alle ge-
heyme handelingen, listen en lagen der Bur-
gers tot begunstinge der vyand, in het werk
gestelt, aan den Stadhouder bekend te ma-
ken, en hem alle gehoorzaamheid te bewy-
sen, tot welke den Raad en inwoonders, in-
gevolge de opgerigte voorwaarden van aan-
neminge tot Stadhouder, verpligt waren.
De Gecommitteerden van hunne syde ver-
sekerden de Stad Zwolle inval van nood en wy-
dere benauwinge, met alle magt en vermo-
gen sonder uitsfel ofte verwylinge te bescher-
men. Alles behoudens en ongeschonden de
Unie tusschen de Stad en geheel Overysfel met
de Vereenigde Landschappen opgerigt. Ook
onder voorwaarden, dat, niet tegenstaande
dese nadere verbintenisse en eed, alle burgers
en inwoonders vryheid van geweten en geloof
zouden genieten. Met belofte van met ten
eer-

1585. eersten de schriftelyke goedkeuringe van de algemene Staten nopens dit laaste punt aan Stads Regenten te zullen overleveren. Tot sekerheid van wederfyds beloften tekenden de Gecommitteerden den volgenden brief.

Wy Adolff Grave van Nieuwenaeer, Moers, und Lymburch, Heer tot Bedtbur, Alten, Werdt, Hackenbroek, Altenae &c. Stadtholder und Capitein Generael des Furitendoems Gelre, Graefschaps Zutphen ende den Landschap van Oeveryffel, doen te weten: Alsoe Boergermeistren, Schepen ende Raedt, Sampt die gemiene Boergerie und Ingefeeten der Stadt van Swolle, in unsen handen, als daer toe by den Heeren Generaele Staeten, neffens den Aeveriten Marten Schenck und Joar Hoernken gecommittiert, geseckert ende gefwaeren hebben, dat sie Sampt und sunderlinge die gemiene saicke, und die beschermnisse derselviger, tegens den Koeninck van Hispanyen, und syne angheren, vianden desser Landen, und der reyner Evangelischer Lehre, met gemienen advys, Resolutie und besluyt van den generaele Staten angenomen alle tyt met allen middelen, und nae hoer vermoegene, mit guedt ende bloet sollen handtholden, mainteneren, manlich und vast, daer by verbliven; sunder die selve in eeniger manieren toe verlaeten. Oeck dat sie sich gienffins sollen inlaeten tot eenigen accort, reconciliatie, ofte vrede, metten voerschr. vianden: in eeniger manieren daer aff toe spreecken, handelen, communiceren; noch in 'r hiemelick offte openbaer directe offte indirecte; sich der voerschr. handelinghe toe onderwynden, dan alfulcke tractacion, nae allen oeren vermuegen tegen toe staen, ende toe verhindren: het were dan dat fulks geschiede met bewilling und eintlicken beschluyt der Heeren Generale Staten, und den Semptlichen geunierden Provin-

vincien, der defension der Privilegien, vryheyt, 1585
 und waerer Evangelischer Lehre anhengig: Und
 foe veren, sie ietwes vernemen, dat dieffen haer-
 ren billickmessigen Eedt toe weder sy, dat sulcks
 die Boergeren haere aevericheit als Boergermeiste-
 ren, Schepen, und Raedt, und die selve voers-
 den Heeren Generale Staten, hoeren Genedigen
 Heeren Stadholder, oft syner G: Gecommittier-
 den toe verstendigen, ende in diligentie toe adv-
 teren, gehalten ende schuldich syn sollen. Al-
 foe oeck Boergermeesteren, Schepen und Raedt
 syner G: als Stadholder, aller vermeuge des
 Tractaets, met syner G: in 't annemen siner G:
 Gubernament uphericht, und voerst die Boerge-
 ren eenen cerfamen Raedt toe gehoersaemen, en-
 de alle billicke pligt ende gehoersamheit toe leisten;
 gelyk sulckes gehoersaeme undersaeren ihren ge-
 buerlicker Overicheit schuldich und pligtig zyn,
 angewandt und gelovet, dat hem Sampt und
 sunderlinghe alsoe Godt helpe ende syn Hillige
 Woordt: dat sie die sunder eenige inbroeke vast
 ende styf holden ende naecoemmen sollen. Soe
 is 't dat wy, und der Aeversten Schenck, met
 Joan Hoerenkens, in der Qualiteit als baeven,
 Boergermeesteren, Schepen und Raedt, Sampt
 Boergeren ende Ingesetenen up gemelt, hin we-
 deromme geseeckert ende gelaest hebben, seeke-
 ren ende belaeven in crafft van dessen: dat wy
 neffens den aeversten Schenk und Hoerentghen
 voerscr., Sampt den Heren Generale Staten, die
 Stadt van Swolle niet alleene infall van wydere
 benauwinghe, mit aller macht und daetlick unt-
 setten, dan oeck voer belegeringe ader benauwin-
 ghe, nae uitersten vermeugen, preservieren und
 beschermen sollen. Mede caverende, dat desse
bandelinge den Tractaten und der Union, daer mede
desse Stadt und Landjchap den Gemierden Provincien
verbunden, onnaedietich syn sal. Sullen oeck alle die
 ghenen, die sych in desse Stadt Borgerlich und
 fredelich begheren toe verholden, niettegenstaan-
 de

1585. de desse handelinghe ende Eedt, in oer geloeve ende geweeten unbeswaert bliven; wacr van wy, der Oeversten Schenck, ende Hoerenkens upgemelt, oeck gelaest hebben, eerstes dages, van die Heeren Generale Staten agreatie toe verkrygen, und in handen van Boerghermcisteren, Schepen ende Raedt desser Stadt toe leueren. Sunder arglist. Des in oerkunde, hebben wy Sampt ende besunder, in qualiteit als baeven, tegenwoordigen brieff mit eygenen handen onderschreven, ende unsere segelen witlicken daer an daen hangen. Gegeven in den Jaere unsers Heeren Duifent vyffhondert vyff ende tachtich, den vyer en twynchtisten dach des maents July.

ADOLFF Graff zu Neuwenaar.

MARTEN SCHENCK van Nyddeggen.
HOERENKEN.

Onder aan hingen aan drie francynen sterten, met drie segelen in roden wassche.

Aanmerkinge op de verbintenis brief.

Tot nog toe heeft men sig verbeelt dat desen brief Stads aanneminghe van de Unie van Utrecht behelsde. Ik geloof niet dat dit gevoelen meer aanhangers zal hebben, na dat men desen brief met oplettendheid ondersogt heeft: ofte alleenlyk de weinig regelen met een ander Letter gedrukt in oogenschyn genomen zal hebben.

XXXII. HOOFDSTUK.

I N H O U D.

- I. Overijssel send Gesantschappen om het besluit der Generale Staten omtrent de vernielinge des platte Lands te beletten. 's Lands vertoggen zyn vrugteloos. II. Voorwaarden, waar op de verwoestinge opgeschort word. Overijssel voldoet 'er aan. III. De brief van Leycester verwekt vrese voor de gemelde vernielinge, en den vyand. Voorzorgen des Raads tegens dit laatste. IV. Een aanslag des vyands mislukt. Een rover den ordel innemende, word gestraft. V. Zwolle, nevens andere hulp, neemt Buxbergen in. Zwolle verweigert krygsvolk op last van Leycester in te nemen. Dog is nevens Overijssel tot alles anders bereidwillig. VI. Nieuwe weygeringe aan Leycesters volk. De Staten keuren dit besluit goed. VII. Zwolle is onwillig de generale middelen in te voeren. Leycester verbied geld der drie Steden. VIII. Sy stellen sig hier met kragt tegen. Voorwaarden, waar op Overijssel Elisabet voor souverain wil aannemen. IX. Zwolle bewilligt eerst in de vredehandlinge met Parma. Dog waggeld later, wegens de verdeeldheid der Provincien. X. 's Lands baggelyken toestand, wegens des vyands nabynheid. Zwolle verbied de Burgers, sig met den vyand te verdragen. Den Raad straft d'ongehoorsamen. XI. Sy verbied de vreemden
- III. DEEL. P
at.

*alhier te vernagten. Sy straft verscheiden ro-
 vers. XII. Prins Maurits van Nassau word
 Stadhouder van Overijssel. Hasselt begeeft
 sig onder Friesland. XIII. Zwolle verwei-
 gert in de verdiepinge van den Rbyn en Yssel
 te bewilligen. De Raad maakt een nieuwe
 order op het houden der wagt. XIV. Sy
 maakt een nieuwe schikkinge omtrent de
 Cloosters en Religieusen. XV. De R. C.
 word de oeffeninge van hun Godsdienst be-
 swaartlyk by gebrek van Geestelyken. XVI.
 Deventer, tragt Berg Cloosters goederen tot
 oprigtinge van een Collegie te gebruiken. Te-
 genkantinge van Zwolle. XVII. Die van
 Overijssel, stellen sig tegens het besluit der
 G. S., dat Coeverden aan Friesland gebegt
 word. Sy ontdekken dat Friesland sulks ver-
 oorsaakt. XVIII. Sy senden derwegen een
 gesantschap na de Generale Staten. Dog
 het is vrugteloos. XIX. De G. S. versoeken
 de drie Steden met het munten stil te staan.
 De Steden verweigeren het. XX. De na-
 dere aansoeken der G. S. zyn vrugteloos.
 Zwolle belet d'oprigtinge van het Collegie der
 Gedeputeerden. XXI. Het word in haar
 weerwille opgerigt. XXII. Zwolle weigert
 de generale middelen in te voeren. Sy be-
 willigt in eenige onderstand aan de Unie.
 XXIII. Sy vaart alleen voort met te munten.
 Overijssel sent een Gesantschap na de G. S.
 over de munt voorregten der drie Steden.
 XXIV. De drie Steden verschonen sig by de
 Westphaalsche Kreyts, over het versuim van
 't bywonen der munt proefsdagen. Dese Kreyts
 berwist Zwolle het munt regt. XXV. Stads
 ant-*

antwoord. Zwolle vermaant Deventer wegens het munt geschil, tot standvastigheid. XXVI. Sy verklaart sig Berg Cloosters goederen aan te eygenen. Overijssel woert de generale middelen in. Zwolle 'er sig tegen stellende, raakt in geschil met d'andere Leeden.

Middeleryl hadden de Generale Staten een ontwerp gemaakt, het welke ons de grote nood, immers de vrese en benauwdheid der aanwassende Republicq klaarlyk voor oogen stelt. Op den 20. Junius van het vorige jaar (a) besloten sy, buiten weten van die van Overijssel, het geheele platte Land van Salland, Twenthe, en Vollenho, Mastebroek nitgesondert, nevens Drenthe, Zutphen en Friesland, door roof en brand te vernielen, en d'ingesetenen te doen verhuisen. Om den vyand de gelegendheid te benemen, van brandschattingen uit te schryven. Met de grootste verwonderinge en ontroeringe, vernam men in Overijssel op de Lands vergaderinge van den 20. Julius, dit ongehoort en hard voornemen. Ten einde het te verhinderen, sond men een gesantschap na den Veldheer Graaf van Hohenlo, den Graaf van Nieuwenaar, den Marschal Villiers, en de Staten van Friesland. 's Lands gesanten bewerkten by den Graaf van Hohenlo, dat men de verdelginge des Lands eenige tyd zoude opschorten; om endertusschen de ingesetenen te waarschuwen, uit het Land te vertrekken.

Dog 's Lands gesanten, Gerhard van War- 's Lands
 P 2 melo vertogin-

(a) Resolutie der Generale Staten van den 20 Junius 1584.

1585. melo Drost van Salland, en Lambert ter Cuy-
 gen zyn len Burgermeester van Zwolle, vonden weini-
 vrugte- ger, by de Generale Staten tot Delft verga-
 loos. dert gehoor. Sy stelden hen uit last van hunne
 Meesters voor oogen, dat Overyffel, sig op se-
 kere voorwaarden, met de algemene Unie ver-
 bonden hebbende, geensints konde verstaan,
 en begreep, dat hier door eene of meerdere
 Provinciën, het minste gesag op het andere
 Land verkregen hadt. Veel weiniger dat 'er uit
 volgde, „ dat dieselve, ongehoert van die
 „ Staten deser Provincie, die eene den ande-
 „ ren verwoeste, en doer roef en brant sullen
 „ mogen doen devasteren“. In tegendeel,
 „ dat dit niet alleen tegen de opgerigte alliantie
 „ en generale Union militeert, dan oick al-
 „ len redenen en natuyrlycken rechten die men
 „ noemt jus gentium (het regt der volkeren)
 „ srydig is“(b). Sy voegden 'er by, dat
 het Land niet langer in staat zoude zyn, haar
 aangemene lasten te dragen, en het ook te
 vresen was, dat 'er merkelyke ongemakken uit
 op te ryfen stonden. Dese vertogen en drey-
 gementen, maakten geen de minste indruk op
 de algemene Staten. Sy vernieuwden op den
 24. Julius, het genomene besluit, het welke
 sy betuigden, op raad van Prins Willem, om
 den vyand afbreuk te doen, genomen te heb-
 ben.

(b) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den
 6. Julius. Ik hale dese Resolutien aan, volgens de
 affchriften die 'er van tot Zwolle ter Secretarie be-
 rusten. Het koomt my voor, dat deselve breder
 zyn, dan die ter Griffie. Na gedagten, om dat de
 handelingen der Stedegefanten onder sig 'er inge-
 lascht zyn.

ben. Weshalven sy die van Overijssel versog- 1583.
ten, dese beraminge ten besten te duiden (c).
Om hen hier te eerder toe over te halen, ga-
ven de generale Staten later die uitlegginge aan
de ontworpenen verwoestingen, dat niet alleen
Massebroek 'er vry van zoude zyn: maar ook
alle die Boerschappen en Dorpen, welke door
de nabuurigheid van de Steden en sterktens ge-
dekt wierden.

De Staten des Lands, in stede van na die II.
schoon schynende insigten en nadere uitlegging- Voor-
gen te luisteren, drongen nader seer sterk aan, waarden
dat de voorgenomene verwoestinge niet ter waar op
uitvoer gestelt, ofte ten minsten opgeschort de ver-
wierdt (d). Om dit te sekerder te bereiken, ge opge-
schreef den Drost van Salland, tegens den 18. schort
(e) of 20. Augustus (f) een Landdag uit, ten word.
einde een nieuwe besendinge aan de Generale
Staten te doen (g). Eindelyk, behielt de stand-
vastigheid van die van Overijssel d'overhand.
Ten minsten in het laatst deses jaars schortten
de Generale Staten hun bevel op, van het plat-
te Land van Gelderland en Overijssel te ver-
woestten, en gelasteden den Graaf van Nieuwe-
naar, en d'andere Bevelhebbers d'Ingescerenen,
uit kragt der Resolutie reets in hegtensisse geno-
men, kost en schadeloos te ontslaan. Onder
voorwaarden, dat die van Overijssel by hun
aan-

P 3

(c) Resolutie der Staten Generaal van den 24. Julius.
(d) Resolutie van Ridderchap en Steden van den laas-
sten Julius 1584.

(e) Uit een ingekomene Missive van den Drost van
Salland, aan Zwolle.

(f) Missive der Steden Campen en Zwolle, van den
27. December 1654. Bylage N. 32.

(g) Uit een ingekomene Missive &c. zie letter e.

1585. aanbiedinge volhardden, van alle maand, sedert den 1. December 1584. af, aan de Nieuwe Regeringe seven duifend en een hondert guldens te betalen. Met welke penningen, de besettingen van Overyffel en Nabuur-Steden zouden worden voldaan. Dat den Graaf van Nieuwenaar, en de Veldmarschal Villiers, nevens de Gedeputeerden van den Raad van Staten, tot Utrecht zynde, gelast wierden, om de gelegendheid des Lands gade te slaan, en dien na ten meesten nut van het gemene best, het punt van de verwoestinge van het platte Land te besliffen. Eindclyk dat die van Overyffel onder-tusschen, ingevolge hun gedane aanbiedinge, 's Lands Gedeputeerden sittinge zoude laten nemen, by de Generale Staten, „ und die nieu- we Regeringe “; gelyk men in schariften van die tyd leeft (b). Tot dit laatste hadt den Raad van Staten, op bevel van Prins Maurits, de Stad Zwolle, op den 2. November, ook vermaant (i).

Overyffel vol- doet 'er aan.

Het is buiten twyffel, dat die van Overyffel, aan dese bedingen voldaan hebben. Want eerst de Generale Staten, en vervolgens den Raad van Staten, de Krygslieden gelasteden, met de verwoestinge stil te staan, en aan de huislieden vrywaringen vergunden. Dit gebod wierdt nu en dan wel overtreden, door het Krygsvolk. De Raad van Staten, verstant, dat men fulks na billykheid verhelpen moest (k).

Men

(b) *Vit een Missive van de Generale Staten in de Resolutien van Ridd. en Stad. van de maand December.*

(i) *Vit een ingekomans brief.*

(k) *Resolutie van de Raad van Staten van den 26. Maart 1585. in de Resolutie van Ridd. en Stad.*

Men was nu wel in Overijssel voor eenige
 tyd gerust: dog geensints verskert, dat na ver-
 eysch van de tyds omstandigheden, het ont-
 werp niet weder levendig zoude worden. Want
 den Landvoogd Leycester, verwittigde de Stad
 Zwolle, op den 9. Augustus, dat hy goedge-
 vonden hadt het Placcaat der algemene Staten,
 waar by 's Lands verwoestinge verboden wierdt,
 te houden in furchcance of nadere overwegin-
 ge. Middelerwyl versogt hy haar, alle de Of-
 ficieren of Schouten van de nabuurige dorpen,
 uit syn naam tot Zwolle verschryvende, uit-
 drukkelyk te gelasten, het koorn en andere gra-
 nen met ten eersten te dorssen, en binnen de
 naaste Steden der Vereenigde Nederlanden te
 vervoeren. Op straffe van verbeurte der gra-
 nen. Ten einde den vyand, den toevoer der
 levensmiddelen beswaarlyk te maken, en selfs
 geheeltyk te verhinderen (l).

De vrese voor des vyands aanslagen, hadt
 reets lange de Magistraat deser Stad besig ge-
 houden. Sy hadt op den 13. Mey, met de
 Gesworene Gemeente besloten, verscheiden
 lasten Granen, in tyd van nood aan d'arme
 Ingesetenen uit te delen, te kopen. De Git-
 demeeesters en Cloosters wierden gelast, desel-
 ve voorforgen te nemen (m). Op haar ver-
 soek, hadt sy van de Regeringe van Amsterdam,
 den Lieutenant van den Hopman Neck, met
 99. knegten in besettinge ontfangen (n). Den

P 4

vy-

(l) Uit Leycesters brief aan Zwolle van den 9. Au-
 gustus 1585.

(m) Resolutie van Raad en Meente van den 13. Mey
 1585.

(n) Uit de brief van Amsterdam van den 5. Mey.

III.
 1585.
 De brief
 van Ley-
 cester
 verwekt
 vrese
 voor de
 gemelde
 verwoe-
 sting en
 den vy-
 and.

Voorfor-
 gen des
 Raads te-
 gens dit
 laatste.

1585. vyand in het Stigt van Utrecht gevallen zynde, versogt de Regeringe van Amsterdam, de gefondene krygsknegten volgens afspraak te rug (o). Onderrusschen vermeerderde het gevaar binnen de Stad. Den Graaf Leycester gelastede den Raad, al het krygsvolk in te nemen, het welke hy oordeelde noodzakelyk te zyn, en met syn Patenten voorsien was (p).

IV. Middeleerwyl dagt men, dat den vyand een verraad op dese Stad sinnedde. De gelegendheid was gunstig. Den oogst wierdt ingesamelt. Dagelyks kwamen in de Stad wagens met granen, hooy en strooy geladen, waar onder sig de vyand ligtelyk hadden kunnen verschuilen. Leycester vermaande haar deswegen, goede wagt te houden, en andere heylsamen voorforngen te gebruiken, om des vyands oogmerk te verydelen (q).

Een Ro- De Stad wierdt des tyds ook nog gekwelt
ver den door de baldadigheden, welke door de rovers,
Ordel in- by na in haar gefigt, bedreven wierden. Joe-
nemende, chem Pruiſt, aanvoerder van een bende rovers,
geſtraft. tastede den reyſenden man op de gemene we-
gen, met geweld aan. Hy dwong de Koop-
lieden der Deensche Oſſens, na Deventer te
reyſen, en Zwolle te vermyden. Hy nam het
huis den Ordel in ons Carſpel, even over de
Berkemer brugge gelegen, geweldiger hand in.
Eindelyk in de handen van Stads Regeringe
gevallen zynde, wierdt hy met het ſwaard ge-
ſtraft (r).

De

(o) Uit de brief van Amsterdam van den 24. Junius.

(p) Uit Leycesters brief van den 2. Julius.

(q) Desselvs brief van den 9. Augustus 1585.

(r) Oervede Bork.

De krygsknegten in befettinge leggende, op 1585. het Huis te Buxbergen, kwelden ook het gehe- Zwolle, le omliggende Land, door haar plonderingen nevens en roveryen: hoewel sy niet sterker dan twee andere en twintig in getal waren. Des nagts van den hulp, 6. en 7. September, berenden de Burgers en neemt Buxber- sommige der befettingen, van Deventer, gen in. Campen, Zwolle, Hattem, en Hasselt het Ca- steel. De beleggers beschoten het den gehelen maan- en dingsdag met grof geschut. Einde- lyk gaf sig de befettinge sonder verdrag over (s).

Des vyands gedurige stroperyen, deden den 1586. Raad en Gesworene Gemeente besluiten, hon- Zwol- dert ruiters voor een korte tyd in te nemen (t). le ver- Dog sy wilden geensints bewilligen, dat den weigert Graaf van Leycester, algemene Landvoogd der krygs- Nederlanden, sig dese magt aanmatigde. Schoon, last van de Generale Staten, by syn acte van aanstellin- Leyce- ge tot Landvoogd, dese forge aan hem overge- ster in te laten hadden. Niemand stelde sig 'er in Over- nemen. yffel kragtiger tegen, als dese Stad. Sy be- woog die van Deventer en Campen, haar na te volgen (v). Ook werkte sy eindelyk mede uit, dat de Staten, op den 25. Februarius, aan Leycester een besendinge deden: om te versoeken dat hy, sonder bewillinge der Re- genten, de Steden met geen besettinge be- twaarde, nog het Land met Contributien be- lastede. Voor het overige, bewilligden sy in Dog is alle d'andere voorwaarden, van syn aannemin- nevens ge tot Landvoogd. Sy boden selfs de Konin- Overys- ginne sel, tot

P 5

(s) *Revis Daventr. illustr. pag. 502.*(t) *Resolutie van Raad en Meente van den 27. Au- gustus 1585.*(v) *ibid. van den 2. Januarius 1586.*

1586. alle anders bereidwillig. ginne aan, voor het verschieten der penningen tot 's Lands beste, een der sterkens van Overyssel tot onderpand te stellen. Mids dat de drie Hoofdsteden uitgefondert wierden; welke, vrye Rykssteden zynde, buiten toestemminge des Ryks, niet mogten verpant worden. De Gefanten versekerden eindelyk, dat de drie Hoofdsteden bereidwillig zouden zyn, haar Majesteit, syn Excellentie, en 's Lands Stadhouders, nevens hun Hofstoet, in een marig getal binnen haar muuren, met behoorlyke eerbied te laten trekken, en reysen, gelyk onder de vorige Regeringen gebruikelijk geweest was (w).

VI. Niet te min, dese vertogen voorzag den Nieuwe Graaf hondert Engelsche ruiters met syn Patent, om tot Zwolle guarnisoen te houden. Desezelfde last gaf hy aan de ruiters van Christoffer Wolf. Dese laatsten waren, om dit bevel uit te voeren, voor de Poorten gerukt. De Regenten tot handhavinge van hun gesag, weigerden de ruiters de intrede binnen de Stad, tot so lang, dat den Graaf de last, aan de Engelsche ruiters gegeven, wederroepen hadt (x).

De Staten Nademaal desen stap verkeerde, en ongunstige uitleggingen onderhevig konde zyn, en dit besluit een diergelyk voorval dagelyks konde gebeuren, beleyde men, den 14. April, een vergaderinge der gehele Regeringe. Men sloeg voor, of de Stad de andere Provincien, het punt van besettinge, aan den Graaf alleen hebbende toevertrouwt, zoude navolgen of niet;
„ fun-

(w) Instructie van Ridderchap en Steden van den 25. Februarij 1586.

(x) Resolutie van Raad en Meente van den 14. Maart 1586.

„ funder sich des meer als anderen exempt te
 „ maecken “? Men bleef by het vorige be- 1586.
 fluit van geen besettinge, sonder voorgaande
 bewillinge, in te nemen. Dog men gaf 'er die
 uitlegginge tot verschoninge aan, dat 's Lands
 welzyn 'er geen het minste nadeel by leed; na-
 demaal de Stad tot nog toe, inval van noodfa-
 kelykheid, nooit verweigert had, krygsvolk in
 te nemen, nog voortaan zoude verweigeren.

Ter deser gelegendheid, wierdt ook het punt VII:
 van des Landvoogds magt, over het uitschry- Zwolle is
 ven der Contributien, in overweginge genomen. onwillig,
 De Regeringe bleef dien aangaande, even on- de gene-
 versettelyk. Sy boot aan tot afkopinge van de rale Mid-
 Generale Middelen, „ en andere deffer Stad te voe-
 „ undraechlicke lasten“, 's maands vier, en ren.
 ten hoogsten vyf hondert guldens op te bren-
 gen. Egter niet voor langer dan drie maan-
 den, en mids Stads servys gelden hier van be-
 taalt wierden (y).

Middelerwyl dese verdeeldheid liet den Graaf, Leyces-
 op den 4. Augustus, een Placcaat over den loop ter ver-
 van het geld afkondigen; by het welke die van bied geld
 Overysfel en bysonderlyk de drie Hoofdsteden, der drie
 Steden.
 meenden benadeelt te zyn. Want 'er by waren
 verscheyden gouden en silveren penningen ver-
 boden, die door de Hoofdsteden geslagen wa-
 ren. Onder anderen de goudguldens en Ryks-
 daalders in het jaar 1567. volgens de West-
 phaalsche Kreits beramingen gemunt. De Ste-
 den goudguldens van het jaar 1557., waren 'er
 by, met de Climmer guldens van gelyke waar-
 dye gettelt, en dus te laag aangeslagen. Haar
 duca-

(y) Resolutie van Raad en Meents van den 15. April
 1586.

1586. ducaten, gouden ryders, en Leeuwen daalders, schoon onlangs door den Assajeur generaal, van behoorlyke waardye bevonden, waren ook afgekeurt. Hier by kwam, dat by het Placcaat verboden was, een andere of bysondere beraminge op het geld te maken, dan die 'er voorgeschreven wierdt.

VIII. Men heeft hier voren verhaalt gesien, hoe Sy stellen seer die van Overysfel haar voorregten van de fig hier Munte behartigden (2). Met geen minder met kragt tegen. moedigheid stelden sy sig tegens Leycesters Placcaat. Sy bielden hem voor, dat Overysfel, even als d'andere Provincien der Nederlanden, en de drie Steden Deventer, Campen, en Zwolle, bysonderlyk voor onbedenkelyke jaren, door vergunninge des Keyfers, het regt beseten hadden van te munten. Dat dit voorregt haar tot dese tyd, door alle de Keyfers bevestigt, en door haar sonder iemants tegensprake beseten was. Dat haar besit klaarlyk gebleek, uit de gedrukte reglementen over de muntfaken van het jaar 1501. 1502. 1506. en vervolgens tot nu toe. Dat het wel waar was, dat de generale Muntmeesters in het jaar 1553. 1579 en 1580. eenige inbreuk haarer voorregten ondernomen hadden. Dog dat die van hun voornemen hadden moeten affien, na dat men den Landsheer van haar goedhebbend regt onderriigt had. Dat de Steden, uit overweginge van haar onbespiede of ongekreukte geregtigheid geensints met goede oogen zouden aansien, dat de Overysfelse munte verboden bleef. Ook nog veel minder, dat sy door dit Placcaat, om de Statens woorden de myne te ma-

(2) *Twede Deel bladsf. 403. en volgenden.*

maken, , verhindert folden worden, oere 1586.
 „ Ryxmunten, na oere gelegenheid und ey-
 „ schender noet, in oere begripe und Jurisdi-
 „ ction, te muëgen verhoegen, ader te ver-
 „ minderen; gelijk sie al stedes bis her toe un-
 „ verhindert gedaen hebben “ (a).

Het zy dat dese vertogen de gewenschte uit- 1587.
 werkinge hadden, het zy dat 's Lands slegte Voor-
 toestand de Staten van Overysfel, de onregt- waarden
 matigheid van dit verbod deet door de vinger waar op
 sien, het is seker, dat men, in het volgende Overys-
 jaar, raadpleegde, om Elifabet Koninginne fel Elifa-
 van Engeland, voor Souverain van Overysfel bet voor
 aan te nemen. De Stad Zwolle hadt 'er niets Souve-
 regen, mids dat alle de Vereenigde Landschap- rain wil
 pen ter goeder trouw Elifabet's gehoorzaam- aanne-
 heid omhelsden, en Overysfel in alle regten, men.
 voorregten en geregtigheden, gelyk by het
 verdrag met Keyser Carel de Vyfde beschermt
 wierdt (b). De gesamentlyke Staten, nammen
 ses dagen later het selfde besluit: onder deselve
 voorwaarden, en mids dat den Graaf van Nieu-
 wenaar, het Stadhouderfchap van dit Land-
 fchap behiel (c).

Middeleryl, hadt den Spaanschen Land- IX.
 voogd Alexander van Parma, vredes voorfla- Zwolle
 gen, aan de Koninginne, en de Vereenigde bewilligt
 Nederlanden, gedaan (d). Elifabet en Ley- in de vres-
 cester, dehande-

(a) Remonstrantie van de Staten van Overysfel aan Leytster, van den 22. October.

(b) Resolutie van Raad en Meente van den 10. Ja-
 nuarius.

(c) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 16.
 Januarius.

(d) E. van Meteren, *Nederlandsche Historie weertien-
 de Boek.*

1587. cester, hadden 'er aan de Stad Zwolle kenniffe
 linge met Parma, van gegeven, en haar 'er ook toe uitgenodigt.
 Ondertuffchen verfogten fy, dat den Graaf by
 fyn gefag van algemene Landvoogd gehandhaaft
 wierdt, en de Stad haar onderftand tot het voe-
 ren van den oorlog opbragt. Aan defe twe
 laafte punten, betuigde de Stad voldaan te
 hebben na behoren, en in het vervolg te zul-
 len voldoen. De aangevangene vredes onder-
 handelingen met Parma, mishaagde de Rege-
 ringe ook niet, en was haar eerder aangenaam.
 „ Toe veren “ drukten fy fig uit, „ die felve
 „ by hoerder Majt. confente, generalicken tot
 „ Goddes ehre, ende falicheit, welfuert, en-
 „ de promotie van den gemeene Provincialen
 „ en underdanen, befloten ende accordiert
 „ muchte wurden “ (e).

Dog waggelt later wegens de verdeeldheid der Provincien, Gheel Overyffel, met Gelderland en Fries-
 land was van het felve gevoelen. Dog die van
 Holland, Zeeland en Utrecht dwarsboomden
 dit voornemen. Dit deedt Stads Regenten in
 het laaft des jaars ook eenigfints, in het geno-
 mene befluit, waggelen. Om d'eenigheit tus-
 fchen de Vereenigde Landfchappen te bewa-
 ren, en de Koninginne van het verlenen van
 hulp niet af te fchrikken, waren fy van gedag-
 ten, dat de Gefanten van Overyffel de weder-
 ftrevende Landen moeftten tragten te bewegen,
 mede in d'onderhandelingen met de Spaanfchen
 te bewilligen. Dog, fulks vrugteloos zynde,
 de vrede handel op te fchorten, tot dat de be-
 fendinge door Holland, Zeeland, en Utrecht,
 aan haar Majesteit gedaan, te rug gekeert was.

Om

(e) *Resolutie van Raad en Meente van den 9. Sep-
 tember.*

Om dien na gesamentlyk, het antwoord der Koninginne overwogen hebbende, een besluit te nemen, het welke 's Lands toestand verey- schen zoude (f). 1587.

Die van Overyssel hadden sekerlyk reden, om meer dan iemant van hun nabuuren, na vrede te haken; sedert dat Deventer, door den Engelschen Bevelhebber Willem Stanley, onder Koning Philips gehoorzaamheid gebragt was (g). Hun yredelievende gevoelens egter hadden geen uitwerkinge. Het Land raakte door de nabuurigheid des vyands, in grote benauwdheid. Hun dreymementen en beloften haalden dagelyks vele ingesetenen over, om tot Koning Philips gehoorzaamheid weder te keren. Het verlenen van vrywarings brieven, deedt verscheyden Zwollenaars de Stad verlaten, en sig na elders met de woninge neder setten. De Regenten, om dit kwaad voorbeeld te sluiten, gelasteden alle de gevlugte Burgers, binnen veertien dagen tyds, na de Stad te rug te ke- ren. Verbannende d'ongehoorfamen voor al- toos, uit haar regtban (h).

Verscheiden ingesetenen hadden dit verbod niet veel getelt, en waren wegens hun onge- hoorzaamheid, op den Raad toren in hegtenisse geset. De Regeringe hadt volgens stipte regt- vaardigheid, hen, ingevolge het genomene be- sluit, kunnen straffen. Dog de medogendheid, en

(f) Resolutie van Raad en Meente van den 29. De- cember.

(g) Vid. *Resium Daventria illustrata*, pag. 506. 1699.

(h) Resolutie van Raad en Meente van den 20. Au- gustus 1588.

1589. en gewone sagte bestierings wyse alhier, behielt d'overhand. Alle die gene, welke om Gods wille vergiffenisse verfogten, wierden sonder andere straffe ontslagen. Men doemde de onwilligen in een seker stuiver gelds, volgens de gedane Kerken spraken. Sy bleven alsdan egter alle gehouden, den Raad te gehoorſamen, namentlyk of binnen de Stad te rug te keren, of desselfs regtsban te vermyden (i).

XI. De vrese voor den vyand, deet de Regenten alle voortorgen by tyd van oorlog gebrukelyk vernieuwen. De eygenaars der ledige huizen wierden selfs gelast, mede op de wagte te trekken, of 'er voor te betalen (k). Geen der Edellieden ofte andere ingesetenen, buiten de Stad wonende, mogten 'er binnen komen, ten ware den Burgermeester in der tyd, en den Hopman de wagte hebbende, hen binnen liet. Met het vallen van den avond moesten sy de Stad verlaten, en het was geen vreemdeling toegelaten, alhier te vernagten (l). Dese voortorgen schynt men te hebben genomen, om dat vele van de vreemden, door het verſoeken van vrywarings brieven, met den Koning Philip verſoent waren. Dit was des tyds algemeen op het platte Land. Gehele Carpels hadden de Statens syde verlaten. Een affchrift van een vrywarings brief, door den Graaf Hermen van den Berg, aan die van Wyhe verleent, en my door den Hoog Wel Geboren Gestrenghe Heer Baron van Voerst tot Hagenvoorde, goedgun-

(i) Resolutie van Raad en Meente van den 19. Junius.

(k) Desselfs brief van den 18. December.

(l) Resolutie van Raad en Meente van den 24. April.

gunstelyk, onder meer andere rare stukken, 1589. medegeedeelt, bewyft het onder anderen.

Het platte Land en de wegen om de Stad, Sy strafte wierden niet alleen door de vyanden onveilig verschei- gemaakt, maar ook door een bende rovers, den 10^{en} vers. die op de kooplieden deser Stad en Campen, naukeurig pasten. Swaeke van Schouwenburg, Johan Maese van Arnhem, Hendrick Blencke van der Louwenbergh, en Tyl van Kassel, waren wel mede van de voornaamste deser struikrovers. Sy beroofden den reysenden man niet alleen van hun goederen, maar vervoerden se ook gevangen na Deventer. Dus hadden sy met Derk Weyse, Joan en Arend Henrix van Hatten, en met Egbert Henderiks van Campen gehandelt, en sy perften hen elf hondert guldens losgeld af. Omtrent de maand Augustus, voer dese bende met twe schuiten omtrent Salk, over den Yffel, en haalden een roof van sestig offen uit Mastebroek. Eindelyk nevens sekere Cornelis Jansen, een Zee-rover, in handen van Stads Regenten vallende, zyn sy, op den 2. September, met het swaard gestraft, en op den wal tusschen de Sassen en Dieserpoort begraven (m).

Middeleryl vermaande de Raad van Staten XII. die van Overysfel, twe of drie Heren, tot het Maurits van Nassauw, waarnemen, van 's Lands Stadhouderschap, word voor te slaan (n). Het welke door het overlyden van den Graaf van Nieuwenaar, op den Stadhouders van 7. October openstaande was (o). De Stad Overysfel. III. DEEL. Q Zwol- fel.

(m) Oerwede Boek.

(n) Resolutie van Riddersf. en Sied. van den 29. Sept.

(o) E. van Meieren Nederk. Historie 15de Boek fol. 286.

1589. Zwolle, gaf haar stemme aan den Graaf Maurits van Nassauw. De Staten namen later het selfde besluit, en sonden Gerard van Warmelo, Drost van Salland, Joan Sloet die Jonge Drost van Vollenho, Joan Witto, en Godert Bloemendal Burgermeesters van Campen en Zwolle, af, om den Graaf het Stadhouderschap onder sekere voorwaarden op te dragen (p). Op den Landdag tot Campen in het volgende jaar, leyde den Graaf den eed van getrouwigheid aan de Staten af, welke sig ook door eede aan syn Exellentie verbonden (q).

Hasselt
begeeft
sig onder
Friesland.

Die van Hasselt hadden op den 12. Januarius onderstaan, met de Staten van Friesland een verdrag in te gaan, by het welke sy beloofden, geen besittinge in of uit de Stad te zullen laten trekken, ofte eenige vredehandel met nabuurige Provinciën te maken, dan met Consent der Staten van Friesland. De Staten namen aan te versorgen, dat de besettinge, binnen Hasselt gelegd wordende, 's maands haar leninge en het servys geld buiten Stads onkosten, ontving (r). Wat die van Overijssel over dese affonderinge met den nieuwen Stadhouder beraamden, blykt my niet.

XIII. Die van Gelderland en nabuurige Landen, Zwolle hadden de Wethouders deser Stad versogt, een Gemagtigde na Utrecht te senden, om mede over de verdiepinge van den Rhy en Yffelstroom

286. Van Meteren, zal de Nieuwe Styl gevolgt hebben. Andersints moest men het Stadhouderschap by het leven van Nicuwnaar hebben willen vergeven.

(p) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 31^{en} December.

(q) Ibid. van den 1. December.

(r) Willem Nagge.

stroom te raadplegen. Men sloeg dit verzoek 1590.
 heuslyk af, en wendde eenige veranderingen pinge van
 voor, welke de besendinge beletteden. Men den Rhyu
 ontveynsde ook niet, dat men sig te miuder en Yffel
 hier mede wilde bemoeyen, om het nadeel te bewyl-
 welke 's Lands Ingesetenen te lyden zouden ligen.
 hebben, inval de Waal meerder ruimte en bre-
 der waterloop in den Rhyu en Yffelstroom ont-
 fing: het zy de verdiepinge in het Cleeffche,
 ofte elders gemaakt wierdt. Behalven dat dit
 ontwerp, al voor eenige jaren in til geweest
 zynde, door Stads Regenten afgekeurt was.
 Op desen grond van Regten voornamentlyk,
 dat men van boven, de beneden leggende Lan-
 den, met geen nieuwe waterleydingen, be-
 schadigen mag (s).

Het vallen der Steden Deventer en Zutphen, De Raad
 in vyands handen, deet den Raad, met de Hop- maakt
 lieden, nieuwe voorforgen tot Stads sekerheid een nieu-
 nemen. In het midden deses Jaars maakten sy we order
 een nader Reglement op het houden der wag- op het
 te: hoewel het vorige in het jaar 1578. ge- houden
 maakt, en in druk gegeven in volle kragt bleef. der wagt,
 By het nieuwe wierdt gelast, dat niemant van
 de wagt gaan mogt, dan een uur na het ope-
 nen der poorten, en het doen der ronde op de
 werken. Als dan wierdt maar alleen toegela-
 ten, aan drie der rotsgefallen, een uur van de
 wagt te blyven: onder een boete van 7. stui-
 vers, dit bevel overtredende. Dat ook „ een
 „ ieder, hy sy Adel offte Onadel, oder van
 „ wat qualiteit hie zyn mach, selfs in person-
 „ ne, met syn geweer, dair up hie gemonstere
 Q 2 „ wordt,

(s) Resolutie van Ridderfchap en Seeden in October.

1590. „ wordt , ofte van zynen Hopman gestelt is,
 „ altyd up die wachte gaen und sich vinden la-
 „ ten fall “. Dat geen loontrekkende Burgers,
 langer dan twe dagen na den ander , de wagte
 zoude mogen houden , onder de gemelde straf-
 fe van seven stuivers. Dat alle d'inwoonders
 der Steden , voorsien met de vrywarings brie-
 ven des vyands , en ten platten Lande wonende ,
 binnen Zwolle niet mogten komen , onder ver-
 beurte van tien goudgulden. Eindelyk dat d'in-
 woonders van het platte Land , sonder voor-
 gaande kennisse van den Burgermeester in der
 tyd , en den Hopman d'intrede onder deselfde
 boete verboden was. Ten ware sy in Rechte-
 ren , Schuilenberg , Deventer , en in andere
 vyandelyke plaatsen woonden : aan welke geen
 toegang binnen de Stad vergunt mogt worden.
 Dese ordonnantie , op den 28. Julius , door
 den Raad en Stads Hoplieden goedgekeurt,
 wierdt in het volgende jaar , door de gehele
 Regeringe niet verder , dan aangaande het inla-
 ten der vreemde personen in de Stad , aangeno-
 men , en op den 3. Januarius afgekondigt (†).

XIV. De geestelykheid , behalven de Broederen of
 Dominicanen was , met alle sagtigheid , gelyk
 sy maakt een nieu- wy gesien hebben , behandelt. De Regeringe
 we schik- week , omtrent dese tyd , van haar verdraag-
 kinge me gevoelens geensints af. Sy moest egter by
 omtrent de Cloo- verloop van tyden , andere maatregelen dien
 sters en aangaande nemen , dan sy tot nog toe genomen
 Religieu- hadt. Eerst verboot sy d'inwoonders van de
 sen. beyde Fraterhuisen , van het Maat , Busch , en
 andere Cloosteren , haar goederen buiten des
 Raads,

(†) Resolutie van Raad en Meente van den 28. Ju-
 lius 1590. en den 3. Januarius 1591.

Raads kennisse te verpagten (v). Later verklaarde sy alle de verkoppingen, en versettinge van allerley goederen en inkomsten door de Religieusen, sedert het jaar 1581. gedaan, en in het vervolg te doen, van gener waarde. Om alle bedrog voor te komen, wierdt besloten, dat alle verkoppingen en overdragten van goederen en renten ondugtig waren, welke niet ter Stads Secretarye geboekt wierden. De saken nu so verre gekomen zynde, dat de Gereformeerde Godsdienst alleen de heerschende moest zyn, wierdt ook besloten, dat 'er in de Cloosters geen personen meer aangenomen zouden worden. „ Allet by die pene van nulliteit un- „ de wederom gerejesteert und dair uth ge- „ worpen toe worden “; gelyk sig Stads Regenten in haar Resolutien uitdrukten (w). De inwoonders van het Fraterhuis, wierden toen ook van elkanderen gescheiden: dog te gelyk met een matige onderhoud voorzien. De twe overige Religieusen van het Busch Clooster, leydde men ook 's jaarlyks een redelyk stuiver gelds, tot onderhoud toe (x). De Religieusen van het Maat Clooster en Wyten huis, liet de Regeringe al nog in wesen, en vergunde selfs de twe Priesters van het vernietigde Fraterhuis, haar te bedienen. Die Geestelyken behielden niet alleen hun gewoonlyke kerkelyke magt, maar wierden ook aangestelt, om te gelyk met de Gemagtigden van Raad en Meente, het op-

Q 3

figs

(v) Resolutie van Raad en Meente van den 28. December 1590.

(w) Ibid. van den 28. December 1590.

(x) Resolutie van Raad en Meente van den 13. December 1591.

1590. sigt over dese Cloosters goederen te houden. Het Clooster van S. Geertruid, was ook nog ter deser tyd niet vernietigt, en men nam 'er een Broeder van eene der Cloosters in kost aan, te gelyk met de Kok van een ander Convent (y). Over de goederen van Belhem, was een amptman aangestelt (z). Later belastede de Regeringe, den Procurator van dit Convent, alle de Registeren aan de aangestelde Proviforen over te leveren. Dese laatste der Religieusen, so het schynt, leydde men een bekwame en tamedelyk jaarlyks onderhoud toe (a), welke in het jaar 1595. tot twe hondert goudguldens bepaalt wierdt (b).

XV. Uit dese genomene maatregelen geblykt, dat De R. C. men de Religieusen niet ongenadiglyk uit de word de Stad verbannen heeft, reets in het jaar 1590., oeffeninge van hun Godsdienst beswaarlyk by gebrek van Geestelyken. gelyk men algemeenlyk geloof (c). Het is nogtans ten hoogsten waarschylyk, dat de meeste Prieesters, na de voorgevallene veranderinge in de Regeringe, de Stad verlaten hebben. Immers van den laatsten Stads Pastoor Hendrik Focking is het seker (d). De oeffeninge van den Roomschen Catholiquen Godsdienst, wierdt 'er door beswaarlyk. Men mogt volgens de Resolutie der Staten, niemant wegens de Religie onderzoeken (e). Dog de belydenisse

(y) Ibid van den 13. Januarius 1592.

(z) Resolutie van Raad en Meente van den 13. December 1591.

(a) Ibid. van den 17. December 1594.

(b) Resolutie van Raad en Meente van den 12. Maart 1595.

(c) Ongedrukte Schryvers.

(d) Vid. D. Lindeborn Histor. Episcop. Dav. pag. 86.

(e) Willem Nagge.

nisse daar van, schynt my des tyds alhier niet meer toegelaten te zyn. Want vreemde Geestelyken kwamen in stilte de R. C. bedien. Vader Henricus Samerius, deet het sedert het jaar 1586. tot 1592., wanneer hy na Steenwyk vertrok. In syn plaats kwamen de Vaders Guillelmus de Leeuw, en Joan Bargy, die sig eenige jaren alhier, en op het platte Land in stilte opgehouden hebben. Vader de Leeuw, in het jaar 1592. vertrekkende, stond Joan Bargy de Roomschen alleen tot het jaar 1600. by. Sedert die tyd af, hielt hier altoos, ten minsten een Priester, syn vaste woning (f); gelyk wy hier beneden breder sien zullen. Onderrusschen kan dit verhaal die van desen Godsdienst, tot de grootste dankbaarheid, jegens Stads Regenten van dese eeuw en bysonderlyk die van onse tyd, opwekken, nadenkende op welke sagte en gematigde wysse sy het geluk besitten, van hun Godsdienst te kunnen beleven.

De Stad Deventer, in het jaar 1591. omtrent de maand Junius, uit de handen der Spaanschen, volgens 't verhaal van Revius verlost, deet op den Landdag, van den 22. December, een voorslag, welke die van Zwolle ongemeen mishagde. Se versogt dat de goederen van Berg Clooster, als mede die van het Deventersche Capittel, tot d'oprigtinge van een Collegie mogten worden aangewend. Se had te meerder hoop hier toe, nademaal d'inkomsten van het Convent, sekerlyk in weerwille van Zwolle, aan den Prooft syn leven lang, door voorpraak van den Stadhouder, toegewesen

1590.

XVI.

1591.

Deventer tragt Berg Cloosters goederen, tot oprigtinge van een Collegie te gebruiken.

Q 4

wa-

(f) *Ongedrukte Schryvers.*

1591. waren. De Staten, gelasteden deswegen ook die van Deventer, hun verzoek tot des Proosts dood op te schorten.

1592. Dog de Stad Zwolle antwoorde 'er, in het naaste jaar, nadrukkelyker op: en verklaarde niet te zullen lyden, dat iemand anders dan sy, na het gemelde sterfgeval, Berg Cloosters goederen zoude genieten: mogende wel lyden, dat over de Capittels goederen een dusdanige schikkinge gemaakt wierdt, als behoorlyk was (g).

XVII. Op dit geschil volgde een ander, tusschen de die van drie Hoofdsteden, en de Generale Staten. Ter oorfsake, dat de laatstgemelden voorgenomen hadden, alle de te veroverene Steden, Sloten en Castelen te hegten, aan die Provincie, onder welke se van ouds her behoort hadden. De Steden vreesden, dat sy door dit besluit, van haar sedert lange besetene voorregten, op het slot van Coeverden, door Prins Maurits belegerd, berooft zouden worden. De Staten van Overysfel sonden dan, op den 2. Augustus, hun gesanten de Drossen van Salland en Twente, nevens Ernst van Ittersum, Otto Roeck, Abel Hillebrants, en den Zwolschen Burgermeester Lambert ter Cuylen, na den Prins. Met last om den Veldheer te bewegen, dat Coeverden, veroverd wordende, weder aan Overysfel gehegt, en niet buiten bewillinge der Staten, met krygsvolk beset, nog sonder voorkennisse der drie Hoofdsteden, met een Amptman of Bevelhebber voorsien wierd. Sy haalden tot bewys van dien aan de voorregten, door Bisschop Frederik van Blankenheim, aan Over-

(g) Resolutie van Ridd. en Sted. van den 22. Decem-
ber 1591. en den 2. Julius 1592.

Overyffel verleent; welke door den Prins, als 1592.
Stadhouder besworen zynde, ook door hem
gehandhaaft moesten worden.

's Lands Afgesanten, wierdt op hun verhoog- Sy ont-
schrift geantwoord, dat het niet eerder te pas dekken,
kwam, of onderfogt behoorde te worden, dan dat Fries-
na dat Coeverden gewonnen en veroverd was. land fulks
De Gefanten kregen ras de wete, in het ge- veroor-
heym, door wien dit koel bescheyd veroor- saakt.
saakt wierdt. Sy ontdekten dat Prins Maurits,
wel 's Lands Berigtschrift aan den Graaf Wil-
lem had voor oogen gestelt: dog dat den Graaf,
voor Friesland geneigt, tegengeworpen had,
dat Friesland ook eenig regt op Coeverden
staande hield te hebben: onder anderen mede
om de grote kosten, die het tot dese veroverin-
ge aanwendde.

Om het oogmerk van Friesland te verhinde- XVIII:
ren, vonden de Gefanten van Overyffel goed, Sy fen-
Mr. ter Cuylen, in aller yl, na de Generale den des-
Staten te fenden (b). Den Gefant wierdt ge- wegen
last, in de byeenkomst der Staten, op den een Ge-
16. Augustus vergadert, voor te dragen den fantschap
oorsprong van het regt, van de drie Hoofd- na de Ge-
steden, op het Huis, Slot en Stad Coeverden. nerale
Al het welke in het brede wierdt afgeleyt, uit Staten.
de gifte van het Landschap Drenthe, aan de
Kerk van Utrecht, door Keyser Hendrik in het
jaar 1024. gedaan: uit de verpandinge van het
Slot en de Stad Coeverden, en wel voorna-
mentlyk uit d'inlossinge van Frederik van Blan-
kenheim, in 't jaar 1395., met hulp der drie
Hoofdsteden bewerkt, en syn beloften aan haar
in het andere jaar vergunt. Eindelyk uit haar
Q 5 onbe-

(b) D. G. Dumbar Tom. 2. *Apalest.* pag. 358-362.

1592. onbespiede besit sedert die tyd af, tot de tyd der troebelen toe (i).

Dog het is vrugteloos.

d'Uitkomst toonde, dat dese vertogen vrugteloos geweest zyn. Want Coeverden, op den 12. September (k), verovert zynde, wierdt met drie vaandelen Friesen beset. De blydschap over de veroveringe, verminderde hier seer door in Overyssel (l). Ook lieten de Staten 'er het geensints by berusten. Sy sonden een gesantschap na den Stadhouder, om te verzoeken, dat het Slot met Overyssels Guarnisoen voorsien wierdt (m). De Staten Generaal en de Raad van Staten, om het ongenoegen van die van Overyssel te verminderen, sloegen door haare Gedeputeerden, op den Landdag tot Zwolle voor, of sy zouden willen toestemmen in de volgende voorwaarden. Eerstelyk, dat de Drost van Coeverden en het Guarnisoen, aan de drie Steden, den gewonelyken eed zoude afleggen. Ten tweden, dat de besettinge aldaar, met geen Patent van de Heren Stadhouders van Friesland, nog Overyssel, maar van de Raad van Staten geligt zoude worden. Ten derden, dat die van Overyssel, op een bestemde

(i) Resolutie van Ridd. en Sted. van den 16. Augustus.

(k) Aldus getuigt de Heer Dumbar tom. 2. Anal. pag. 366. In de Resolutie van Ridderchap en Steden vind men gemelt, dat Coeverden, reets voor den 5. September veroverd is. Het onderscheit zal syn oorsprong hebben van de oude styl, welke men toen, en nog meer dan een eeuw later, in Overyssel volgde. Dit dient in het vervolg ook nu en dan in agt genomen te worden.

(l) Reidani Annales Lib. 9.

(m) Resolutie van Ridderchap en Steden van den 5. September.

de tyd, alle haar schynen en bescheyden, met wettige afschriften bekleed, aangaande het voorregt der drie Steden op Coeverden, zouden insenden. Eindelyk, dat de verbintenisse tuschen Friesland en Hasselt gemaakt, vernietigt wierdt. Dese voorwaarden verwierpen de Staten van Overyffel, en sy schreven 'er nader vrugtelooos over, aan de Heren Staten Generaal (n). Want deselve verstonden en keurden goed door een Resolutie, van den 30. September, den gehelen voorstel, indiervoegen als deselfde op den 19. September, door hun Gefanten gedaan was (o).

Terwyl dit geschil, volgens onse berigtschriften, onbeslist bleef hangen, deden de Heren Staten een nieuwen voorslag, die men in Overyffel niet minder, als de vorige aanmerkte, 's Lands voorregten te krenken. Hun Gefanten Silvester van Campen, Hieronymus Bruinfels, en Hendrik van Zuylen, versogten, uit hun naam, op den Landdag tot Campen, in het volgende jaar, dat alle d'Overyffelsche muntmeesters, eene alleen uitgefondert, gelast wierden stil te staan met munten. De redenen van dit seldsaam verfoek was, eerstelyk, gehaalt uit den oorsprong namentlyk, waarom de munten waren opgerigt: of de beswaarlykheid van sig met de verwisseling van waaren, tegen waaren, zo te kunnen behelpen. Ten tweden, uit het misbruik, het welk des tyds door de baatsugtigheid der geregtigden tot het munten, in de Nederlanden veroorzaakt wierdt.

Want

(n) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 29. September.

(o) Ibid. van den 20. September.

1592.

XIX.

1593.

De G. S.
verfoe-
ken de
drie Ste-
den met
het mun-
ten te sta-
ken.

1593. Want defelve om vele te winnen, het geld veel ligter dan de werkelyke waardye floegen (p).

De Ste- Hoewel die van Overyffel, meer toegeeffyk-
den wei- heid voor hun Bondgenoten, dan hunne Lands
geren het. Heren bewefen, stelden fy sig 'er niet min
krachtig tegen. Sy betuigden, des anderen
daags, geheellyk met de Generale Staten van
gevoelen te zyn, dat 'er in ieder Provincie,
niet meer dan eene munte behoorde geoeffent
te worden, en alle onbevoorregtigde munten,
door hen heggemunten genoemt, afgeschafft
moesten worden. „ Soe voele averft die Mun-
„ ten van den drien Steden Deventer, Cam-
„ pen, en Zwolle (dewelke haar Privilegien
„ elks bysonder van den Hyllige Ryke heb-
„ ben, en uit kragt van dien magt, om con-
„ junctim ofte separatim te munten) aangaat,
„ verftaan Ridderfchap en Steden niet, dat
„ diefelve Ryxmunten by myn Heeren de Sta-
„ ten Generaal in defen gemeent word (q). “

XX. Met een grote verwonderinge vernam men
De nade- kort hier na in Overyffel, dat de Staten Gene-
re aan- raal, door een expresse, aan de Muntmeesters
foekin- van Campen en Zwolle, sekere bevelen ge-
gen der fonden hadden. Dit bestaan verwekte alhier
Generale een uiterft ongenoegen. Ook fchreef men 'er
Staten, de Staten Generaal, en den Raad van Staten
zyn vrag- in gevoelige termen over. Nooit, feyden fy,
teloos. onder anderen, is een der vorige Landsheren,
de Spaansche uitgenomen (r), fo opentlyk de
voor-

(p) Resolutie van Ridderfchap en Steden van 1593.
den 26. Februarius.

(q) Ibid. van den 27. Februarius.

(r) David van Bourgondien, was wel verder ge-
gaan

voorregten deser Souveraine Steden so seer te na gekomen. Want hoe heersugtig sy ook geweest zyn, nooit hadden sy sig eenige insage in der Steden regtgesag aangematigt. „ En dewyl „, vervolgden sy, „ dese Provincie van Overijssel, gelyk andere die Souveriniteit detselve an sig genomen hebbende, oick int regael van der munten, und dergelyken, volgens die generale Union, niet hogers nog anders beswaert kunnen worden, dan daer inne sy sig met frywilligen consent inlaten. Gelyck oick de drie Steden niet gedenken, nog kunnen, hare bysundere Ryxmunten, iemants anders erkentnisse, ofte dispositie onderwerpen, dan na de ordeningen en afscheiden des Ryks, daer van die selve verworven zyn, behoert“.

Het is aanmerkens waardig dat de Staten, Zwolle dese forsse taal voerende, het onder sig, over verscheyden punten van 's Lands Regeringe, oneens en seer verdeelt waren. De Heren van de Ridderschap, met de twe Steden Deventer en Campen, dreven sterk, het Collegie van de Heren Gedeputeerden in stand te houden. Zwolle alleen hielt het tegen (s). Dit is het eenigste dat wy 'er van aangetekent vinden. Dog het is de moeyte niet onwaardig, om al het geen wy reets ter loops 'er van gesegt hebben, en melden zullen moeten, alhier te verhalen.

's Lands

gaan, door het oprigten der schyve (Geschied. van Zwol, tweede Deel op het jaar 1474. &c.) dan de Spaanschen. Dog de laaiten waren meerder gehaat, en vervolgens het voorbeeld van meerder indruk.

(1) Resolusie van Ridd. en Sted. van den 9. Maart &c.

XXI. 's Lands wisselvallige toestand, in het jaar
 1593. 1580., deet die van Overijssel begrypen, dat
 Het word in haar weerwille opgerigt.
 het noodzakelyk was, na het scheidende der Staten vergaderinge, aan sommige uit hun, de forge te betrouwen, voor 's Lands welvaart te waken. Hun getal was toen op seven bepaalt; en het blykt niet, dat 'er uit de Ridderstand van ieder quartier een Edelman toe benoemt was. Hoewel wy hier van niet sekens kunnen berigten. Ter oorsake dat den Schryver (t), welke wy volgen, het laatste Boek van syn werk, nooit in een goede order gebragt heeft, en 'er daar om veelvuldige mistaffingen in zyn aan te treffen. Hoe het ook zy, dit Hoge Collegie schynt des tyds niet voor altoos durende opgerigt te zyn: nog ook met andere forgen belast, dan die 's Lands publike rust betroffen. Men had sedert die tyd af geraadpleegt, om het een uitgestrekter magt te geven, en bestendig te maken. Zwolle dwarsboomde, so niet geheellyk, immers ten dele, dit voornemen. Want men leeft in Stads Resolutien, dat se aangaande dit Collegie, standvastig bleef aan haar vorige bestuiren (v); welke, schoon niet door my gesien, van die der andere Regenten moesten verschillen. Egter benoemde men op den 27. Junius, uit de drie Quartieren, en uit de drie Hoofdsteden, de ses volgende personen, om in dit Hoge Collegie sittinge te nemen.
 Uit Salland, Ernst van Isterlum.
 Uit Twente, Harmen van Voerst.
 Uit Vollenho, Joan van Echten.

Uit

(t) Willem Nagge, op het jaar 1580.

(v) Resolutie van Raad en Meente van den 6. Decem-
 ber 1593.

Uit Deventer, Otto Roeck.

Uit Campen, Reinier Gansneb.

Uit Zwolle, Harmen van Haerfolte. (w)

1593.

De instructie of het voorschrift de Heren Ge-
deputeerden des tyds gegeven, is my nergens
voorgekomen.

d'Andere verdeeldheid tusschen de Heren van
de Ridderstand, nevens de Steden Deventer
en Campen, en de Stad Zwolle, was over d'in-
voeringe der dusgenoemde Generale Middelen.
Om d'eigentlyke staat des geschils te vatten,
dient te worden opgemerkt, dat de Generale
Staten, sedert lange, die van Overijssel had-
den getragt over te halen, om op de Wyn,
Bier, en andere levensmiddelen, een accys te
setten, die tot voordeel der *Generaliteit* (x)
geheft wierdt. Om daar door het krygsvolk,
tot bescherminge van Overijssel aangenomen
zynde, te betalen. Zwolle was altoos wel be-
reid geweest, na mate van haar vermogen,
tot onderstand der Legers en besettingen op te
brengen, hoewel nooit anders dan gedurende
bepaalde tyden. Dog sulc een altoos durende
last op sig te nemen, had sy so veel mogelyk
tegen gehouden. Eindelyk besloten d'overige
Leden in haar weerwille, op den 12. December
1593.

(w) *Vie ongedrakte Schriften.*

(x) Dat dese heffinge tot voordeel der *Generaliteit*
gedaan wierd, is waar, leest men nergens uitdruk-
kelyk. Dog ik twyffele 'er niet aan, nademaal ten
eersten, de *Generaliteit*, die van Overijssel 'er al-
toos toe vermaant heeft. Ten tweden, om dat men
in de Resolutie van Raad en Meente des jaars 1593.
van den 6. December leest, dat de Staten van Over-
ijssel op de levensmiddelen, nog een andere accys
voor het Land heften.

1593. 1593., een jaar lang, den accys op de Wynen en Bieren, openbaar te verpagten. De Stad was niet in staat, dit besluit te wederstreven. Dog siende dat dese verpagtinge op de naam van Ridderfchap en Steden gedaan wierd, vond se goed, door een Kerkenprake, de Inwoonders bekend te maken, dat se geenfints in dese heffinge bewilligt had. Met een waarfchuwinge, dat se tegens alle die gene, die dese accys in haar weerwille pagteden, wilde procederen, als zy zouden oordelen te behoren. Dese Kerkenprake wierd, op den 7. December, ten overstaan van de Burgermeesters Middeburg, en Amflink, en den Secretaris Nicolaas Buys, gedaan (y). Men ging verder, en gelastede alle de pagters der accysen van wynen en bieren, om de onaanbetaalde penningen van den accys van de drie laatste maanden, voor 't Land geheft (z), niet uit te geven, dan met bewillinge en voorkennisse der Regeeringe alhier.

Sy bewil-
ligt in ee-
nige on-
derstand
aan de
Unie.

Wel verre van daar, dat d'overige Leden sig hier over derfden belgen, deden sy op de volgende Staatsvergaderinge, een verfoek aan haar, ten einde eenige onderstand voor het Leger, het welke de Spaanschen uit Twente zoude verdryven, te verwerven. De Ridderfchap beloofden ses duifend guldens, en de twe Hoofdsteden twe duifend guldens, tot onderhoud van dit Leger te betalen, mids Zwolle ook duifend guldens gaf. Den Raad en Gesworene Gemeente bewilligden 'er voor dit maal in; mids men hier uit

(y) Resolutie van Raad en Meente van den 7. December.

(z) Ibid. van den 9. December.

uit in het vervolg geen verpligtinge maakte (a). 1594.
 Dit voorbeeld van grote sagtsinnigheid, door XXXII.
 die van Overysfel aan die van Zwolle betoont, Sy vaart
 volgden de algemene Staten na. Hun afgesant alleen
 Mr. Leonard Voocht, op den 5. Augustus, in voortmet
 's Lands Vergaderinge erschienen zynde, ge- het munt-
 boot nu niet meer, maar versogt, dat de Sta- ten.
 ten die van Zwolle overhaalden, met haar munte een jaar stil te staan. Ingevolge de Resolutie der Generale Staten, welke door die van Nijmegen, Deventer, Campen, en d'andere Nederlandsche Steden, aangenomen was; ten einde middelerwyl de misbruiken der munten te verbeteren. Zwolle had rond uit des Gesants voorslag afgeslagen, het welke hem noodsaakte de Staten van Overysfel om hulp te smeken, dat dese Resolutie gehandhaaft wierdt (b). De Staten beloofden, de Provinciale munte het slaan te zullen verbieden. Maar verklaarden sig met de munten der Steden niet te bemoeien: en dat diensvolgens den Gesant by ieder Stad, het stilstaan der munte moest tragten te verwerpen (c).

Om de Generale Staten, de billykheid van Overysfel
 dit antwoord te meerder te doen sien, wierden sel sehd
 's Lands Gecommitteerden ter Generaliteit ge- een Ge-
 last, der Stedens munt-voorregten op het krag- fantischap
 tigste voor te staan. Midsgaders aan te bieden, na de G.
 de muntbesluiten van het Duitsche Ryk naukeur- S. over
 riglyk te zullen agtervolgen. Ook tot blyk van de munt-
 III. DEEL. R dien, voorreg-
 ten der

(a) Resolutie van Raad en Meente van den 8. Augustus.

(b) Resolutie van Ridderf. en Sted. van den 5. Augustus.

(c) Ibid. van den 7. Augustus.

1594. dien, alle twe jaren, ja des verfogt wordende
drie Ste- alle ses maanden, een afschrift van de munt-
den. proeven by de Kreits genomen, over te fen-
den. Alles onder voorbehoud van de munts
voorregten der Steden door dien voorstel, in
het minste niet te willen verkorten: nevens
een Protestatie tegens alle het geene, dat
d'algemene Staten er tegens mogten onderne-
men (d).

XXIV. De drie Hoofdsteden, wierden niet alleen
De drie door de Generale Staten in haar munt voorreg-
Steden ten verstoort, maar ook door de Westphaalsche
verscho- munt Kreits beschuldigt, sig niet na de Regle-
nen sig menten te gedragen. In het bysonder, dat
by de haar gemene Muntmeester verwaarloost had,
West- de bestemde munts proefdagen by te wonen (e).
phaalsche De Steden verschoonden sig, so veel mogelyk
Kreits was, van dese blaam: sig beroepende op d'on-
over het veiligheid der wegen, door de veroveringe der
versuim Stad Deventer door de Spaanschen en des vy-
van het anders nabuurigheit veroorzaakt. Waar door sy
bywonen verhindert waren geweest, en nog belet wier-
der munt den, sig van haar pligt te kwyten (f).
proefda-
gen.

De De verontschuldige van Deventer en Cam-
Kreits pen wierdt ligter aannemelyk, nu sy, op het
betwist verszoek der Generale Staten het munten ge-
Zwolle staakt hadden. Dog die van Zwolle kwamen
het munt- er so goed koop niet af: om dat sy een by-
regt. sondere munt binnen haar Stad opgerigt had-
den.

(d) Resolutie van Riddersf. en Steden van den 27. No-
vember.

(e) Uit de Brief van de Westphaalsche Kreits Vor-
sten vergadert tot Ceulen, van den 5. October 1593.

(f) Uit het antwoord der Steden van den 19. April
1594.

den. Want schoon de drie Hoofdsteden alle drie tot het munten beregtigt waren, komt het my niet voor, dat sy elk in haar Stad te deser tyd lieten munten, gelyk in vorige jaren. Hoe het ook zyn mag, de Westphaalsche munt Kreits beschuldigde Zwolle haar magt te buiten gegaan te zyn, en door het oprigten van een bysondere munte, *het muntwerk in namen des Heyligen Reicks zu usurpieren*. Nademaal sy oordeelden dat de drie Hoofdsteden niet dan gesamentlyk beregtigt waren, geld te laten slaan, en geensints een van haar alleen. Sy dreigden de Stad met het munten alleen voortvarende, van haar magt te zullen beroven, en sig 'er over by den Keyser te vervoegen, om regt te erlangen (g).

1594.

De Stad ontschuldigde sig gelyk d'andere Steden, aangaande de klagte, dat haar muntmeester de vergaderinge der Westphaalsche muntkreits niet had bygewoont. Sy hielt ook staande alleen tot het munten beregtigt te zyn, niet alleen door de voorgaande vergunninge des Keyfers, maar ook door den tegenwoordige, welken Vorst inderdaad haar het muntregt, in het jaar 1576., bevestigt had (i). Sy smeekte by haar voorregten gehandhaaft te worden. Te meer dewyl de Muntmeester sig stiptelyk na de Ryks muntbelluiten gedragen had (k).

XXV.

Stadsantwoord.

Of dese vertogen van kragt waren of niet

1595.

R 2

Ont-Zwolle

(g) Uit de Brief van de Westphaalsche Kreits etc. van den 19. April 1594.

(h) Uit Stads antwoord van den 14. September.

(i) Uit des Keyfers Brief in de eerste Doos op de Heeren Cameraars Camer.

(k) Uit Stads antwoord van den 14. September.

1595. ontdekke ik nergens. Dit weet men, dat de
 vermaant Generale Staten, by het genomene besluit
 Deventer bleven. Zwolle, om her met te meerder uit-
 over het werkinge tegen te gaan, vermaande die van
 muntge- Deventer, geensints na het stilstaan met het
 schil tot munten te luisteren: Stads voorregten der mun-
 standva- te te helpen beschermen: en dien aangaande
 stigheid. niets buiten haar weten in te willigen. De
 Raad met de Gesworene Gemeente besloot,
 dat aan de Stad Campen dit aanschryven ook
 zoude worden gedaan (1).

XXVI. Middelerwyl, was het geschil over de goede-
 1596. ren van het Berg Clooster weder levendig ge-
 Sy ver- worden; het zy dat den Proobs overleden was,
 klaart het zy dat het door andere omstandigheden ver-
 sig Berg- oorfaakt wierd. Stads afgesanten verklaarden
 Cloosters in de Staten vergaderinge, „ dat oere princi-
 goederen „ palen die Berch Clooster guederen, als in
 aan te ei- „ oer Carispel gelegen, sich gedencken an te
 genen. „ matigen, und daer umme gien ordonuantie,
 „ daer up willen hebben gepassieert (m).

Overys- De twist over het invoeren der Generale Mid-
 sel voert delen was ook al nog even hevig (n). Tot
 de Gene- Zwolle hadden de Regenten, in het jaar 1595.
 rale mid- en in dit jaar besloten, het in train brengen
 delen in. van die last, door de gevoeglykste redenen te-
 gen te houden, en in plaats van dien op het
 hoogste twe duisend guldens aan te bieden (o).
 De

(1) Resolutie van Raad en Meente van den 10. Fe-
 bruarius.

(m) Resolutie van Ridderchap en Seden van den
 13. Februarius.

(n) Men sie hier voren derde Deel blads. 251 en 252.

(o) Resolutie van Raad en Meente van den 12.
 Maart en 13. Mey 1595.

De Staten Generaal bleven in hun aanfoek niet min standvastig. De Ridderschap, en de Steden Deventer en Campen bewilligden 'er ook eindelyk, op den 30. Maart, op het verfoek der afgefanten der Staten Generaal, geheellyk in. Zwolle bleef alleen weigerig, sig met dit besluit te vereenigen. 1596.

Dese standvastigheid verveelde eindelyk d'overige Leden. Sy verstonden dan, om hun woorden te gebruiken, *dat in 's Lands saken die overstemminge plaats sal hebben.* Stads afgefanten verklaarden sig hier niet op. Sy verfogten alleen *dat op 't punt van contributien niet nyes voorgenoemen, maer den olden voet gesolget muege worden (p).* Over dit twyffelagrige antwoord, wierden Stads afgefanten verfogt, nader uitlegginge in het bysonder te geven, namentlyk, of de Stad buiten haar muuren en vryheid, ook gedagt sig door de meerderheid te laten overstemmen: en in dien val *daer tegen iets dateliks te attentieren of niet.* Stads afgefanten, alle veinsingen alleggende, spraken rondborstig uit: *dat haere principaelen niet en verstaen, in eenige vryheden overstemmet te kunnen worden (q).* Ruim een maand later, verklaarden het meeste gedeelte der Staten, d'invoeringe, en Stads Gefanten hun besluiten te blyven aankleven. In welker voegen dit geschil een einde nam, zullen wy in het naaste Hoofdstuk verhalen. 1597.

Zwolle
er sig te-
gen kan-
tende,
raakt in
geschil
met d'an-
dere Le-
den.

R 3 XXXIII. HOOFD-

(p) Resolutie van Ridderschap en Steden van den 30. en 31. Maart 1597.

(q) Dezelfde van den 2. April 1597.

I N H O U D.

- I. Zwolle word beschuldigt het Reglement op de Licenten te veranderen. Nieuwe twist tusschen Zwolle en de Staten, alle de Edellieden ten Landdag niet verschryvende. II. Het platte Land kiest Stads zyde. Zwolle bewilligt in het heffen van Vuurstede geld. III. Zwolle bewilligt in d'introeringe der Generale Middelen op het platte Land. Sy geeft in plaats van dien een stuiver geld. IV. Gesantschap van Haar Hoog Mogende om Zwolle 'er toe te bewegen. Den Raad bewilligt 'er onder voorwaarden in, tegens de sin van de Gemeente. V. Eindelyk de gehele Regeringe voor de tyd van ses maanden. Oorzaak waarom sy 'er verder in bewilligt. VI. Hasselt versoekt vrugteloos ten Landdag verschreven te worden. Vreeslyke Pest in Zwolle. VII. De oeffeninge van den R. C. Godsdiens beswaarlyk. Men neemt een Priester gevangen. Zwolle staat voor, het heffen der Generale Middelen met een stuiver gelds af te kopen. VIII. Dog geen twee ten hondert met Overryffel opbrengen willende, siet 'er van af. En bewilligt in het heffen der Generale Middelen. IX. Ceulen schryft de drie Hoofdsteden om een Hanze vergaderinge by te wonen. Sy bewilligen 'er in, en versoeken by Denemarken de bevestinge haarer voorregten. X. Den Drost van Iffelmuiden

verklaagt Zwolle, welk een Hollandsch schip tot Genemuiden vermeestert had. Zwolle verklaart sig geensints het oordeel der Staten over die twist te willen onderwerpen. XI. De drie Steden senden een Vaandel Burgers tot bescherminge van Oldenzaal. Den aanslag van Spinola op Zwolle en Genemuiden mislukt. XII. De drie Steden staan op het versoek der Generaliteit stil met het muntzen onder sekere voorwaarden. De Gemeente tot Zwolle versoekt den voortgang der Munte. XIII. Nieuw verbond tusschen de drie Hoofdsteden. Sy vermanen den Drost van Coeverden tot het doen van Eede. Gelyk ook andere Drosten. XIV. Stilstand van twaalf jaren tusschen den Aarts Hartog en de Republiq. De Riddereschap wil vrugtelos het bestier des Lands aan den Stadhouder opdragen. XV. Se betwist aan de drie Steden haar Souverainiteit. Hasselt dwingt de vis schuiten na Zwolle seilende, eerst aan te leggen. XVI. Vervolg van het geschil over de Souverainiteit der Steden. Verbod der Staten van geen Burgers der drie Steden, op het plaite Land te arresteren. XVII. Vervolg van het geschil tusschen Zwolle en Hasselt. Overryssel word op twee en een half ten hondert by de Generaliteit aangeslagen. XVIII. De Riddereschap beklaagt de Steden over de Souverainiteit by de Generaliteit. Sy weigeren sig aan het oordeel van Haar Hoog Mogende te onderwerpen. XIX. Vervolg van dit geschil. De Steden blyven weigeragig sig aan het oordeel der Generaliteit te onderwerpen. XIX. De Riddereschap geen

Landdagen willende bywonen, dreigen de Steden 's Lands bestier op sig te nemen. Vervolg van de verdeeldheid tusschen de Staten. XX. Eerste vergadering tusschen de Staten is vrugteloos. XXI. Twist tusschen het Quartier van Vollenho en Zwolle over het Vis Regt. Vervolg van het geschil over de Souveraniteit.

I.
1597.
Zwolle
wordt be-
schuldigt
het Re-
glement
op de Li-
centen te
verande-
ren.

Ruim seltien jaren vroeger had Stads Rege-
ringe bewilligt, dat de Generaliteit se-
kere laste, onder de naam van Convoyen en
Licenten best bekend, binnen de Stad en ge-
heel Overijssel mogte heffen; van de goederen,
die buitens Land versonden wierden (a). On-
langs waren alle de vereenigde Provinciën over-
eengekomen, een seker Reglement vast te
stellen, by het welke sy de te heffene regten,
op allerley soort van goederen bepaalden, en
de Ontfangers ofte Convooynteefters hun pligt
voorgeschreven wierd. Eerlang wierd de Stad
Zwolle by de Generale Staten bevestig en by her-
halinge beschuldigt, van op haar eigen gesag
eenige veranderinge in dese beraminge gemaakt
te hebben. Een bestaan, waar toe geen Colle-
gie, Stad, of Landschap gewettigt was; veroor-
sakende dat den Koophandel een anderen loop
nam, de Licenten verminderden, en ook meer
andere schadelyke uitwerkingen. Sy vermaan-
den en gelafteden haar deswegen, sig stiptelyk
na het Reglement te gedragen. Inval van ver-
weigeringe haar dreigende, hoewel met tegen-
sin, alle de goederen, tegens de vastgestelde
or-

(a) Resolvis van Raad en Meente van den 13. Maars
1580.

order uit de Stad, buitens Lands gevoert wor- 1597.
dende, verbeurt te zullen verklaren (b). Welk
antwoord de Stad hier op gaf, blykt my nergens.

De verdeeldheid tusschen de Leden der Re- 1598.
geringe van Overijssel, groeide middelerwyl, Nieu-
dat het geschil over d'invocring der Generale we twist
Middelen onbeslist bleef, van dag tot dag aan. tusschen
Zwolle ondervindende, dat de Ridderfchap, Zwolle
met de twe Hoofdsteden vereenigt, de mee- en de Sta-
ster van 's Lands besluiten was, sloeg veellig ten, alle
deswegen voor, om d'Edellieden, voor d'oor- lieden ten
logs onlusten, de Staats vergaderingen bywonen- Landda-
de, in het vervolg weder te verschryven. Als ge niet
zynde onbillyk dat die Jonkers, welke nevens verschry-
andere Ingesetenen 's Lands lasten droegen, vende.
van hun aangeboren voorregt verstoken bleven.
Aan dese nalatigheid schreven sy alle oneenig-
heid en misverstand binnen Overijssel heerschen-
de toe. Wel verre van daar dat dese vertogent
de gewenschte uitwerkinge hadden; se staken
het vuur van oneenigheid nog feller aan. Want
se waren oorzaak dat de westige belegde verga-
deringen tot Wyhe en Zwolle, onder nietelose
uitvlugten afgeschreven wierden: hoewel de
Stad seer begerig was de voorflagen van twe
Gecommitteerden ter Generaliteit, na gedag-
ten om de twist by te leggen overgekomen,
aan te horen. Stads Regeringe toonde 'er sig
ook so gevoelig over, dat sy de vergaderinge
in de maand April, tot Deventer gehouden,
niet bywonen wilde (c). Ook verklaarde sy,

R 5

aan

(b) Dit een brief van de Staten Generaal aan Zwolle
le Jan den 31. Decembar 1597.

(c) Brief van Zwolle aan de Gecommitteerden ter
Generaliteit van den 9. April 1598.

1598. aan den Droft van Salland , geensints te zullen bewilligen in de besluiten , welke over 's Lands saken genomen mogten worden : tot so lang dat alle de Landdags Jonkeren verschreven wierden (d). Uit vrese egter , dat men haar onwilligheid ten kwaadsten mogte duiden , versogt sy de Gecommitteerden ter Generaliteit , haar by haar Hoog Mogende te verschonen (e).

II. Den stap van Stads Regeringe had die uitwerkinge gehad , dat alle d'ingelerenen van het platte Land eenpariglyk sig by haar voegde. Het platte Land eenpariglyk sig by haar voegde. Den Raad gaf 'er de Stad Campen kennis af , leidde haar de redenen van het genomene besluit uit , en sogt haar goedkeuringe te verwerven. Om het te smakelyker te maken , sloot sy die Jonkers uit , welke sig „ ernomelicken entgaen muegen hebben “. Ook zouden alle d'anderen van nieuws ten Landdag verschreven wordende verpligt zyn een behoorlyken eed te doen , van „ boven ordinantie niet te willen „ fryen “ (f).

Zwolle werd nader versogt om haar Gefanten na de Staats vergaderinge te senden. Sy bewilligt in het heffen van Vuurstedegeld. ten na de Staats vergaderinge te senden. Sy sloeg het af onder het voorwendfel dat , 'er vele van den Raad afwesig zynde , sy by hun te rug komt 'er over zoude raad plegen (g). Met over en weer schryven verliep dit geheele jaar (h). Dog in het volgende , s'chenen sig de saken beter tot een vergelyk te schikken. Immers ,

(d) Brief van Zwolle aan de Droft Warmeloo van den 9. April.

(e) Brief van Zwolle aan de Gecommitteerden &c. van den 9 April 1598.

(f) Brief van Zwolle aan Campen van den 27. Mey.

(g) Brief van Zwolle van den 1 Junius 1598.

(h) Stads Boek diverse Missiven Concepten &c.

mers, d'overige Leden besluten hebbende, seker geld op de vuuirsteden, so binnen, als buiten de Steden, te heffen, bewilligde de Raad 'er eindelyk voor een maal in, onder beding. Ten eersten, Dat alle de penningen ingevordert zynde, te samen zouden in 's Lands kiste worden gebragt. Ten tweden, Dat de vryingen afgeschafft wierden. Ten derden, Dat men de verwarringen, ongeschiktheid, en misbruiken in de finantien moest verhelpen.

De Raad had reets voorsien, dat, in val dese articulen, en bysonderlyk het laatste niet volbragt wierden, de Geworene Gemeente met die nieuwe invoeringen niet te vrede zoude zyn (i). Het viel ook indiervoegen uit. Want de Ridderfchap, met de twe Steden, de Generale middelen, voor drie maanden invoerende (k), boden de Gefanten van Zwolle wegens dese nalatigheid, volgens last van Raad en Meente (l), aan, in stede van dien een seker stuiver gelds te betalen. Evenswel bleef de Ridderfchap met die van Deventer by hun besluit. Ook setteden sy op ieder mude gesaay vyftien stuivers, en van alle Erven en Landen moest den sevenden penning van de pacht of huire worden betaalt. Die van Campen en Zwolle lieten sig dese Ordonnantie wel gevallen, mids dat deselfde binnen de Steden, nog haar Vryheden, geen plaats had. De Ridderfchap verklaarde, dat dan ook haar Havefanten

1599.

III.

1600.

Zwolle
bewilligt
in de in-
voeringe
der Ge-
nerale
Middelen
op het
platte
Land.

(i) Brief van Zwolle aan de Steden Deventer en Campen, van den 11. Mey 1599.

(k) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 13. Junius.

(l) Resolutie van Raad en Meente van den 9. Junius.

1600. ten en meyeren 'er van ontlaff zouden zyn (*m*).
 Sy geeft Gedurende dese verdeeltheit, bevestigden
 in plaats Raad en Meente hun genomen besluit, en bo-
 van dien den als nog aan een seker fluiwer gelds, in
 een flui- plaats van de Generale Middelen, op te bren-
 ver gelds. gen (*n*). d'Andere Leden tiende de standva-
 stigheid van Stads Regeringe, maakten wel eeni-
 ge dagen later een aanvang met d'infamelinge,
 dog stelden geen Ontfangers tot Zwolle aan (*o*).

IV. Het geschil so hoog gelopen zynde, gelaste-
 Gefant- den de Generale Staten Mr. Leonard de Voogt,
 schappen Raad in den Hogen Raad van Holland, en Ja-
 van haar cob Boelens Raad van Staten, die van Zwolle
 Hoog ernstig te vermanen, van sig na het besluit der
 Mogende om Zwol- andere Leden te gedragen. Dese besendinge
 le 'er toe had wel niet een volkomene uitwerking: dog
 te bewe- beantwoorde nader aan het oogmerk van Haar
 gen. Hoog Mogende. De Regeringe verklaarde be-
 reid te zyn, tot het onderstand van voeren van
 den oorlog, voor haar gedeelte mildelyk te
 zullen opbrengen. Sy beloofde in de tusschen
 tyd sig in dier voegen, met d'andere Leden te
 zullen vergelyken, dat de Generale Staten geen
 reden van misnoegen zouden hebben (*p*). De-
 se versprekingen, mondeling aan de Gefanten
 gedaan, herhaalde den Raad nader, in een
 Missive aan de Generale Staten (*q*).

De-

(*m*) Extract uit het Reyseboek der Stad Zwolle van den 16. Junius 1600. getekent door den Secretaris Joao van Iteersum.

(*n*) Resolutie van Raad en Meente van den 21. Julius.

(*o*) Resolutie van Ridderchap en Steden van den 27. Augustus.

(*p*) Resolutie van Raad en Meente van den 30. Augustus.

(*q*) Missive van Zwolle van den 5. September.

Deze tokenen van meerder toegeeflykheid 1600, spoorden de Generale Staten, nevens die van Den Raad Overyffel, aan, op heter daad nader aanfoeking by Stads Regeringe te doen. Het welke bewilligt er onder eindelyk die uitwerking had, dat den Raad voorwaarden in, tegens de bewilligde de Generale Middelen in te voeren, fin van de Gemeente. mids fy het regt van verpagten en infamelen behielt, en niet verplicht zoude zyn meerder aan de Generale Staten uit te keren, dan een der twee Hoofdsteden ophragt. Dog de Gelfworene Gemeente bleef onveranderlyk by haar oude besluit. Ook versogten fy den Raad op den volgenden Landdag te bewerken, dat alle de Edellieden, gelyk voor d'oorlogs troebelen, mogten worden verschreven. Sy betuigden later dat, indien de Stad niet met het opbrengen van een seker stuiver geld konde bestaan, fy wilden *de saecke Got und den tyt bevelen* (r).

De verdeeltheid tusschen den Raad en Gemeente, maakte d'overwinninge op haar stand vastigheid ligter. De Ridderfchap en twee Hoofdsteden, om de Stad geheel te benauwen, hielden ook met d'invordering der Generale Middelen op; ten einde haar volkomentlyk d'ongenade der Generaliteit op den hals te halen. De vrese van den Raad wierd so groot, dat fy 'er eindelyk sonder uitsonderinge voor ses maanden in bewilligde: sig voor behoudende de Verpagtinge selfs te doen, en by de Generaliteit aan te houden, dat de heffinge deser lasten voor een seker stuiver gelds aan de Stad afgeslaan wierd. De saken so een keer genomen

(r) Resolutien van Raad en Meente van den 18 September, den 18. en 28. October, en den 13. November.

1600. men hebbende, is de Gemeente sulx met grote swarigheid gevolgt; gelyk men sig in een der Stads boeken uitdrukt (s).

1601. Na desen eersten stap volgde eerlang een Oorzaak waarom sy'er verder in be-willigt. tweede. Want den Raad, in het volgende jaar, door de Gedeputeerden der Generale Staten, verfogt, de tyd op het nieuw ses maanden te verlangen, bewilligde 'er in. In hoop dat de Generale Staten een gedeelte der penningen, alhier vergadert, tot Stads versterkinge ten volsten zouden geven. Dese forge had sedert lange de Regeringe besig gehouden; gelyk wy elders sien zullen. Den Raad vleide sig nu bysonderlyk, na het invoeren deser middelen, een merkelyken onderstand te zullen genieten. Na alle vermoedelykheid is de Gesworene Gemeente door dese overweginge ook handelbaarder geworden; immers sy stemde 'er in toe ten tweden maal voor de tyd van vier of vyf maanden, ter keuse des Raads (t). Men begon van toen af de Generale Middelen door het gehele Land te verpagten ten overstaan van 's Lands Gedeputeerden. De Stad Zwolle alleenlyk bleef 'er binnen haar regtsban de meester af (v).

VI. De Stad Hasselt vattede veelligt gedurende 1602. dese verdecltheid hoop op, van haar gesag en Hasselt verfoekt vrugte- magt te vermeerderen, gelyk sy meer dan eens ondernomen had. Sy verfogt van de Staten, om verscheiden redenen, op alle Landsdagen en

(s) Resolutie van Raad en Meente van den 13. November.

(t) Resolutie van Raad en Meente van den 6. Februarius.

(v) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 4. Februarius.

en Claringen toegelaten en verschreven te worden. Dit verzoek werd ongegrond bevonden en afgeslagen. Nademaal nergens uit d'oude Registers gebleek, dat Hasselt mede ten Landdag verschreven, ofte erschienen was. Nogtans beloofden de Scaten, de Stad ten Landdage te roepen volgens 't oude gebruik. Dat is inval men wilde oorlog verklaren, vrede maken, en een Lands-Heer of Stadhouder verkiesen. Om als dan haar gevoelens te aanhoren, en 'er in 't nemen van besluit na behoren op te letten (w).

De schrikkelykste vyandin van 't menschelyke geslagt, de Pest, begon ondertusschen op het hevigt binnen de Stad te woeden. Binnen kort ontbraken 'er Kerkhoven alhier. Want „ up ten Groten und Belhems noch up ten „ Olden Broeren Kerkhof geene dode corpora „ mehr sal kunnen leggen “; gelyk men in een Resolutie Boek leeft. De Regeringe geboot deswegen de doden in de Predik-Heren Hof te begraven. Uit vrese van die schrikkelyke plage, waren 'er een menigte menschen na buiten gevlugt, en vele verlieten de Stad nog dagelyks. De Regeringe daar in willende voorsien, liet by Kerkenprake bekend maken, dat niemant 'er weder zoude mogen te rug keren, nog selfs, buiten gestorven zynde, alhier begraven mocht worden, onder een boete van vyftig oude schilden (x).

De oeffeninge van den Roomschen Godsdienst, welke wy te voren by na geheellyk ver-

1602.
loos ten
Landdag
verschre-
ven te
worden.

Vreesse-
lyke Pest
in Zwol-
le.

VII.
d'Oeffe-
ninge van

(w) Resolutie van Ridd. en Sted. van den 24. April.

(x) Resolutie van Raad en Meente van den 4. Augustus.

1602. verboden hebben gezien, wierd van tyd tot tyd den R. C. nog meer benauwt. Den Vader Arnold Catz, Godsdienst be- was voor so verre men kan ontdekken, d'eenigste die d'inwoonders van de Stad en het platte- fwaar- te omleggende Land, in het begin van dese lyk. Men eeuw byfont. Omtrent het jaar 1602. kreeg neemt een Prie- hy twe mede helpers. De eene overleet eer- ster ge- lang. De andere was de Heer Joan Wayer, vangen. geboren uit een oude aansienlyke Familie deser Stad. Hy was Religieus van d'order van S. Brigitta, en des tyds Commissaris van die tugt door geheel Duitsland. Hy had syn verblyfplaats genomen in een huis, omtrent het Clooster van S. Geertruid. Dog verspied zynde, wierd hy, uit order van de Magistraat, op het Raadhuis ontboden en gevangen geset. Men had een koffer van hem met het Mis gewaat ook aldaar gebragt. Terwyl hy in hegenisse sat, sprak Ferdinand Ceurvorst van Ceulen sterk voor syn ontslag, sonder veel uitwerkinge. Eindelyk wierdt hy door des Raads vonnis, van het jaar 1607., uit de Stad verbannen. Syn koffer verklaarde men verbeurt; het welke nevens andere Kerkelyke Ornamenten in de Geestelyke kamer te voren bewaard wierdt, en veelligt nog word. Van de boete, in welke hy verwesen is, zoude, volgens sommige, het Dieserpoorten klokjen gemaakt zyn (y). Wat van dit laatste zy, het is seker dat d'inwoonders reets in het jaar 1601. om een klokke te hebben, by de Regeringe sineekten (z).

Zwolle
staat voor

Wy hebben te voren gezien, dat Zwolle niet lan-

(y) Volgens ongedrukte schriften.

(z) Resolutie van Raad en Meente van den 4. Maars 1601.

langer, dan voor een bepaalde tyd, bewilligt 1602. had, in het heffen der Generale Middelen (a). het heffen der Op den Landdag van den 29. December, stelden haar Gefanten d'andere Leden verscheiden Generale Middelen redenen voor oogen, waar om de drie Hoofdsteden moesten volstaan, met een seker stuiver met een gelds tot 's Lands gemene welvaart op te brengen. Gemerkt dat haar regtsgefag gekrenkt te worden, terwyl 'er nu anderen dan de Magistraten, sig met het verpagten en den aankleve van dien, tegens het oude gebruik, bemoeiden. Dat men ook de Steden de forge van het heffen alleen behoorde toe te vertrouwen. Nademaal sy 'er toe onverpligt, en van alle schattinge van ouds her af ontslagen waren. Dat eindelyk, op het platte Land goensints opregt met de verpagtingen te werk gegaan wierd, nu de pagters voor geringheden met d'inwoonders verdroegen. Tot groot nadeel der Hoofdsteden, die daar door van haar neringe berooft wierden; door de sulke, die altoos schattingen betaalt hadden, zelfs toen sy vry geweest waren.

Dese overwegingen maakten op de andere VIII. Leden indruk. Inimmers sy namen, des andere Dog geen ren daags, onder sig het besluit, van met de twee ten Generale Staten te tragten over een te komen, hondert van twee ten hondert tot afkopinge van de Geveryffel nerale Middelen te geven. Hoewel sy 'er by opbrengen wil voegden, dat men dese penningen so wel ten lende, platten Land, als in de Steden, zoude heffen, fiet 'er geviel het die van Zwolle goensints. Stads afgevan af. fanten opperden verscheiden swarigheden, wel van af.

III. DEEL.

S

ke

(a) Derde Deel blad. 265.

1602. ke hen wederhielden, dit ontwerp goed te keuren. Overyffel seyden fy is een open Land. De vyand kan 'er sig ligtelyk meester maken van Steden en plaatsen. Het staat aan hem om het geheel te vernielen. Hoe zoude het dan in so een val mogelyk zyn, de in te ganc verbin- tenisse te onderhouden? veel beter was het derhalven dat men de oude voet van heffen volgde (b).

1603. Tot Zwolle schynt men so seer voor dese overeenkomst te hebben gevreesst, dat men ein- En bewil- ligt in het delyk, in het naaste jaar, verklaarde, de hef- heffen finge der generale Middelen ter goeder trouwe der Ge- te willen bevorderen. De Stad bewilligde toen nerale ook gedurende ses maanden, dat de verpagtin- Midde- ge ten overstaan van de Gedeputeerden der twe len. Hoofdsteden zoude gedaan worden (c). Onder beding dat, ten eersten, van dese Middelen en ook de Verpondinge, niemant het zy Edel of onedel vry zoude zyn. Ten tweden, dat de Landdags Edellieden, in plaats van hun regt van vryinge, 's jaars een seker stuiver geld toe- gelegt wierdt. Ten derden, dat de Stad een derde gedcelte, ofte immers so veel als d'ande- re Steden, uit d'ontfangst genieten zoude (d). Op die voorwaarden heste men nog tweemaal in het volgende jaar die middelen binnen dese Stad (e).

IX. Voor omtrent drie jaren, waren de drie Over-
Ceulen yffel-

(b) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 29 en 30. December.

(c) Ibid. van den 10. Februarius.

(d) Resolutie van Raad en Meente van den 16. Fe-
bruarius.

(e) Ibid. van den 29. Februarius.

yffelsche Hoofdsteden versogt, haar Gesanten 1603.
na den uitgeschrevene Hanse dag tot Lubek te schryft
senden. Om verscheiden beweegredenen floe- de drie
gen sy af de beleide vergaderinge by te wonen Hoofd-
(f). De Stad Ceulen gaf die van Deventer steden
kennis, dat 'er op den 15. Julius, een Hanze om een
Vergaderinge tot Munster uitgeschreven was. Hanze
Sy vermaande haar met d'andere Steden van dit vergade-
genootschap naukeuriglyk te raadplegen, of sy ringe by
de Vergaderinge wilden bywonen of niet. Zyn- tewonen.
de dit volgens haar oordeel van het uiterste ge-
wigte, en het sekerste middel om der Steden
en ingesetenen, haar Hanze voorregten en koop-
handel te bewaren en beveiligen (g). Om de
aangelegendheid en het gewigte van het doen
eener besendinge te begrypen, moet men we-
ten, dat de Koning van Denemarken Christiaan
de Vierde, in het jaar 1598., aan eenige Han-
ze Steden, haar voorregten bevestigende, be-
val: dat ieder Lid van dit Genootschap, voor-
taan de Hanze voorregten willende genieten,
verschuldigt zoude zyn, door een wettige vol-
magt, derselver bevestinge by hem te versoe-
ken (h). Ceulen haar dese gewigtigheid, voor-
gehouden hebbende, vervolgde, dat sy sig bo-
ven dien ook met geen wettige redenen konden
verschonen, van de byeenkomst tot Munster
by te wonen, nademaal de vergaderings plaats
haar seer wel gelegen en naby was. Dat sy
niet twyffelde, of de drie Steden zouden sig
S 2 on-

(f) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den
29. October 1601.

(g) Revius Daventria illustrata, pag. 571.

(h) Uit de volmagt der drie Hoofdsteden van den
3. Februarius 1604.

1603. onderlinge hier over met ten eersten beraden, en haar antwoord laten toekomen.

1604. Om redenen my nergens voorgekomen, Sy bewil-
ligen 'er
in, en
verfoe-
ken by
Dene-
marken
de beve-
stinge
haer
voorreg-
ten. wierdt de tyd en plaats der byeenkomst verandert. Ceulen nodigde dan ook de drie Hoofdsteden, in het naaste jaar, tot de vergaderinge op den 26. Februarius belegt, uit. De Geldersche Hanze Steden waren 'er ook toe versogt, en besloten, op den 15. Januarius, sig tot Arnhem 'er over te beraden. Die van Overyssel overwogen in een byeenkomst tot Zwolle, of sy een Gesantschap na Arnhem zouden senden. Het besluit wierdt, op den 13. Januarius, genomen, dat 'er op gemeene kosten, en haar aller naam, een Burgermeester van Deventer na Arnhem zoude reysen.

Aldaar vergaderden op den 20. Januarius de gesamentlyke Gemagtigden der Geldersche en Overysselsche Hanze Steden. Hun namen zyn dese, uit Nimwegen Joan Gisbert Commissaris, Riccard Heuck Burgermeester, uit Bommel Peter Moillart, Meester Joan de Bye Secretaris, uit Zutphen Wilhelm Beucker, en Adam Caldenbach Burgermeesters. Uit Arnhem Joan Golstein Burgermeester in der tyd, Willem Huygen, Judocus van Reyt, Egbert van Werten, Jod: Budding, uit Elburg Wychman van Wynberg, uit Overyssel Conrad Augustyn Burgermeester van Deventer, en Mr. Jo. van Appeldoorn Secretaris. Die van Thiel en Doesburg, lieten hun belangen door eenige der Geldersche Gesanten waarnemen. Harderwyk sond syn gevoelen in schrift. Sy ondersogten alle de brieven en besluiten over het houden van een vergaderinge tot Lubek gewisfelt,

felt, tusschen de Hanze Steden van de Ceul-
sche Kreits. Men beraamde eenpariglyk sulke
maatregelen te nemen, dat de Steden alle haar
regten, voorregten, en vryheden der Hanze
bewaarden, en die van Ceulen en andere Ste-
den genoeg gegeven wierdt. Den Burger-
meester van Arnhem Jo. van Gollstein, de Ge-
santen hebbende bedankt, dat sy de goedheid
hadden de vergaderinge by te wonen, las en
onderlegt men de lastbrieven van alle de Le-
den. Den Overysfelse Gesant verklaarde al-
leen, dat de drie Hoofdsteden tot Zwolle sig
beraden hadden, of sy een besendinge na Lu-
bek zouden doen, dan of sy een gerigtelyke
last of volmagt 'er na toe zouden senden. Tot
nog toe hadden sy 'er geen besluit over geno-
men, en hy was gelast het gevoelen der an-
dere Leden te aanhoren. Om dien na sig by
het eenparige besluit te voegen; voor behou-
dens de goedkeuringe van syn Heren lastgevers.
Na een rype overweginge en onderzoek van
alle de gewisselde brieven, besluiten, en het
nieuwe verbond tusschen de Hanze Steden, in
het jaar 1598., tot Lubek opgerigt, vond men
goed geen besendinge te doen. Om dat de Staat
deser Landen en den aanhoudenden oorlog het
niet toeliet: en men ook niet in staat was, om
de versogte hulp tot bescherminge des verbonds
te verlenen. Hier van besloot men, de Stad
Ceulen op een eensluidende wyse te verwitti-
gen (i). De Overysfelse Hoofdsteden, na
haar onmagt by Missive (k) aan Ceulen te heb-
ben

S 3

(i) *Revinus Daventria illustrata*, pag. 571. 572 en
573.

(k) *Van den 4. Februarius.*

1604. ben verhaalt, voegen 'er by: „ Und wanneer
 „ wy defes inlandifchen bludigen oorlogs ont-
 „ ledigt fullen fyn, werden wy ons, tot hand-
 „ havinge gem. Hansfifchen Societeiten, der-
 „ maten bereidwillig erfeichen, dat niemant
 „ met regt und reden fich in enigen delen over
 „ uns fal hebben te beklagen“. Sy fonden
 hier nevens de volmagt, om de bevestinge
 van alle haar voorregten en privilegien van den
 Koning van Denemarken te erlangen; inge-
 volge het genomene besluit op de Vergaderin-
 ge (l).

X.
 1605. Sedert lange hadden die van Holland, op
 Den 't Overyffelfche Water weder gedurig gevischt
 Drost van (m): fchoon hen fulks, na een voor afgegaan
 Iffelmui- langdurig pleitgeding, door vonnis van Koning
 den ver- Philips Hoge Raad, in het jaar 1559., verbo-
 klaagt (n). In het jaar 1605. raakte een de-
 Zwolle, fer Hollandfche Viffchers fchepen, op het Ge-
 welke nemuider water of viffcherye, omtrent het dus-
 een Hol- genoemde Rullebuth, aan de grond. Die van
 landfch Genemuiden maakten fig meester van het vaar-
 fchip tot tuig. De Stad Zwolle, hier van verwittigt,
 Gene- font een gemagtigde na Genemuiden om het
 muiden fchip uit Stads naam op te eifchen, en liet het
 vermee- na de Stad feylen. De Heer Bentink Drost van
 Aert had. Yffelmuiden, dit vrugtelooſ, door fyn verto-
 gen, getragt hebbende te beletten, gaf 'er op
 den Landdag in Februarius aan de Staten ken-
 nis van. Met verfoek dat fy hun hoge regt ge-
 ſag

(l) De volmagt is afgeeven op den 3. Februarius.

(m) Wy hebben hier van geen meldinge gemaakt; om dat dit eerder tot de Gefchiedeniffen van Overyffel behoort.

(n) Uit de vonnis brief van den 30. Maart 1559.

lag aan hem van 's Lands wegen toevertrouwt, 1605.
 beschermden, en die van Zwolle gelaft wierden, het schip in syn handen te stellen. Ten einde hy den schipper na inhoud van 's Koning Philips vonnis konde straffen.

De Gefanten van Zwolle antwoorden op de se klagte, dat de Stad beregrigt geweest was, sig dit schip aan te eigenen: dog dat sy den Raad 'er van kennis zoude geven. Op den 7. Maart verklaarden sy volgens bekomene last, dat de Stad niet van meninge was sig over dese aaneigeninge van het schip, met iemant in geschil te begeven: en dat al verstonden d'andere Leden het tot haar nadeel, sy fulke een uitspraak geensints zoude tellen. Alle de Leden, op die van Campen na, die sig voor als nog onpartydig hielden, waren haar tegen. De Ridderfchap seyde, dat de Stad, niet bewysende dat het schip op haar water genomen was, sig niet regt 'er geen meester van konde maken. Die van Deventer betuigden, dat sy so lang 's Lands Hoogheid moesten helpen beschermen, tot dat Zwolle haar geregtigheid op het swarte Water bewesen hadde (o). By dit enkele seggen schynt my dit geschil te zyn gebleven: immers ik ontdekke 'er niets meer van.

Overyffel had sedert eenige jaren van de ongemakken van den nog aanhoudenden oorlog De drie tusschen den Koning van Spanjen en de Vereenigde Landschappen by na geheellyk bevryt geseenden geweest. Men vreesde den vyand in het jaar een vaandel Burgers tot 1601. so weinig, dat de Staten verboden, hem eeni- bescher-

S 4

(o) Resolucien van Ridderfchap en Steden van den 14. Februaarius en 7. Maart.

1605. eenige uitschryvingen van penningen te vol-
 minge doen (p). Dog de saken namen nu weder een
 van Ol- andere keer. Den vyand de grensen meer en
 denfaal. meer naderende en indringende, versogt Prins
 Maurits, omtrent April, van de Generale Sta-
 ren vier duifend Burgers, om de Frontier Ste-
 den voor de tyd van veertien of twintig dagen
 te dekken. Overyffel wierd aangeflagen op
 honderd man, welk getal men te groot agtede.
 Ook besloten de Staten niet meer dan vyf en
 seventig man uit de drie Hoofdsteden te ligten,
 nevens een Commandeur uit ieder Stad. De
 bevelhebbers trokken des daags een gehele, en
 ieder burger een halve gulden. Derk van Rees,
 wierd tot Hopman over de Burgers aangestelt,
 en Wolter van Hoern tot Vaandrig. Tot Ser-
 geanten benoemde men de Commandeurs van
 Campen en Zwolle. Dit vaandel leydde men
 in besettinge tot Oldenzaal (q).

1606 Het vyandelyke leger, door Ambrosius Spi-
 nola gecommandeert, in het naaste jaar dieper
 Den aan- in Overyffel gedrongen zynde, besloot hier na
 slag van in Zwolle te veroveren. Om den Staatschen Veld-
 Spinola Heer Prins Maurits te misleyden, trok hy na
 op Zwolle en Ge- Bronkhorst en Doesborg. Middelerwyl font
 nemui- hy een gedeelte van syn krygsvolk na Almelo,
 den mis- alwaar hy eenige schuiten had doen vergade-
 lukt. ren, om het krygsvolk de Regge te laten af-
 fakken, en door de Berkemer Brugge en Vegte
 tot in het swarte Water te varen. Onderweegs
 nam dit vlootjen de Guarnisoenen van Lingen
 en Oldenzaal sloop. Door dese hulp ver-
 sterke

(p) *Revinus Daventria illustrata*, pag. 569.

(q) *Resolucien van Ridderfchap en Steden van den*
 1. April en 15. Julijus.

sterkt meenden sy, den 2. Augustus, 's morgens vroeg, door het swarte Water in Mastebroek te vallen, Zwolle te beleggen, en Genemuiden te veroveren. Dog den Drost van Salland Warmelo, die des tyds tot Zwolle was, van den aanslag de lugt bekomen hebbende, trok met drie vaandelen knegten en een hoop ruiters de Stad uit, om des vyands voornemen te verhinderen. Hy deed fulk een kloekmoedigen tegenstand, dat Spinola's volk het overkomen belet wierd, en gedwongen in groten haast af te trekken; uit vrese dat den vyand sterker mogte worden. Van wedersyden bleef veel volks dood (r).

Voor eenige jaren hadden de Staten Generaal, de Regeringe deser Stad versogt, een Gefantschap na den Haag te senden, ten einde met haar een verdrag over het munten te maken (s). Op den 20. Maart, en 8. Mey, was 'er eindelyk een overeenkomst getrossen tusschen de Generaliteit, en de drie Hoofdsteden, onder voorwaarden, ten eersten, dat de Steden, drie jaren met het munten stilstaande, daar voor eens elk ses duisend guldens van de Generaliteit zoude genieten, om tot de versterkingen harer vestingwerken aan te wenden. Ten tweden, dat de tyd van drie jaren verlopen zynde, het aan de keur der Generaliteit stond, het verdrag nog drie jaren lang te onderhouden of niet (t).

S 5

De

(r) E. van Meteren Nederl. Hister. 28ste Boek fol m. 539.

(s) *Vie een brief der Generaliteit aan Zwolle van den 28. Junius 1603.*

(t) *Resolutie van Raad en Meente van den 14. Decembar 1607.*

1606. De Gefworene Gemeente wist niet, of veins-
De Ge- de niet te weten, waarom de munte flil stond,
meente en verfogt, in het laatst des jaars, dat men met
tot Zwol- het munten weder mogt voortgaan. Den Raad
le ver- stelde haar voor oogen, op het anhouden der
foekt den stede Generaliteit, in navolginge van de Steden De-
voort- venter, Campen, Groningen, Nymwegen, en
gang der Zutphen, het munten drie jaren lang gestaakt
munte. te hebben. Ten einde onderhand tot Stads ver-
sterkinge te verwerven (v).

XIII. De band van eenigheid tusschen de drie
1608. Hoofdsteden, sedert de veranderinge van de
Nieuw Regeringswyse, nu en dan verbroken, wierd,
verbond in het jaar 1608., weder nauwer toegehaalt.
tusschen Sy verspraken sig onderlinge, na den 18. Ju-
de drie nius, „guede vrunden und Bontgenoten te
Hoofd- „wesen, und to bliven ten ewigen dage“.
steden. Den Raad met de Gefworene Gemeente tot
Zwolle, waren ook overcengekomen, om sig
met d'andere Steden te verbinden: ten einde,
*dat tot genen tyden die Borgeren und Ingesete-
ne, unser respectieve Steden, malsander bare
persoene, noch guederen, sullen mogen arre-
steren, ofte beserren; dan alleene van schulden
und schaden, ter plaetse, daer die selve ge-
maeckt und gevallen syn (w).* Dese voorwaar-
den wierden ook, in den Verbonds-brief inge-
lascht; welke op den 20. Junius, eenpariglyk
goedgekeurt is (x).

Sy ver-
manen

Dese nieuwe verbintenisse scheen des tyds te
meer-

(v) Resolutie van Raad en Meente van den 16. Dec-
ember 1606.

(w) Ibid. van den 18. Junius.

(x) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den
20. Junius.

meerder noodzakelyk te zyn , nademaal den 1608. doemmaligen Drost van Coeverden opentlyk den Drost weigerde , aan haar den eed te doen , en de van Coe- gewone borge te stellen. Eerft beslooten sy, verden ot het den Drost 'er elk door een bysondere Missive doen van toe te vermanen (y). Dit besluit wierd nog eede. later genomen. Dog siende de vrugteloosheid, waarfchuwden sy hem in het jaar 1609. voor de laatstemaal , syn pligt binnen een sekere tyd te betragten. Dreigende hem andersints by de algemene Staten te beklagen.

Gedurende haar verdeeltheid hadden eenige Gelyk andere Drostten nalatig geweest, de Steden den ook an- eed te doen. Dit bewoog haar ter selfder tyd dere Drotten: te beramen , dat sy alle hier toe verplicht zou- den zyn ; „ so balde “ drukken sy sig uit , „ dieselve wederom in heims wesen sullen, en „ als dan sullen werden verschrieven om den „ eedt te doen “.

Middelerwyl was 'er in 's Hage , en tot Ant- XIV. werpen aan het sluiten van een stillstand van 1609. penen , voor twaalf jaren , tusschen den Ko- Stil- ning van Spanjen , en dese Republiq gearbeid. stand van In de Staatsvergaderinge , van den 18. April, twaalf ja- deet den Drost van Vollenho , van Antwerpen ren tus- komende , verslag , dat de laatste hand aan dit Aarts- vuurig gewenschte verdrag gelegd was. De Hartog en de Re- Staten Generaal verwittigden 'er ook Ridder- en de Re- schap en Steden af: sonden haar een afschrift publiq. van de voorwaarden des verdrags ; en versog- ten , op den 25. April, den dag der afkondin- ge , eenige buiten gewone tekenen van blyd- schap

(y) Resolutien van Ridderf en Sted. van den 27. No- vember 1607. den 20 Junius en 25. Augustus 1608. en den 28. Maart 1609.

1609. schap te tonen, en een algemene Bededag, des woensdag daar aan volgende, te laten onderhouden (z).

De Rid- Overysse's noodlot schein mede te brengen, derschap dat de rust, van buiten door den stilstand her- wil vrug- stelt zynde, de verdeeldheden tusschen de Sta- telooshet- ten weder een aanvang moesten nemen. Im- bestier des- mers in de naaste Staatsvergaderinge, floeg de Lands- Ridderfchap voor, het algemene bestier der aan den- Landschap aan den Stadhouder op te dragen. Stadhou- De Steden geviel desen voorstel in het geheel der op- niet. Die van Campen en Zwolle weigerden dragen. enkelyk hier in te bewilligen. d'Afgefanten van Deventer verklaarden, dat, al waren het alle de Leden dien aangaande eens, de Stad onwillig zoude blyven (a).

XV. Dog des anderen daags openbaarde sig duide-
 Se be- lyker den oorspronkelyken en droevigen wor-
 twist aan- tel van dese en andere oneenigheden, welke,
 de drie by d'uitkomst zal blyken, dat byna nooit uit te
 Steden roejen is geweest. De vrage was namentlyk
 haar Sou- tusschen de Ridderfchap en Steden of d'insage,
 veraini- welke de vorige Landsheren in de Regeringe
 teit, der drie Hoofdsteden gehad hadden, sedert de
 veranderinge der Regeringe op Ridderfchap en
 Steden, de plaats van Souverain van Overys-
 sel repræsenterende, vervallen was, dan alleen
 op de Steden? De Ridderfchap dreef het eerste
 sedert lange. Van der Steden wegen was hier
 op geantwoord, dat alle de regten, so wel
 Kerkelyk als wereldlyk, door den Souverain
 beseten, op het platte Land door de gesament-
 lyke

(z) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 18. April.

(a) Ibid. van den 22. April.

lyke Staten des Lands moesten worden gehand- 1609.
haaft. Dog dat alle de regren, welke door
den Landsheer binnen haar muuren goeffent
mogten zyn, op de Steden alreets vervallen
waren. Dus drukten sig de Ridderfchap en
Steden aan ieders zyde in de Staats Vergaderin-
ge uit. Eindelyk bleef de Ridderfchap by hun
gevoelen, en verklaarde fo wel nu, als in het
toekomende geensints in der Stedens antwoord
genoegen te zullen nemen. Sig derhalven voor-
behoudende, om ter behoorlyke plaats, haar
regt te kunnen vervolgen (b).

Veelligt dat dese uitgeborstene oneenigheid 1610.
aan die van Haffelt weder moed gaf, om in hun Haffelt
oude oogmerk te zullen flagen. Immers fy be- dwingt
ledden de visfchepen, na Zwolle te fieve- de vis-
nen, voor dat fy aldaar aangelegt hadden. Rid- fchuiten
derfchap en Steden besloten, die van Haffelt te na Zwol-
vermanen, van hun oogmerk af te sien, om le feilen-
alle verdere onlusten voor te komen. Sy na- de eerft-
men het selfde besluit op de klagten van Zwol- leggen.
le, om den Here van der Affe te verbieden, de
hout vloten, door onregmatig fchutten tot
Schuilemborg, in het varen, te verhinderen (c).

Op den selfden dag deed de Ridderfchap na XVI.
der aanfoek, om van de Steden een verklaringe Vervolg
te erlangen, om welke redenen fy sig de Sou- van het
verainiteit binnen haar muuren aanmatigden. In gefchil
het byfonder, met welk regt fy sig in het besit over de
van de geestelyke goederen der Proosten, Ca- Souve-
rainiteit
nunniken, en Cloosters, konden stellen. Waar der Ste-
dit men opmerkt dat een groot gedeelte van dit den.
ge-

(b) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 22.
en 23. April.

(c) Ibid. van den 11. September.

1610. geschil, gelyk by na altoos, om het hebben en houden te doen was. Sy bood aan, om alle d'opkomsten der Pastoryen, en Vicaryen, tot onderhoud der Predicanten en andere Godvrugtige werken aan te wenden. Dog de Steden, by het vorige besluit, van den 23. April, verblyvende, in hoop dat dit geschil binnen het Landschap wel zoude kunnen werden bygelegd, dreigde de Ridderfchap sig, by de Staten Generaal, om regt te verkrygen, te willen ver-voegen (d); gelyk wy nader zullen sien, dat se onderstaan hebben.

1611. De nieuwe Regerings wyse, sedert de af-
 Verbod der Staten van geen Burgers der drie Steden op het platte Land te arresteren.
 sweringe van Koning Philip ingevoerd, verwekte niet alleen dese, maar ook nog andere oneenigheden. De Burgers der drie Hoofdsteden was men nu gewoon over al op het platte Land te arresteren, het zy de schuld aldaar of in de Steden gemaakt was: sonder het minste onderscheid. De drie Hoofdsteden hielden staande, dat dese wyse van regtspleging tegens haar voorregten, gewoontens, en oude gebruiken streeft. Sy vielen 'er in 's Lands vergaderinge klagtig over. Haar vertogen hadden die uitwerkinge, dat de Staten verboden, geen deser Burgers op het platte Land te arresteren. Ten ware sy aldaar gecontracteert hadden. Met dien verstande, dat men evenwel ook op haar goederen, gerigtelyk ten onderpand gesteld, ingevolge Land-Regten so wel voor de renten, als de Hoofdsumme mogte procederen. Ten tweden, hen wel voor de Hoogheids breuken en boeten aanspreken. Eindelyk, ook wel arresteren om kond-

(d) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 24. April.

kondſchap der waarheid , of eedelyke getuigeniſſe te geven , ingevolge het oude gebruik (e). 1611.

Nog de vorige vonniſſen , nog de vrugteloſe uitwerkingen en pogingen , ſchrikte die van Haſſelt af , om hun oude voornemen van het aanleggen der vis ſchepen aan de Stad , levendig te maken. Hun Gedeputeerden , uit den Raad en Meente gekoren , deden , op den 30. Mey , een breedvoerig vertoog , om dit hun regt te bewyſen. Hun oude toevlugt was den brief van Philip van Bourgondien , van 't jaar 1522. aan de Stad verleent , en d'opgevolgde beveſtinge van Biſſchop Hendrik , van den 9. Februarius des jaars 1525. Midsgaders d'eedelyke getuigeniſſen van ſes Burgers , oud tuffchen de drie en ſeventig en tagtentic jaren : verklarende dat de ſchuiten en vaartuigen , het zy met eetwaren , of vis beladen , gewoon en gehouden waren geweest , niet na Zwolle te ſtevenen , dan na dat ſy tot Haſſelt aangelegt hadden. Verhopende en ſmekende dat ſy in dit hun oude voorregt zouden worden gehandhaaft. De Gefanten van Zwolle , deſe vertogen ter hande geſtelt zynde , merkten in het gemeen op deſelve aan , dat den eyſch van Haſſelt niet alleen tegens het gemene , maar ook Stads byſondere regt , op het ſwarte Water verkregen , ſtreet. Dat het voorregt door die van Haſſelt , gedurende de Gelderſche onluſten , verworven , om verſcheiden redenen van alle kragt en uitwerkinge ontbloot was. Dat ook d'aangehaalde getuigeniſſen van geen regtelyke kragt konden worden gehouden , nademaal deſelve door

XVII.

Vervolg van het geſchil tuffchen Zwolle en Haſſelt.

Bur-

(e) Reſolutie van Ridderſchap en Steden van den 24. April.

1611. Burgers van Hasselt afgegeven waren. Om alle verwyderinge en onlusten voor te komen, drongen die van Zwolle aan, dat die van Hasselt hun eysch mogte worden ontfegt. De Staten, na overweginge van beiderfydsche redenen, vermaanden de Hasselaars alle matigheid, in het aanhouden der schepen, te gebruiken, op dat de rust en eenigheid bewaart wierd, voor behoudens het regt der beider Steden (f).

1612. In stede van de generale Middelen te heffen, Overysfel word was Overysfel, middelerwyl met de Generaliteit over een gekomen, een seker staiver geld op twe in 't honderd op te brengen. Dog om de juiste proportie of gelykmatigheid, tusschen de half ten honderd Provincien te beramen, had veel swarigheid gehad; tot dat eindelyk by *die uitsprake der Ambassadeurs* verstaan was, dat Gelderland op vier en Overysfel op twe en een vierde in het honderd aangeslagen was. Nu wierd tusschen de Vereenigde Landschappen in overweginge genomen den aanslag te verhogen. Die van Overysfel lieten sig desen voorslag wel gevallen, en namen op sig in stede van twe en een vierde, in 't vervolg twe en een half te betalen, nademaal Gelderland ook in plaats van vier ten honderd, met een half verhoogt was (g).

1613. Het saad van oneenigheid, sig tusschen Ridderfchap en Steden, omtrent het jaar 1608., De Ridderfchap beklaagt de Steden over geopenbaart hebbende, groeide van dag tot dag en bysonderlyk nu, hoe langer hoe meerder aan. De Ridderfchap, bemerkende de standvastigheid der Steden, fonden de Drossen

na

(f) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 30. Mey.

(g) Ibid. van den 18. Julius.

na 's Gravenhage, om syn Excellentie, nevens 1613.
de Gecommitteerde der Staten Generaal, uit de Sou-
te nodigen, in Overysfel te komen, en het veraini-
geschil over de Souverainiteit, met den aanke- teit by de
ve van dien na billykheid te besliffen. Generali-
teit.

De Steden geviel desen stap der Ridderfchap Sy wei-
geheellyk niet: het zy fy voor de grootheid der geren sig
kosten, volgens haar voorgeven, vreesden: aan het
het zy fy de Staten Generaal mistrouwden: oordeel
het zy fy sig onverplicht oordeelden te zyn, sig van haar
het oordeel van Buitenlanders te onderwerpen. Hoog
Wat hier van zy, fy gelafteden den Burgermee- Mogende
fter Tengnagel van Campen, fittinge hebbende te onder-
in het Collegie der Generaliteit, syn Excellen- werpen.
tie, en den Advocaat van Holland te verwittigen, dat syn Meesters veelligt het overkomen
kwalyk zouden nemen. Nademaal dit ontwerp
buiten haar weten en bewillinge, op het ver-
foek van de Ridderfchap, in desen haar partye
zynde, gefmeet was.

De Drost van Salland nodigde niet lang hier XVIII.
na, uit last der Ridderfchap, de Hoofdlitden Vervolg
nit, om een byeenkomst, op den 13. April, van dit
by te wonen, ten einde het punt der Souverain- geschil.
iteit in der minne te besliffen. Men antwoor-
de hier op van der Steden wegen, dat sy bereid
waren, om by alle Landdagen en byeenkom-
ften tot 's Lands welzyn belegt, tegenswoordig
te zyn. Dog dat sy niet te min sig voorbeiel-
den haar klagte in te stellen, regens fulke per-
sonen, die in weerwille van 's Lands Wetten,
Voorregten, en haar uitdrukkelyke waarschu-
winge sig schuldig gemaakt hadden, aan evoca-
tie of regts aansprake by uitheemschen.

Ondertusschen liet den Drost van Salland sig De Ste-
III. DEEL. T ver- den bly-

1613. verluiden, dat de Ridderſchap al nog vaſtelyk op d'overkomſte van ſyn Excellentie en de Gecommitteerden ter Generaliteit vertrouwde en hoopte. De Steden, om fulks te keren, ge-
 ven weygeragtig ſig aan het oor-
 deel der Generaliteit te onderwerpen.
 laſteden hun gemagtigden ter Generaliteit, op het nieuwe ſo wel ſyn Excellentie, als haar Hoog Mogende, het overkomen door de gevoeglykſte redenen af te raden; indien ſy be-
 ſpeurden, dat 'er nog nadere aanſoekingen deswegen, door de Ridderſchap, gedaan wierden.

XIX. Dit laaſte was maar al te ſeker. Want den
 De Ridderſchap
 geen Landdag-
 gen willede by-
 wonen dreygen
 de Steden 's Lands beſtiet op ſig te nemen.
 Droſt van Salland door Deventer, vermaant zynde, een Landdag, om noodſakelyke redenen uit te ſchryven, verklaarde met d'andere Edelen van meninge te zyn, geen vergaderinge by te wonen, voor en al eer de twiſt over de Souverainiteit uit de wereld geruimt was.
 's Lands ſaken, volgens 't oordeel der Steden geen uitſtel kunnende lyden, immers niet ſonder verwarringe en gevaar, beſloten ſy de Gedeputeerden by een te roepen, met laſt en bevel om order op den ontfangſt der verpondinge te ſtellen: alles te beramen het welke ſpoed vereyſchen mogte: ja 's Lands gehele Regeringe in handen te nemen. Al was het ſchoon, dat de Gedeputeerden der Edellieden onwillig mogten zyn, en de vergaderinge verlieten. Men verwittigde voor af den Droſt van Salland van dit beſluit. Dog vrugteloos. Sy vonden dan goed het beraamde ter uitvoer te ſtellen, de Gedeputeerden der Ridderſchap te verſchryven, en door alle indruk makende redenen 'er toe over te halen. Midsgaders te verwittigen, dat, inval van onwilligheid, de
 Ge-

Gedeputeerden der Steden 's Lands bestier op 1613.
 sig zoude nemen. De Magistraat der Stad,
 alwaar het Collegie der Gedeputeerden sittinge
 had, zoude de aanwezende Heren met hun te-
 genswoordigheid bystaan. In alle brieven en
 acten moesten sy sig noemen de *anwezenden Ge-
 deputeerden van Ridderfchap en Steden*. Dese
 waarschuwinge, even vrugteloos als te voren
 zynde, verpagteden de Gedeputeerden de Ver-
 pondinge, over geheel Overyffel, voor het lo-
 pendende jaar, op deselve voorwaarden als te voren.

Ondertuffchen hadt de Ridderfchap sekere Vervolg
 voorfagen, over haar gefchil, met de Steden, van de
 aan de Staten Generaal gedaan. Haar Hoog verdeelt-
 Mogende vonden dan goed, eenige punten heit tus-
 van vergelyk aan de Steden voor te fteilen. fchen de
 Met verklaringe dat fy deselve geenfints als Staten.
 een besluit wilden hebben aangefien, nog on-
 der de Resolutien zouden laten boeken; ge-
 lyk de Gecommitteerden der Steden ter Ge-
 neraliteit aan hun Meesters overfchreven. Dog
 het kwam de Steden bedenkelyk voor, dat
 hen van dese voorfagen een uittreksel gefon-
 den wierdt. Se vreesden dat men deselve
 naderhand als een Resolutie zoude doen gel-
 den. Om sig, door haar ftilfwygen, niet te
 benadelen, protesleerden haar Gecommitteer-
 den in de vergadering met nadruk hier tegen.
 Midsgaders tegens alle handelingen en beslui-
 ten; welke over dit gefchil door de Gene-
 raliteit mogten gemaakt en genomen worden.
 Ten ware men haar voor af behoorlyk verwit-
 tigt had (b).

T 2

De-

(b) Resolutien der Steden van den 13. Januarius,
 13. April, 28. Mey, 19. Junius, 28. Julius.

1612. Dese volkomenē scheuringe tusschen 's Lands
 XX. Regenten was al te nadelig aan de gemene wel-
 Eerste vaart. Ook vergaderden sy wederom op den
 vergade- 13. Julius voor d'eerstemaal. Ik ontdekke niet
 singe tus- welke syde of wie hier toe aanleidinge gaf.
 sichen de 's Lands beste egter won 'er niet veel by, na-
 Staten is demaal het oude geschil weder op het tapyt
 vrugte- kwam. De Ridderſchap eyschte nu eindelyk
 loos. een rondborstige verklaringe over de beswaar-
 nissen, door haar in geschrifte aan de Staten Ge-
 neraal overgelevert: strekkende om te bewy-
 sen, dat de Souverainiteit mede op haar ver-
 vallen was. Op dat men eindelyk, ingevolge
 het verfoek van syn Excellentie, en Haar Hoog
 Mogende, een vergelyk konde treffen. De
 Steden mishaaide seer, dat de Ridderſchap niet
 wilde verklaren, of se nog meer andere punten
 van beswaar hadde ofte niet. Sy eyschten hier
 op een duidelyk antwoord, het welke verkre-
 gen zynde, wilden sy nadere openinge geven;
 als wenshende niet liever, als dat d'eenighoid
 hersteld wierdt. Hoewel sy niet konden ont-
 veynsen, ten hoogsten beledigt te zyn, door
 het betwisten van de Souverainiteit binnen haar
 Steden: welke, sy sig voorbehielden, door
 geen onderhandelingen te willen benadelen:
 gelyk mede niet in alle haar andere regten en
 voorregten, welke men in het toekomende in
 twyffel mogte trekken. De Ridderſchap merk-
 te dit antwoord als een uitvlugt aan, en bleef,
 gelyk ook de Steden, des anderen daags, by
 haar gevoelens.

Gelyk Dus scheydde vrugtelooſ dese eerste Ver-
 ook de gaderinge. In die van den 17. Augustus be-
 twede. geerde de Ridderſchap, als voren, te gelyk
 met

met de Steden, in des vorige Lands Heren Kerkelyke en Wereldlyke Regten, binnen haar muuren, gestelt te worden. De Ridderfchap had vroeger wel verklaart, wat fy door des Souverains Ecclesiastique of Kerkelyke Regt verftont: namentlyk de magt en fchikkingen over de Geestelyke goederen. Dog wat fy door het feculiere of wereldlyke Souverains Regt wilde betekenen, had fy ongemelt gelaten. Ook eyschten de Steden 'er van duidelyker uitlegginge, welke de Ridderfchap haar verweigerde. Om dat de Steden niet bewezen hadden, eenig groter voorregt of magt, dan andere Nederlandfche Steden, te befiten. Vervolgens dat de Souverainiteit gefamentlyk, gelyk in d'andere Provincien; op haar vervallen was.

Zwolle had fig nog een ander gefchil op den hals gehaalt, door de Edellieden, van het Quartier van Vollenho, hunne netten te hebben afgenomen in het water, „ agter de Erfge- „ namen Landen “; gelyk men in 's Lands Resolutie Boek leeft (i). De Stad had al van ouds her verschil gehad met die van Wendelo, en Berfpiecke (k), in het Vollenhoofche, het Zwolfche diep met hunne netten befettende (l). Veelligt dat dit verschil den zelfden oorsprong had. Hoe het ook zy, de Edellieden verklaagden de Stad over dit bestaan, by de Staten, welke den Griffier gelasteden, het

1613.

XXI.

Twiff
tuffchen
het Quar-
tier van
Vollenho
en Zwol-
le over
het Vis-
regt.

T 3

klaag-

(i) Resolutien van Ridderfchap en Steden van den 13 en 14 Julius, den 23 en 24. Augustus.

(k) Heden Barsbeeche genoemt. Overyffelsche Landcaart, van ten Have.

(l) Uit twe brieven van het jaar 1516, in 't Boek der aannemingen.

1613. klaagschrift aan den Raad te behandigen, om op den naaften Landdag hun verweringe schriftelyk in te brengen. Wat hier verder in voorviel is ons nergens gebleken.

Vervolg van het geschil over de Souverainiteit. In de volgende Staats vergaderinge van den 17. September, vonden de Staten goed, over het verschil van de Souverainiteit een nieuwe byeenkomst te houden. Het blykt ook, dat 'er voor den 27. October een vergaderinge belegt geweest is (m). Dog, schoon men in eenige der naafte jaren geen meldinge van dese twist gemaakt fiet, men zal nogtans in het naafte Hoofdstuk, tot het welke wy overgaan, bespeuren, dat dit vuur eerder onder de asche sineulde dan uitgedoofst was.

(m) Resolutie van Riidderschap en Steden van den 15. Julius, 17. September, en 27. October.

XXXIV. HOOFDSTUK.

I N H O U D.

- I. De R. C. blyven al nog in de Regeringe. Hun getal en namen der Pastoors. II. Den Raad gebied de Predikanten, verdeelt over de Prædestinatie, een stilswygen. Gelyk ook de Staten. III. De Classis te Vollenbo weigert te gehoorsamen. Placcaat der Staten tegen de onwilligen. IV. Sy verbieden het houden van een Synode. En weigeren het ook aan Prins Maurits en Gelderland. V. Deventer kant sig aan tegen het besluit der Staten, welke deswegen een Gesantschap na de Generaliteit senden. Hefstige Pest tot Zwolle. VI. Het Gesantschap der Staten werkt niets uit. Prins Maurits versoekt de bewillinge der Staten tot het houden van een Synode. VII. Voorwaarde op welke sy bewilligen. Sy geven den Prins nader uitlegginge van hun toestemminge. VIII. Sy laten vooraf een Synode in Overijssel beleggen. Toebereidselen tot het Synode Nationaal. IX. De besluiten werden goedgekeurt. Dog de Kerken order met bepalinge aangenomen. X. Zwolle gebied de Schoolbestierders na de besluiten des Synode te leren. De drie Hoofdsteden weigeren het Munten te staken. XI. Voorforgen tegens de vyandelykbeden der Spaanschen. Ieder Vaandel der Burgerye word een wyk tot Stads bewaringe bevolen. XII. d'Inwoonders der Voorsteden word toegela-

gelaten met den vyand te verdragen. De R. C. Edellieden werden ter versoek der Generaliteit van 's Lands Regeringe ontfet. XIII. Overijssel word ter Generaliteit op twee en een vierde ten hondert aangeflagen. Uitspraak der Generaliteit over het geschil der Souverainiteit tot nadeel der Steden, welke onwillig blyven. XIV. Prins Fredrik Hendrik word Stadhouder van Overijssel. De Staten bewilligen met 's Lands Munte stiel te staan. XV. Zwolle verweigeri 't munten te staken. XVI. De Keyser versoekt vrugteloos van de Hanze Steden onderstand om den Koophandel in 't Oosten en Noorden te bevorderen. XVII. Zwolle neemt voorsorgen tegens den vyand. Ongemene duurte der granen alhier. Overijssel geeft de survivence des Stadhouderschaps aan Prins Willem. XVIII. De Kerkenraad gelaft, geen andere maniere van Prediken op den Keurday in te voeren. Die van Steenwyk geboden de Appels vonnissen van Zwolle uit te voeren. XIX. Hun onwilligheid. De Staten gebieden hen nader te gehoorsamen. XX. Vervolg van 's geschil tusschen Zwolle en Hasselt over het aanleggen der Schepen. Het swarte Water word door een Watervloed toegestopt. XXI. Vervolg van de twist tusschen Ridderchap en Steden. Verbond tusschen de Ridderchap tegens de Steden. XXII. De R. C. uit de Regeringe tot Zwolle ontfet. Een van hun Pastoors in hegtenisse geset en geboet. XXIII. Prins Willem de II. word Stadhouder van Overijssel. Vervolg van 't geschil tusschen Hasselt en Steenwyk. XXIV. Vrede tot Munster

tusschen Spanjen en de Republicq gesloten. XXV. Prins Willem versoekt Overijssel het gevangen nemen van eenige Hollandsche Heeren goed te keuren. Overijssel stemt toe in de nadere Unie te sluiten. XXVI. Zwolle word door den doorbraak van den IJfeldyle onder water geset. XXVII. De R. C. geboet wegens de oeffeninge van hun Godsdiensf. En ook de Lutheranen. XXVIII. Zwolle behartigt, dat de Eemse in de Vegt geleyd word. Geschil tusschen Raad en Meenie over het aanstellen van een Gemeensman tot Conrektor. XXIX. Vervolg van dese twist. Delselde eindigt door d'afstand van de Gemeensmans plaats des Conrectors. XXX. Nieuw verbond tusschen de drie Hoofdsteden.

Sedert d'affweringe van Koning Philips ge-
 hoorzaamheid, waren die van den R. C. 1614.
 Godsdiensf in Overijssel geenints buiten de Re-
 geringe des Lands gesloten (a). In sommige De R. C.
 opsigten egter benauwde men hen van langsa- blyven al
 mer hand. Op den Landdag tot Campen, in nog in de
 het jaar 1610. op den 11. September, wierd Regeerin-
 ge.
 by een Placcaat verboden, geen kinderen by
 de Vaders Jesuiten op School te leggen: en be-
 volen die gene, welke aldaar waren, binnen
 een sekere tyd te rug te roepen: midsgaders
 vastgesteld dat geen Jesuiten sig hier te Lande
 mogten ophouden. Alles onder sekere geld
 boeten of willekeurige straffen (b). Tot Zwol-
 le beraamde de Regeringe in het jaar 1614. op
 den

T 5

(a) Blykt uit het vervolg van dit Hoofdstuk.
 (b) *Revis Daventr. illustr. pag. 579.*

1614. den 20. Maart „ dat van nu voortaan niemand „ in Raad, nog in Meente gecoren ofte gesteld „ sal worden, die vyand van de Gereformeerde „ de Religie is “ (c). Door vyanden verstant men sekerlyk de sulke van andere Godsdiensten, welke met een al te onmatigen drift tegens de Gereformeerden gedreven wierden; gelyk nader blyken zal (d). De R. C. ter dertal en namen der Pastoors. Hunge- ter tyd over de duisend in getal alhier, hadden in het jaar 1616. tot Pastoor Nicolaas van Loon: een man begaast met een uitstekende gave van prediken. Hy heeft tot Campen in hegtenisse geseten, en is op elders gestorven. Voor hem had L. Aveskamp en Joan de Roode de Gemeente beffiert. De beroemde La Torre, was syn opvolger. Volkerus van Herkinga Licentiaat in de Godsgelerdheid, en den Vader Adriaan Courten, stonden des tyds ook de Catholiquen by (e).

II. 1615. Ondertusschen was 'er een grote scheuringe in Overysseel, tusschen die van den Gereformeerden Godsdienst ontstaan. Sommige hielden de syde van Arminius, anderen van Gomarus, beyde Hoog Leeraars der Godsgelerdheid tot Leiden. Niemand is onwetende dat hun geschil betrof die stoffe, over welke den Apostel der Heidenen uitroept: „ O diepte des Rykdoms, „ beide der wysheid ende der kennisse Gods! „ hoe ondoorsoekelyk zyn syne oordelen, ende „ onnaspeurlyk syne wegen “ (f)! In 1607. hadden de Overysseelschen, Thomas Goswinius, Pre-

(c) Resolutie van Raad en Meente van dien dag.

(d) Men zie het jaar 1646.

(e) Ongedrukte schriften.

(f) Brief aan de Romeinen 12 Hoofst. 33 vers.

Predikant tot Campen, na den Haag gefonden, om de byeenkomst, voor het houden van een Nationale Synode belegd, by te wonen. In de verscheyden Overrysselsche Synoden tot Campen, Zwolle, Vollenho, in dit en de volgende jaren, gehouden, waren ook alle mogelyke voorforgen genomen, om dit geschil te beslissen. Dog eindelyk, in het jaar 1615. was alles vrugtelooos. Tot Campen liep het so hoog, dat de Burgers op den 14. Junius, na het eindigen der Predicatie, tot dadelykheden uitbrasten (g). Tot Zwolle stont het niet veel beter. Want de Predikanten waren so seer verdeelt, dat de verschillende partyen sig, in het openbaar, met eerrovingen en lasteringen vervolgden en bekladden. Om alle verdere verbitteringe en onheilen voor te komen, gelastede de Raad de Predikanten, sig te vereenigen, en in vrede te leven; „als guede Christenen toestaat „en gebuert“. Dreygende d'overtreders van dit bevel, van hun dienst af te setten. Ook gelastede sy den Kerkenraad niet toe te laten, dat 'er iets gepredikt wierd, dan met voorkennisse des Raads (h).

Een diergelyk besluit nam Ridderschap en Steden, op den 11. Maart, van het naaste jaar; ingevolge het voorbeeld der Staten van Holland en Utrecht (i). Want sy verboden onder straffe van affettinge van den Predikdienst, aan beyde partyen, so wel op de Predikstoel, als met schriften, over de Prædestinatie, en de gevolgen van dien voortaan te twiften. Nademaal sy dit

1615.

1616.

Gelyk
ook de
Staten.(g) *Revinus Daventr. illustr. pag. 576. seqq.*(h) *Resolutie van de Magistraat van den 5 December.*(i) *Revinus Daventr. illustr. pag. 586.*

1616. dit aanmerkten als „hoger te disputeren, als „Christus onse Meester en Leeraar selfs, de „selve ons heeft willen openbaren“. Sy gelasteden de Drosten dit Placcaat, gedrukt zynde, de Predikanten voor te lesen, en hen het selfde eygenhandig te laten ondertekenen (k).

III. Omtrent d'uitvoeringe van dit laatste punt, De Clas- gedroegen sig alle Leden niet even yverig. Die siste Vol- van Deventer en Zwolle waren 'er seer lang- lenho saam en omsigtig mede. Campen, gelyk mede weigert alle andere van de Remonstrantsche syde, voer- te ge- den het bevel der Staten het vuurigste uit. Den hoorfa- Drost van Vollenho hiel het Placcaat, so lang men. hy konde, agter. Dog, op het aanhouden der andere Drosten, wierd hy eindelyk gnootsaakt, de Predikanten te vergaderen, en d'ondertekeninge te gelasten. Na rype overweginge verklaarden sy eenpariglyk, sonder krenkinge des gewetens, aan de Resolutie der Staten niet te kunnen ghoorsamen: van welke verweigeringe, met de redenen bekleet, den Drost Ridderfchap en Steden kennis gaf (l).

Placcaat Niet alleen wierd dese onwilligheid kwalyk der Sta- by de Staten opgenomen: maar ook wel voor- ten tegen namentlyk, dat sommige Predikanten hun be- d'onwil- weegredenen door den druk gemeen gemaakt ligen. hadden. Om de Authcurs van dese boekjes te ontdekken, wierden de Heren Gedeputeerden, nevens den Drost van Vollenho gelast, alle de Predikanten onder eede af te vragen, wie 'er de maker of verspreider van was. Ten einde de schuldige van hun diensten te verlaten; gelyk mede alle die gene, welke voortaan wei- gerig

(k) Resolutie van Ridderf en Sted. van den 11. Maart.

(l) Revins Darentria illustr. pag. 587.

gerig bleven het Placcaat te ondertekenen (m). 1616.

Middeleryl verfogten Joan van Lange, en Hendrik Grevenstein, Predikanten van Vollenho en Bloxyl, uit last van de Classis, by de Staten, dat 'er een Synode in Overyssel mogte worden gehouden. De Ridderfchap met Campen en Zwolle vonden goed hun toeflemminge te verweigeren, en te bevelen d'uitvoeringe van het Placcaat van den 11. Maart. Dog Deventer bewilligde 'er niet alleen in, maar smeekte ook dat het Placcaat opgefchort wierdt. De overige Leden, sonder hier op agt te slaan, hebben den Drost van Vollenho gelast, een ander Predikant van Blankenham te kiezen in plaats van Altuarius, die overtuigt was van de beweegreden der verweigeringe in het ligt te hebben gegeven, en ook onwillig bleef aan het Placcaat te gehoorfamen (n). 1617. Sy verbieden het houden van een Synode.

Prins Maurits vermaande, ter zelfder tyd, ook de Staten goede voorforge te nemen, om d'invoeringe van alle nieuwe gevoelens te beletten. Men antwoordde fyn Excellentie, dat in Overyssel 'er niet voor te vrefen was, nadeemaal men 'er niets leerde of predikte dan na den ouden Catechismus. Den Prins vermaande hen later, geen Predikanten tot het ondertekenen van het voorgemelde Placcaat (o), voor eenige dagen weder vernieuwt (p), te dwingen, en in het houden van een Nationaal Synode toe te ftemmen (q). Dog sonder uitwerkinge.

Sy welgeren het ook aan Prins Maurits en Gelderland.

(m) Resolutie van Ridderf. en Sted. van den 22. Mey.

(n) Ibid. van den 21. Mey.

(o) Revius Davenr. illustr. pag. 594. feqq.

(p) Laarfsgemelde Resolutie.

(q) Revius Daveniria illustr. pag. 594. feqq.

1617. kinge. Sy verklaarden mede aan Martyn Gregorius en Frederik van den Sande, Afgefanten van het Hof van Gelderland, geenfints te kunnen bewilligen in het houden van een Nationale Synode: waar toe fy, door die van Gelderland, seer nadrukkelyk, om de rust der Kerke te herstellen, uitgenodigt waren (r).

V. Met geen kleine verwonderinge en leedwefsen vernamen de Staten eerlang, dat Deventer kant sig dit besluit, met meerderheid van stemmen genomen, verwierp, en, sig met Hasselt en Vollenho verbonden hebbende, gesamentlyk een Gefantschap na de Generale Staten sond, om het beraamde der Staten te dwarsbomen. Zwolle merkte dese stap als seer ongerymt aan: nademaal die van Hasselt en Vollenho, onderdanen zynde, geen magt hadden, nevens andere Leden van Regeringe, Gemagtigden na Haar Hoog Mogende te senden. Den Raad was van oordeel, een besendinge aan den Raad en Meente van Deventer te doen, om hen ernstig te vermanen, van hun voornemen af te sien (s). Dog, inval die waarschuwinge vrugtelooos was, hen nevens Hasselt en Vollenho by Haar Hoog Mogende te beklagen, wegens dit stout bestaan; het welke een werkelyke opstand tegens het hoge gesag was. Met verfoek dat Haar Hoog Mogende, sonder op de schynredenen van die wederspannige te letten, hen in het schuldige gesag en 's Lands Souverainiteit beschermden en handhaafden. d'Andere Leden keurden het gevoelen van den Raad voor goed,

(r) Resolutie van Ridderf. en Sted. van den 11. Julius.

(s) Resolutie des Raads van den 29. September.

goed, en benoemden tot Gefanten by Haar Hoog Mogende, uit de Ridderfchap Harmen Ripperda tot Buxbergen, Sweder Schele tot Weleveld, ende Roelof Sloet nevens Casper ter Borchorft, en Hendrik ter Cuylen, Burgermeesters van Campen en Zwolle (i). 1617.

Ondertuffchen woedde binnen Zwolle een hevige Pelt, welke na het midden van de maand Julius, dagelyks meer en meer na het graf fleepde. Den Raad, om alle mogelyke menfchelyke voorforge te nemen, geboot, dat geen dood lichaam langer onbegraven mogt leggen, dan twe nagten; onder verbeurte van tien goudguldens. Dat het eygen huisgefin de dode lichamen tot voor de deur van het huis moefte brengen. Dat men in de huifen, met defe plage aangeftoken, geen venfter neringe zoude doen, dan vier weken na het begraven van de laafte overledene; op boete van vyf goudguldens elker maal door d'overtreders te betalen (v). Hevige Pelt tot Zwolle.

De befendinge der Staten by Haar Hoog Mogende had geen uitwerkinge gehad. Want in November wierd door Haar Hoog Mogende de beroeping van een Nationale Synode, by meerderheid van ftemmen, vafteftelt; waar by fig Deventer, Steenwyk, Haffelt en Voltenho voegden. Dog de Gemagtigden der Staten profefteerden ten kragtigften tegens dit beftaan der Steden; het welke fy niet anders dan voor een dadelyken opftand, tegens hun Souverainen, aanmerkten (x). VI. Het Gefantfchap der Staten werkt niets uit.

Prins

(i) Resolutie van Ridd. en Sted. van den 8. October.
(v) Resolutie des Raads van den 25. Julius en 14. Augustus.

(x) Revius Daventr. illustr. pag. 603.

1618.
Prins
Maurits
verfoekt
de bewil-
linge der
Staten tot
het hou-
den van
een Sy-
node.

Prins Maurits had niet alleen de Staten der Landschap, tot het bewilligen van een Nationale Synode vermaant (y), maar ook de Stad Zwolle, so wel in het laafte van het vorige, als in het begin deses jaars. De Raad had 'er kennisse af aan de Gesworene Gemeente gegeven; welke den Raad de magt liet om 'er na goeddunken in te handelen (z). Prins Maurits geen duidelyk of gunstig bescheid ontfangende, hoopte door syn tegenwoordigheid meer dan door brieven uit te werken. Op den 29. April, in de Staten Vergaderinge erschynende (a), eyschte den Vorst eerstelyk het consent der Staten tot de byeenroepinge van een Lands Synode. Ten tweden, de afdankinge der waartgelders. Dit laafte verwierf den Prins ligtelyk. Dog het eerste viel moeyelyker (b). De Stedegesanten van Campen en Zwolle mcenden 'er niet toe gelaft te zyn. Men versogt se deswegen na huis te reysen, en hun Meesters van den voorslag verilag te doen. Zwolle verklaarde eindelyk 'er in te bewilligen. Anders waren de saken met die van Campen gestelt. Dese onwillig blyvende, volmagtigde men uit Salland Hendrik Bentink Drost van Salland, Joan van Raesfelt Drost van Haxbergen, en Swier van Haerfolte Rentmeester van Salland, om de Stad Campen over te halen, dat sy sig by d'andere Leden voegde (c).

Het

(y) *Revinus Daventr. illustr. pag. 594. seqq.*

(z) *Resolutie van Raad en Meente van den 15. December 1617. en 23. April 1618.*

(a) *Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 29. April.*

(b) *Revinus Daventr. illustr. pag. 609.*

(c) *Resolutie van Ridd. en Sted. van den 1 en 6. May.*

Het zy dit gelukte ofte niet, den tweden dag 1618.
 daar aan volgende, bewilligden de Staten in VII.
 des Vorfts voorflag, na dat den Prins beloofte Voor-
 en versekert had, ten eersten, dat 'er in het waarden
 Synode niets vastgesteld of besluten zoude wor- op welke
 den, dan dat de bewuste Kerkgeschillen betrof- sy bewil-
 Ten tweden, dat het Land 'er, nog in reg- ligen.
 ten, voortregten en geregheden hy te lyden
 had. Ten derden, dat de Landschappen, nog
 swarigheid makende in de beroepinge, 'er met
 sagtsinnigheid en minnelijke redenen toe zouden
 worden overgehaalt; op dat 'er geen scheu-
 ringe op volgde. Ten vierden, dat de beslui-
 ten des Synode so lang van alle kragt ontbloom
 bleven, tot dat deselve door alle de Provin-
 cien aangenomen en goedgekeurt waren. Sie
 hier in welker voegen sig de Staten woordelyk
 uitdrukken.

Also syne Excell: die Prince van Orangien &c.
 an Ridderfchap ende Steden seer instantelick
 heeft versogt, dat Haer Ed: Mog: van wegen
 dese Provincie van Overysfel mede solden willen
 verstaen ende consenteren, tot het holden van
 een Sinodo Nationaal: verclarende en verseke-
 rende deselve syne Excell:, dat 't selve Sinodus
 niet anders word gemeind, ofte tot geenen an-
 deren einde sal strekken, als tot accommodatie
 en bevredinge van die tegenwoordige Kerkelyke
 disputen, ende Religions geschillen, ende tot
 vrede en eenigheid deser gemieerde Provincien;
 sonder daer mede den Provincien ofte Leden van
 dien in hare Hoicheit, Privilegien, ende gerech-
 tigheden eenigints prejudiceren off te vercorten,
 ofte ter cause van Religie emant te beswaren:
 mitsgaders dat oock die door hoichgedagte syne
 Excell: word geconfirmiert, dat die andere nog dif-
 III. DEEL. V

1618. ficulterende Provincien, met guede redenen ende inductien daer tho oick fullen worden beweecht, dat alles met guede eenicheit, sonder scheuringe ofte affonderinge van Provincien, solde moegen geschieden, ende dat oick 't geene in den voirsf: Sinode sal worden geconcludeert, niet van weerden sal worden gehouden, ten sy sulx eerst by den samptliken Provincien, voir goet word gekent ende geratificeert. So is 't dat Ridderschap ende Steden, op sodane voirstellinge en verfekeeringe van hoichgedagte syne Excell:, mede consenteren ende bewilligen, dat op ten voet, ende in conformiteit van 't gene hier voren is verhaalt, tot vrede en eenicheit der geuniceerde Provincien, en tot accommodatie en bevredinge van tegenwoirdige Kerkelijke disputen ende Religions geschillen, een Sinode Nationaal mag worden gehouden: mits dat oick die puncten ende articulen hyr bevorens, op 't holden van een Sinode geconcipteert en beraamt, met gemein advis geresumeert, en (so nodig) gecorrigeert ende verbeteret fullen moegen worden.

Sy geven den Prins nadere uitlegginge van hun toestemminge. Prins Maurits beklagde sig eerlang, dat sommige seer vreemde uitleggingen aan de woorden der Staten gaven. Weshalven hy sig nader tot hen wende, om een naakte, klare en duidelyke bevestinge van hun opregte gevoelen te hebben. Niet twyffelende dat dien na de Provincie van Utrecht, en d'onwillige Steden van Holland sig by de meerderheid zouden voegen (d). De Staten verklaarden sig hier over op de volgende wyse.

Alfo syne Excell: die Prince van Orangen &c. by diverse missiven heeft beclaagt, dat die Resolutie deser Landschap, den 7. May 1618.

(d) Resolutie van Ridders, en Sted. vanden 30. Julij.

binnen Deventer genoemen, op 't holden van een Synode Nationaal, by eenige quaatwillige geca-
villeert en qualik geinterpreteert folden worden; 1618
versueckende derhalven Hoichgod: syne Excell:,
dat men op deselve Resolutie eene naakte, goe-
de, ende nadere interpretatie solde willen doen;
niet twyffelende, so het selven maar geschiede,
of die Provincie van Utrecht en de onwillige Ste-
den van Hollandt, sullen haar dan met ter tyt
oick tot het selve Synodus voegen. So verclaren
Ridderfchap en Steden, de Staten deser Land-
fchap van Overysfel, dat sich Haer Ed: Mogen-
de met den anderen nu toestemmende Provincien
willen voegen, dat een Synode Nationaal, tot
accommodatie ende bevredinge van die tegenwoir-
dige Kerkelyke disputen ende Religions geschil-
len, wierde gehouden, sonder daer mede den
Provincien, Leden, ofte Steden van dien, in
haare Hoicheit, privilegien ofte gerechtigheit
enigfints te præjudiceren, ofte te vercorten, of-
te iemant ter cause van Religie te beswaren;
mits dat oick (in conformiteit van die verklarin-
ge by Syne Excell: op den Landdag binnen De-
venter gedaen) 't geene in den Synode sal worden
besloten niet van weerden sol worden gehouden,
ten sy sulx eerst by den samptlycken Provincien
voir goed word gekend, ende geratificeerd. En-
de worden de Gedeputeerden ter Vergaderinge
van de Heren Staten Generael gelastet dese Re-
solutie aldaer in te brengen, ende sig in saken die
de bevorderinge des Synode, en afdanken der
Waertgelders aengaende met ten anderen toestem-
mende Provincien te conformeren; ten ware so
wigtige saken mogten voorvallen daar op sy nader
Advys van Ridderfchap en Steden sollen hebben
te versueken.

Of dese nieuwe uitlegginge aan des Prins VIII.
oogmerk voldeet onderzoeken wy niet. Het is Sy laten
nogtans seker, dat de Staten van toen af de voor af
be- een Sy-

1618. beroeping des Synode ter goeder trouw be-
node in hartigden. Want sy 's Lands Gefanten ter Ge-
Overys-neraliteit gelasteden, den voortgang met d'an-
fel beleg- dere Leden sonder nadere last te bevorderen;
gen. ten ware in onverwagte besluiten van vele ge-
wigte, van welke sy voor af kennisse moesten
geven. Ook besloten sy voor af een Synode
præparator in Overysfel te beroepen. Hier by
zouden tegenswoordig zyn uit de Ridderfchap
den Drost van Salland Unico Ripperda tot Wel-
dam, en Joan van Echten de Jonge: uit De-
venter Engelbert van Doetinchem, uit Campen
en uit Zwolle Hendrik ter Cuilen. De Stede-
gefanten van Campen 'er niet toe gelast zynde,
versogten en verkregen eenige dagen uitsfel,
om sig nader met hun meesters te beraden (e).

Toebe- Sedert die tyd wierden alle toebereidselen
reidselen gemaakt, om van wegens de Provincie het Sy-
tot het node by te wonen. Op het aanschryven van
Synode haar Hoog Mogende, wierden ten dien einde
Nationaal. door de Staten tot opsigters in het Synode be-
noemt, Jonkheer Hendrik Hagen, en Joan van
Hemert Burgermeester van Campen. De Pre-
dikanten kregen elk vyftig guldens op reyse uit
de Lands kiste (f). Hun namen sijn dese.
Casper Sibelius, Harmen Wifferding, Hiero-
nymus Vogelius, Joannes Langius, Predikan-
ten van Deventer, Zwolle, Hasselt, en Vol-
lenho; nevens Willem Broekhuysen tot den
Doorn, en Joan van Lauwick Burgermeester
tot Campen Ouderlingen (g).

Wat

(e) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 30.
Julius.

(f) Ibid. van den 18 en 23. October.

(g) Rovius Daventria illustrata, pag. 613.

Wat in het Synode tot Dordrecht, en mid- IX.
 delerwyl in het Overysfelfche Synode, voor 1619.
 viel, is buiten ons bestek en by anderen te sien. De be-
 Na het eindigen, wierdt het in deser voegen sluiten
 goedgekeurt. worden
 goedge-
 keurt.

Ridderschap en Steden gelesen het oordeel des
 Synodi van Dordrecht, over die bekende
 vyf Hoofstukken der Leere, daer over in die
 Kerken deser Geunieerde Nederlanden verschil is
 gevallen: mitsgaders die Sententie by denselven
 Synodi tegens eenige Remonstrantse Predicanten
 gepronuntieerd. Ende is het selve by Ridderfchap
 en Steden geapprobeert en angenoemen. Soe voe-
 le angaet die geconcipteerde Kerken ordening sal
 by gelegendheid oik werden gevisiteerd, om vol-
 gens mede daer op geresolveert te worden.

De Kerk-order later ondersogt zynde, wier- Dog de
 den 's Lands Gefanten ter Generaliteit gelaft, Kerkor-
 aan haar Hoog Mogende te verklaren, „ Dat der met
 „ in de Provincie Overysfel de voirs. Kerkely- bepalinge
 „ ke ordeninge geobserveert sal worden, voir aangenomen.
 „ soe voele dicselve tegens de Privilegien, en
 „ gerechtigheden van deselve Provincie, int
 „ generael, ofte van de Leden ofte particulie-
 „ ren van dien, niet is strekkende (b).

By een der besluiten van het Synode was vast- X.
 gestelt, dat alle Hooglraars en Meesters zou- Zwolle
 den worden gelaft, de Leringen door de Ver- gebied de
 gaderinge besloten, de jeugd te zullen inplan- School-
 ten. Onder verbeurte van uit hun dienst ont- bestier-
 set te worden. Den Raad, den Rector, en ders na de
 overige Leermeesters van Stads Scholen, voor besluiten
 sig de te le-
 ren.

V 3

(b) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 30.
 Julii.

1619. sig ontboden hebbende, vermaande hen, alle de besluiten getrouwelyk na te komen: 't welke sy alle met handtastinge in eedes plaats, aan den Burgermeester in der tyd beloofden. Dog te gelyk wierden sy gelast, buiten voorkennisse der Magistraat, geen beloften aangaande de vastgestelde Leringen te ondertekenen (i).

De drie Hoofdsteden weigeren het munten te staken.

Ondertusschen versogten haar Hoog Mogende de drie Hoofdsteden met haar Ryksmunten stil te staan. Sy schreven sulks heuschelyk af; nademaal haar oude voorregten van de munte 'er geen gering nadeel by te lyden hadden: sonder dat het Land 'er eenig merkelyk voordeel by winnen zoude (k).

XI.

1621. Voorfor- gen te- gens de vyandelykhe- den der Spaanschen.

Den stillstand van wapenen, tusschen den Koning van Spanjen en de vereenigde Nederlanden, ten einde lopende, was de Regeringe bedagt, de Stad tegens de vyandelyke aanslagen en aanvallen te verskeren. Sy stelde ten dien einde alle voorfor- gen in het werk, welke ten tyde van oorlog gebruikelyk zyn, en tot Stads beveilinge des tyds dienden (l).

Ieder Vaandel der Burgerye word een Wyk tot Stads bewaringe bevolen.

Het Burger Regiment, in agt Vaandels verdeelt, maakte een schikkinge in welker voegen het sig, inval van nood of verraad, te gedragen had. De Hoplieden Gerrit Trouwhart en Antony van Brakel, zouden de Diefspoort, het Rondeel, den Geinverberg, en het nieuwe syts rondeel besetten. Joan van Graas en Joan van Haarst, met hun Vaandel de Sassenpoort, en alle de Rondelen van de nieuwe syl tot aan den

(i) Resolutie des Raads van den 25. Augustus.

(k) Resolutie der drie Steden van den 3. Mey.

(l) Resolutie van Raad en Meense van den 10. Februaris.

den nieuwen Toorn. Rutger van Haarst en 1621.
Lambert Hemminck, de Camperpoort, en de
Rondelen van den nieuwen Toorn, tot aan den
Roden. De Hoplieden Keurt Harms, en Har-
denstein, de Vispoorte met de muuren, en de
Markt (m).

De Ingesetenen, op de Voorsteden en in XII.
Stads Vryheid wonende, versogten den Raad De In-
oorlof te mogen hebben, om sig met den vy- woon-
and voor hun Familien, Huisen en goederen te ders der
verdragen. Den Raad vergunde hen, op den Voorste-
26. Maart, een Gesant na Braband by den den word
Aarts Hartog te senden, om vrywarings brie- ten met
ven te erlangen (n). Verscheiden Burgers ook, den vy-
voor hun vee, op het platte Land weidende, and te
besorgt, deden het selfde verfoek. De Rege- verdra-
ringe willigde het hun mede in; dog niet voor gen.
hun personen of goederen: en mids Prins Mau-
rits en haar Hoog Mogende het mede goed-
keurden (o).

De vrese voor den vyand, deden haar Hoog De R. C.
Mogende, tegens de R. C. al nog in de Re- Edellie-
geringe van Overyffel zynde, een argwaan en den wor-
mistrouwen op vatten. Om seker te gaan ver- den ter
fogten sy de Staten van Overyffel, gelyk ook verfoek
der andere Landschappen, „ alle die Papist der Ge-
„ zyn “ gelyk zy sig uitdrukten, van 's Lands neraliteit
Regeringe te ontslaan: nevens alle die gene van 's
welke op het platte Land reysfende en wonen- Lands
de, vrywarings brieven van den vyand verkre- Regerin-
gen hadden. Het schryven van Haar Hoog Mo- ge ontsel-
gende, in de Vergaderinge van Ridderfchap en
V 4 Ste-

(m) *Vis ongedrukte schriften.*

(n) *Resolutie des Raads van den 26. Maart.*

(o) *Resolutie van Raad en Meente van den 27. Maart.*

1621. Steden voorgelesen zynde , stonden de volgende Edellieden van hun plaats op. Joan Rengers tot den Arendshof, Gerrit van Laer, Willem van Deutechum, Joan van Middachten, Joan van Oldeneel, Hendrik Haegen, Seino Haegen, Pelgrum Haegen, en Joan Haegen. Sy versogten eenpariglyk, van hun eed ontslagen zynde, vryheid te hebben om sig ten platten Land neder te setten, en vrywarings brieven des vyands voor hun sekerheid te mogen nemen. Hun bede wierd hen volkomentlyk toegestaan, mids sy sig van de Staten Vergaderingen onthielden, en 'er geen sittinge weder namen, dan met bewillinge der Staten. Het spreekt van selfs, dat hen ook verboden wierd, met de vyanden, tot nadeel deser en nabuurige Landschappen, in onderhandelingen te treden (p).

XIII. Overysfel was, gelyk te voren verhaalt is, in het jaar 1613. aangeslagen op drie en een half ten hondert op den staat van oorlog (q). Dog, in het vorige jaar, klagtig gevallen zynde, dat het Land, door de geduurige invallen en stroperyen der vyand, uitgeput, verminderinge moest genieten, hadden Haar Hoog Mogende, by een uitspraak, voorflags wysse gedaan, het Land op twe en een half ten hondert gestelt. Desen aanslag scheen de Staten nog te hoog, en sy boden vrugteloos twe en een vierde aan. Om haar Hoog Mogende, en den Prins van hun onvermogenheid te overtuigen, wierd 'er een besendinge, na den Haag gedaan, om op twe

(p) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 1. Junius.

(q) Derde Deel blaaf.

twe of ten minften op twe en een vierde ten 1622
hondert aangeflagen te worden. De Gefanten
Joan van Raasfeld Drost van Vollenho, en
Reinier Gansneb, en Hendrik ter Cuilen, Bur-
germeesters van Campen en Zwolle, verwier-
ven en werkten eindelyk by de Generaliteit dit
laatste uit (r).

Ondertuffchen, dat de Stads Regeringe, we- 1623.
gens een ongemene duurte der levensmiddelen, Uit-
den uitvoer van Rogge en Boekweyte verbod spraak
(s), was het gefchil tuffchen Ridderfchap en der Ge-
Steden, over de Souverainiteit, weder veel neraliteit
heviger geworden, als te voren. De Edellie- over het
den hadden eindelyk het by Haar Hoog Mo- gefchil
gende fo verre weten te brengen, dat 'er op der Sou-
den 3. Julius een uitspraak ten nadeel veraini-
Hoofdsteden gedaan wierdt: ten minften in op- teit, tot
figte van de Geestelyke goederen, welke 'er nadeel
by aan de Ridderfchap mede toegewefen wier- der Ste-
den (t). Den eygentlyken verderen inhoud den, wel-
van dit vonnis is my onbekend, fchoon ik het ke onwil-
felde verfeiden maalen aangehaalt gefien heb- lig bly-
be. De Ridderfchap nodigde dan ook, in de ven.
Staatsvergaderinge, van den 6. September, de
Steden uit, met haar in het vrindelyke, over
de befliffinge van dese twist in onderhandeling-
te treden, op den 6. October naaftkomende:
ten overftaan van de Gecommitteerden van Haar
V 5 Hoog

(r) Resolutien van Ridderfchap en Steden van den
29. Januarij en 18. December.

(s) Resolutie van Raad en Meente van den 6. Sep-
tember.

(t) Uit verfeiden brieven, my door den Hoog
Wel Geñ. Geft. Heer Baron van Voërt tot Ha-
genvoorde, goedgunftelyk medegedeelt.

1623. Hoog Mogende, welke men zoude verfoeken om over te komen. Sy verklaarde duidelyk genoeg, welke punten in aanmerkinge zouden komen. En wel ten eersten, dat de goederen van het Capittel tot Deventer onder de Staten gemeen zouden zyn. Ten tweden, dat de Regten, welke de Steden konden bewyfen, dat de Ridderfchap fig alleen te onrecht hadde aangematigt, voortaan op de Staten zouden vervallen. De Stede-gefanten waren 'er verre af, om dese uitspraak voor wetig te houden, gelyk de Ridderfchap deedt. Sy merkten 'er op aan, dat defelfde door haar Hoog Mogende, niet alleen fonder haar voorgaande onderweringe gedaan was: maar ook fonder kennisfe van faken en wetenfchap van de eygentlyke staat des gefchils. Dat de Steden fig eeds en pligts halven befwaart vonden dit vonnis, als fnydende tegens haar regten, voorregten, en geregtigheden, te agtervolgen. Dat ook 't oogmerk en meninge van Haar Hoog Mogende geenfints geweest was, de twiftende partyen geheellyk fonder verder onderzoek te ontfcheyden: maar d'uitspraak, „ voir eerften fo generalyken, conform van de obfervantie ende ufancie van andere Provincien, te doen, „ daer door geene van Partien folde vercortet wefen: en dat die particularifatie van de „ voirf. Souverainiteit by die van de Ridderfchap, in die Provincie, folde worden gedaen: na dewelke haer Ed. vermeinen enig gefchil of difpositie in den Steden te hebben, om aldaer malcanderen met reden en „ weder reden ter vrundelykheit te verftaen en te vergelyken “; Dus drukten fig woordelyk

lyk de Stedegefanten uit. Op die voet waren hun Meesters bereidwillig in onderhandeling te treden: agtende voor als nog onnodig eenige Gecommitteerden van Haar Hoog Mogende te verschryven (v). Hier by bleef des tyds, so verre 's Lands boeken melden, dit wigtige geschil. 1623.

In het jaar 1625. overleet Maurits Prins van Orange Stadhouders van Overysfel. Prins Fredrik Hendrik, wierd volgens het besluit der Staten, van den 9. Mey, met dese waardigheid bekleet: op deselve voorwaarden ofte eeren regten en Hoogheden, die door syn Voorfaat beseten waren (w). XIV. 1625. Prins Fredrik Hendrik word Stadhouders van Overysfel.

De oneenigheden over de munte, tusschen Haar Hoog Mogende, en die van Overysfel duurden gestadig (x). De laatsten vonden eindelijk goed, 's Lands Gemagtigden ter Generaliteit vryheid te laten, om met Haar Hoog Mogende een overeenkomst te treffen over 's Lands gemene munte. Mids de Generale Muntmeester binnen Overysfel geen gesag oefenende, en den sleschat door het selfde Land getrokken wierd (y). De Staten bewilligen met 's Lands munte stil te staan.

Sekerlyk hebben de Staten sulks besloten gehad, om een einde van d'oneenigheden te hebben. Zwolle had tot nog standvastig haar muntregten verdedigt. Ook raakte sy weder in het jaar 1628, in een grote verlegendheid en benauwdte staken. XV. 1628. Zwolle verweigert het munten te staken.

(v) Resolutie van Ridderf. en Sted. van den 20. September.

(w) Ibid. van den 9. Mey.

(x) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 25. Junius 1622.

(y) Ibid. van den 20. Meert.

1628. nauwdheid, haar muntregten niet te kunnen beschermen. Want, op den 4. Mey kwamen, uit last van Haar Hoog Mogende, Symon van Meyden en Adriaan Claesen Muylt, alhier, om de Stad te verfoeken, dat sy de geslagene guldens en schellingen introk, en het verdere slaan deser penningen verboot. Den Raad was van ter syden onderrigt dat, inval van verweigeringe, Haar Hoog Mogende de Stad dreygden, de gemelde specien te verbieden: op haar kosten in te losschen: en de schade en 't nadeel hier by te lyden, op Stads Ingesetenen en goederen, door beslag te verhalen. De Regenten wel verre van voor dese dreygementen te vresen, verklaarden eenpariglyk, „ dat haar Ed: (onder reverentie) niet en verstaen, dat die Heren Staten Generael, over dese Stads Ryksmunte, eenich gesach is competerende; en dat men tot het trekken des Stempels niet kan bewilligen “ (z). Niet tegenstaande dit kloekmoedig besluit, kwam 'er een Placcaat van Haar Hoog Mogende voor den dag, waar by niet alleen dese penningen verboden waren, maar ook alle muntgesellen deselve slaande eerloos verklaart, en uit de Vereenigde Landschappen verbannen wierden. Het geschil so hoog lopende, sond de Regeringe eenige Afgesanten na de Generaliteit, om Stads goedhebbend regt aan te tonen, en Haar Hoog Mogende, met alle eerbied, en de kragtigste redenen, tot handhavige van Stads voorregt, te bewegen (a). Het schynd dat die vertogen van uitwerkinge geweest zyn.

Key-

(z) Resolutie van Raad en Meente van den 5. Maart.

(a) Ibid. Ibid van den 1. April.

Keyfer Ferdinand was ter defter tyd een der 1628.
 gelukkigfte Vorften van fyn eeuw. Syn magt XVI.
 was merkelyk vermeerdert, sedert dat hy den De Key-
 fig opwerpende Koning van Bohemen genood- fer ver-
 faakt had Duitland te verlaten (b), en over soekt
 Deventer en Zwolle, in de maand October des vrugte-
 jaars 1620. na Engeland by Koning Jacob fyn loos van
 schoonvader fyn toevlugt te nemen (c). Fer- de Han-
 dinand, ter Lande by na geen tegenftand meer ze Ste-
 vindende, wendde fyn gedagten in het laafte den on-
 van het vorige jaar, ook om uit den Ooftindi- derftand
 fche en Noordfchen koophandel voordeel om den
 trekken. De Hanze Steden, hem toefchynen- Koop-
 de, bekwaam te zyn, dit oogmerk te begunfti- handel in
 gen, fend hy den Graaf van Schwartzenburg 't Ooften
 deswegen na Lubek. Dese Hanze moeder Stad en Noor-
 beforgt aan alle haar medeleden des Keyfers, den te be-
 brieven en ontwerpen: met verfoek dat fig de vorderen.
 Gefanten van haar alle aldaar, op den 22. Fe-
 bruarius, mogten laten vinden. De drie Hoofd-
 Steden van Overyffel beloofden een Gefantschap
 na Lubek te fenden. De vergaderinge wierd
 reers, op den 18. Februarius, geopent, door
 de lefinge van een breedvoerig gefchrift, des
 Keyfers ontwerp behellende. Men maakte in
 het vervolg geen de minfte fpoed. Den Graaf
 van Schwartzenburg, in de maand Julius, fterk
 fom antwoord aandrिंगende, kreeg eindelyk het
 navolgende. Dat fy gehoopt hadden des Key-
 fers oogmerk te hebben kunnen begunftigen.
 Dog dat fy 'er in niet konden bewilligen. Na-
 demaal fy niet in ftaat waren, fig tegens die
 ge-

(b) Voyes l'Histoire des guerres & negociations etc.
 par le Pere Bouzeant

(c) Momen Chronyk van Deventer op het jaar 1620.

1628. gene, welke d'Oostindische wateren bevaarden, ter Zee uit te rusten. In tegendeel, het stond by haar paal vast, dat sy onsydig wilden voortvaren te zyn. Uit vrese van Ferdinand te vertoornen, fonden sy een Gesantschap om sig wegens haar besloten eenzijdigheid, ten kragtigten te verschonen. Dit genootschap nam toen ook krygsknegten in dienst, om haar voorregten en vryheden tegens alle de sulke te handhaven, die haar met geweld besprongen (d). Het schein dan of dese maatschappye sedert lang kwynende, weder hersteld wierd.

XVII. De vrese voor een beleg van de Stad Zwolle

1629. door de Spaanschen wierd, in het naaste jaar, weder vermeerderd. De Regeringe besloot, Zwolle voorsigtigheids halven, dat in dien val, alle neemt voorfor- ge tegen den vyand. bomen, en de huizen buiten de Stad, afgekapt en afgebroken zouden worden. Dat ook het retrenchement tusschen de Stad en den Ysselstroom in die staat gebragt zoude worden, als het de Ingenieurs van den Busch en Bronkhorst afgetekent hadden (e).

1630. By dese vrese, welke egter eerlang verdween, kwam een dadelyker plage, welke in het naaste jaar alhier geweldig heerschte. Dit was een ongewone, en een buiten menschen geheugenis duurte der granen. Een last rogge gold, in plaats van tagentig of negentig, nu over de drie honderd goudguldens. Vele onvermogen- de lieden zouden van honger gestorven zyn, indien den Raad hen niet met brood, op Stads kosten gebakken, te hulp gekomen was (f).

Oók

(d) *Revius Daventr. illustr. pag. 671. 672. 678.*

(e) *Resolutie van Raad en Meente van den 2. Oktober.*

(f) *Uit een ongedrukt geschrift.*

Ook verboden de drie Hoofdsteden eerst, en 1630.
later de Heren Cedeputeerden, wyselyk, geen
granen na elders te vervoeren, ten ware het by
wettige getuigenis gebleek, dat deselve buiten
s Lands gekogt waren.

De Ridderchap met die van Zwolle, sloe- Overys-
gen op den Landdag van den 3. September fel geeft,
voor, om inval den tegenswoordigen Heere de survi-
Stadhouder onverhopelyk overleed, tot des- vance des
selfs opvolger te verklaren, des Vorst sone, Stadhou-
Prins Willem van Orange. d'Afgesanten van derchap,
Deventer, hier toe niet gelast zynde, bewillig- aan Prins
den 'er nograns in, mids hun Meesters den Willem.
voorslag goedkeurden, gelyk sy des anderen
daags deden. Dog die van Campen verschil-
den geheellyk met d'andere Leden. Sy seyden
dat 'er geen besluit konde overgenomen wor-
den, nademaal dit geen punt van d'uitschryvin-
ge des Landdags geweest was. Dat het voor-
sigtigste was, om te letten van welk gevoelen
d'andere Landschappen waren. Dat sy evens-
wel aan hun Meesters 'er kennis af zouden ge-
ven, en hun gedagten aan den Griffier over-
senden (g). Den Prins nam d'aanbiedinge van
het meerder getal der Staten seer goedgunst-
lyk, en met dankbaarheid, by missive van den
19. September aan (h).

In het laatste deses jaars versogt den Kerken- XVIII.
raad, by een sineekschrift, om een nieuwe wy- De Ker-
se van prediken en gebeden in te voeren, op kentaad
den dag, bepaalt tot de verkiesinge van de Re- gelast,
ge. geen aa-

(g) Resolucie van Ridderchap en Steden van den
3. September.

(h) Missive der 2. Steden Campen en Zwolle, tweede
Deel Bylage 99. gedrukt tot Zwolle 1655.

1630. geringe. Het mishaaide den Raad en Geswo-
 dere ma- rene Gemeente seer, dat sig de Kerkelyken be-
 niere van moeyden met saken die sy aansagen onder de
 prediken wereldlyke magt te behoren. Ook gelasteden
 op den sy den Kerkenraad te „verblyven by den olden
 Keurdag „gebruike“, sig 'er van te onthouden, en
 in te voe- sulke saken aan d'Overheid ter beraadslaginge
 ren. over te laten (i).

Die van Van oudsher hadden d'Ingefetenen van Steen-
 Steen- wyk van de vonnissen van hun Magistraten mo-
 wyk ge- gen appelleren aan de Stad Zwolle: welke ook,
 boden de in het jaar 1630, in saken van Frens Luitgiens,
 appels tegen Jan Jansen ten Pol, en Joan Berends,
 vonnis- gewesen had. Den Raad van Steenwyk, weige-
 sen van rig zynde, het vonnis te openen, wierdt door
 Zwolle den eerstgenoemden, by de Gedeputeerden,
 uit te aangeklaagt. Die Heren vermaanden, by Apo-
 voeren. stille van den 4. September, vrugteloo die van
 de Magistraat het vonnis uit te spreken. De

1632. Staten dan deden hen, op den 19. September,
 van het volgende jaar, het selfde bevel, en ge-
 lasteden de Heren Gedeputeerden, hen 'er door
 de gevoeglykste middelen toe te noodmaken.
 De nadere aanschryven, sonder uitwerkinge ge-
 weest zynde, geboden de Staten die van Steen-
 wyk op het nieuw te gehoorsamen, ofte hun
 redenen van verweigeringe, binnen agt dagen,
 in te brengen.

XIX. Wibrant Jochims en Lucas ten Broeke, Ge-
 Hun on- fanten van Steenwyk, voldeden de Staten op
 willig- den bestemden dag in het geheel niet. Sy wier-
 heid. den dan op het ernstigste vermaant, geen wy-
 dere verhanderinge aan de loop der Justitie te
 doen,

(i) Resolutie van Raad en Meente van den 13. De-
 cember.

doen, ofté voldoende redenen, tegens den 1632.
aanstaanden Landdag, voor den dag te bren-
gen. Hoewel sy sig van het laatste opgeleide
niet kweten, weigerden sy als voren het eerste
te volbrengen.

Die van Zwolle merkten alle dese dralingen De Sta-
aan, om Stads regt buiten werkinge te stellen. ten ge-
Ook hadden sy de Staten aangewesen een ander bieden
middel, door het welke de Steenwykers poog- hen na-
den hun oogmerk te bereiken. Dit was, fulke der te ge-
hoge boeten op de Appellen te stellen, dat een hoorfa-
ieder 'er voor schrikte. Stads afgefanten dron- famen.
gen dan so sterk aan, dat de Staten, op den
10. Februarius, verftonden, dat, die van
Steenwyk, in gebreke blyvende van nader be-
wys aan de Gedeputeerden ter hande te stellen,
de Raad van Zwolle gewettigt wierd, d'uit-
spraak en desselfs uitvoeringe te doen. Gela-
stende ten dien einde de Gedeputeerden, by
verdere verhinderinge, om op de goederen van
de Stad Steenwyk te procederen, in so verre,
dat het vonnis syn uitwerkinge had (k).

Die van Hasselt, niet veel leersamer dan de XX.
Steenwykers, begonnen, omtrent het jaar 1635.
1635., weder door het aanhouden der Sche- Vervolg
pen en schuiten, met vis en andere waaren be- van 't ge-
laden, den vaart te stremmen. Dus dat de schiltus-
Stad Zwolle sig genoodsaakt vond, 'er over selen
by de Staten te klagen: met versoek, dat hen Zwolle
sulks verboden wierd. De Staten verschreven, en Has-
des anderen daags, die van Hasselt, om hun het aan-
belangens in te brengen, voor de volgen- leggen
der vis
de
schepen.

III. DEEL. X
(k) Resolusien van Ridderfchap en Steden van den
19. Maart 21 en 31. October des jaars 1631. en den
10. Februarius 1637.

1635. de Gecommitteerden : uit Salland , Reinier Schaap , uit Twente Willem Ripperda , uit Vollenho Boldewyn Sloet , uit Deventer Gerard Donckel , uit Campen Arend van Ruitendorch , uit Zwolle Hendrik ter Cuilen. De Gefanten van Hasselt , een afschrift der klagte ter hande gestelt zynde , wierden gelast , 'er aan de Staten een voldoend antwoord op te geven. Sy beriepen sig dan , op den bestemden dag , volgens gewoonte , op den voorregts brief van Bisschop Philip van Bourgondien : dog sy boden te gelyk aan met die van Zwolle in minnelijke onderhandelinge te treden. De Staten keurden dit laatste goed , gelasteden die van Hasselt , aan de Stad Zwolle , een afschrift van Philips brief te geven , en intusschen te vermyden alle oorfake van klagte. d'Overeenkomst in het vrindelyke niet hebbende kunnen getroffen worden , vervoegden sig die van Zwolle eerlang by de Staten , en klaagden niet min als te voren over het aanhouden der vaartuigen. De Staten herhaalden dan hun vorige bevelen (1) ; met welke uitwerkinge komt my nergens voor.

Het swarte Water word door een Water-vloed toege-slopt. Ondertusschen hadde een hoge watervloed ongemeen veel schade aan dammen en dyken veroorzaakt. Tot Veecaten , in de Bukhorster weerd , scheurde een grote wande. Geheel Mastebroek wierd 'er door onder water geset , en een nieuwe Syle , door de Stad Zwolle kort te voren in de swarte Waters dyk gelegd , om een vaart na Genemuiden te maken , spoelde weg : nevens een dusdanige menigte aarde , dat

(1) Resolutien van Ridderfchap en Eedden van den 11, 18 en 19. Maart en 19. September.

dat het swarte Water gestopt en den scheeps- 1635.
vaart verhindert wierdt. De Burgerye, uit
Zwolle trekkende, graafde eerlang d'ondiepte
uit. De schepen, eenige tyd door Mastebroek
gevaaren hebbende, namen weder den ouden
weg door het swarte Water. In Februarius,
van het naaste jaar, liep Mastebroek weder ge-
heel onder, door den doorbraak van den dyk
by Wilsum (m).

De droevige onlusten tusschen **Ridderschap XXI;**
en Steden borsten, ontrent het jaar 1642., we- 1642.
der op het hevigste by dese gelegendheid uit. Vervolg
De Ridderschap, sig de goederen van het Non- van de
nen Clooster tot Oldenzaal willende aaneyge- twist tus-
nen, stelde sig de Magistraat aldaar met kragt schen
'er tegen. De drie Hoofdsteden styfden so veel Ridders-
mogelyk was die van Oldenzael. Waar door schap en
de verbitteringe veel heftiger dan te voren Steden,
wierdt.

De Ridderschap sloot onder sig omtrent dese Verbond
jaren een ontwerp van een verbond, om de tusschen
Steden te noodfaken, binnen een bepaalde tyd de Rid-
met haar in onderhandeling te treden, en een derschap
overeenkomst over de Souverainiteit te treffen: tegens de
Steden.
ofte haar andersints weder by Haar Hoog Mo-
gende te beklagen. Belovende sig onderlinge
de behulpzame hand te bieden, om sig in haar
regten te handhaven, en tegens de inbrekers
en verkorters harei' geregigheden kragtadig
te beschermen. Den verbonds brief is onder-
tekent door seven en dertig Heren uit de Rid-
derschap (n).

X 2

Schoon

(m) Ongebrakte Chronyk van Zwolle.

(n) Uit brieven en schriften van den Hoog Wel Geb.
Gest. Heer Baron van Voerst tot Hagenwoorde.

XXII. Schoon de Staten, op het verzoek van Haar
1646. Hoog Mogende, alle de Edellieden van den
De R. C. R. C. Godsdienst, uit de vergaderingen en
uit de Re- 's Lands Regeringen gesloten hadden (o), was,
geringe tot het jaar 1646., dit voorbeeld binnen Zwol-
tot Zwol- le niet nagevolgt. Dog op den 14. December
le ontset. besloot de gehele Regeringe ook, „ Dat voor-

„ taen niemant in Raad of Meente gekoren sal
„ worden, ten sy dat hy Professie doe van de
„ Gereformeerde Religie: mits dat dese Reso-
„ lutie niet sal strekken tot nadeel van alsulke
„ personen, als tegenswoordig in de Magi-
„ straat, of Gesworene Gemeente, bevon-
„ den worden, die geen professie van de Ge-
„ reformeerde Religie en doen“ (p).

Een van
hun Pa-
stours in
hegtenis-
se geset
en ge-
boet.

Men nam toen ook naukeuriger opzigt, om
d'oeffeninge van dien Godsdienst meerder te be-
nauwen. Den Priester Volkerus van Heerkin-
ge, had men, by na dertig jaren, door de
vinger gesien. Ook viel het niet beswaarlyk
nu men met ernst onderzoek wilde doen, hem
ten huise van Juster Swiersen te vinden. In heg-
tenisse geset zynde wierd hy beschuldigt, te-
gens het Placcaat van Haar Hoog Mogende,
sonder voorgaande bewilliging der Regeringe,
sig alhier te hebben opgehouden. Hy wierd
niet eerder door den Raad ontslagen, dan na
dat hy in een geld boere van ses hondert gul-
dens verwesen was (q).

XXIII. Na dode van Prins Fredrik Hendrik, Stad-
1647. houder van Overijssel, wierd men in de Lands
Prins ver-

(o) Derde Deel blads. 307 en 308.

(p) Resolutie van Raad en Meente van den 14. Dec-
ember.

(q) Resolutie der Raads van den 8. November.

vergaderinge tot Zwolle, van het volgende 1647.
jaar, verwittigt, dat Prins Willem soen van den Willem
overledene Vorst, omtrent half Mey, tot Zut- word
phen zoude komen. De Staten fonden Rutger Stadhou-
van Haerfolte Droft van Lingen en Jelis Nilant der van
Burgermeester tot Deventer, om syn Hoogheid Overys-
tot het overkomen na Zwolle uit te nodigen. fel.
Op den 18. Mey erfcheen syn Hoogheid in de
Landsvergaderinge, en de Staten, voor hun
goede toegenegentheid bedankt hebbende, nam
hy fittinge als Stadhouder van Overysfel (r).

Die van Steenwyk, even standvastig blyven- Vervolg
de, om de Stad Zwolle 's regt van appel nie- van 't ge-
teloos te maken, verhoogden niet alleen de schil tus-
boeten tegens die gene welke aan Zwolle ap- schen
pelleerden; maar waren ook weigeragtig d'uit- Zwolle
spraken van de Magiftraat van Zwolle ter uit- en Steen-
voer te stellen. Op de klagten van Stads Af- wyk.
gefanten, gelasteden de Staten, die van Steen-
wyk, de uitvoeringe der Justitie te bevorderen,
en alle beletfelen weg te nemen; welke d'ap-
pellen aan Zwolle verhinderden (s).

Ondertuffchen was 'er reets sedert lange aan XXIV.
het fluiten van een vredes verdrag, tuffchen de 1648.
oorlogende Mogendheden van Europa, tot Vredetot
Munster, gearbeid. Om dit heylfaam werk, Munster
van het grootste aangelegen voor de Republyq, tuffchen
te bevorderen, lieten de Staten, sedert het be- Spanjen
gin van Februarij, door het gehele Land, en de Rez-
's weeks Biddagen houden, om een heylfame publiq.
vrede van den Hemel te fineken (t). In 't jaar
X 3 1643.

(r) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 11
en 18. Mey.

(s) Ibid. van den 29. September.

(t) Resolutie van Ridd. en Sted. van den 3. Februarij.

1648. 1643. hadden sy, tot het bywonen van dese vredehandeling, benoemt, Zweer van Haerfolte, en by syn onpasselykheid de Heer Willem Ripperda tot Boksbergen: beyde gemagtigden ter vergaderinge van Haar Hoog Mogende. In het einde des jaars 1645., zyn de gesamentlyke Gesanten der Vereenigde Nederlanden na Munster vertrokken. De onderhandeligen tusschen den Koning van Spanjen en de vereenigde Nederlanden, hadden ook eindelyk sulke een goeden uitslag, dat de vrede op den 30. Januarius, gesloten wierd (v). De vredes artuculen, door de Gesworene Gemeente, ondersocht zynde, wierden door haar op den 14. Februarius goedgekeurt (w). Haar Hoog Mogende ook deselve, op den 8. April, geratificeert hebbende, kondigde men op den 10. Mey de vrede openbaar binnen Munster af. Op den 3. Junius, is 'er over door het gehele Land een dankdag gehouden, en den vyfden daar aan alomme geviert (x).

XXV. Prins Willem de II., settede in het jaar 1650. verscheiden Regenten van Holland in hegtenisse, en berende de Stad Amsterdam, met eenige Regimenten ruiters en voetvolk; om, geelyk syn Hoogheid, de Staten van Overysse, van kennis gevende, schreef, „dieselvelte Stad by de Unie te conserveren“ (y). Hy versocht de Staten hem, in syn oogmerk, van 's Lands

(v) *Monen Chronyk van Deventer bl. 154. 2de druk.*
 (w) *Resolutie van Raad en Meente van den 14. Februarius.*

(x) *Brief van Prins Willem van den 31. Julius.*
 (y) *Resolutie van Ridderf. en Stad. van den 25. September.*

's Lands welzyn, en handhavinge der heer- 1650.
schende Godsdienst, te willen ondersteunen. van eeni-
De Staten van Overijssel den Vorst beantwoor- ge Hol-
dende, schenen niet te twyfelen, of syn Hoog- landfchs
heid hadde die gewigtige stap om dringende re- Heren
denen gedaan, en bedankten hem voor syn goed te
genomene moeyte en voor uitsigt. keuren.

Prins Willem kort hier na overleden zyn- 1651.
de, nodigden de Staten van Holland die van Overys-
Overijssel uit, om een algemene Staats ver- sel stemt
gaderinge der vereenigde Nederlanden by te toe in de
wonen, en met eenparige stemmen der Bond- nadere
genoten, een goede order op 's Lands be- Unie te
stieringe te beramen. De Staten wilden eerst sluiten,
versekert zyn, dat de andere Landschappen
mede van dit begrip waren: voor en al eer sy
een seker antwoord gaven. Na dat sy be-
speurden het eenparige verlangen van alle de
andere Provincien, Committeerden sy, in het
volgende jaar, de Heren Ordinaris Gedepu-
teerden, nevens twe Edellieden uit ieder quar-
tier, en ses Burgermeesters uit de drie Hoofd-
steden, om by die buitengewone Vergaderinge
tegenswoordig te zyn (z). De dusgenoemde
nadere Unie of eerder d'uitlegginge van de oude
wierd, in dese algemene byeenkomste der Sta-
ten, gesloten, het welke met meerderen te
verhalen niet anders zoude zyn, dan buiten de
palen van Stads Geschiedenissen te dwalen.

Nader betref dese Stad den hogen water- XXVI.
vloed, welke, omtrent een uur des nademid- Zwolle
dags, van den 14. Februarius, een inbreuk word
X 4 ver- door den

(z) Resolusie van Ridderfchap en Steden van den
28. November en 31. December 1685. en 7. Janua-
rius 1651.

1651. veroorzaakte in den Yselftrooms dyk, tusschen
 door- Wyhe en Olst, tegen over de Vortman. De
 braakvan tydinge van dit ongeval, eerst in den avond,
 den Ys- binnen de Stad gebragt zynde, wierd aanstonds
 seldyk eenig grof geschut gelost, om de bewoners van
 onder het platte Land, voor den aankomende nood,
 water ge- te waarschuwen.
 set.

Op den volgende dag, zynde Biddag,
 begon gedurende de 's morgens Predicatie,
 het water in de Aa en Stads graften te swellen.
 De Scholten brugge, met Ys gestopt zyn-
 de, scheurde een juk van het selfde. Des
 agtermiddaags groeide het water so sterk aan,
 dat, Oldeneel, Schelle, en Assenderp, on-
 dergelopen zynde, het tegens het retrenchement,
 tusschen dese Stad en het Coterveer
 gelegen, in een uur of twee, meer dan drie
 voeten, klom, en nog dien selfden avond over
 't voorste retrenchement liep. Blalo, Spool-
 de, en naburige Landen belopen zynde, smeed
 het water een gat ter diepte van dertig voeten
 in den dyk tusschen het Frankhuis en den Oot-
 marssum, en drong vervolgens tot in Mast-
 broek door.

Het stroomde ook by de scheve Mole over
 de Hoogstraat, den dyk tusschen 't Buiten Gast-
 huis, en Frankhuis, en ook over het dykjen
 in Carwolde. Dese Polder vol gelopen zyn-
 de, liep het over het Cater dykjen in het
 swarte Water. Hoewel de wind aflagig, en
 de Zee laag was, kon het water sig, wegens
 de hoeveelheid, so snel niet door het swarte
 Water ontlasten, als het van boven gedurig
 aanstroomde. Het rees dan ook so hoog, dat
 de dyken van Mastebroek, Holtenbroek &c.
 over-

overliepen, en seer beschadigt wierden. In 1651.
Stads dyk van Mastebroek, liepen twee grote
waaden: d'eene aan d'oude Stads waade, en
d'andere tegen over Genemuiden. De Vegt
dyken wierden ook overstroomt, en het wa-
ter, aan d'eene syde 'er in vallende, liep 'er
aan d'andere weder uit. Het schein dat die Ri-
viere, toen van syn eigen wateren seer ryk,
als onder 't Yssel water verdrongen lag.

Op donderdag was het water, omstreeks en
in dese Stad, op het hoogste gesteigert, en sak-
te in agt dagen geen hand breed. De meeste
kelders waren onder gelopen; zelfs ook die,
welke nooit onder water geweest waren. Op
het Raadhuis stond het wel drie tot vier voet in
de turf kelder.

De vloer der broederen Kerk was wel niet
ondergelopen, maar het welde van beneden so
sterk op, dat de fark stenen, vervallen zynde,
later moesten worden verlegt. De vloer van
de grote Kerk was in het geheel niet, en
de Bethlehemsche en Lieve Vrouwen Kerken
eenigzints beschadigt.

Het water op het hoogste zynde, vervulde
de gehele bogen aan de vismarkt, en stond op
straat tot aan de Rode Leeuwen steege. Men
voer met schuiten van de Vispoort tot aan de
Brug, die over de agter Aa voor de Roggen-
straat legt. Van daar tot aan de Broeren Kerk
waren de straten ook met schuiten bevaarbaar.
Alle de agter straten, nevens de Roggenstraat,
van de voorgemelde brugge af, tot aan den
bogen, waren ondergelopen: gelyk ook de
Broederen straat van de brugge over de binnen
Aa leggende af, tot voor by de Nieuwstraat

1651. langs de grote Aa. De Melkmarkt na den Rooden toorn was aan geen van beyde syden droogvoets te passeren. Het water stond tot op een schreed twe of drie na, buiten de Rooden toorn, aan de poorte.

De Sassenpoortes Voorstad was geheellyk onder water geraakt. Men haalde op donderdag d'inwoonders met schuiten van daar. De nood was op de Nieuwstad, of Dieserpoorten Voorstad so groot niet; hoewel het water in de meeste huizen stond. Tusschen beide de Camperpoorten waren de straten belopen. Dog de Hoogstraat of Voorstad was, so verre bewoont word, geheellyk vry.

Den Ysselstroom, syn overtollige wateren hebbende ontloft, en het hoge voorland van Voortman, den inloop door de wade belettende, sakte het water van dag tot dag weder weg. Op den 2. Februarius was het hier niet hoger als het veeltyds door een Noordwesten wind oploopt. Op den sevenden waren reets alle de kelders droog geworden; sonder dat men uit noodzakelykheid het water 'er had behoeven uit te arbeiden.

Gedurende den selfen aandrang van het water, had het seer sterk gevoren. Dit veroorzaakte eenige schade aan de tedere boomgewassen in de buiten tuinen, welke by het afsakken door het Ys, omtrent een handbreed dik, verbryfelt en verscheurt wierden (a). Dese overtollige wateren had men van boven ontfangen. Ook leed men 'er in Poolen, en geheel Duitsland, een ongemeen nadeel by; gelyk uit de Nieuwspapiëren van die tyd gelesen kan worden.

De

(a) Uit aantekeningen van die tyd.

d'Oeffeninge van den R. C. Godsdienst, 1651. wierdt ter deser tyd, wederom beswaarlyker XXVII. gemaakt. Den Raad deet zelfs nu en dan 'er De R. C. onderzoek na. Dog sonder vrugt: nademaal geboet de huifen, in welke diensten gedaan wierden, wegens so lang gesloten bleven, tot dat sig den Priester de oeffe- geborgen had. Juffer van Doetinchem, tegens ninge het Placcaat van 1640., den Raad een tyd lang van hun voor haar deur hebbende laten wagten. wierdt Gods- in een boete van vyf en twintig goudguldens dienst. geslagen. By W. van Twenhuisen en Sybille van Bolten, vond men ook, dat nog *secrete toegangen* waren: dus noemde men de deurtjes welke boven op de folders, de weg van het eene huis in het andere openden. Hoe wel den Raad te voren, die toegangen onder een boete van hondert goudguldens verboden hadden, lieten sy Twenhuisen voor vyf en twintig goudguldens vry. Dog sy dreigden een ieder, voor nieuwjaars dag, die toegangen niet sluitende, met d'oude boete (b).

De Lutheranen hadden niet veel meerder vry- En ook heid omtrent dese jaren. Want den Raad, hen de Lu- het prediken verboden hebbende, sloeg hen we- theranen. gens d'eerste overtredinge in hondert, en de tweede, in twe hondert goudguldens boete (c).

Den Bisschop van Munster was van voornemen XXVIII. geworden, de Eemse te verdiepen, en Zwolle behartigt, schipdragent te maken tot aan Warendorp toe. dat de Hy had ook te kennen gegeven, bereid te zyn, Eemse in die Riviere wel door het Stift van Munster, of de Vegt de Graaffschap Benthem, tot in de Vegte te ley- geleyd den. word.

(b) Resolutie des Raads van den 8. December 1651.

(c) Ibid. van den 6. September 1652, en den 24. Ju-
lius 1654.

1651. den. Dese doorsnydinge sag de Gesworene Gemeente van het uiterste gewigt aan, voor Stads scheepvaart. Sy versogt den Raad dit ontwerp, na mate der aangelegenheid, te behartigen; en den Heer van Brandligt, eerlang alhier zullende komen, dese saak op het sterkste aan te bevelen (d).

1652. Gooswyn Hogenkamp, meester in de Rechten, en Gemeensman alhier, tot Conreector van Stads Schole aangesteld zynde, besloot de Gesworene Gemeente hem syn Gemeensmans plaats te ontnemen. Den Conreector bragt'er syn beklag over aan den Raad in. Die Heren ontveinsden niet hun groot ongenoegen, over het nemen van sulck een besluit buiten weten van hun. Een bestaan, geheellyk strydende tegens de gronden van Stads Regeringe; welkers roer altoos door twe Leden in het maken van wetten gehouden was geweest. Ook vertrouwden sy vastelyk, dat de Gemeente na rype overweginge, zouden erkennen, dat haar beraminge, in plaats van door de twe Leden gemaakt, eenledig zynde, onvolmaakte, en van geen wettige kracht was.

XXIX. De Gesworene Gemeente wel verre van Vervolg daar, om na dese vertogen te luisteren, antwoorde rond nit, haar beraamde te willen stand doen grypen. Den Raad vrieg dan, des anderen daags, de Gemeente af, of sy staande hield beregtigt te zyn, sonder voorkennisse des Magistraats, wetten te kunnen maken of niet? haar antwoord was, dat haar niet voorstont, sig ooit die magt te hebben aangematigt. Dog dat de

(d) Resolutie van Raad en Meense van den 17. Februarius.

de Resolutie door haar in het jaar 1641. genomen, en waar over nu getwift wierdt, door den Raad, aan haar willekeur, overgelaten was. Immers heugde het nog verscheiden van haar, dat den Raad, over dit besluit geraadpleegt zynde, verklaart had, dat het selfde alleen de Gesworene Gemeente betrof. 1652.

Den Raad ontkende de egtheid en waaragtigheid van dit geval, waar van in geen Stadsboeken meldinge gemaakt wierdt. Het was te vresen, dat die twespalt nadeliger gevolgen dan woordenwisseling zoude hebben. Dog Gooswyn Hogencamp stelde het gemene, voor syn bysondere welvaren: om alle verdere oneenigheid voor te komen, stont hy van syn Gemeensmans plaats af, en wierdt ook in der daad door den Raad van syn ced ontslagen (e). Deselfde eindigt doord'afstand van de Gemeensmans plaats des Conrectors.

De Stad Deventer, als of se van d'aanstaande, en ons Land boven het hoofd hangende droevige onlusten, een voorgevoelen had, sloeg in een byeenkomste der drie Hoofdsteden voor, een nieuwe verbintenis op te rigten. Op dat sy sig in alle voorvallen, door wie ook veroorzaakt, ingevolge den verbonds brief van 't jaar 1608. konden helpen beschermen en verdedigen. Op den 20. April wierdt ook dese verbondsbrief vernieuwt; gelyk mede, in het jaar 1653. op den 13. April (f). Dog hoe kort dese goede verstandhoudinge tusschen de drie Hoofdsteden stand greep, zullen wy in het volgende Hoofdstuk sien. XXX. 1653. Nieuw verbond tusschen de drie Hoofdsteden.

XXXV. HOOFD-

(e) Resolutie van Raad en Meente van den 24, 29, 30. September en den 7. December.

(f) Missive van de twee Steden Campen en Zwolle. Bylage 54.

I N H O U D.

- I. Verdeeltbeid in Overyffel over d'uitsluitinge van Prins Willem van het Stadhouderschap. Verscheiden mededingers tot het Droftamppt van Twente. II. Verbond tusschen de kwalik Prinsgesinden of het mindere getal, om een Droft van hunne syde te hebben. Kuiperyen van de Prinsgesinden. III. d'Onderhandelingen hier over tusschen de drie Steden zyn vrugteloos. Landdag tot Deventer. IV. Protestatie van het minder getal tegens de verkiesinge van een Droft. R. van Haersolte word in hun weerwille verkoren. V. Beswaernissen hem te laste geleid. Syn verschoningen hier tegen. VI. Aanmerkinge op de wederzydse redenen. Nader protest der kwalik Prinsgesinden tegens de verkiesinge. VII. Antwoord der Prinsgesinden. Later Protest der eerstgenoemden. VIII. De Prinsgesinden verlaten den Landdag, en d'andere waren 'er mede voort. IX. Vrugtelose onderhandeling over de hervattinge van den Landdag. X. 's Lands Gecommitteerden verwittigen de Gedeputeerden van saken van aangelegendheid. De Staten schryven een Landdag tot Zwolle uit. XI. Voorlagen van het mindere getal aan het meerdere of de Staten, welke den Landdag deswegen opschorten. Dog sy veranderen van gevoelen. XII. Men schryft

schryft wederfyds den Landdag uit. Besluit
ten door de Staten genomen. XIII. En die
van het minder getal. Nader besluit der
Staten. Verdeelheid tusschen 's Lands Ge-
committeerden ter Generaliteit. XIV. On-
derhandelinge tusschen de drie Steden over
een nieuw verbond. Deselve zyn vrugte-
loos. XV. Men trekt aan beide syden, de
last van 's Lands Gecommitteerden in. Uit-
nodinge der Staten, tot hervattinge der on-
derhandelinge. XVI. Men besluit tot Zwolle
te vergaderen. Voorlagen van die van Zwol-
le. XVII. Het minder getal sig meester van
de militie tragtende te maken, valt alles
vrugteloos uit. Wedersydse briefwisselinge
hier over. XVIII. Besluit van Stads Rege-
ringe om den Drost te handhaven. Krag-
tige maatregelen ten dien einde genomen.
XIX. Se besluit een Stadhouder te kiezen.
Gelyk ook de Staten. XX. Prins Willem
word verkoren. De Staten Generaal ge-
bied het krygsvolk eensydig te zyn. De Sta-
ten versoeken d'intrekkinge van dit bevel.
XXI. Nader voorlagen der Staten tot ver-
eeninge zyn vrugteloos. Het minder getal
verantwoord sig door een Boekjen. XXII.
Gelyk ook de Staten. Den Raad verbied de
naamlose libellen. XXIII. Het minder ge-
tal tragt sig meester van de militie tot Has-
selt te maken. Dog het ontkennt dit ontwerp.
XXIV. De verwarringe in 's Lands Rege-
ringe, veroorzaakt ook nadeel aan de Re-
publiq. Vreeslyke Pest tot Zwolle. XXV.
Sorge van Stads Regeringe tot bloey van den
Koophandel. Nieuwe voorlagen van veree-
ninge,

ninge, gedeeltelyk door de Meente aangemen. XXVI. En gedeeltelyk verworpen. Een der oorsaaken van de verdraginge des verdrags. XXVII. Zwolle's verbitteringe tegen die van Hasselt, het gesag der Staten veragtede. XXVIII. De Regeringe bereid sig tot het beleg van Hasselt. XXIX. Hasselt belegert zynde, treft met Zwolle een verdrag. Die van Holland vereenigen de Leden van Regeringe. XXX. Inhoud van sommige der voorwaarden. Aanmerkinge op de broosheid deser vereeninge.

I. Sedert het overlyden van Prins Willem de 1653. II., en de getroffene nadere Unie, of Verdeelt. eerder de latere uitleggingen op de Unie van heid in Utrecht gemaakt (a), openbaarde sig eerlang Overys- een grote verdeeltheit tusschen de seven fel over Provincien. Het grootste getal scheen genegen te de uitsluitinge van zyn, om den Prins van Orange, Willem de III. Prins niet van het Stadhouderschap uit te fluiten. Willem Holland alleen had genoegsaam, in de vredes van het onderhandeltinge met den vermaarden Cromwel bewilligt, dat een der articulen, om den oor- Stadhou- log tusschen de Republiken van Engeland en derschap. Holland te eindigen, zoude zyn, dat den Vorst nimmer het Stadhouderschap konde op- ge-

(a) In het vorige Hoofdstuk bladz. 323. heb ik ook het beraamde tot 's Gravenhage in het jaar 1651. de nadere Unie genoemt. Dog indien men op het nauwkeurigste spreken wil, heeft den uitgever van het Boekjen de nadere Unie genaamt, sig vergist, gelyk seer wel door de Heer Aitsma, aangemerkt is in de Voorreden van de Herstelds Leeuw, die my later in handen gevallen is.

gedragen worden (b). Overyffel was dien aan- 1653.
gaande oneenig. Deventer met eenige Heren
uit den Ridderftand, voornamentlyk van Twen-
te, hielden het met Holland. De overige
Edellieden, met de Steden Campen en Zwol-
le, waren 'er feer voor, om den Prins het Erf-
ftadhouderschap op te dragen; gelyk uit het
vervolg nader blyken zal. Het vuur van on-
eenigheid smeulde onder de afliche. Het fcheen
dat men van beide fyden na een goede gele-
gendheid wagte, om fig opentlyk en met na-
druk voor of tegen des Vorft's aanftelling te
kunnen verklaren.

Middelerwyl was in de maand September, Verschei-
van het jaar 1653., overleden den Heer Joan den me-
Ripperda tot Weldam, Land droft van Twen- dedingers
te. Tot dit, uit meer dan een opfigt, aanfie- tot het
nelyk ampt en een der voornaamfte waardig- ampt van
heden van Overyffel, deden fig verfecheiden Twente.
mededingers op; uit de drie kwartieren van
Salland, Twente en Vollenho. Dit en meer
andere ampten wierd toen, gelyk ook in dese
eeuw, tot aan d'aanftelling van Prins Willem
de IV. onfterfelyker gedagtenis, Erfftadhouder
der Vereenigde Nederlanden, door de Ridder-
derschap en de drie Hoofdsteden vergeven. De
beide Hoge Leden hadden 'er even veel infaag
in. Dog de fekerite weg, tot erlanginge van
dit ampt, was de stemmen der drie Hoofdste-
den te winnen. Want dan viel het ooit ie-
mant befwaarlyk eenige Edellieden in fyn be-
langens over te haalen, en dus den evenaar
naar

III. DEEL.

Y

naar

(b) Men fie de *Dedantie of Declaratie van de Sta-
ten van Holland &c.*

1653. naar fyne fyde te doen overhellen. Nademaal de verwanten en bloedvrienden volgens de Regeringswyfe van Overyffel, des tyds niet uitgesloten waren, hun nabestaanden tot de ampten te bevorderen (c).

II. Het vergeven van het openstaande Droft-
 Verbond tusschen de kwalyk Prins-gefinden of het mindere getal, om een Droft van hunnefydete hebben.
 ampt, het welke in vreedfame tyden weinig, of geheellyk geen opschuddinge hadde kunnen verwekken, veroorzaakte nu een grote giftinge in de gemoederen. Een ieder sag van wat aanlegendheid het was, een Droft na syn sin en overeenkomende met syn gevoelen te hebben. De Edellieden den Prins ongenegen, spraken eerst by die van Campen en Zwolle, voor een Edelman van hunne fyde. Sy gebruikten 'er selfs middelen toe, welke, inval men de twe Steden geloven mag, ongeoorlooft waren. Hoe het ook zy, dit mislukkende hebben sy sig voor Kersmiffe op het huis Hengelo, op het nauwste vereenigt, en by wyfe van een altoosduurende Wet of Edict, een verbintenisfe ingegaan, welke inhield. Dat sy sig onderlinge beloofden in alles, so wel in de vergaderingen der Staten, als in het vergeven van Ampten, Beneficien, en Commissien, eenparig te zullen stemmen, en die van hunne fyde so veel mogelyk, te begunstigen. Dit verbond wierdt, op den 8. April, van het volgende jaar, voor het openen der Staatsvergaderinge tot Deventer, de Twentsche Jonkheren, door de Heer Willem Ripperda, voorgelesen, en aangeboden om te ondertekenen. Dit middel hadt de gewenschte uitwerkinge. Want seven
 of

(c) *Missive van de twe Steden Campen en Zwolle etc. van den 27. December 1654.*

of agt Edellieden waren 'er maar onwillig aan 1654
welke men ook niet vergunde, de verbintenis-
se nader te lesen of te sien. De Magistraat van
Deventer bekrachtigde dese vereeninge ook, en
men wil, dat deselfde door den eed nader be-
vestigt is (d). Dus sprak men aan d'eene syde.

Om onse onpartydigheid te doen sien, moe-
ten wy verhalen de middelen, door d'andere
syde aangewend, om hun oogmerk te berei-
ken, en den Heer Rutger van Haersolte tot
Haerst en Oosterveen Heere van Staveren, tot
het Drostamp te bevorderen. Desen Heer was
magtig door syn grote goederen, en bedienin-
gen van het Drostamp van Lingen, en het
Rentmeesterschap van Salland. Syn naastbe-
staanden besaten vele van de beste bedieningen
van het Land. Dit was alleenig genoeg ge-
weest, om hem in dese omstandigheden gehaat
te maken. Hier by leide men hem te laste,
dat door eene syner vertrouwde vrienden, aan
den Camper Regent Baker, een aanmerkelyke
stuiwer gelds aangeboden was, om hem met
het Drostamp te voorsien. Veel andere Re-
genten, waren ook Kerkelyke en wereldlyke
bedieningen met dit oogmerk beloof. Niets
was 'er ook van syne syde nagelaten, om ge-
hele Steden aan sig te trekken. Tot Deven-
ter hadt hy de Regenten veel wyn geschonken.
De Steden Campen en Zwolle hadt hy in syn
belangens getrokken, door beloften, dat het
Dingweeterschap en Rentmeesterschap van
Salland door haar vergeven zoude worden.

Y 2

Zwol-

(d) *Missive van de owe Steden Campen en Zwolle*
en van den 27. December 1654.

1654. Zwolle wierd 'er door in de Heer van Haerfolte syn belangens overgehaalt. Ook deet se desen voorstel in afwesendheid van verscheiden Leden, aan den Raad van Campen. Den Burgermeester Langhe, aldaar op het onverwagte de Regenten des nademiddags vergaderende, bragt het so verre, dat de Raad den voorstel omhelsde. Niet tegenstaande de Heren Witte, Krato en Sloet, de vergaderinge verlieten, na een voorafgegane plegtige Protestatie, van geen deel te willen hebben aan de besluiten, in een vergaderinge genomen, alwaar volgens hen geen reden langer plaats gegeven wierdt (f). Men heeft in latere tyden veel grotere beswaarnissen tegen den Heer van Haerfolte ingebragt, waar van wy in het vervolg spreken zullen moeten.

III. Die van Deventer nevens eenige Heren uit d'Onderhandelingen hier over tuschen de drie Steden. Die van Deventer nevens eenige Heren uit de Ridderschap, om hun vredelievendheid te tonen, hebben die van Campen en Zwolle seer kragtelyk vermaant, van hun voornemens af te sien, sonder de minste vrugt. Sy hebben, in een uitgeschrevene vergaderinge tot Windesem, de Steden op het nieuwe voorgehouden, de schadelyke gevolgen deser verbintenisse, en de onheilen die daar uit voorkomen zouden. Sy sloegen selfs voor, om alle sulke schadelyke samensweringen te verhinderen, een eed te doen het sakelyke in houdende (g). „ Dat
„ eer

(e) *Missive van de twee Steden Campen en Zwolle etc. No. 12.*

(f) *Declaratie van de Staten van Overijssel van den 30. December. Gedrukt tot Deventer by Nathanaël Cost, 1654. in de Voorreden.*

(g) *ibid. bladsf. 5.*

„ eer en bevoor tot het vergeven van eenighe
 „ officie wierde ghetreden, die gene, die de
 „ keure soude doen, so Edelen als Burger-
 „ meesteren der drie Hoofdsteden, souden ge-
 „ houden wesen, by eede te verklaren, geen
 „ andere te sullen kiezen, als eerlycke en be-
 „ quame personen, van ten minsten 25. jaren,
 „ zynde Ledematen van de ware Christelyke
 „ Gereformeerde Kercke, en niet verbonden
 „ aan den dienst van eenige particuliere Hee-
 „ ren: oock dat sy van niemant eenige belof-
 „ ten van giften, ofte gaven ontfangen had-
 „ den, nochte ontfangen souden, door haer
 „ selfs noch door anderen, directelyck nog in-
 „ directelyck, voor nochte na dat sy haar stem-
 „ men hadden gegeven. Dat van gelycken die
 „ personen, die souden gekoren zyn, eer en
 „ bevoor sy tot de functien van haar gekregene
 „ ampten geadmitteert wierden, by eede sou-
 „ den verklaren, dat sy aan niemant eenighe
 „ giften, gaven ofte vergheldinge als voren
 „ beloofst ofte gegeven hadden. Dat die gene,
 „ die bevonden souden werden tegens den
 „ voorsz. eedt gedaen te hebben, souden in-
 „ habyl verklaert werden, om t'eeniger tydt
 „ in de Regeringe van de Staten van Overysse
 „ plaetse te mogen hebben“. Mag men die
 „ van Deventer geloven de Steden Campen en
 „ Zwolle waren van geheel andere gedagten. In
 „ stede van na desen heilsamen raad te luisteren,
 „ poogden sy de Stad Deventer te bewegen om
 „ met haar beide een verbintenisse in te gaan, om
 „ onderlinge over het Rentampt van Salland te
 „ loten, en de voorgem: verbintenisse gemeen
 „ onder haar drien te maken, ten einde de He-
 „ ren

1654.

1654. ren van de Ridderfchap uit te fluiten (b).
 Landdag Nog die van Deventer, nog die van Cam-
 tot De- pen en Zwolle bereikten hun oogmerk. Ook
 venter, bleef een ieder by zyn voornemen standvastig.
 In defe gemoeds geftelteniffe, wierdt de gewo-
 nelyke Lands vergaderinge, op den 3. April,
 geopent. De punten van uitschryvinge waren
 twintig in 't getal. De agtien eerften afgehan-
 delt zynde, tracht men, op den 8. April tot het
 negentiende over, luidende (i). „ Also door
 „ 't overlyden van de Heere Joan Ripperda
 „ deffelfs plaats is komen te vaceren dat het
 „ felve Drost-ampt aan een ander bequaem
 „ perfoon mach worden geconfereert en het
 „ gene dat daer uit soude komen te resul-
 „ ren “.

IV. De Heren van Deventer hielden sterk aan,
 Protest dat het vergeven van dit ampt, om veelvuldi-
 van het ge en minder ge redenen, voor als nog uitgef-
 tel tegen de tel te gens de worden. Dog fiende, dat d'andere 'er mede
 verkie- voort voeren, hebben fy den Heer Præfident
 finge van Drost Hiddo van Voërfst erinnert, dat hy als
 een Drost. Heer van Haerfolte, fig middelerwyl uit de
 vergaderinge moeften begeven, gelyk gebrui-
 kelyk was. By meerderheid van ftemmen wierdt
 het voorgeven van die van Deventer voor on-
 geground verklaart (k), als hebbende in geen
 andere gevallen plaats, dan in faken van Jufti-
 tie (l). Om niet te min de gevreesde verkie-
 finge

(b) Declaratie van de Staten van Overyffel, van
 den 30. December 1654. pag. 4.

(i) No. 10. Ibid.

(k) No. 9. Ibid.

(l) No. 7. Ibid.

finge te staken, zyn die van Deventer voor den dag gekomen, met een Deductie, vervattende de redenen, om welke het vergeven van dit Drost-ampt moest worden opgeschort. Dit geschrift maakte geen de minste indruk, en even min het aanhouden van hun, dat d'afgesanten van Campen en Zwolle middelerwyl het stemmen de vergaderinge moesten ruimen, om dat sy als eenzydig moesten worden aangefien, nu het seker was, dat de Steden uit kragt van de verbintenisse, met den Heer R. van Haersolte het Rentampt van Salland te vergeven hadden, indien dien Heer Drost van Twente wierdt (m).

In weerwille en tegensin van die van Deventer, wierdt het Drostampt van Twente, by de meeste stemmen der Ridderfchap, nevens de Steden Campen en Zwolle, aan den Heer van Haersolte vergeven (n).

In diervoegen verkreeg den Heer Rutger van Haersolte het Drostampt van Twente. Die van de Deventersche fyde hielden dese verkiesinge voor alleronwettigt, het zy men op de persoon van den verkoren Drost, het zy op de wyse van verkiesinge agt sloeg. Sy seyden eerstelyk, dat het onbestaanbaar was, dat dien Heer Drost van Lingen en Drost van Twente was: als kunnende in Overysfel niemant in dienst van twe Heren zyn; gelyk syn Hoogheid en de Staten van Overysfel waren. Ten tweeden, dat dien Heer, van verscheiden misdaden en malversatien aangeklaagt zynde, volgens

1654.

R. van Haersolte word in hun weerwille verkooren.

V.

Beswaarnissen hem te laste gelegt.

Y 4

(m) Declaratie van de Staten van Overysfel etc. 30. Dec. 1654. No. 9.

(n) No. 17. Ibid.

1654. gens de wetten van Overijssel 'er toe onbekwaam was (o). Ten derden, was de wyse van verkiefinge niet min onwettig, als zynde mede door des Drofts naaste bloedverwanten gedaen. Ten vierden, dat 'er opentlyke complotteryen en kuiperyen tusschen dien Heer en de Steden Campen en Zwolle gepleegt waren: handelingen die volgens de gronden van alle Regeringen verboden, en in Overijssel onverdragelyk waren (p).

Syn ver-
schonin-
ge hier
tegen.

Den Droft met de Prinsgesinden bewesen de bestaanbaarheid van het eerite, door menigvuldige voorbeelden: midsgaders dat het geensints met de Landsregten van Overijssel strydig was (q). Het twaalfde punt wierdt door den Droft ten kragtighen ontkend, en was ook boven dien nooit volgens regten waar gemaakt, veel minder ter bank van justitie gebragt. Vervolgens moesten die beschuldigen aangemerkt worden, als van geen het minste gewigt te zyn, immers om de eer van een geagt en aanzienlyk Edelman te beswalken (r). Op het derde Lid ontveinsde hy niet waaragtig te zyn, dat syn naverwanten hem mede tot het Droftamp bevordert hadden. Dog sy hielden staande dat sulks volgens de wetten van Overijssel geoorlooft was niet alleen: maar dat ook 'er nog maar drie personen zouden zyn geweest, die selfs volgens de naukeurigste uitlegginge niet hadden kunnen stemmen: namentlyk
twe

(o) *Declaratie van de Staten Or. 30. Des. Cap. 2.*

(p) *Cap. 3, 4, 5. Ibidem.*

(q) *Antilogia voor de Heer Rutger van Haerfolsce pag. 23 en volgenden.*

(r) *Ibid. pag. 27. seqq.*

twe broeders en een swager (s). Wie sag dan niet hoe wettiglyk de Droft tot dit ampt bevordert was. Want behalven dat 'er twee Steden tegens Deventer geltemt hadden, was het grootste getal der Ridderfchap voor hem geweest (t). Op de vierde onwettigheid bejegende of wederleyde hy syn benyders wel met het meeste voordeel. Hoe is het mogelyk vraagde hy, dat die van Deventer de verbintenisse der Steden, over de verdelinge der Provinciale ampten, so feer kunnen misprysen, sy die 'er sig alleenlyk afkerig van toonden, nu sy hun oogmerk niet konden bereiken. Want te voren en nog onlangs waren sy so vies niet geweest, selfs niet op den laaftten Landdag tot Campen in het jaar 1652. gehouden, toen sy deselve schikkingen over het vergeven der Ampten gemaakt hadden (v): strekkende niet min klaarlyk tot uitsluitinge der stemmen van vergavinge van vele Heren uit de Ridderfchap, en de gehele Stad Zwolle (w).

Het blykt uit dit alles, dat men sig aan beide syden vele schadelyke misbruiken in 's Lands Regeringe konde verwyten. Ook bragt men nog veel andere beswaarniffen tegens elkanderen in, te lang om alhier te verhalen. Dog het geschil bestont hier in geenfints. Dan de vrage was alleenlyk, of het geringste gedeelte der Regeringe, sig te swak bevindende, om het oogmerk van het meerder getal Leden te dwarsbomen,

VI

Aanmerkingen op de wederfydse redenen.

Y 5

(s) *Miffive van de twee Steden Campen en Zwolle etc. van den 27. Dec. 1655. pag. 7.*

(t) *Ibid. pag. II.*

(v) *Ibid. pag. 8.*

(w) *Antilogia pag. 9.*

1654. bomen, sig op die voet konde verweren, en beroepen op een verkiefinge, welke elders en in Overyffel zelfs in andere tyds omftandigheden onwettig hadt kunnen zyn. Dog nu door een gewoonte van een ruim getal jaaren als gewettigt fcheen te zyn, door de gefamentlyke Regeringe. Men zoude heden ligtelyk de grond van dit gefchil met matigheid kunnen beoordeelen. Dog het ongeluk was des tyds, dat een ieder te feer met een overmatige drift en yverfugt voor fyn fyde benevelt was, om na het licht van fyn verftand te werk te kunnen gaan. Uit de gevolgen der verkiefinge zal men myn gedagten beft kunnen ontdekken.

Nader
Proteft
der kwa-
lyk Prins-
gefinden
tegens de
verkie-
finge.

Des anderen daags zyn d'Edellieden met Deventer verbonden, voor den dag gekomen met een verhaal, het welk fy aan d'andere Leden overleverden en inhielt (x). „Dat haar Edele „voor nul en van gheender weerden hielden „het gunt 's daaghs te voren in en omtrent de „fake van het Drostampt was gepaffeert en „den geobtrudeerden Drost om die gealle- „geerde en andere inqualificatien dewelcke „i' fyner tydt Haer Ho. Mog. of daer het fou „behoren voor te draghen niet en fouden ken- „nen“. In diervocgen hadden fy ook des vo- „rigen daags de vergaderinge verlaten, toen fy „merkten dat den Heer van Haerfolte als Drost „fittinge zoude nemen; het welke nograns op „de gewonc wyfe fyn voortgang genomen hadt.

Het is
vrugte-
loos.

Voor het uitbarften van verdere moejelyk- heden, hieldt den Drost van Sallandt 's maan- dags morgens, in de Prooftdye van S. Lebuin een affonderlyke vergaderinge, met de Prins- ge-

(x) *Declaratie der Staten van den 30. pag. 8.*

gefinde Leden , sonder die van d'andere fyde
 toegang te verlenen. Hy vrieg de vergaderde
 Leden of sy niet alle bereid waren , hunne wet-
 tige gedane keur te handhaven. Waar toe sy
 sig alle bereidwillig verklaarden te zyn. Het
 was dan geen wonder , dat men aan die fyde op
 het veel grotere getal van stemmen steunende ,
 den Heer van Haerfolte in de vergaderinge van
 dien dag als Drost wilde inleiden. Dit wierdt
 aan d'andere fyde geweld genoemd (y). Ook
 deden de Heren van Deventer op den 10. April
 aan d'andere Leden eerst mondelyke , en ver-
 volgens schriftelyk een verklaringe luidende (z).
 „ Dat Haer Ed. ghenegen waeren tot afdoe-
 „ ninge van de vordere Lantsaken , waer toe
 „ de Lantdag eygentlyck was uytgeschreven,
 „ ten eynde het gemeene beste bevordert en in
 „ dese bekende sware tyden door dilay geen
 „ Interest mogten komen te lyden , dan soo
 „ men den Drost van Linghen tot Drost van
 „ Twenthe uit kragt van de praetense Resolu-
 „ tie zou willen introduceren en plaetse doen
 „ nemen , sulcx zou genomen worden voor ge-
 „ weldt en in soodanen val men genoodsaekt
 „ zou wesen om lichtelyk met geweldt daer en
 „ tegen te gaen , verblyvende anders daer by ,
 „ dat sy sich voor als na praesenteerden ten goe-
 „ den rechte daer sulx behooren zoude , en al-
 „ les te laten in state tot dat daer in anders zou
 „ werden versien. Met versoeck dat ghemelte
 „ Heeren elck in den haren de bevorderinge
 „ gheliefden te doen , ten eynde des Lants
 „ dienst.

(y) Declaratio pag. 8.

(z) Pag. 8. Ibid.

1654. „ dienst , aen den welcken alle de Leden met
 „ Eede verplicht , na behooren betracht en al-
 „ soo de apparente swarigheden voorgekomen
 „ mochten worden “. Met byvoeginge so
 men die van Campen en Zwolle geloven mag ,
 „ dat het in der daet waer was dat U Ed: Ge-
 „ swooren Gemeente verlocht hadde , een seir
 „ om de Kodde op straat te brengen in cas an-
 „ ders geschiede “.

VII. Ant-
 woord
 der Prins-
 gefinden.
 Men beantwoordde aan d'andere syde met
 geen mindere vreedfame uitdrukkinge op den
 18. d'overige punten van uitschryvinge bereid-
 willig te zyn af te doen. Mids dat de Resolu-
 tie van den 8. April , aangaande de verkiefinge
 van den Heer Droft , voor af voor wettig aan-
 gesien wierdt. Waar op sy versogten een dui-
 delyk antwoord. Op dat sy sulks wetende een
 behoorlyk besluit konden nemen. Ondertus-
 schen ontveinsden sy niet , dat de gesanten van
 Campen en Zwolle , inval van verweigeringe
 vertrekken moesten , om van het voorgevallene
 rekenschap te geven aan hun mede Raadsvrin-
 den. Ook zoude de Ridderfchap , d'afgesan-
 ten moeten navolgen. In welken geval sy ge-
 famentlyk protesteerden , tegens alle de gevol-
 gen , welke dese ongehoorde scheidinge der
 Lands vergaderinge moest na sig slepen.

Later
 protest
 der eerst-
 genoem-
 den.
 Nog dese vermaningen nog dreigingen maak-
 ten op die van Deventer geene de minste in-
 druk. Sy betuigden des anderen daags by haar
 besluit te verblyven , met kragtige aanmanin-
 gen en vertoogen . dat het onredelyk was , dat
 om een saak van so weinig gewigte , als die van
 de vergevinge des Droftampt was , een scheu-
 ringe

ringe in 's Lands vergaderinge veroorzaakt 1654.
wierd ; tegens alle welke gevolgen sy niet min
kragtelyk protesteerden (a).

De gemoederen waren reets te verre verwy- VIII.
dert , om niet opentlyk tegens elkanderen uit De Prins-
te bersten. Ook verlieten d'Edellieden met de gefinden
Steden Campen en Zwolle de Vergaderinge, veria-
en keerden gesamentlyk na huis (b). Hun ver- ten den
trek moest sekerlyk grote gevolgen na sig sle- Landdag
pen. Want van die uur af aan begon men sig en d'an-
van beide syden voor de Staten van de gehele dere va-
Provincie te doen gelden. Die van Deventer ren 'er
met d'Edellieden van hunne syde gelasten op mede
den selfden dag , by een Placcaat , de Rigtters voort.
van Twenthe den aangestelden Verwalter Drost
de schuldige gehoorsaamheid te bewysen , en
na niemants andere bevelen te luisteren , dat
tot dat 'er een wettige verkiefinge gedaan was.
Onder belofte van hen schadeloos te houden,
en te zullen beschermen tegens alles wat hen
uit dien hoofde bejegenen mogt (c).

Hoewel desen stap niet seer bekwaam scheen , IX.
om d'eenigheid te herstellen , benoemden sy een Vrugte-
gefantschap , om die van Campen en Zwolle, lose on-
tot hervattinge der Landdag tot Deventer , uit derhan-
te nodigen. Nademaal 's Lands gemene beste delingen
vorderde , dat 'er over verscheiden onafgedane over de
punten een besluit genomen : en d'eenigheid hervat-
tusschen de Leden herstelt wierdt (d). Men tinge
trat dan tot Genemuiden in onderhandeling. van den
Het minder getal klaagde eerstelyk , over het Landdag.
af-

(a) *Missive &c. Bylage No. 19, 20.*

(b) *Missive blad. 13.*

(c) *No. 21. Ibid.*

(d) *No. 23, 24. Ibid.*

1654.

afbreken der Landdag. Sy verfogten ten tweeden, dat defelfde tot Deventer mogte hervat worden. Ten derden, floegen fy voor, om als dan een goede order, op het vergeven der ampten, eenpariglyk te beramen. Men be-
 weerde aan d'andere fyde, aangaande het eerfte, uit noodfaakelykheid den Landdag te hebben moeten afbreken. Men was egter tot het tweede bereid, mids dat den Heer R. van Haerfolte, als wettige verkorene Drost erkend wierdt, en men de Leden alle fekerheid beloofde. Hoewel het derde voorgeflagene, geen punt van uitschryvinge geweest was, wilde men nogtans wel, na het afdoen der andere fakten, hier over, in defe vergaderinge in onderhandelingne treden (e). Men fcheidde dus van een sonder iets fakelyks te hebben befloten. Dog die van Deventer lieten het hier niet by. Sy fchreven op den 12. Mey, aan die van Campen: dat fy geenfints verwacht hadden, dat de hervattinge van den Landdag tot Deventer fwari-
 gheid zoude gevonden hebben. Nademaal 'er verfeiden punten waren, die een fpoedige beraminge vereifchten, en het verfehil over de twittige vergevinge van het Drostampt, niet de moeite waardig was, om deswegen andere fakten te verwaarlofen. Dat de vrefe, welke men later voor een reden van d'afbrekinge en verlatinge der Vergaderinge, voorbragt, even ongegrond was. Want de woorden der Declaratie, op den 11. April gedaan, niet sekens van geweld beheldden: maar alleenlyk, in geval men fulks van d'andere fyde ondernam. Dat het ook op die wyfe des tyds begrepen was
 door

(e) *Missive No. 25. Ibid.*

door de Camper Gefanten, die alleenlyk eifchten, dat den Heer R. van Haerfolte in syn nieuwe waardigheid erkent wierdt. Onder be-
 tuiging van dan niet te willen vertrekken, sonder te denken aan het eifchen van eenige fekerheid voor hun perfonen (f). 1654.

Ondertuffchen hadden 's Lands Gedeputeerden ter Generaliteit W. Ripperda, en Joan van der Beek, de Heren Gedeputeerden tot Zwolle vergadert, kenniffe gegeven, van ver-
 fcheiden faken van aangelegendheid ter Genera-
 liteit, die een fpoedig antwoord vereifchte. X.
 Onder anderen dat de Staten van Holland, in
 weerwille van andere Provincien, beraamt had-
 den, den Prins van Orange nooit tot Admiraal
 te zullen kiezen, ofte hun stemmen te geven, faken van
 dat hy met het Stadhouderschap over de Unie aangele-
 voorzien werdt (g). Ook dat Overyffel syn gendheid.
 quota niet opbragt, nog antwoordde, of fy de
 Stad Bremen uit hoofde van het verbond met
 de Unie onderfteunen wilde ofte niet.

Den Drost van Salland wierdt dan genood-
 faakt een buitengewone Staatsvergaderinge uit
 te fchryven (h). Tot Deventer, was geble-
 ken, konde de byeenkomst niet worden gehou-
 den (i). Ook was het des tyds niet noodfak-
 lyk, dat de extraordinaire vergaderinge in de
 plaats alwaar men den Landdag hielt, belegt
 wierdt, gelyk uit een lyst federt het jaar 1578.
 tot omtrent defe tyd gebleek (k). Den Drost
 van Salland verkoor 'er dan Zwolle toe, al-
 waar

(f) *Missive* No. 26. *Ibid.*

(g) No. 27, 28.

(h) No. 30. *Ibid.*

(i) Sie hier voren derde Deel bladf. 343.

(k) *Missive* No. 32.

1654. waar men in een groten aantal den 19. Mey de Vergaderinge opende.

XI. Die van d'andere syde, sonden 'er hun gesanten na toe; niet om de vergaderinge by te wonen, maar te bewerken, dat deselfde geen voortgang mogte gewinnen, en tot Deventer hervat wierdt, over d'onafgedane punten van uitschryvinge. De Drost van Salland trat dan met d'afgesanten in onderhandeling. Hy leidde de noodzakelykheid van het houden der byeenkomst uit, wégens het veelvuldig schryven, en het versogte antwoord over vercheiden saken van aanbelang, door 's Lands Gedeputeerden ter Generaliteit. Hy versogt derhalven d'afgesanten de byeenkomst by te wonen, en over 's Lands belangens te helpen raadplegen. De gesanten waren nog hier toe, nog tot iets anders gelast. Evenwel vond men goed, eenige Heeren te committeren, om met hen nader in onderhandeling te treden. Des anderen daags wierdt 'er mede een aanvang gemaakt. De Gesanten verklaarden toen overlegt te hebben een middel van vereeniging. Sy seiden dat 'er eerslyk toe vereischt wierdt, dat, de verkiefsing van den Heere Drost, goedgekeurt zynde, hy niet eerder op den Landdag zoude mogen erschynen, dan op het Reces: dat is wanneer de Resolutien, op den Landdag genomen, na het scheiden van eenige weken nader ondersogt, en goedgekeurt of verandert worden. Ten tweden, dat den Verwalter Drost geduurende een korten tyd van eenige maanden, ofte een jaar lang, voortvaren zoude des Drost plaats te bekleden. Ten derden, dat den Landdag als dan tot Deventer zoude her-

hervat worden, en behalven de onafgedane 1654.
 punten ook een order moest beraamt worden,
 volgens welke de ampten in het toekomende
 vergeven wierden: dat over de nieuwe punten
 van uitschryvinge niet eerder als dan geresol-
 veert wierdt. Ten vierden, dat sy binnen agt
 dagen, of wel iets vroeger of later, het ant-
 woord van hun lastgevers zouden insenden.
 Dat middelerwyl de Drost van Twenthe in die
 qualiteit geen sittinge zoude nemen. De Sta-
 ten tot Zwolle vergadert, waren van dese voor-
 slagen geensints vreemt. Mids dat den Drost
 van Salland, so dra doenlyk, over het aanne-
 men of verwerpen deser voorwaatden, onder-
 rigt wierdt. Om in dien val een andere byeen-
 komste der Staten uit te schryven. Alles noch-
 tans spreken sy in hunne Resolutie, „onder dien
 „ verstaande (l), dat de Heer Haersolte tot
 „ Haerst, in het geconfereerde Drostampt van
 „ Twenthe, door dit dilay niet de minste pre-
 „ juditic sal komen te lyden“.

Met regt hadt men nu te hopen, dat d'ee- Dog sy
 nigheid tusschen de Leden binnen kort hersteld verande-
 wierdt. Dog die hoop verdween ras, door het ren van
 antwoord van de vergaderde Leden tot Deven- gevoelen.
 ter van den 26. Mey, aan den Drost: waar by
 sy d'aangebodene voorwaarden geheellyk ver-
 gaten. Meldende en breed uitmetende hun aan-
 gewende moeite, om dese verschillen te doen
 eindigen, en hun altoosdurige bereidwilligheid,
 om alle billyke voorlagen van vereeninge rype-
 lyk te overwegen. In afwagtinge dat de Land-
 dag binnen kort hervat zoude worden (m).

III. DEEL.

Z

Den

(l) *Missive No. 38.*

(m) *No. 40. Ibid.*

1654.
XII.
Men
fchryft
weder-
fyds den
Landdag
uit.

Den Droft van Salland dan ook overwegen-
de, dat alle vertoevinge vrugteloos zoude zyn,
fchreef, op den 31. Mey, de afgebrokene by-
eenkomfte tot Zwolle, tegens den 5. Junius uit
(n). Die van Deventer volgden dit voorbeeld
na, en gaven die van Zwolle, op den 2. Ju-
nius, in feer harde uitdrukkinge kennis, dat
fy, alleen beregtigt zynde den Landdag uit te
fchryven, defelfde, op den 5. Junius, bin-
nen hun Stad belegt hadden. Met verfoek dat
Stads afgefanten fig ten beftemde dagen aldaar
zouden laten vinden. De Staten, op den 6. Ju-
nius, tot Zwolle vergadert zynde, beantwoor-
den dit fchryven met vele nadruk. Na de ver-
wytingen te hebben wederlegt, eindigen fy
dreigende in defer voegen (o). „ Edoch fo
„ defen allen ongeacht U Ed. in haer voorne-
„ men wilden perfifleren, en de onwettelyke
„ binnen Deventer extraordinaris uitgefchreve-
„ ne byeenkomsten met meerder onwettelyck
„ celebreren, ende bywoonen, foo fullen wy
„ by deefen moeten verklaaren, dat ons, tot
„ onfe groote leetwefen, oorfake fal gegeven
„ worden, omme verdacht te zyn op fodanige
„ middelen, dewelke wy tot confervatie van 't
„ hooge respect van defe Provincie, en voor-
„ kominghe van meerdere onheylen, tuffchen
„ de respective Leden van dien, fullen nodigh
„ en bequaem oordelen. Dese tot geen ande-
„ ren fine fpefterende bevelen wy U Ed. in de
„ proteftie des Almogenden. Datum Zwolle
„ den 6. Juny 1654.“

Accordeert met het voorf. Register
D. ROELINCK.
Na

(n) *Missive No. 41.*

(o) *No. 45. in 't einde ibid.*

Na dese wedersydse verklaringen, stelde 1654:
 men van beide syden, de vrindelyke middelen Besluiten
 ter syde. De Staten tot Zwolle vergadert, door de
 hebben ook den Drost van Twenthe syn aan- Statenge-
 stellings brieven, volgens het oude gebruik, nomen.
 ten selfden dage, verleent (p). Ook gela-
 den sy aan den Verwalter Drost, den Heer
 Rutger van Haersolte in syn waerdigheid te er-
 kennen (q), en syn tegenstrydige Publicatie,
 op den 17. Mey aan d'ingesetenen van Twen-
 the afgegeven (r), te herroepen. Verklarende
 alles door hem sedert den 8. April, in syn qua-
 liteit van Verwalter Drost gedaan, van geen de
 minste waarde of kragt. Met byvoeginge dat
 sy den nieuw verkoren Drost met alle mogely-
 ke middelen zouden by springen. Op dat hy
 in syn wettig gesag gehandhaaft wierdt. Ten
 selfden dage wierdt by openbare Placate al-
 le d'ingesetenen van Twente het selfde gelast.
 Met dreiginge, dat d'ongehoorsame Rigtters
 en suppoosten hun ampten zouden verliefen:
 de Magistraats personen der Twentsche Steden,
 hoofd voor hoofd in de boete van hondert
 goudguldens en hondert mudde havers verval-
 len: en ieder inwoonder de helfte verbeu-
 ren. So nograns dat tegens die gene, welke
 sig voor de tweede maal er aan schuldig maak-
 te, als een verstoorder der gemene ruste zou-
 de geprocedeert worden (s). Men benoemde
 ook verscheiden Leden uit de Ridderschap en
 de twe Steden, die gelast wierden, den
 Drost

Z. 2

- (p) *Mistve No. 46.*
 (q) *No. 47. ibid.*
 (r) *Zis No. 22. ibid.*
 (s) *No. 48. ibid.*

1654.
XIII.
En die
van het
minder
getal.

Droft in het besit van syn ampt te handhaven (i). De Leden tot Deventer vergadert saten middeleerwyl ook niet stil. Sy gelasteden op den 7. Junius, den Capitein Steenwyk Commandant der Militie tot Zwolle, sig wel te wagten syn volk te laten gebruiken, om den Droft van Twenthe met geweld in het besit syns ampt te stellen. Want dat sy andersints hem als een verstoorder des Lands ruste straffen en als een meinediger zouden vervolgen (v). Dog nog veel driftiger handelden sy in Twenthe. Vele uit den Raad van Deventer reisden 'er na toe, en, de Rigters en Magistraten binnen Goor vergadert hebbende, haalden hen geheellyk in hun belangens over. Den Droft Haerfolte, met de Gecommitteerden der Staten verselt, om syn gesag te doen respecteren, wierdt by Oudenaal, door een groot getal van gewapende Twentsche en Munstersche boeren, en vreemd geworven krygsvolk, nevens dertig of veertig ruiters bejegent, en genoodsaakt te rug te keren (w). Ildt men aan d'andere kante ook so geweldig te werk gegaan, het gehele Land zoude binnen kort, in een binnenlandsche be-roerte geraakt zyn.

Nader
besluit
der Sta-
ten.

Gelukkiglyk gebruikte men aan d'andere syde meerder matigheid (x): hoewel men niet versuimde om het, op de meerderheid van stemmen steunende Statens gesag, te doen gelden. Die van Campen en Zwolle, lieten by Placaat van den 22. Julius bekend maken, dat sy

(i) *Missive No. 49.*

(v) *No. 43. ibid.*

(w) *Missive eerste Deel blad. 28 en 29.*

(x) *No. 84.*

fy tegens de fulken volgens regten zouden laten procederen: hen nooit met ampten voorsien, en alle die hun gesag hielpen ondersteunen, na verdiensten met bedieningen en ampten te belonen (y). 1654.

Middeleryl was de tydinge der scheuringe en 's Lands verdeeltheit tot in Holland verspreit geworden. De Heer van der Beek Gecommitteerde ter Generaliteit uit dese Provincie, erkende eerst de meeste Leden voor syn Heren (z). Dog hy was eerlang van gevoelen verandert. Op den 26. Junius gaf hy Haar Hoog Mog. op een seer partydige wyse kennis, van dit geschil. Ten einde voor te komen en te verhinderen, dat Haar Hoog Mog. de Leden tot Zwolle vergadert, niet voor de wettige Staten aansagen (a). De Heer Wolffen, Gecommitteerde ter selfder Vergaderinge van wegens Overyssel, hielt het met het meerdere getal. Hy kon dan niet geen stilswygen d'aantekeninge, in het secrete Register van dese hoge Vergaderinge ingelascht, voorbygaan. Op den 1. Julius versogt hy een afschrift 'er van; 't welk hem toegestaan wierdt. Dog hem wierdt geweigert, dat de naam van de Heer van der Beek 'er ingelascht wierdt, gelyk Wolffen versogt hadt (b).

Ondertusschen deedt sig weder eenige hoop op, dat de vereeniging nader by was, dan tevoren. Want op het aanschryven der Raad van Deventer, zyn d'Afgesanten der drie Steden tot Win-

Verdeeldheid
tusschen
's Lands
Gecommitteerden
ter
Generaliteit.

XIV.

Onderhandelingen
tusschen de
drie Steden.

Z. 3

(y) *Missive* No. 62.

(z) No. 27. 28. 29.

(a) No. 51.

(b) No. 52. *ibid.*

1654. Windesem, op den 16. Juny, vergadert. Die van Deventer de beweegredenen der byeenkomste hebbende uitgelegt, lasen de gesanten van Campen en Zwolle een geschrift voor, waar by sy in het sakelyke seggen. Dat d'eenigheid het behoud is van alle Ryken, Landen en Steden. Dat de Regenten der drie Overysfelfche Hoofdsteden hier van altoos overtuigt, seer nauwe verbintenissen gesloten hadden, waar van de laatste, in het jaar 1605. op den 25. August. geklonken was. Dat sy gesamentlyk met dit selfde oogmerk besielt (c), en
 „ daar by genegen zynde te verblyven tot
 „ dien einde op sekere byeenkomste der Ste-
 „ den binnen Deventer gehouden den 16. Mar-
 „ tii 1652. hebben voorgeslagen, om tot
 „ stigtinge en onderhoudinge van onverbreke-
 „ lycke eenigheid volkomen vertrouwen en
 „ goede mutuele correspondentie den boven-
 „ gemelten verbondsbrief in alle sinceriteit en
 „ opregtigheid te vernieuwen; Op dat men sig
 „ in allen voorvallen den Steden in 't gemeen,
 „ ofte een van deselve in 't bysonder overko-
 „ mende, van wien of tot wat saak het ook
 „ mocht wesen, sig na deselve verbondsbrief
 „ wiste te reguleren; gelyk dan ook by nadere
 „ Resolutie respectie van den 20. Aprilis
 „ 1652. voorz., ende den 13. Aprilis 1653,
 „ goedgevonden daar by te persisteren, en te
 „ houden voor vernieuwt. Dat onse Heeren
 „ Principaelen als noch ter goeder trouwen
 „ verklaren daer by te willen verblyven, en
 „ diens volgens het regt van de drie Steden
 „ uitersten vermogens voor te staen, sonder te

(c) *Missive No. 54.*

1654.

„ gedogen dat yemant daer in werdt verkortet
 „ ofte vernadeelt. Dat haer Edelen hadden in-
 „ gegaen over het vergeven van het Droſtamp
 „ van Twente ende reſpective Rentamp van
 „ Salland, van de eerſte uire af, daer over uyt-
 „ geweſt en getrachtet hebben, dat alvorens
 „ eenige convocatie der Steden hadden mogen
 „ voortgaan: op ſeecker en vaſt vertrouwen,
 „ dat daer door alle miſverſtanden daer uyt ont-
 „ ſtaen voorgekomen ſouden ſyn geweſt, dan
 „ dat het ſelve by gemelten Steden ſy afgeſla-
 „ gen. Dat naderhandt de ſake ter vergaderin-
 „ ge van Ridderſchap en Steden voorkomende
 „ onſe Deductie, vervattende redenen waerom
 „ men daer mede had behooren te ſuperſede-
 „ ren, niet in agtinge genomen, maer daer
 „ mede voortgegaen ſy: ook niet tegenſtaende
 „ die daer by geallegeerde inqualificatie en ge-
 „ reſerveerde Rednen dat den Landtdag ge-
 „ noechſaem tegens der Steden hebbende recht
 „ binnen Deventer afgebroocken, en binnen
 „ Zwolle getransfereert ſchyn. Niet tegenſtaen-
 „ de alle minnelyke praſentatien ook genoeg-
 „ ſaeme verſeekeringe daer tegens iterative ge-
 „ daen, dat daer op alle onluſten gevolget en
 „ nog meerdere ten zy daer in ten beſten wier-
 „ de verſien geſchapen ſyn te ſullen ontſtaen.
 „ Dat volgens die Steden Campen ende Zwol-
 „ le in conformité van den voorſeiden Ver-
 „ bondtbrief het haere daer toe ten dienſte-
 „ lyckſten gelieve te contribuieren, waer mede
 „ het Recht van de Stad Deventer gehandtha-
 „ vet werde. Dat men ook t'ſaemenderhant
 „ moge verdacht ſyn waer door het ſy by ac-
 „ comodatie of by middel van Rechte de ſwe-

1654. „ vende geschillen afgedaen, en alsoo buiten
 „ vordere verwyderinge gehouden, ook die
 „ excessive kosten voorgekomen mochten wor-
 „ den “.

Deselve Dese punten hadden weinig gemeen met het
 zyn vrug- afmaken der Provinciale geschillen: evenwel
 teloos. vergaderden de drie Steden 's Afgesanten, op
 den 29. Junius, nader tot Windefem. Men
 sprak van het sluiten der nieuwe verbintenisse
 niet. Dog men beraamde over agt dagen tot
 Zwolle by een te komen, en als dan over 't
 vergeven van alle burgerlyke en militaire ampten
 een order te beramen; het zy by maand,
 of by tourbeurten; gelyk te voren reets in til
 geweest was: ofte hier over een andere dier-
 gelyke schikkinge te maken, welke de gesa-
 mentlyke Staten in d'eerste vergaderinge zoude
 wel gevallen. De Gefanten van Campen en
 Zwolle namen aan, van desen voorstel aan hun
 Principalen verslag te doen, en derselvers ant-
 woord over te schryven. Geensints twyffelen-
 de of den voorstel zoude na genoeg zyn (d).

XV. Het vrugteloos afbreken deser onderhande-
 Men linge ontstak het vuur van twist nog felder. De
 trekt aan Staten tot Zwolle vergadert, trokken de magt
 beyde sy- van de Heer Ripperda 's Lands Gecommitteer-
 de de last de ter Generaliteit in. Die van Deventer be-
 van 's klaagden 'er sig niet alleen over by haar Hoog
 Lands Mog:, maar vernieuwden syn commissie. Sy
 Gecom- vernietigden ook de last van d'andere ter Gene-
 mitteer- raliteit Gecommitteerdens, Boldewyn Jacob
 den in. Mulert tot de Leemkuyle, en Roelof van Lan-
 gen, die de Statens fyde genegen waren (e).
 Nog

(d) *Missive No. 55.*

(e) *No. 60. 61. ibid.*

Nog dese stap, nog sekere scherpe Missive, 1654.
 uit naam van die van Deventer, en van hunne Uitno-
 syde, aan de Steden Campen en Zwolle, op dinge der
 den 23. Julius, geschreven, verhinderde het Staten tot
 hervatten der onderhandelingen tot d'eenigheid. hervat-
 De laatstgemelden gingen uit liefde voor de tinge der
 vrede, alle scherpigheid der Missive met stil- onder-
 swygen voorby. In tegendeel nodigden sy hen handel-
 uit, om den 7. Augustus, 's morgens om tien gen.
 uur, hun gesanten na Windesem te senden, om
 met de hunne nog eindelyk eens te besien, of
 'er voorlagen gedaan wierden, door welke de
 vereenige te tressen was (f). Op den be-
 stemden dag deden die van Deventer de vol-
 gende voorlagen. Ten eersten, dat de Heer
 Haersolte zoude blyven in het besit van de
 naam, tytel, en rang, van Drost van Twenté:
 met behoudinge, van de administratie van 't
 Tractament van het Dingweorderschap, en
 Rent-ampt van Salland. Ten tweden, dat het
 Tractament van het Drostampt tot nut van de
 Provincie moest aangewent worden. Ten der-
 den, dat d'administratie van het selfde door de
 tegenswoordige Verwalter Nic. van Bevervoor-
 de, op de gewonelyke voordelen, waargenomen
 zoude worden: en na des Verwalters dood een
 ander in syn plaats gestelt worden. Eindelyk
 dat, op d'eerste Landdag binnen Deventer te
 beleggen, een vaste order over het vergeven
 van alle ampten beraamt; en vervolgens alle het
 voorgevallen voor vernietigt zoude worden ge-
 houden (g). Die van Campen eischten, dat
 de Heer van Haersolte in het volle besit van het
 Drost-

Z 5

(f) Missive No. 65.

(g) No. 66. *ibid.*

1655. Drost-ampt wierde gelaten. Met byvoeginge,
 „ dat die politieke functien van 't Quartier in
 „ 't decernerende ende vergeven van commissien,
 „ met ten ancleef door den tegenwoordigen
 „ Verwalter, ende by desselfs affterven by een
 „ ander Twents Edelman, zullen worden
 „ waargenomen“ (b).

XVI. Na lange redenwisselingen bepaalde men op
 Men be- aanslaande vrydag een nieuwe byeenkomst te
 sluit tot zullen houden. Men kwam dan op den 11. Au-
 Zwolle te gustus weder by een tot Windesem. Men sloeg
 vergade- eindelyk voor of het niet nuttigst was, twe of
 ren. drie uit ieder Stad met genoegsame magt te
 voorsien, om op een sekere dag tot Zwolle
 by een te komen, en niet eerder te scheiden,
 voor en al eer sy een middel uitgevonden had-
 den, door het welk alle misverstand uit de weg
 geruimt werdt (i).

Voorsta- Ingevolge dese afspraak vergaderden de Ge-
 gen van fanten tot Zwolle. Die van dese Stad, de-
 die van den als dan eerst haar voorslag van vereeninge
 Zwolle. behelsende. Dat den Drost syn ampt moest
 behouden. Dog dat den Drost van Haxber-
 gen een jaar lang het op de gewone voorde-
 len mogte bedienen, mids het Tractament
 aan de Provincie bleef, en Rutger van Haer-
 folte, ook nog een jaar lang d'opkomst genoot
 van syn Rent-ampt; het welk niet eerder verge-
 ven zoude worden. Men kwam voor het ove-
 rige niets over een, dan dat men den 28. aan-
 staande weder zoude vergaderen tot Zwolle,
 nevens twe Edellieden uit ieder quartier, om
 so men hoopte, eindelyk dit kwaad, van dag
 tot

(b) *Misive No. 68.*

(i) *No. 68. ibid.*

tot dag gevaarlyker wordende , te fluiten (k). 1654.

Dese gedurige uitftellen , toonden de weini- XVII.
ge genegendheid van fomnige om dit heilzaam Het min-
oogwit te treffen. Dog wel voornamentlyk de der getal.
maatregelen door die van Deventer federt eeni- fig mee-
ge tyd genomen. Sy hadden , op den 29. Ju- fler van
lius , haar Hoog Mog. verfocht , dat de krygs- de militie
knegten in Overyffel gelaft wierden , fig met de tragtende
Provinciale gefchillen geensints te bemoejen , te ma-
en dat de twe Compagnien Cavallerye van den ken, valt
Heer Colonel Antony van Haerfolte , en den alles vrug-
Ritmeester Simon van Haerfolte , beide broe- teloos uit.
ders van den Drost , met andere bevelhebbers
voorfien zynde , binnen Deventer gelegd wier-
den (l). Hun verfoek was gedeeltelyk gelukt,
en den Colonel met fyn Compagnie al reets
binnen Overyffel gekomen. Dog in plaats van
na Deventer te gaan , trok hy met fyn rui-
ters binnen Zwolle ; fekerlyk uit laft van de
Staten. Die van Deventer ontfloegen by Pla-
caat van den 24. Auguftus , de ruiters van de
gehoorfaamheid hunner Bevelhebbers , mids fy
fig binnen tien dagen tyds na Deventer bega-
ven (m).

Het fcheen dat men fig weinig uitwerkinge Weder-
van dese orders voorspelde. Want op den an- fyds
deren dag fchreef men van de Stad Zwolle , dat briefwis-
de byzonderfte oorfaak van het afbreken der felinge
verdere onderhandeling zoude zyn , dat die hier over.
Compagnie fig tot Zwolle bleef onthouden.
Dat fy verwagten dat de ruiters fig na hun be-
ftemde plaatsen zouden begeven. Dat fy als
dan

(k) *Misive* No. 69. 70.

(l) No. 62. *ibid.*

(m) No. 79. *ibid.*

1654. dan bereid waren d'onderhandeling te Winderfem of te ter Heyne te hervatten. Onder verzekering dat sy niet van sins waren, de ruiters tegens hun mederegenten te gebruiken (n). Aan dit laatste twyfelden die van Zwolle seer in hun antwoord van den 30. Augustus. Sy verweten hen ook eenig volk te voet en te paard aangenomen en besproken te hebben; het welk sy oordeelden regelregh met het verbond van Utrecht te slyden. Men kon hen dan niet kwalijk nemen, dat sy, als door de meerderheid der Leden, de Staten der Provincie uittmakende, hen wegens de vorige aanslagen mistrouwden, en de Cavallerye gelast hadden niet na Deventer te vertrekken. Met verzekering dat sy in het vervolg met alle matigheid, gedurende dese geschillen, zouden te werk gaan, gelyk sy tot nog toe gedaan hadden: en ook van voornemens waren te doen. So lang drukten sy sig uit, *die reputatie deser Provincie sulcx eenighsints kan byden*. Sy hoopten dat na overweginge van dit alles 'er geen swarigheid zoude worden gevonden, om d'onderhandelingen te hervatten, te meerder, nademaal sy besloten hadden, de krygsknegten, so dra 'er sig eenige hoop van verdrag opdeet, na hun oude guarnisoens plaatsen te laten vertrekken (o).

XVIII. Ondertusschen had Stads Gesworene Gemeente, de verdere onmiddelyke ongelukken om Stads voorziende, en de klein agting voor 's Lands Regeringe niet langer kunnende verdragen, den Raad op een doordringende wyse vermaant, handhaven.

(n) *Misive No. 83 en 84.*

(o) *No. 84. ibid.*

maant, den gekoren Drost van Twenthe in 1654.
 syn waardigheid te handhaven: ten welken einde sy haar hulp, en alle vermogens op offerde. Sy verklaarde ook niet langer te zullen lyden, dat 'er eenige feitelykheden meer aan d'andere syde gepleegt wierden. Maar dat men d'aantokers van d'ongehoorde en geweldige tegenkantingen, aan het Hoge gefag, door ontferminge van hun ampten, tot een voorbeeld van anderen, behoorde te straffen (p).

Om dit besluit met kragt uit te voeren wierden ook noodzakelyk de middelen vereischt. Den Raad stelde dan in een volgende vergaderinge de Gemeente voor, of sy konde goedkeuren de drie navolgende punten. Ten eersten, of het niet dienstig was tot luister van 's Lands Regeringe, de handhavige harer voorregten, en genomene of te nemene besluiten, de krygsknegten in Overyffel leggende, na vereisch van saken te gebruiken. Ten tweden, of het niet mede noodzakelyk was, dat sy sig met de Staten plechtiglyk verbonden, om hun eenparige gemaakte en te makene Resolutien, van kragt te doen zyn: onder belofte van sig elkanderen in te staan, voor alle hinder en schade, welke ter deser gelegendheid mogte veroorzaakt worden. Ten derden, of het niet billyk en regtmatig was, om d'aantokers van dit rampzalige vuur van oneenigheid, nevens hun aanhangeren, na vereisch van saken te straffen, en alle kosten en nadeel op hun personen en goederen te verhalen. De Geswoorene Gemeente liet sig dit outwerp niet alleent wel

(p) Resolutie van Raad en Meente van den 27. Junius.

1654. wel gevallen: maar vertrouwde ook de Raad de magt, om de middelen, tot d'uitvoeringe dienftig in het werk te stellen.

XIX. De Gefworene Gemeente ging nog verder, Se befluit en stelde van haar fyde den Raad voor, om ten een Stad- spoedigften, tot het verkiefen van een Stad- houder van dese Provincie, te treden. Den houder te kiefen. Raad, verfekert hebbende dat fy op d'aanftaan- de Staatsvergaderinge 'er den voortgang van zoude behartigen, drong de Gefworene Gemeente, eenige weken later, aan, dat Prins Willem met dese waardigheid voorfien wierdt. Dog dat gedurende desselfs minderjarigheid den Stadhouder van Friesland fyn plaats mogte ver- treden (q).

Gelyk ook de Staten.

Des jonge Prins aanftellinge tot Stadhouder was, gelyk wy te voren aanmerkten (r), de waare oorsprong van 's Lands onlusten. De vergevinge van het Drost-ampt van Twenthe het voorwendfel. Ook maakten de Staten nu hun werk, om hun oogmerk te bereiken: stellende de verkiefinge van een Stadhouder tot een der punten van uitschryvinge, van de beleide Landdag op den 3. October (s). Die van d'andere fyde poogden wel te beletten, dat de verkiefinge opgefchort wierdt. Onder voorgeven dat de fakten, op hoop van een vergelyk in defelfde staat moesten verblyven, sonder nieuwicheden voor te nemen (t). Met dreiging, (v) dat,

,, in-

(q) Resolutie van Raad en Meente van den 12. September en 2. October.

(r) Derde Deel bladf. 332.

(s) Missive van Campen en Zwolle Bylage 87.

(t) Bylage 89 en 90.

(v) Declaratie der Staten van Overysfel.

„ indien boven vermoeden sodanighe electie 1654.
 „ van een Stadhouder wierdt by der handt ge-
 „ nomen, deselve nu noch ooyt soude worden
 „ geapprobeert, ofte voor wettelyck aange-
 „ nomen: maer ter contrarie met alle mogely-
 „ ke middelen tegengegaan worden “.

Dog die verklaringe wierdt niet getelt. Want, XX.
 op den 5. October, verkoren de Staten Prins Willem
 Willem tot Stadhouder, en lieten de vertredin- Prins
 ge gedurende desselfs minderjarigheid aan Graaf Willem
 Willem Frederik van Nassauw Stadhouder van word
 Friesland. De voorwaarden van aanneminge verko-
 waren deselve, op welke het Stadhouderschap, ren.
 in het jaar 1647. vergeven wierdt. Graaf Wil-
 lem Frederik betekende deselve tot negentien
 in 't getal, op den 18. October (w).

Ondertusschen was de verdeeldheid uit Over- De Staten
 yssel tot in Holland overgeslagen. De Staten Generaal
 aldaar, het met het minder getal houdende, gebied
 hadden het Hollandsche krygsvolk, binnen hetkrygs-
 Overyssel zynde verboden, sig door geen van volk een-
 beide syden tot bercikingen van hun oogmerk te sydig te
 laten gebruiken. Niet tegenstaande de Gemag- zyn. De
 tigde van de Staten van Overyssel ter Generaliteit Staten
 hier over geklaagt had by haar Hoog Mogende, versoe-
 hadden die Heren goedgevonden, het selfde be- ken d'in-
 vel aan het krygsvolk te doen. Desen stap sa- trekkinge
 gen de Staten tot Zwolle vergadert geensints van dit
 met goede oogen aan. Na alle vermoedelyk- bevel.
 heid verwierpen sy deswegen ook, meer dan
 eens de aangebodene meditatie van haar Hoog
 Mogende, om de rust en eenigheid te herstellen
 (x). In tegendeel sy antwoorden met geen
 min-

(w) *Missive van Campen en Zwolle Bylage 95.*

(x) *Bylage 85. 86. 92. 93.*

1654. minder leedwefen als verwonderinge de gefondene bevelen aan het krygsvolk te hebben gefien. Sy fchreven het toe aan de verkeerde verhalen door de Overyffelfche Gecommitteerde ter Generaliteit van der Beek, die van Deventer begunftigende, gedaan: niet tegenftaande de klare tegen vertogen door hun Gecommitteerde voorgedragen. Sy merkten de gefondene bevelen aan als ftrydig met de Unie van Utrecht, en de nadere uitlegginge, in het jaar 1651. in 's Hage tuffchen de Bondgenoten goedgekeurt, en vervolgens ten kragtigften beledigende Overyffels hoge gefag. Gevende geen veranderinge, dat het fcheen, of onfeker geleck te zyn, wie de Staten des Lands uitmaakten. „ Nademaal dat foo klaar “ dus drukten fy fig verder uit, „ als die fon aen den „ hemel op den middag is fchynende, is be- „ kent, dat in yeder Provincie moet zyn een „ Souverain, dat de Souverain wordt gerepræfenteert niet door de plaets maar by de Leden of alle te famen of het meerdere getal van dien. 't Welk zynde gepremitteert en by niemant, die niet de duifterheyt in het licht wil vinden, kan worden in het minfte rwyffel getrokken, ftaet te letten, dat de Regheringe van Overyffel altyt buiten die gedachten van menfchen beftaen heeft, en al noch beftaet in twe Hoofd-Leden, te weten die gemene Ridderfchap uit Sallandt, Twenthe, en Vollenhove mackende een onderfcheyden corpus, en drie felften deel van regeringe, en drie Hoofsteden Deventer, Campen en Zwolle, uitmaeckende elk voor haer een gelyke felfte part, van welke nau-

„ we-

„ welyks een derde part haer van de wetycke 1654.
 „ regeringe door particuliere driften heeft se-
 „ pareert“. Na verder in het brede sig over
 den oorsprong en omstandigheden door ons
 reets verhaalt, te hebben uitgelaten, eindigen
 sy met haar Hoog Mogende te smeken, de ge-
 sondene bevelen in te trekken (y).

„ t Scheen in 't eerst na de verkiefinge van den 21.
 Heer Stadhouder, dat het einde der onee- Nader
 nigheid na by was. Want men was aan beide voor-
 syden overtuigt, dat, 's Lands finantien in gen der
 verwarringe rakende, Overysfels ondergang te Staten
 vresen was. De Heren Gedeputeerden dan, tot ver-
 eeninge
 tot nog toe binnen Zwolle vergadert, nodig- syn vrug-
 den die van Deventer uit, om een hunner teloos.
 Raadsvrinden dit Collegie te laten bywonen
 niet tot Deventer, nog tot Zwolle, maar in
 een onsydige plaatse. Ten einde eendragtig-
 lyk, wegens het heffen der middelen, te raad-
 plegen, en den verderen verval van 's Lands
 opkomsten voor te komen (z).

Dog d'uitkomst toonde dat alles vrugteloos Het min-
 was. Want in het einde des jaars, sag men, der getal
 op den 30. December, van de syde van die verant-
 van Deventer in het ligt komen een boekjen, woord sig
 onder den tytel van *Declaratie van de Staten* door een
 van Overysfel &c., gedrukt tot Deventer by boekjen.
Nathanaël Cost. Het werk is ingerigt om de
 gehele wereld te doen sien, dat 'er van hunne
 syde sagtsinnig en regtmatig te werk gegaan is.
 Het begin, behelsende een derden deel van het
 geheel, is een verhaal van al het geen sedert
 den oorsprong van den twespalt voorgevallen is.

III. DEEL.

Aa

Ver-

(y) Bylage 94.

(z) *Ibid.* 108.

1654. Vervolgens word het werk verdeelt in negen Hoofdstukken, handelende van overstemminge, onwettige verkiesinge van den Stadhouder, en Drost, des laaftes onbekwaamheid &c.

XXII.
Gelyk
ook de
Staten.

De Staten van hunne syde, om de tot nog toe door hen genomene maatregelen en handelwyse te verregtvaardigen, en daar en boven den waaragtigen oorsprong en wortel der onlusten op een klare wyse te tonen, vonden goed, op den 27. December, het ligt te doen sien de, ter verfoek van de Staten opgestelde *Missive van de twee Steden Camper ende Zwolle geschreven en afgesonden aan de Magistraat der Stad Deventer &c.* De verantwoordinge is in tweeën verdeekt. Houdende het eerste in, het Historische verhaal van het begin der onlusten tot het laafte deses jaars, nevens een toepassing van 's Lands Wetten, gewoontens en Regeringswyse. Het andere Deel behelst alle de Documenten of brieven, die ten getalle van 113., in de *Missive* aangehaalt waren.

Den Raad
verbied
de naam-
lose libel-
len.

's Lands Regenten hun gedrukte verantwoordingen, waren niet d'eenigste geschriften welke men des tyds in het ligt sag. Eenige weken vroeger was 'er een boekjen verspreit geworden (a), het welke, schoon door een particulier opgesteld, veel matiger in d'uitdrukkinge dan de dusgenoemde Declaratie van de Staten was. Dog in het sakelyke, bekladde het de naam en ge-

(a) De Tytel is dese. *Oprechte ende naekte ontdekkinge van de gronden der verschillen in de Provincie van Overijssel &c., door een vroom Patriot.* Het wierdt door een Boekjen genaamt *Defensions schrift voor den Wel Ed. Geb. Gestr. Heer Rutger van Haersolt &c.* wederlegt.

gedrag van het meerder getal der Staten, en van de Heer van Haerfolte niet min hevig. Den Burgermeester Willem Royer, hielt men 'er in het eerste voor de Schryver van. Dien Heer pleitte sig egter so overtuigend van desen blaam vry, dat den Raad 'er mede vergenoegt was. Evenswel twyffele ik niet of het is door een Regent geschreven. Den Raad vernieuwde ter deser gelegendheid de vorige Placcaten, tegens de eerrovende schriften, en beloofde drie hondert guldens tot een beloninge, aan die gene, welke den Autheur ontdekte (b). Dog het scheen dat dit verbod de penne der eerrovige Schryvers aanscherpte. Want het getal van blauwe boekjes, gedurende de Provinciale onlusten is ongelooflyk groot. Jammer is het dat sy alle hun penne met de bitterste gal van nydighèid, censydighèid, en lasteringe besmet hebben. Immers wy zouden meer van het gevolg deser geschillen hebben kunnen mededeelen, dan wy willen melden.

Ondertusschen vermeerderde het wantrouwen XXIII. tusschen de Regenten dagelyks. De vier Ge- 1655. deputeerden wierden onder de hand onderrigt Het minder getal door gerugten en brieven uit den Haag, dat de der getal Gecommitteerden ter Generaliteit van de De- meester venterische syde, geen hulp van de Staten van van de millicie Holland hebbende kunnen verkrygen, eenig tot Has- volk tot Amsterdam wierven. Met voornemen selt te om de besettinge, sekerlyk tegen die van Zwol- maken. se te gebruiken. Om hunne vyanden desen pas af te snyden, gelasteden de Gedeputeerden aan den

(b) Resolutie des Raads van den 12. November.

1655. den Commandant van Hasselt, Colonel Arend Haerfolte, naukeuriglyk en sorgvuldiglyk te letten, dat dit nieuwe krygsvolk, sonder geen Patent van haar Hoog Mogende, en van hun, binnen Hasselt gelaten wierd (c).

Dog het
ontkent
dit ont-
werp.

Het ontwerp met het welke men die van de Deventersche syde beschuldigde, geleck seer geweldig na de grondlegginge van een Burgerlyken kryg. Men beseft ligteelyk dat, al waren sy 'er schuldig aan geweest, sy nu het ontdekt was, sig van desen blaam zouden tragten te sui-veren. Ook ontkenden sy het rond uit in een brief aan die van Campen en Zwolle, met byvoeginge van vele harde uitdrukkingen (d), welke buiten het bestek lopende, omtrent geheellyk aan de syde van de Gedeputeerden onbeantwoord bleven. Dog den voorgemelden aanslag hielden sy staande, dat in der daad gesmeet was. Sy haalden tot bewys nog nader drangredenen aan (e), welke, of in dese saak van geheim, voldoende waren, of niet, wy den Leser zullen laten oordelen.

XXIV.
De ver-
warrin-
ge in
's Lands
Regerin-
ge, ver-
oorfaakt
ook na-
deel aan
de Repu-
bliq.

Hoe het ook zy, het Land raakte van dag tot dag in d'uiteerste verwarring. d'Amptenaars waren het meeste verlegen, niet wetende aan wiens bevelen sy gehoorsamen zouden. Den Griffier Roelink, was in het vorige jaar, door het minder getal der Staten gelast, tot Deventer komende, 's Lands segel mede te brengen. De Gedeputeerden en de Stad Zwolle hadden her

(c) Missive der Gedeputeerden van den 9. April.

(d) Gedrukte Missive van Deventer van den 23. April.

(e) Gedrukte Missive van de Gedeputeerden van den 9. Mey.

het hem ernstig verboden, en schadeloos houding en handhavinge beloofd (*f*). Hy was egter na Deventer gegaan. Evenswel in dit jaar, op het schryven der Gedeputeerden te rug gekomen zynde, beloofden die Heren, gelyk ook den Raad deser Stad, hem kost en schadeloos te houden en in syn bedieninge te zulten handhaven (*g*). d'Algemene saken van de Republiq, leden ook nadeel by dese verdeelde Regerings wyse. De Staten Generaal hadden besloten een besendinge te doen aan den Koning van Denemarken, om met hem een verbond te sluiten, tegens den Koning van Sweden, die 's Lands koophandel door d'invoeringe van nieuwe tollén en lasten drukte en benauwde. Den Raad van Zwolle vreesde voor den oorlog met Sweden. Sy oordeelde dat 'er Overyssel wel het meeste nadeel by zoude kunnen hebben, en het Land nu voornamentlyk, wegens de droevige onlusten, het minste in staat was, om 'er sig in te wikkelen. Ook wees sy de voorgeslagene besendinge van de hand. Ten minsten so lang de Regeringe onvereenigt was, en tot dat de Bondgenoten het minder getal door hun afgesanten, of door andere middelen tot een vergelyk bewogen; waar toe sy sig allesints bereidwillig betuigde te zyn (*b*).

's Lands onheil wierdt nog vermeerderd door Vreesly-
 een Pest siekte, welke reets, in het jaar 1652., ke Pest
 dusdanig alhier gewoet had, dat den Raad ge- tot Zwol-
 noodsaakt wierd, een derde Aanspreker aan te le.
 stel-

Aa 3

(*f*) Resolutie des Raads van den 20. Junius 1654.

(*g*) *Ibid.* van den 12. Februarius.

(*b*) Resolutie des Raads van den 16. Augustus.

1655. stellen (i). Dog nu heerschte die kwale veel heftiger. Om d'ongelukkige Ingeserenen, so veel door menschelyke middelen mogelyk was, by te staan, stelde den Raad Hendrik Ravenstein, op een jaarlyks tractement van hondert guldens, aan tot Pestmeester. Hy genoot ook nog 's jaars geduurende dese plage vyftien guldens: behalven syn verdiensten van visiten (k).
1756. De Brakken in de Luur, of kleine Schans, wierden ook bekwaam gemaakt, om de Armen van de Almoesniers met de Pest besmet te huisvesten. Hendrik Munter wierd als buitengewone krankbesoeker aangestelt (l). Den Raad verklaarde de uiterste willen door sieken gemaakt, en in tegenswoordigheid van drie getuigen beschreven voor goed: Mids dat deselve binnen drie dagen in handen van Schepenen gestelt wierden. Omtrent het begin des naaste jaars wierd de Stad by na geheellyk van die plage bevryt (m).

XXV. Stads Regenten verwaarloosden ondertusschen geensints te sorgen voor den bloey en vermeerderinge van den koophandel. De Burgermeesters Dedem, Crans, en Royer, wierden versogt, om langs het swarte Water tusschen de Stad en Hasselt, na een plaats uit te sien, die bekwaam tot een haven en het inschepen van goederen was (n). De Gemagtigden koren een stuks Lands tusschen Genne en Holten, in ons Carspel gelegen, uit. Het wierdt

Sorge
van Stads
Regerin-
ge tot
bloey
van den
koophan-
del.

(i) Resolutie des Raads van den 12. Januarius 1652.

(k) Ibid. van den 1. October.

(l) Resolutie des Raads van den 18. Julius.

(m) Ibid. van den 3. Augustus.

(n) Resolutie des Raads van den 23. Februarius 1654.

wierdt gekogt nevens eenige Landeryen, en 1656.
men bouwde aldaar een Huis of Herberge (o),
welke heden onder de naam van het *verkens gat*
bekend is.

De Provinciale onlusten naderden na het Nieuwe
einde, niet tegenstaande de verbitteringe der voorsla-
gemoederen. Immers de onderhandelingen, gen van
over het treffen van een vergelyk waren voor ge wor-
den 20. April aangevangen. In de vergaderin- den ge-
ge van Stads Regenten, van den 20. April, deeltelyk
wierden de voorwaarden van de in te gane ver- door de
eeninge onderfagt. Twee punten gevielen de Meente
Gesworene Gemeente niet. Het eene sie ik, aangenomen.
dat Prins Willem betrof. By het andere was
vastgesteld, dat den Graaf van Nassauw van het
Stadhouderschap, en den Heer Rutger van Haer-
solte van het wettig verkregene Droftampt van
Twenthe afstand zoude doen. Den Raad dreef
dat het laatste uit het ontwerp niet mogte wor-
den uitgeschraapt. De Gesworene Gemeente
bewilligde 'er eindelyk niet sonder swarigheid
in: mids den Stadhouder en Droft 'er ook in
toestemden.

Dog aangaande het eerste, na vermoeden **XXVI.**
Prins Willems uitsluitinge van het Stadhouder- En ge-
schap betreffende, verklaarde sy geensints te deeltelyk
zullen „ toelaten dat door 't Instrument van verwor-
„ vereeninge, van de designatie en electie van pen.
„ de Heere Prince van Orange tot Stadholder
„ over dese Provincie, ter rechter of ter slinker
„ hand worde afgetreden“ (p). Den Raad
wierdt dan genoodsaakt de tegenkantinge van de
Meen-

Aa 4

(o) Resolutie des Raads van den 30. September en
6. October 1654.

(p) Resolutie van Raad en Meente van den 20. April.

1656. Meente, aan de twe Hoofdsteden, bekend te maken. Men veranderde ook den aanstotelijken articul, niet door my gesien, woordelyk in deser voegen, 't welke sig de Gemeente ook welgevallen liet. „ Latende de quaestie over „ de designatie van het Stadholderschap, ten „ ansien van syn Hoogheid die Heere Prince „ van Orange, in syn weerde en onweerde, „ aan het oordeel en onderling goedvinden van „ de Regenten, so ten tyde van desselvs mondinge en bequame jaren die Regieringe fullen hebben te bekleden; om daer in te doen so en als die constitutie van tyden ende dienst van het Land, ende bysonderlyk van dese Provincie, als dan sal komen te verey-schen “ (q).

1657. De verdeeltheit nam egter nog geen einde, schoon Stads Regieringe het ontwerp van vergelyk goedgekeurt had. Een der oorsaken van de vertraginge was, na alle vermoeden, dat die van de Deventersche fyde oneens met Stads Regenten waren, voor wie, en op welke wyse, den Heer Rutger van Haerfolte zoude moeten te regt staan, wegens de beschuldiging tegens hem ingebragt. Dit is by my te waarschynlyker, nademaal nog onlangs de twe aangestelde Advocaten Fiscaals, uit laet van het minder getal een boekjen uitgegeven hadden, waar in sy de verweerschriften van den Heer van Haerfolte (r), niet alleen tragteden te wederleggen: maar

(q) Resolutie van Raad en Meente van den 24. Junius.

(r) Nadere onschulds betuiginge genoemt, en in het licht gegeven na dat syn *Antilogia ende kortbondich Bericht* wederlegt was.

maar ook en wel voornamentlyk beweren, dat hy voor buitenlandsche onpartydige Rigters moest worden gevonnist (s). De Regeringe van Zwolle daar en tegen was van andere gedagten, en wierd minder toegeeflyk. Want se besloot na de uitgaaf van de *ware schuldbetuinge*, dat niet alleen de Staten de Rigters van de Heer Rutger van Haersolte zoude zyn; maar ook dat hy in alle syn waardigheden zoude worden gehandhaaft (t).

Nog een andere oorzaak van de nog aanhoudende onlusten was de verbitteringe, tusschen Zwolle en Hasselt ontstaan, by dese gelegendheid. Die van Hasselt, kosen gedurig de belangen van het minder getal der Staten. De pagters van den Haven-accys, in het jaar 1656., hun pagtpenningen aan 's Lands Gedeputeerden hebbende betaalt, wierden door die van Deventer vermaant, hen een gelyke somme te betalen. Dog onwillig zynde, gelasteden die van Hasselt de pagters onder sware en verdubbelde boetens te gehoorsamen. De Regeringe van Zwolle, over dit bestaan ongemeen gestoort, nam voor, die van Hasselt, geen genoegsame voldoeninge gevende, met de wapenen te straffen, om het hoge gesag der Staten te handhaven (v). Er was tot in de maand Mey niets van geworden. Dog toen wierd den Raad door

Aa 5

den

(s) De tytel is dese. *Waere schult Betuiginghe aen de Ed. Mog. Heren der Provincie van Overijssel door E. E. Berdenis Burgermeester en Willem Nilant der Regten D. D. &c. overgegeven. Tot Deventer gedrukt &c. 1657.*

(t) Resolutie van Raad en Meente van den 18. Febr. 1657.

(v) *Ibid.* van den 13. Febr. 1656.

1657. den Commandeur Arend van Haerfolte, van seker geheim voorval verwittigt; het welke den toorn nog meerder aanstak. Sy gelafteden den Commandeur alle de bevelen, hem door de Gedeputeerden gegeven wordende, sjiptelyk, en sonder dralinge uit te voeren (*w*). Eindelijk toonde d'uitkomst, dat men voorgenomen had, die van Hasselt tot gehoorzaamheid te brengen.

XXVIII. Want den Raad liet op den 27. de bakens uit De Rege- het Zwolsche diep nemen, twe stukken yseren ringe be- Canon op een Camper schip, na de Swarte- reid sig fluys vervoeren, om den toevoer na Hasselt te tot het verhoeden. Ook wierd de Heer Cameraar beleg van Vriese gelaft, met den Burgermeester J. R. Eek- Hasselt. holt van Campen, sig na Amsterdam te begeven, om de Regeringe aldaar van het voorgevallene, met die van Hasselt, te verwittigen (*x*).

XXIX. Zwolle sloeg vervolgens het beleg voor Hasselt (*y*). De Stad was met Deventersch krygsvolk beset. Hoe groot het getal der beleggers, op order der Staten 'er voorgetrokken was (*z*), zynde, treft men niet. Men beschoot de Stad binnen Zwolle een ver- drie dagen tyds, met meer dan seven hondert drag. Canons kogels: Uit vrese van mortieren, gaven de Hasselaars op den 7. Junius voldoeninge (*a*). Dog van dit laatste vind men geen blyk in Stads Archiven. Men weet 'er alleen met sekerheid uit, dat, na eenige vrugtloose afge- lope-

(*w*) Resolutie des Raads van den 24. Mey.

(*x*) Ibid. van den 28. Mey.

(*y*) Resolutie des Raads.

(*z*) Uit den verdragsbrief van den 30. Mey.

(*a*) Uit een Chronyk van Zwolle. In de dagtekening is sekerlyk een misflag. Want de vrede is op den 30. Mey gesloten.

lopene onderhandeling, de Heren Ordinaris Gedeputeerden, tusschen Stads Gemagtigden en die van Hasselt, op den 29. Mey, op den dyk voor dese Stad, een verdrag sloten, het welke, op den 30. door den Raad goedgekeurt is, en inhield. Ten eersten, dat die van Hasselt sig voortaan in generley wyse met de bestieringe van 's Lands finantien zoude bemoeien. Ten tweden, dat sy de agterstallige penningen, gedurende de onlusten onbetaalt gebleven, aan het Comptoir van Salland moesten voldoen. Ten derden, dat zy de Zwolsche schepen van, en na Zwolle varende, vry en onverhindert zouden laten voorby seilen. Mids dat hen voorhouden wierd, dat sy hun regt of klagte dien aangaande op een behoorlyke wyse mogten in het werk stellen. Ten vierden, dat die van Hasselt, gelyk ook die van Steenwyk in alle hun oude regten, voorregten en geregtigheden zouden werden beschermt. Eindelyk, dat de beleggers voor de Stad afrekken moesten, en de ingenomene Deventersche besettinge zoude worden afgedankt, en na elders vertrekken moest; gelyk woordelyk uit het verdrag, in deser voegen te sien is.

Tot voorkominge van wydere imminente onlusten ende sätelykheiden, is tusschen de Heeren Gedeputeerden van de Staten van Overyssel, als hier toe by Haer Ed. Mog. g'authoriseerd ter eenre, en de Gecommitteerden van de Magistraat der Stad Hasselt uit namen van haren mede Rades vrunden ende Gesworen Gemeente ter andere syden, naar eerst onvrugtbaar afgelopen ende nu geresumcerde conferentie geaccordeert ende verdragen in manieren als volgt.

1657.

Art: 1.

Dat de Verpachtinge van de welgemelte Heeren Gedeputeerden van de Staten van Overijssel over de middelen van Hasselt ende Hasseler-ampt, voor den lopenden jare 1657. gedaan, zal blyven in volle kragt ende waarden. Dog wat de middelen over de Stad Hasselt belangt so Hans van Putten voor den lopenden jaare aangeschreven, dat diezelve door die Heeren Gedeputeerden aangeschreven sullen worden den genen die by de Magistraat van Hasselt daar toe alnog genomineerd ende gerecommendeerd sullen werden.

2.

Ende also de Magistraat van Hasselt verscheiden penningen so uit den Haven-accys, als andere middelen, gedurende de Provinciale onlusten hebben ontbeurt, ook nog wegens gepagtede ende aangeschrevene middelen een goede somma in den Comptoire van Salland schuldig is, Dat dezelve sulx alles sal hebben te restitueeren ende betalen; mits dat daar aan aflag sal strekken 't geene de Staten van de Provincie sullen oordeelen tot aflag te moeten strekken, ende alle 't geene dezelve Stad uit kragt van haare hebbende acten van verfoek van den Raad van State sal kunnen rescotreren, ten welken fine ook ordonnantien op sodane acten van verfoek sullen worden verleend.

3.

Ende willen de Heeren Gedeputeerden ordrestellen, dat de Haven-accys als voor desen, binnen Hasselt werde gecollecteerd.

4.

Dat de Magistraat van Hasselt niet sal gedogen, dat Thiman Telvoren uit kragt van praetense acte van auctorisatie van de Heeren van Deventer ende

de haare geassocieerden exerceere ofte doen exerceren den ontfang over de Stad Hasselt; maar ter contrarie (so nodig) helpen bevorderen, dat de penningen van dien mogen komen in den Comptoire aan Salland, ende daar 't hoort, gelyk van ouds gebrueckelyk.

5.

Dat de Magistraat en Gesworen Gemeente sullen beloven, gelyk diezelve beloven mits dezen, hen vorder nog directelyk nog indirectelyk iets te sullen ondernemen, waar door de cours, staat ende ordre van de finantien in eenigerley manieren soude kunnen worden geturbert, ofte g'incommodeerd, nemaar dat diezelve alle te gelyke haare de directie over de finantien, ende alle andere saken, rakende die Provinciale verschillen zullen onthouden; ende met het bestuiren van de finantien, ende wat daar toe specteert, die welgemelte Heeren Gedeputeerden sullen en willen laten gewerden, sonder ook te zullen gedogen dat sig in den Haven iemand anders daar mede bevroedige, ofte eenige indragt aan de voorn. Heeren Gedeputeerden occasioneren.

6.

Dat van nu voortaan de Magistraat van Hasselt, alle het swarte Water op ende afvarende Schepen van Zwolle, op de stroom geladen ofte naar Zwolle gedestineerd, vry en ongemolesteert, als voor desen sal laten passeeren, ende indien diezelve tegens die Stad van Zwolle op dit subiect eenige pratenzie vermeint te hebben, diezelve daar het behoord, by regtelyke wegen, met den eersten zal mogen institueren, ofte door wegen van minnelyke conferentie onderstaan te bevorderen; sullende hier tegens alle verhinginge in de passagie naar Hasselt afgedaan, ende diezelve voortaan opengelaten worden.

7. Dat

1657.

7.

Dat de Stad van Hasselt, in het stuk van verschryvinge ofte convocatie over materien van vrede ofte oorlogen, veranderingen van Landregten, verkiefinge van Stadhouders, ende opstellinge van nieuwe schattinge ende contributien, sal werden geconserveert ende gemaintineert, by sodane geregtigheden, als diezelve dies aangaande van ouds ende agtervolgents haar Privilegien syn competerende: sullende Ridderfchap ende Steden de Stad van Hasselt te dien sine over de materien van sodane poincten doen verschryven, om daar over haar deliberatien ende Resolutien in te brengen, op dat in het formeren van de Landschaps conclusien ende recessen daar op moge worden gelettet na behoren. Ende dat ten selven sine de Heeren Gedeputeerden in hare instructie sullen werden gelastet, in 't formeren der poincten van uitschryvinge, behoorlyke agtinge daar op te geven, dat ook de Stad van Hasselt in het vergeven van 't Schourampt derzelve Stede mede sal blyven geconserveert, ende gemaintineert by zulke geregtigheden, als diezelve dies aangaande van ouds ende agtervolgents deffelfs Privilegien ende observantien zyn competerende.

8.

Ende zal de Stad van Steenwyk (voor so veel diefelve deesen concerneert) den inhoud van dit verdrag mede mogen jouiren, ende genieten, mits diezelve sig binnen den tyd van acht dagen dezen aangaande sal hebben te verklaren. Daar meede wederzyds acten van offensie sullen opgeheven zyn, ende ten eenemaal cesseren, ende dienvolgens de Militie met den aankleef door ordre van de Staten van de Provincie hier gebragt, sal geligter, ende die by de Magistraat van Hasselt ingenomene volckeren van Deventer ofte elders, gelicentieert ende weggezonden zullen werden.

Alles

Alles zonder erg of list, ten waren Oirconde
zyn hier van twee al eens luidende verveerdigt,
ende met 's Lands ende Stad Hasselts zogelen uit
name van Raad ende Meente van dezelve Stad be-
kragtiget. Sic actum voor Hasselt op den Dyk
den 29sten May 1657.

1657.

(was get.)

HENDRIK SLOET,

(onder stond)

Ter ordonnantie van de Gedep: van Ridder-
schap en Steden de Staten van Overyssel.

(L: S:)

(get.)

D. ROELINK.

(was nog get.)

H. J. WYTHOET,

H. BLOEMERT d' Olde.

(onder stond)

Ter ordonnantie van Raad en Meente,

(L: S:)

(get.)

T. TELVOREN,

S: L:

Den aanslag op Hasselt had een beteren uit- Die van
slag, dan men 'er sig van had derven voorspel- Holland
ten. Het zy dat die van de andere syde 'er han- vereeni-
delbaarder door waren geworden, het zy dat gen de
beide partyen vreesden, by de Staten van Hol- Leden
land in ongunst te zullen geraken, die den Regerin-
Heer Pensionaris Cornelis van de Graaf, aan ge-
het moeyelyke werk van vereeninge, hadden
laten arbeiden. De onderhandelingen van dien
Heer waren met so een goeden uitslag bekroont
geworden, dat de Staten van Overyssel hun
Gecommitteerden ter Generaliteit gelasteden,
de

1657. de Staten van Holland nevens de Pensionaris, voor de aangewendde moeite, de schuldige dankbaarheid te betuigen.

XXX. Den verdragsbrief is nergens geheel door my Inhoud van sommige der voorwaarden. aangetroffen. By den agtsten articul was vastgesteld, dat alle Regenten onder eede afstand zouden doen, van alle verbintenissen, overeenkomsten en Reglementen, voor of na den 8. April 1654. over het vergeven der ampten gemaakt, het zy door eenige weinige Leden, ofte een geheel stemmend Lid. Alle de Edellieden, Regenten der Steden, den Griffier, en Secretarien, in de vergaderinge tegenswoordig voldeden, tot een meerdere vastigheid der herstelde ruste, aan dit punt des verdrags. Den Drost van Salland had ook voorgeslagen, tot een teken van dankbaarheid, den volgende woensdag over agt dagen, een dank en bede dag uit te schryven; 't welke met eenparigheid van stemmen goedgekeurt wierdt (b). 'Er was ook by beraamt dat 'er een order over de vergevinge der Provinciale ampten zoude gemaakt worden. Op den 1. September, wierdt door de Staten besloten tot Raalte, dat de vergevinge der Provinciale ampten, half aan de Ridderfchap, en half aan de Steden zoude staan sonder onderscheid (c).

Aanmerkinge op de broosheid deser vereeninge. Dog de vreugde over d'ingegane vereeniging was van korte duur. De oneenigheden namen in het geheim wederom een begin. Eenige tyd later borstten se wederom, met geen mindere heft-

(b) Resolutie van Ridderfchap en Steden van het jaar 1657.

(c) Verbonds brief tusschen de Steden van den 22. April 1659.

heftigheid, dan te voren uit. Men had 'er be- 1657.
rouw van in het jaar 1672., toen ons Land,
door de verdeeldheden verzwakt, sonder slag
of stoot, door den vermaarden Berend van Ga-
len, veroverd wierdt. Dog de rampen, die
het Land by dese gelegenheid uitstond, waren
nog niet in staat om den fellen brand van ooree-
nigheid uit te blussen; gelyk ons de volgeri-
de Hoofdstukken deser Geschiedenissen tonen
zullen.

XXXVI. HOOFDSTUK.

I N H O U D.

- I. Geschiedt tusschen Amsterdam en Zwolle over het inladen der goederen op het swarte Water door des laatstgemelde schippers. De tol van Zwolle op de Vegt verwekt twist met Hasselt. II. Zwolle en Steenwyk verdragen sig over het Appels regt. De drie Steden sluiten een verbond over de wyse der vergevinge van de Provinciale ampten. III. Besmettelijke siekte tot Zwolle. De Raad verbiedt de Hurwelyken in den derden graad tusschen aange trouwde vrinden. IV. Se gebiedt de Menmoniten op het Raadhuis te trouwen. De R. C. wordt het selfde ook toegestaan. V. Verdrag tusschen de Staten over de Clooster goederen. VI. De Munsterschen verbranden de Berkemer Brugge. De Raad verbiedt de Burgers te vlugten. VII. Voorzorgen tegens den vyand. Men neemt een R. C. Priester gevangen. VIII. Vrede met de Munsterschen. Oorszaak van nieuwe Provinciale onlusten. IX. Men beschuldigt den Drost van Salland van kuiperijen met Camper Gemeensheden. Hy ontkent se. X. Redden voor de gegrondheid of ongegrondheid deser beïgtingen. Verklaringe der Camper Gemeensheden. XI. Den Drost tragt den Landdag uit te stellen. Hy besluit na het mislukken, met de Edellieden van Salland vrygeleyde tot Campen te versoeken. XII. *En
schryft*

schryft eindelyk op den bestemden dag door de anderen de Landdag uit. De Drost word in de Vergaderinge aangeklaagt over de kuyperyen. XIII. Syn verantwoordinge. De meerderheid der Staten stelt hem in schuld. XIV. Hy verlaat de Vergaderinge nevens de Gesanten van Zwolle. De Stad protesteert tegens de wettigheid der Vergaderinge. XV. Haar afgesanten treden met de andere Leden in onderhandeling. Vervolg hier van. XVI. Dog alles is vrugteloos. Aanmerkinge op dit geschil. XVII. Uitschryvinge van een nieuwe Landdag door den Drost tot Zwolle. Sommige Edellieden van de Camper Vergaderinge komende, worden aldaar om verklaringe te geven gearresteert. XVIII. Gelyk ook een der Gemeenslieden van Camper. Het meerder getal belegt een Claringe. XIX. Men trect in onderhandeling. Vervolg hier van. XX. Voorstagen aan de syde der Staten. En aan die van des Drosts syde. XXI. De Vergaderinge scheyt vrugteloos. Het meerder getal begint sig te mistrouwen. XXII. De Staten Generaal vereenigt de verdeelde Leden. Aanmerkinge op dese gebeurtenisse.

Sedert eenige tyd lag Zwolle over hoop met die van Amsterdam, ter oorsaaak dat sy de Zwolsche veerschippers niet alleen arresteerden en in boeten sloegen: maar ook alle bedenke-lyke ongelegendheden veroorsaakten. Onder het voorgeven dat onse schippers op het swarte Water, van de Stad af tot aan de mond van de Zuider Zee toe, menschen, waaren, en goederen

I.
1658.

Geschil
tusschen
Amster-
dam en
Zwolle
over het
inladen

1658. deren in namen, en tot Amsterdam loften; der goe- 't welk volgens hen ongeoorlooft was. Zwolle deren op had niet versuimt, de Regeringe van Amster- het swar- dam op het vrindelykste te verlocken dit be- te Water staan, de vrindschap der Steden krenkende, te door de vermyden. Dog haar pogingen vrugteloos zyn- laatstge- melde de, besloot se een besendinge aan Amsterdam te schippers. doen. Om te beter te slagen, versogt sy brie- ven van voorschryvinge by 's Lands Staten, welke haar in de kragtigste uitdrukkinge ver- leent wierden. 'Er wierdt by gemelt, dat de Schippers van Zwolle in een onbespiert besit waren van allerlei waaren, op den swarten Waterstroom, in te nemen. Dat sy als Sta- ten, even min als de Stad Zwolle, met goede ooggen zouden kunnen aansien, dat een medelid van 's Lands Regeringe, in haar geregtigheden verkort wierdt: Geregtigheden in welke sy ver- plicht waren te helpen verdedigen, en bescher- men. Dat sy ter deser overweginge niet had- den kunnen nalaten, de Stad voorschryvings brieven te verlenen, en te versoeken, dat alle oorzaak van verhinderinge, beletselen, en klag- ten der veerschippers ten spoedigsten vermyt, en weg genomen wierdt (a). Dat de Stad ver- hoort wierdt, schynt uit het verdere stillswy- gen, over dit geschil, besloten te kunnen worden.

1659. Die van Hasselt beklaagden de Stad Zwolle, De in het volgende jaar, by de Staten, dat sy de tol van goederen en waaren de Vegt op varende, met Zwolle verwekt Tolheffingen beswaarden. Het vertoogfschrift twiſt met wierdt in handen van die van Zwolle gestelt, Hasselt: en

(a) Resolutie van Ridd. en Sted. van den 17. Fe-
bruarius.

1659.

en na onderzoek ongegrond bevonden. Stads Gemagtigden ontkenden niet, dat den Tollenaar, tollén van de goederen, by het verhoog schrift uitgedrukt, gevordert had, en over desen eisch, so wel voor het Schouten gerigte van Zwolle, als Dalfsen, een pleitgeding gevoert was, en wierdt. Maar sy hielden staande, dat de Stad tot dese tol heffing beregrigt was, en nooit 'er over beklagt konde worden, dan inval den Tollenaar syn pligt te buiten gegaan was. Het welke sy, te huis komende, zouden onderzoeken, en, waar bevonden wordende, straffen. Het eenigste verschil was dan, of de Stad Zwolle regt had, om tollén op de Vegt te heffen, of niet. Ook verstonden de Staten, dat die van Hasselt, indien sy met grond het tegendeel staande konden houden, in der minne, 'er over met Zwolle, in onderhandelinge zoude treden (b).

Het geschit tusschen de Stad Zwolle en Steenwyk, aangaande het regt, of immers de wyse van Appel (c), was ter deser tyd ook nog onbeslist. Na verscheiden minnelyke onderhandelingen tusschen der twe Stedens Afgesanten, was eindelyk overeengekomen. Ten eersten, dat de Stad Zwolle, voor en al eer de Appellanten te ontscheiden, de keur had om hun gevoelen de Heren van Steenwyk in te scheppen ofte niet. Ten tweden, dat de Magistraat van Zwolle, gewesen hebbende, de Heren van Steenwyk van de Appellanten geen

II.

Zwolle
en Steen-
wyk ver-
dragen
sig over
het Ap-
pels regt.

Bb 3

borg-

(b) Resolutie van Ridd. en Sted. van den 20, 21 en 22. April.

(c) Men sie hier voren Derde Deel.

1659. borgstellinge van vonnis, geld of kosten zouden mogen eischen, ofte partyen, te onrecht appellerende, eenige boeten afeischen; dan alleen van veertien guldens. „ Waar mede “
 „ drukken sig de Regenten der beide Steden uit,
 „ de errefene misverstanden, ende tot voortplantinge, van goede correspondentie, ende eenigheid, goedgevonden ende verstaan,
 „ dat de Heeren van Zwoll, bevindende reformatie van de sententie, by de Stad van Steenwyk, in de prima instantia gewesen, te behoren, met discretie sullen oordelen, of de Verschryvinge van de Heeren van Steenwyk nodig sal syn, en wanneer gedagte Heeren sullen worden verschreeven, sullen deselve op haar Stads kosten, sonder beswaar van Partyen, contendenten, moegen erschynen. Dat mede de Heeren van Zwoll vry sal staan, naar bevindinge van saken, of ten principale of interlocutaire, tusschen Partyen, te sententieren, t welk de Heeren van Steenwyk, behoorlyk sullen hebben te executeren, ende te agtervolgen, sonder dieswegen voor af naar Partyen Appellanten, eenige erlegginge, of borgstellinge van kosten sportelen of boeten van Appel in eenigerhande maniere, direct of indirect, op te leggen, als alleen een somma van viertien Car. guldens eens. Waar mede de errefene misverstanden, tusschen de voorschreven Heeren van Zwolle, ende Steenwyck vriendelyk, en in der minne syn geaccordeert, en geassopieerd, ende sal hier van dese Acte ten wederlyden in de respecti-

„ ve Steden , Prothocollen worden gebracht, 1659.
 „ ende by Authentycque Extract worden ge-
 „ communiceert. “

Wy hebben te voren gezien , dat een der De drie
 voorwaarden des verdrags, tusschen de verdeel- Steden
 de Leden gefloten was , dat de vergevinge der sluiten
 Provinciale ampten , half aan de Ridderfchap een ver-
 en half aan de Steden zoude staan (d). De bond o-
 laaftgemelden vreesden dat dit tedere punt lig- ver de
 telyk aanleidinge tot nieuwe verschillen konde vergevin-
 geven. Niets scheen haar noodzakelyker, dan ge van de
 een vaste wyse dien aangaande te beramen. Op Provinci-
 den 22. April wierd dese order , door haar ge- ten.
 famentlyke gemagtigden vastgesteld , op de vol-
 gende wyse , en in dese bewoordinge.

Alfo volgens Reglementen en 't point van de
 Regeringe deser Landschap by Ridderfchap
 en Steden , in den jare 1657 , den 21. Septem-
 ber , in een vergaderinge binnen Raalte met een-
 parigheid gearresteert , en angenomen (is dat) alle
 officien tusschen Ridderfchap en Steden half , en
 half verdeilt mogten worden ; so is dat by Burger-
 meesters , Schepen en Raden der Steden Deventer,
 Campen en Zwolle , om voor te komen alle
 Confusien , en onderlinge te behouden een ver-
 troude eenigheid , en de Correspondentie door de
 Heren Gecommitteerden de Heren Jellis Nilant,
 Johan Sticke , Johan van der Beek , en Henrik
 Nilant , uit Deventer , Johan R. Eekholt , Hendrik
 Voorne , Rod. van Langen , Derk Hendrikfen
 Vriese , en Joan Gansnebbe gent: Tengnagel , uit
 Campen , Lucas Vriese , Peter van Putten , War-
 ner Crans , ende Willem Royer , uit Zwolle ,
 hebben gearresteert ende vastgesteld naervolgende
 Ordre , om so ten Reguarde van Ridderfchap en

Bb 4

Ste-

(d) derde Deel blaaf. 380.

1659. Steden ende van de Steden in 't bysonder by ons te werden geobserveert, ende nagekomen; sonder dat daar in veranderinge als met eenparigheid van stemmen gemaakt sal worden.

Art. 1.

De Drost-ampten sullen by provisie blyven by die van de Ridderfchap, so lange de drie ontfangerfchappen worden gelaeten an de drie Steden.

2.

Alle Rent-ampten, Richter-ampten, Scholt-ampten, voorts Commiffarifchap, Ritmeesters, Capiteins Lieutenants te paerde, ende te voete, mede Cornets ende Vendrichs plaetsen, sullen tusfchen Ridderfchap en Steden half, ende half verdeelt, ende de tour beurten tusfchen deselve by Lotinge worden uitgevonden.

3.

Collonels, Lieutenant Collonels, en Majoors plaetsen, voorts het Dyk-Graafffchap van Sallant, ende alle andere Chargies hier boven niet genoemt, sullen by provisie verblyven ter Dispositie van Ridderfchap en Steden als van olts: nemende de Gecommitteerden der drie Steden niet te min aen, over die hier niet gefpecificeerde ampten naeder te confenteren, ende deselve te specificeren.

4.

Alle ampten ende charges, so de Steden op haar beurte te sullen toekomen, deselve sullen wederom an de Steden per touren werden geconfereert. Over welke touren by d'eerste vergevinge der respectie ampten, ende charges onder de Steeden mede gelotet sal worden, en daar in g'observeert deefe ordre, dat wanneer de Stad van
De-

Deventer, d'eerste beurte by lotinge komt toe te vallen, als Campen de tweede, ende Zwolle de derde, wanneer Campen d'eerste, als dan Zwolle de tweede, en Deventer de Derde, ende wanneer Zwolle d'eerste, als dan Deventer de tweede, en Campen de derde beurte respectievelijk sullen hebben te genieten, die dan voorts van beurte sullen omgaan, ende haaren Cours behouden,

5.

Wanneer de tourbeurten van 't vergeven ampt of ampten sal sijn an de Ridderfchap, so sullen Ridderfchap en Steden sodanig vacant ampt, ofte ampten conjuncte te hebben vergeven, an iemant uit de Ridderfchap ofte uit de kleine Steden, of ook aan iemant ten platte Lande wonende: Ende wederom wanneer de tourbeurte sal gekomen sijn aan de Steden, so sullen Ridderfchap en Steden insgelyks het vacerend ampt ofte ampten Conjunctim hebben te confereren, an iemant uit de Steden, ende onder de Steden, an die Stad, an dewelke door de naedere verdeylinge de beurte sal sijn gevallen, de voorf: vergevinge alle te geschieden op sodane voet, als van outs ter vergaderinge van Ridderfchap en Steden is geobserveert.

6.

Is ook nodig geoordeelt, en om verscheyden reden goedgevonden, en vastgesteld, dat het lit of leden, an de welke de tourbeurte sal sijn toegevallen, niet en sal ofte sullen vermogen iemant tot de vacerende charge direct, ofte indirect te nomineren, ofte recommanderen; ende by aldien sodanig lit ofte leden hier tegens komt of komen te doen, so sal ofte sullen het, of deselve in het vergeven van de vacante Charge, daar toe sy deesse heeft, of hebben genomineert, ofte gerecommandeert, haere stem of stemmen verliefen, ende in het stemmen niet werden toegelaten ofte gerekent:

Bb 5

kent:

1659. kent: Ende sal ook, sodanig persoon ofte personen wel mogen, of mochten werden genommeert, ofte gerecommandeert tot de Charge, daar toe sulx mochte syn geschiedt; voor die tyd syn incligibil.

7.

Wanneer de beurte sal syn gekomen an de Steden, so en sal niemant uit de Stad, an wien de beurte gevallen is, (by) goedvinden van deselve Stad by d'andere Leden gekoren mogen worden; ten ware der selven als voren den tyd van ses Jaeren Burger van sodanige Stad ware geweest.

8.

Also op den jongsten Landdag by Lotinge, over het vergeven van Capiteins plaatsen te voet, ter repartitie van dese Provintie staande, tusschen de Steden, de Stad van Campen d'eerste beurte heeft verkregen, ende by Lotinge tusschen Ridderschap en Steden, de keur van twe te vergevene Compagnien, ende ook d'eerste beurte in 't vergeven van Capt: plaatsen te voet, de Steden is toegevallen, waar volgen die van de Ridderschap, by Ridderschap en Steden is geconferreert op de Luitenant Collonel, Arent Jurrien van Haersolte, ende die van de Steden wegens de Stad van Campen opgehouden tot de naast volgende Landdag, so sal d'eerste beurte de gedagte twee wederom te vergevene Compagnien synde de derde in ordre, by Ridderschap en Steden werden gegeven an iemant uit de Stad van Zwolle, volgens de teneur van den 2den en 4den articul hier bovenstaande.

Aldus gedaan, en g'arresteert binnen
Campen den 22. April 1659.

(Onder stond met verscheiden handen)

Stads

Stads welvaart wierd twe jaren later, ver- 1661.
 foord door hitfige koortfen, of brandfiekten, III.
 welke feer befmettelyk moeten zyn geweest. Befmet-
 Want, op den 3. September, beflroot den telyke
 Raad, dat de Schepenen niet verpligt zouden fiekte tot
 zyn, by het maken der uiterfte willen der sie- Zwolle.
 ken tegenswoordig te zyn. Keurende alle Te-
 ftamenten voor goed, die in 't bywefen van
 een Siekentroofter, ten overftaan van drie na-
 buuren, of twe andere getuigen gemaakt en
 door hen ondertekend waren. Mids de Testa-
 menten binnen twe dagen ter Stads Secretarie
 overgebracht wierden (e).

De goede order en tugt van de Stad, hield 1663.
 een groot gedeelte van het jaar 1663. des De Raad
 Raads oplettendheid befig. Een groot misbruik verbied
 was 'er federt meer dan twintig jaren alhier in de Hu-
 fwang geweest. Namentlyk het ingaan van Hu- welyken
 welyken tuffchen aangetrouwde vrinden, die in den
 fig in de derde Graad bestonden. Befwaarlyk graad tus-
 viel het den wortel van dit kwaad uit te roejen. fchen
 Want vele, uit onwetenheid van de Wet, gelyk aange-
 men des tyds fprak, fig dagelyks door trouw- trouwde
 beloften verbonden hebbende in fchandelyke vrienden.
 verkeringe leefden: nademaal fy geen goedkeu-
 ringe om te trouwen konden verwerven. Uit
 oogluikinge, en om meer kwaad voor te ko-
 men, had den Raad defe Huwelyken moeten
 roelaten. Eindelyk hier in willende voorfien,
 wierden, by Publicatie alle trouwbeloften tus-
 fchen magen, in den derden Graad, verboden:
 de kinderen uit hen geboren voor onwettig
 verklaard: en d'overtreeders gedreigt te straf-
 fen,

(e) Resolutie van den 3. September.

1663. fen, met de straffe welke dese bloedschandige verkeringen verdienden (f).

IV. De Mennoniten waren ook des tyds weigerig, sig volgens den gebruikelijken Kerken-or-
 Se gebied der in de Egt te laten verbinden; en se wilden
 de Men- niet anders dan door hun Bisschop of Vermaner
 noniten getrouwt worden. Den Raad, voorfiende dat
 op het Raadhuis er over de egtheid of onegtheid hunner kinde-
 te trou- ren verschillen konden ontstaan, verklaarde hun
 wen, Huwelyken tot nu toe ingegaan voor wettig.
 Dog gelastede hen voortaan niet te laten trou-
 wen, dan door de Predikanten, na dat 'er voor
 af drie wettige afroepingen gedaan waren. Met
 dien verstande nogtans, dat, indien sy 'er ge-
 wetens halven swarigheid in maakten, zy zou-
 den kunnen volstaan, „ sig aan de Heren in de
 „ tyd te mogen adresseren, om door en ten
 „ overstaan van deselve, nevens een Secretaris
 „ op 't Raadhuis, in den Houwelyken staat
 „ geconfirmeert te worden. 't Welke seker en
 „ bondig geagt sal worden, als of sodane fo-
 „ lemnificatie in de Kerke, door een Predi-
 „ kant, in 't ansien van de gemeente, waren
 „ gedaan “; gelyk sig de Heren woordelyk
 uitdrukken (g).

De R. C. De R. Catholiquen maakten ook eerlang van
 word het des Raads toegeefflykheid gebruik, en verkre-
 zelfde gen na ootmoedige bede deselfde vryheid op
 ook toe- den 23. November als de Mennoniten (h). Sie
 gestaan. hier de woorden der beloften, die d'onder-
 trouwden voor de Heeren Schepenen doen.

Wy

(f) Resolutie des Raads van den 26. Julius.

(g) Ibid. van den 9. Augustus.

(h) Resolutie des Raads van den 23. November.

1663.
Wy N. N. als Bruidegom, ter eenre, en
 N. N. als Bruid, ter anderen syden, ver-
 klaren vrymoedich, ende onbedwongen van ie-
 mandt, malkanderen met hand en mond, trou-
 beloften gedaan te hebben, doende sulks in præ-
 sentie van jegenwoordige Heren Schepenen: Aan-
 nemende ik N. N. voor myn wettige Huisvrouw
 N. N., hier præsent, Ende wederom ik N. N.
 voor myn wettige Eheman N. N., van belofte
 van d'een den anderen, om liefdeed of generhan-
 de saken af te gaan nog te verlaten, ende sulks in
 goeder eendragt minne en liefde onder den band
 des Houlix, als wettige man ende wyf eerlyk,
 ende godsaliglyk na d'instellinge Gods te leven,
 alles ter tyd en wylen toe, ende so lange tot dat
 de dood onse jegenwoordige Houlyk sal hebben
 gescheiden, tot het welke wy God de Heere Al-
 magtig, tot een getuige (op dat hy ons Houlik
 met synen H. Geest wil segenen, ende genadigen)
 aanroepen en bidden.

Ondertusschen was d'oneenigheid tusschen de
 Ridderfchap en Steden, over de verdelinge der
 Clooster goederen, weder heftig uitgeborsten.
 Van beide syden was men overtuigt van de
 noodzakelykheid van het treffen eens vergelyk.
 Na vele vrugtelose byeenkomsten en pogingen,
 kwamen de Gemagtigden der Staten over een
 in de volgende voorwaarden, luidende woor-
 delyk aldus.

V.
 Verdrag
 tusschen
 de Staten
 over de
 Clooster
 goede-
 ren.

Also door ordre en goetvinden van Ridderfchap
 en Steden de Staten van Overyssel, ver-
 scheyden conferentie tusschen wederlyds Gecom-
 mitteerden van tyd tot tyd syn angesteld geweest
 om eenmaal, een sortabel middel van accommo-
 dement, uit te vinden, omtrent en over de dif-
 ferenten, dewelke nu so veel herwaerts, tusschen
 wel gemelte Ridderfchap en Steden van Over-
 yssel,

1663.

yffel, over ende ter cause, van de geestelyke goederen aldaer gelegen, en om also voor te komen alle verdere inconvenienten, ende verwyderinge dewelke in tyden en wylen tot merkelyke ondiensf, van wel gemelde Provincie, ende leden van dien, by continuatie van dese verschillen stont te bevresen, en dat telkens alle sodanige conferentien, onvrugtbaar waren uitgevallen, sonder dat daar in eenigints het voorschreven gewenschte salutare oogmerk bereykt heeft kunnen worden. Soo is 't, dat eindelyk, na veel moeyten, en verschillen hen in de gedane voorlagen, door de Heren Jacob Boldewyn Mulert tot de Leemkule gecommitteerde ter vergaderinge van haar Hoog Mogende, Arent Jurien van Haersolte tot Oldenhaven, en Steven Everhard van Rhemen tot Reemshuisen, als Gecommitteerden uit de Ridderfchap van Overyffel ter eenre, en de Heren Jan Sticke J. U. Dr., Swiert van Boeckholt en Hendrik Nylant Burgermeesters der Stad Deventer, Joan Eckholt en Roelof van Lingen, Gecommitteerden ter vergaderinge van haar Hoog Mogende, Burgermeesters der Stad Campen, Peter van Putten en Werner Crans onfr: van Sallant, Burgermeesters der Stad Zwolle, als Gecommitteerden van de Respective Steden Deventer, Campen en Zwolle, ter andere fyde, alle dese verschillen en differenten rakende de boven geroerde geestelyke goederen, op behagen van wederfyts Heeren Committenten en principalen, in alle vrundelykheyt ende minne veraccordeert en vergeleken fyn in maniere als volgt.

Eeritelyk, dat tot voordeel van de Provincie Comptoiren, ende gemeene dispositie van Ridderfchap en Steden de Staten van Overyffel, sullen verblyven, alle sodanige geestelyke goederen, als by de Provincie in 't gemeen ten huydigen dage genooten, ende geprofitteert worden.

Ten tweeden, dat de Heren van de Ridderfchap haere bysondere nut, ende privative abfo-
lure

1663.

lute dispositie, erflyk, ende eygendoomtyk, so voor haer, als haere naekomelingen, sullen hebben, holden, ende bekoomen de adelyke goederen, en stiften van der Honnepe, Weerselo, en swarte Water, beneffens de uitgifte ofte Redemptie penningen uit de goederen behoort hebbende, tot de Commanderie van Ootmarsum, voorts de Cloosteren van Oldenseel, en Memeloe, item de Proobsdie van Oldenseel, mits dat de Heere Zeeger van Itersum, voor syn leeven lanck in 't genot van dien werde gecontinuert.

Gelyck ook het Capittel van Oldenseel, en eindelijk alle de Vicarien van Oldenseel, ende tot de Voorstandere Corpora behoorende, ende suix met alle de goederen van wat nature, ende Conditie die mogen syn, ofte bevonden worden, als ook met alle haar Appendentien ende dependentien, olde, en nye Recht, en gerechtigheden, en in specie met de Jura Patronatus, binnen de Provintie respectivelyk, tot de opgamelte adelycke, en Geestelyke goederen, Stiften, Cloosters, Proobsdien, Capittelen, Vicarien eenigzints behoorende, Edoch met den bedinge, ende nabescheydene Conditien, dat de Heeren van de Ridderfchap tot haeren laste sullen neemen, de twee honderd en vyftig Caroli guldens jaarlix, dewelke de Heeren Staten van Overyffel t'sedert enige jaeren herwaerts, tot supplement van het tractament, van den tweeden Predicant tot Oldenseel, hebben doen beraten, boven dat haar Ed: uit deselve goederen sullen continueren te betalen, de ordinaris tractamentaere Predicanten, so by en als tot hier toe daar uit is geschiet, mits dat de Heeren van de Ridderfchap sullen blyven gauderen en gemainteneert worden by het accoort rusten haer, en de Stad van Oldenseel over de dispositie, ende genot van seekere Vicarye ten dien respecte voor desen opperigt.

Dat ook het ordinaris onderholt, ende de reparatie van de kerke tot Oldenseel by de Heren

1663. van de Ridderſchap ſal worden verſocht, voor ſo veer het Capittel daar toe van olts gehouden is geweest.

Ende eindelyk, dat de Heren van de Ridderſchap, de Rentampten van de hier boven genoemde adelyke, en geeſtelyke goederen aan niemant anders, als aen een Borger uit de drie Steden Deventer, Campen, en Zwolle ſullen confereren, edoch op ſodaenige tractamenten en inſtructien als by wel gemelde Ridderſchap, daar over van tyt tot tyt gemacckt ſullen worden.

Ten derden, dat de Heeren van de Steeden, Deventer, Campen, en Zwolle, tot haeren reſpectiven byſonderen nut, en privative abſolute diſpoſitie erſtyk ende eygendoomlyk, ſo voor haar, als haere reſpective naekomelingen ſullen hebben ende behouden, alle ſoodaanige geeſtelycke goederen, ende Clooſteren, als een yder van deſelve jegenswoordig poſſideren, met alle ap en dependentien oude, en nieuwe gerechtigheden daar toe ſpecterende.

Dat ook de meergemelde Steden tſamentlycken, ende te gelycke tot haere gemeene nut en diſpoſitie almeede eygendoomelycken ſullen hebben, holden, en bekoomen de Proſdie van Sint Lebuini Kerke binnen Deventer, wordende jegenswoordig door de Heer Bernardt Bentinck genooten, ende gepoſſideert met alle ap en dependentien, oude en nieuwe gerechtigheden tot de ſelve gehoorende, ende ſulx wanneer deſelve ſal koomen te vacceeren.

Waer en booven de Heren van de Ridderſchap, dan noch aen de Heren van de voorchreven Steden ſullen hebben uit te keren, jaerlix aen ider derſelver 300. Caroli guldens, ſo doch nochtans dat het eerſte jaer daer van eerſt ſal koomen te vervallen op Martini 1666, ſullende haer Edeſſen onvermindert vryſtaen, deefe 300. Caroli guldens jaerlix tegen 5. ten hondert 't Capitaal te moogen aſloffen, ende ſullen de voorſcr. Geeſtelycke

lycke goederen, hier voor alle, ende yder specialyck, syn en blyven gehypotheceert.

Waar meede alle voorser: gementioneerde verschillingen, ende differenten voor getermineert g'acordeert, ende afgedaan sullen worden gehouden, ende blyven, sonder dat de Heren van de Ridderfchap van Overyffel eenige Recht ofte actie voortaan sullen hebben, ofte behouden op de goederen, ende den aankleeven van dien, dewelke aen de Steeden Deventer, Campen, en Zwolle, 't sy in 't particulier ofte generaal by deesen verdraege syn toegelegt, noch ook de Heeren van de gemelte Steden eenige Regt ofte actie reserveeren, op de goederen, en aankleeven van dien, dewelcke van gelycken by deesen verdraege, de Heeren van de Ridderfchap van Overyffel syn toegedeelt, ende veracordeert, waer van haer Hd: ten wedersyden so voor haer als haere respectieve naekomelingen, ten vollen, ende wel expreffelyk by deesen renuntieeren.

Beloovende verders ter goeder trouwe, so wel de Heren van de Ridderfchap als van de Steden Deventer, Campen, en Zwolle, niet alleen, dat deselve malkanderen met haere particuliere middelen, ende ook so nodig, met d'authoriteit, regt ende magt van de Staten van de Provincie van Overyffel, sullen doen assisteeren, maintainen, styven, en sterken, om te mogen hebben, holden, en bekomen, de geruiffelycke eygendoomlycke Possessie, van opgemelte wedersyds toegelechte goederen, recht ende gerechtigheden van dien, maar ook dat deselve malkanderen wegens het voor verhandelde, ende 't gene daar uit soude mogen komen te resulteeren, sullen garanteeren, ende indemnisseeren.

Wyders is versproocken, en by de respectieve Gecommitteerden aangenomen, om op den 17. December eerst volgende, alhier binnen Zwolle weder inne te koomen, om de ratificatien ende aggregatien over dit verhandelde, van wedersyds

1663. Heren Committenten, ende Principalen in te brengen, ende uit te wisselen. Daer van als Brieven in forma tot wederzyts verseekeeringe opgemaect, geteckent ende versegelt, ende ten Registere van de Staten van Overyssel geïnscreeert sullen worden. Alles sonder arch of list, ten waeren oirconde syn hier van eenige instrumenten by provisie gemaect, dewelcke op ordre van boven gemelte Heren Gecommitteerden ende beehach van de Heren haer Principalen, door den Griffier ende respectieve Secretarien van de Steeden Deventer, Campen, en Zwolle, syn geteckent.

Aldus gedaen binnen Zwolle den 19 Nov. 1663.

(was getekent nae de Ratificatie)

D. ROELINCK, C. ROUSE. Secret.

R. van BREDA, Secret.

JOHAN HOLT, Secret.

VI. 1665. Dus wierdt 's Lands ruste voor het uiterlyke weder herstelt. Dog voor een korte duur. Want den Bisschop van Munster, Berend van Galen, in het jaar 1665, den oorlog aan de Republiq verclarende, maakte sig binnen kort meester van het meeste platte Land, en kleine steedjes van Twente. Des vyands stropende partyen drongen selfs tot Zwolle door, en staken de Berkemer brugge (i) voor den 19. van Junius in brand.

De Raad verbied de Burgers te vlugten. Eerlang vermeerderde de vrees voor den vyand tot Zwolle dusdanig, dat vele Ingefonten niet alleen hun goederen na elders versonden, maar ook de Stad verlieten. Het vlugten, scheen den Raad vele verwarringe en kleinhartigheid te moeten veroorsaken. Ook ver

(i) Chronyk van Zwolle.

1665.
 verboden sy het onder verbeurte van hondert guldens, aan alle mans personen: aan de vrouwen, en kinderen onder de veertien jaren, vergunden sy de Stad te mogen uittrekken: mids dat se niet meerder, dan de nodige klederen en vyftig guldens aan geld, mede namen. Dit bevel, schoon op den 29. September, in het openbaar afgekondigt, versinaadden sommige ingesetenen: die onder voorgeven van koopwaaren, hun goederen na elders versonden, en de vlugt namen. Dit noodsaakte den Raad het vlugten op het nieuw strengelyk te verbieden.

De Heren namen ook tot Stads beveilinge, VII. alle mogelyke en nodige voorzorgen. De In- Voorfor- gesetenen op de Nieuwstad wierden gelast, alle gen te- nagten by beurte wagt te houden, in een huis gens den het welke sy op hun kosten moesten huuren (k). vyand. Alle de bomen en heggen om de Hoven buiten de Dieser- en Sassenpoorte, moesten afgehouden worden. Den Raad vermaande de Leden van Regeringe met een goed voorbeeld d'andere ingesetenen voor te gaan. De Meente drong aan, dat den scheepvaart door de Berkemer brugge gestaakt, en het huis van Klaas Kok, gelegen buiten de Rode toorn, met een wachte beset behoorde te worden (l). Men had ook, om geen gebrek aan levensmiddelen te hebben, verboden, geen sout, koopwaaren, of andere levensmiddelen buiten de Stad te versenden, dan met bewillinge der Heren in der tyd. Dog den

Cc 2

(k) Resolutie des Raads van den 19. Junius, 28 en 29. September, 1 en 9 October.

(l) Resolutie van Raad en Meente van den 29. September.

1665. den vyand omtrent November, Overyffel verlaten hebbende, wierdt dit bevel ingetrokken. In fo verre nogtans maar, dat nog waeren nog krygsbehoeftens na den vyand gefonden mogten worden. De vlugtelingen wierdt toen mede verguht binnen de Stad te rug te keren (m).

Men neemt een R. C. Prieſter gevangen.

Den inval van den Biſſchop van Munſter in Overyffel veroorzaakte, dat men d'oeffeninge van den R. C. Godsdienſt weder benauwde, waar aan men ſedert het jaar 1651, immers eenige jaren niet gedagt had. Op het onverwagte nam men den Vader Reinier Houtman, befig zynde met den dienſt te verrigten, in hegteniſſe, en ſleepte hem niet ſonder medelyden van d'aanſchouwers, met ſyn Miskleederen in de gevangeniſſe. Na betalinge van een boete, van twaalf hondert guldens, geraakte hy op vrye voeten. Houtmans medehelper, Frans van den Dam, redde ſig by tyds met de vlugt (n).

VIII. 1666. Den vyand, in het naaſte jaar, weder in Overyffel dringende, namen de Staten, op den 10. April, verſcheiden maatregelen, om de ſtroperyen en uitschryvinge van contributien, byſonderlyk in de Carſpelen van Wyhe en Ollſt, te verhinderen. Dog op dien ſelfden dag wierden ſy verwittigt, dat de vrede tuſſchen de Republiq en Berend van Galen, tot Cleef getroffen was (o).

Oorſaak De vreugde van deſe tydinge moeſt merkelyk vermindert worden, ter oorſake dat de ſe-

(m) Reſolutie des Raads van den 19. October en 8. November.

(n) Ongegedrukte ſchriften.

(o) Reſolutie van Ridderſchap en Steden van den 10. April.

federt eenige tyd verholene oneenigheden, we- 1666
 der waren uitgeborften. De eerste aanleidinge, we Pro-
 immers indien het voorgeven van sommige ge- vinciële
 grond is, gaf hier toe sekere voorflag, door onlusten.
 de Heren van Palland en Lange, beyde 's Lands
 Gemagtigden ter Generaliteit, in het vorige
 jaar, op den 24. October gedaan. Strecken-
 de om Prins Willem van Orangen, tot het alge-
 mene Stadhouderschap der Nederlanden te ver-
 heffen. Die Prinsgefind waren oordeelden, dat
 's Lands Gemagtigden door het doen van desen
 voorflag, hun magt niet waren te buiten ge-
 gaan. Aan d'andere syde begreep men het an-
 ders, en beschuldigde hen tegens d'orders van
 hun Meesters gehandelt te hebben. Wat hier
 van zy, loopt buiten ons bestek te beoordeelen.
 Die van Deventer, waren so seer over het be-
 staan der Gecommitteerden verbittert, dat de
 Gemoente in de jaren 1666, 1667 en 1668. seer
 sterk aandrang, dat sy mogten worden gelast,
 behoorlyke voldoeninge te geven; ofte dat de
 Gecommitteerden van Deventer, op de Land-
 dagen geen sittinge by hen zouden nemen (p).

Ondertuffchen gebeurde het, dat drie Cam- IX.
 per Gemeenslieden, tot Zwolle zynde, op 1667.
 den 1. December, tot Frankhuis door toedoen Men be-
 van Jonkheer Joan Ernst van den Klooster, schuldigt
 met den Drost van Salland Rutger van Haersol- den Drost
 te, in gesprek geraakten. Het zy dat den van Sal-
 Drost 'er de Gemeenslieden toe versogt had (q), land van
 of kuiper.

Cc 3

(p) *Propositie der Heren van Palland en Lange. Midgaders Demonstratie, nevens advyfen en opmerkingen etc. gedrukt sonder naam van plaats.*

(q) *Summier verbaal, midgaders Justificatoire rezenen van het gepasseerde in Overijssel etc. Bylage 7.*

1667. of deselve den Drost (r). Wat hier verhandelt
 wierdt is even onseker. De eedelyke verkla-
 ryen ringe der Gemeensluiden luid, ten eersten,
 met Cam- dat den Heer van Haerfolte het gesprek ingerigt
 per Ge- had, om hen te bewegen syn Hoogheid tot het
 meenslie- den. had, om hen te bewegen syn Hoogheid tot het
 den. Stadhouderschap te helpen verheffen. Ten twee-
 den, dat hy sig beklaagde dat de Stad Campen
 syn Familie seer ongunstig was. Ten derden,
 dat de Stad seer eenzydig bestierd wierdt. Ten
 vierden, dat hy uit overweginge van het ge-
 mene beste, en om dese bestierings wyse te
 veranderen syn middelen niet alleen aanboot,
 maar ook syn goede vrienden in de Regeringe al-
 daar; noemende de Heren Joan Gansneb ge-
 naamt Tengnagel, Ram, Santen, Blankvoord,
 en den Secretaris Breda. Ten vyfden, dat hoe-
 wel sy Gemeenslieden geweigert hadden, sig
 met die Heren in onderhandeling te begeven,
 sy egter een brief van den Drost aan Burger-
 meester van Santen mede genomen hadden.
 Ten zesden, dat sy wel over desselfs inhoud met
 van Santen hadden gesproken. Ten sevenden,
 dat Brouwerius tot drie hondert gulden 's jaar-
 lyks door van Santen vrugtelooos aangeboden
 was: voornamentlyk om Arent Veene in de
 Gemeente te verkiescn en Stads eenzydige Re-
 geringe te helpen veranderen (s).

Hy ont-
 kent se.

Den Heere Drost ontkende in weerwille van
 dese beëdigde getuigenissen, niet dat hy met de
 Gemeenslieden aan 't Frankhuis over dese stoffe
 in gesprek geweest was: maar dat hy op hun
 ver-

(r) *Informatie en Demonstratie van de Staten van Overijssel tot Zwolle vergadert, gedrukt tot Zwolle 1669. bladf. 4.*

(s) *Summer verhaal, Bylage 6 en 7.*

verfoek aldaar komende, sig geheel anders uitgedrukt had. Want hy niet, maar Brouwerius het eerste gesproken had, over de verheffing van den Prins van Orangen. Hy had wel eenige besluiten van de Staten, gunstig aan syn Hoogheid aangehaalt, dog sonder in het minste aan te dringen om Prins Willem met het Stadhouderfchap te bevorderen. Aangaande het andere, of de kleingunstigheid der Regeringe van Campen, had hy alleenlyk syn leedwefen betuigt, dat hy, die wel eer de eere gehad had, om met de Regenten feer goede vrienden te zyn, nu buiten syn fchuld, oorfaak, en weten in ongunst geraakt was. Aan het laafte, of de kuiperye om de Regeringswyfe te veranderen, was hy nog onfchuldiger: blykende daar uit, dat Brouwerius zelfs betuigt had, dat het voornemen der meefte Regenten was, om twe Burgermeesters af te fetten, ten einde Stads eenfydige Regeringwyfe te verbeteren. Dat hy rond uit geweigert had sig met Stads fakten te bemoejen, en blotelyk verklaart had, hoe aangenaam het hem zoude zyn, dat hy met syn goede bekenden, met de Regeringe, in een nauwere vrindschap en verftandhoudinge geraakten. Met een woord, den Drost befchuldigde de Gemeensluiden rond uit, van met hem in onderhandlinge te zyn getreden, met een opfet om van hem eenig voordeel te bedingen (z); of het verkregen hebbende, volgens het seggen van die van Zwolle, hem te verraden (v).

Cc 4

Men

(z) *Summier verhaal* Bylage 9.(v) *Informatie en Demonstratie*, blads. 4.

1667. Men fiet dus dat dese verhalen hemels breedte verschillen. Het is seker dat in den eersten opslag de Gemeenslieden uit hoofde van hun getal, en gedanen eed, in dit geval, meer geloof schynen te verdienen, dan den Drost. Dog voor een oordeel te vellen, is het noodzakelyk te onderzoeken, de getuigenisse van Jonkhcer Joan van den Clooster, en de verklaringe van den Gemeensman Bartelt Brandenborch, tot Zwolle, door den Drost gearresteert, en nader onder eede verhoort: midsgaders de aanmerkingen en verwerpingen door dien Heer en door de Stad Zwolle met den druk gemeen gemaakt (w). Eindelyk verdient het ook nog eenige bedenckelykheid of, het verhaal der Gemeenslieden voor waaragtig gehouden wordende, den Drost in diervoegen moest gestraft worden, als syn vyanden niet minder door eigen baat gedreven en besielt, ondernomen hebben, gelyk wy nu zullen verhalen.

1668. De Gemeenslieden na hun aankomst tot Campen, gaven eerlang op den 4 Januarius, onder eede de verklaringe af, welkers inhoud hier voren medegedeelt is (x). De Magistraat sond de beëdigde kondschappen op den 7. aan den Drost over. Onder bedreiging dat, indien hy sig binnen een maand hier niet van syyverde, en de Stad gerust stelde, sy dusdanige middelen zouden gebruiken, welke sy tot handhavinge van Stads hoogheid, en ruste onder de inge-

(w) De tytel is dese: *Kort verhaal etc. uit name van die Heere Rutger van Haersolte. Appendix van het kort verhaal. En de Informatie en Demonstratie etc. in het jaar 1669. tot Zwolle by Gerrit Tydeman gedrukt.*

(x) *Summier verhaal, Bylage 7.*

ingefetenen dienftig meenden te zyn. Den 1668.
Droft verſchoonde ſig op den 18. Januarius,
gelyk wy gezien hebben (y).

Ondertuſſchen begon dien Heer te vrefen, XI.
dat de Landdag, dit jaar tot Campen, gehou- Den
den moettende worden, 'er ligtelyk aanftotely- Droft
ke onluften op handen waren. De Heren Ge- tragt den
deputeerden uit Vollenho en Zwolle, oordcel- Landdag
den, dat de Heren van Campen, den Droft en uit te ſtel-
alle d'Edellieden des begerende, vry geleids len.
brieven behoorden te verlenen (z). Dat men
fulks toefond, blykt niet. Den Droft dan ook
drong ſeer ſterk aan, dat d'uitschryvinge tot in
de maand Junius opgeſchort wierdt. Dog de
andere Leden, de meerderheid uitmakende,
verftonden, dat men hier mede volgens het ou-
de gebruik, voor de verpagtinge of den 1. Mey,
moeft voortgaan, en 'er mede om geen byſon-
dere ſaak als deſe, mogt mede wagten.

Den Droft ſyn oogmerk miſlukt fiende, ver- Hy be-
ſchreef dan, tegens den 9. April, d'Edellie- ſluit na
den uit Salland, om over onder andere punten het miſ-
te raadplegen: of men voor het beleggen des lukken,
Landdags geen vrygeleids brieven moeft verſoe- met de
ken of niet. Dertien Edellieden waren 'er te- Edellie-
gen. Negen hielden het met den Droft nevens den van
ſyn twe broeders, de twe Heren van Voerſt, vrygelei-
en Palland, waar over de Heer Rutger van de tot
Haerſolte oom was. By deſe laaſten de meer- te verſoe-
derheid uitmakende, wierdt beſloten niet cer- ken.
der de Staten vergaderinge te beleggen, voor
Cc 5 dat

(y) Derde Deel bladſ. 402 en 403.

(z) Ibid. Bylage 2. Men leeft hier ook van de Ge-
deputeerde uit Salland. Dog dit is een vergiffinge,
men ſie het ſummier verhaal bladſ. 1.

1668. dat die van Campen hun verzoek ingewilligt hadden (a).

XII. De Heren Gedeputeerden, om redenen, niet langer oordelende de uitschryvinge te mogen opschorren, hebben de punten te verhandelen staande, opgesteld, en den Droft van Twenthe gelast, den Landdag, op den 22. April te beleggen; welk bevel hy op den 17. April nakwam. De Heer Rutger van Haerfolte, om in syn voorregten onverkort te blijven, volgde dit voorbeeld. Hy deed het eerst tegens den 27. April: dog verloor eindelyk den 22. van deselfde maand.

De Droft Met dese rampzalige voortekenen van onrust word in wierdt den Landdag geopent. De Drostten van de Ver- Salland en Twenthe, raakten aanstonds in he- gaderin- vige woorden geschillen. Dog de eerstge- ge aange- noemde, 'er vervolgens van affiende, trad klaagt over de over tot de punten van uitschryvinge, welkers kuispe- eerste was, om te beramen een seker getal ryen. van Lunenburgsche krygsknegten op het gevoegelykste binnen Overyssel te inkwartieren. De Gecommitteerden der Stad Campen, gaven de andere Leden geen tyd dit punt te overwegen. Sy opperden aanstonds met alle couleuren het voorgevallene tusschen den Droft, en de drie Gemeensluiden aan 't Frankhuis, nevens vertoninge van de bewysstukken, en verklaarden gelast te zyn:

„Eerstelyk het selve“, om de woorden des opstellers de myne te maken, „ter Vergaderinge in te brengen, ten einde daar over mogte worden gedisponeert, voor so veele als Ridderfchap ende Steden mogten oorde-
„ len

(a) *Summier verhaal blads. 13.*

„ Ien haer Ed. Mog. fulks te competeren. 1668.
 „ Ten tweden niet tot andere besoignes te
 „ treden, dan alleen over dat selve poinct pro-
 „ visionelyk ware gedisponeert.

„ Ten derden voorbehoudens hare Heren
 „ Committenten sodanig regt, als deselve eeni-
 „ ger tyd souden willen by handen nemen “.

Den Drost van Salland ter betoog van syn onschuld bragt voor den dag, de beëdigde Condsehap van Jonkheer Joan van den Klooster. Verscheiden woordenwisselingen wierden 'er van weerkanten gevoert; tot dat eindelyk de Gecommitteerden van Zwolle met eenige Edellieden geraadzaam vonden voor te slaan, de twist by te leggen. Die van Deventer en Campen, 'er toe niet gelaft zynde, boot den Drost aan, sig aan het vonnis van een onpartydig Rigter, ofte een Hof van Justitie te willen onderwerpen, sonder de minste vrugt. Want die van Campen bleven onverfettelyk hier by, dat Riddersehap en Steden 'er in moesten vonnissen. Ook dat sy hem schuldig vindende straffen, en den Drost, so lang hy sig van de beschuldiging niet en suiverde, geen sittinge ter Vergaderinge mogte nemen.

XIII.
 Syn ver-
 antwoor-
 ding.

Dit punt ten laatsten in omvrage gebragt zyn- De meer-
 de, wierd by de meerderheid van stemmen be- derheid
 sloten, dat den Drost sig van de aanklagte sui- der Sta-
 veren moest. Syn broeders en naverwanten, hem in ten steld
 de Vergaderinge ondertusschen niet hebbende schuld,
 willen verlaten, stelden de Staten den volgen-
 den dag vast, dat gedurende dit pleitgeding
 nog hy nog syn naverwanten, ingevolge Land-
 regt en 's Lands gewoonten, in de Vergade-
 ringe zouden tegenswoordig zyn. Den Drost
 sien-

1668. fiende, welke keer de saken namen, verties met syn naaste vrienden de Stad Campen, sonder iemand te verwittigen (b).

XIV. De afgesanten van Zwolle vertrokken ook na huis. Men beleide alhier op maandag den 27. April een Vergaderinge van de gehele Regeringe. Den Raad stelde de Gesworene Gemeente voor oogen, de onwilligheid van die van Campen, om hun opgevat misnoegen in der minne by te leggen: ofte door onpartydige Regters te laten besliffen: de onwettigheid van hun bestaan, om wegens bysondere insigten en driften 's Lands saken, een spoedig besluit vereischende, op te houden: eindelyk hun voorneemen om den Drost verdagt en schuldig te doen aansien, voor en al eer hy op een wettige wyse aangeklaagt was. Van dit alles, vervolgden sy, had sy de Gesworene Gemeente kennis moeten geven, om haar gedagten te horen. Het scheen den Raad toe, dat Stads agtbaarheid en belangen mede bragten, dat sy den Drost in hun bescherminge namen, en door alle minnelyke wegen verhinderden, dat syn taak niet in 's Lands vergaderinge, maar door een onpartydig Regter gevonnist wierd. Dog dat, inval men van de andere syde bleef volharden, dat dien Heer, op den Landdag, buiten functie gestelt wierdt, Stads afgesanten de Vergaderinge zouden moeten verlaten; protesteren tegens alle beramingen, welke door de meerderheid mogten gemaakt worden, en verklaren dat de Stad genoodsaakt was, op elders een nieuwe Vergaderinge van Ridderschap en Steden te beleggen.

(b) *Summier verhand blads. x 105 7.*

gen; alwaar den Droft sonder eenige vrese en 1668.
gevaar fyn bedieninge konde waarnemen.

Met eenparigheid van stemmen wierden alle dese maatregelen goedgekeurt (c). Stads afgesanten vertrokken met dese last na de Vergaderinge, welke om reden der hun bekend gemaaakte verwylinge, tot de nademiddag opgeschort was. Sy traden eerst tot laat in den avond in onderhandeling met den Droft van Twenthe: vervolgens met den Droft van Vollenho: en eindelyk met de gemagtigden van Deventer en Campen, om die Heren te bewegen een bysondere byeenkomst te houden. Het oogmerk van Stads afgesanten gelukt zynde, sloegen sy des anderen daags voor, om des Droft van Sallands saak, door een onpartydig Hof van Justitie te laten besliffen. Dog dit wierdt afgeslagen door de andere Heren, welke verklaarden hier omtrent geen besluit, buiten de overige Leden te kunnen nemen. Dit antwoord ontvingen Stads afgesanten, Krub en Rhyn; na Deventer ten selfden dage gesonden, ook.

Den Droft van Twenthe, dan na dese weigeringe, in plaats van de Droft van Salland tredende, beleyde de Staten Vergaderinge tegens den anderen dag om tien uren. Men bleef eenpariglyk de genomene besluiten aangaande den Droft van Salland aankleven. Drie Gecommitteerden der Staten gaven de afgesanten van Zwolle, 'er niet tegenswoordig geweest zynde, kennis af. De afgesanten toonden sig seer t' onvreden, dat men den gedanen

De Stad
prote-
steerd te-
gens de
wettig-
heid der
Vergade-
ringe.

1668
1668

XV.
Haar af-
gesanten
treden
met de
andere
Leden in
onder-
handelin-
ge.

voor-

(c) Resolutie van Raad en Meente van den 27. April.

1668. voorflag, alleen aan de twe Drossen en de Gesanten van Deventer en Campen gedaan, in de volle Staten Vergaderinge gebracht had. Sy wlieden nader door den Drost van Twenthe en de drie Gecommitteerden versogt, om nevens de afgewekene Edellieden de Staten Vergaderinge by te wonen. Dog sulks afgeslagen hebbende, erschenen sy eenige tyd later met den Drost van Yffelmuiden en veertien Jonkers in de Vergaderinge, en protesteerden, ingevolge hun voorverhaalde last, tegens alle beramingen, welke men in het vervolg zoude maken. Met bedreiginge dat sy niet van gedagten waren, in de uitschryvinge van eenige Provinciale lasten, het zy dan gewoon of ongewoon, te bewilligen.

Vervolg hier van. De Staten de gevolgen rypelyk overwogen, hebben de afgewekene Leden door Gecommitteerden laten verfoeken, op den volgende dag de Vergaderinge by te wonen. Dit sloegen sy af, evenswel beruigden sy bercid te zyn, met de Heren Drossen van Twenthe en Vollenho, nevens de Gesanten van Deventer en Campen, de onderhandeling te hervatten; welk verfoek toegestaan wierd. De Drossen en Stede gesanten deden veel moeite, om de afgewekene Leden tot eenigheid te bewegen. Sy seiden dat, den Drost de Vergaderinge vrywillig verlaten hebbende, desselfs afwesendheid nog Campen nog Zwolle betrof. Dat de Staten met Zwolle geen verschil hadden; maar alleen met den Drost over een bysondere saak. Dat sy willig waren de genomene besluiten aangaande den Drost van Salland, in afwesendheid van die van Zwolle genomen, voor een ontwerp

werp te houden, en 'er over op het nieuw wel 1668.
te willen raadplegen. Dat sy eindelyk verwag-
teden, dat Zwolle met de andere Leden zou-
de overleggen, om een einde van des Drosts
zaak, gedurende den Landdag, te maken. Die
van Zwolle verklaarden aan hun syde, sig so
lang met 's Lands saken niet te willen of kun-
nen bemoejen, en liever te zullen vertrekken,
indien dat den Drost syn functie in de Vergade-
ringe niet vergund wierd waar te nemen. Een
van hen vrieg, of men Drost sittinge zoude wil-
len laten houden, indien hy sig aan het oordeel
van de Staten onderwierp. Dog op dit eenig-
ste middel by na van vereeninge, wierdt niet
duidelyk geantwoord, nog sterk aangedron-
gen, en dus verdween alle de hoop van de
herstellinge der ruste.

De afgewekene Leden wierden vervolgens XVI.
weder tot het bywonen der Vergaderinge uit-
genodigt. Sy van hunne syde versogten, dat Dog alles
het Proteest te boeke mogt worden gebragt. De is vrugte-
loos.
voorslagen waren aan beide syden sonder de
minste vrugt. De afgewekene Leden dan ge-
dreigt wordende, door het meerdere getal, dat
het selfde met de beraminge over 's Lands sa-
ken zoude voortgaan, zyn eindelyk na Zwolle
te rug gekeert (d).

Het staat niet aan ons, maar aan den Leser Aanmer-
te oordelen, voor welke syde de meeste regt- kinge op
vaardigheid streeft, en welke partye het driftig- dit ge-
ste te werk gegaan was. Die het gefondste wil schil.
oordelen, moet de voor en tegenschriften le-
sen. Ondertusschen moet sig niemant storen,
dat ik so wel in dese als de vorige Provinciale
ver-

(d) *Summier verhaal en andere stukken van die tyd.*

1668. verdeeltheid, om alle duisterheid te vermyden, het grootste getal Leden de Staten noeme; nademaal hier uit niet volgt, aan welke syde de schuld is, als kunnende so wel het meerderē als het mindere getal, gelyk of ongelyk hebben.

XVII. Na het vertrek der afgewekene Leden, traden de Staten over om de punten van uitschryvinge af te handelen. Den Drost van Salland van syne syde schreef, tegens den 4. Mey, een vergaderinge van Ridderschap en Steden uit. Men kan ligrelyk nagaan, dat nu, de oude wyse, so stiptelyk niet, als in vredige tyden konde worden gevolgt; gelyk men hem van de andere syde verweet. Men vergaf van toen af, gelyk te voren, aan beyde syden de Commissien. Men wilde aan ieder syde de wettige Staten zyn, sonder die van de andere te erkennen. Men nam het gedeelte van 't roer van 's Lands Regeringe, 't welke men magtig wierdt, aan ieder syde in de hand (e). Kort om, de verdeeltheid was so groot, als se ooit gedurende de vorige onlusten geweest was.

Sommige Edellieden van de Camper Vergaderinge komende, worden aldaar om ver- Tot Zwolle arresteerde men na het scheidē der Vergaderinge tot Campen, den Lieutenant Collonel Voërst, Peter van Uytterwyck tot Alerdink, en Ittersum tot Gerner: ten einde dese Edellieden te noodfaken, om onder eede te verklaren, of de Commissie ter Generaliteit in het jaar 1665, aan den Heer Elbert Antony van Pallant voor drie, dan ses jaren vergeven was (f). De Staten of eerder de

(e) *Sommier verbaal blads. 12. en volgenden.*

(f) *Klaar bewys dat de Commissie etc. op de persoon van de H. E. H. van Pallant geconsereert is.*

de aangestelde Advocaat Fiscaal Philip Theo- 1668.
door Tollius, deet veel moeite by de Regerin- klaringe
ge van Zwolle, om het ontslag van die Heren te geven
te bewerken. Steunende hier op, dat sy over gearre-
saken verklaringe moesten doen, welke sy niet leert,
konden of mogten openbaren, dan in de Ver-
gaderinge der Staten. De Gedeputeerden sel-
ven verlogten by Missive, van den 14. Mey,
in kragtige termen het ontslag deser Heren (g).
Dog de Magistraat der Stad Zwolle het geheel
anders begrypende, veroordeelde hen by fen-
tentie, om de verklaringe te doen in weerwil-
le van alle voorspraken. In dese benauwd-
heid reddden de gearresteerde Heren sig met de
vlugt (h).

Het geluk diende so wel niet den Gemeens- XVIII
man van Campen, Bartelt van Brandenborch, Gelyk
die door den Heer Drost van Salland tot Zwol- ook een
le, op den 21. Augustus gearresteeert was, om der Ge-
nader verklaringe over het Frankhuiser gesprek meensje-
te geven. Want schoon hy alle bedenkelyke den van
uitsfellen versogt, en verkregen had, en ook Campen,
alle uitvlugten sogt, om het geven van getui-
genis te vermyden, moest hy er egter ten laat-
sten aan. Het is waarschynlyk dat hy onderrig-
tinge, nopens syn te doene verklaringe, gedu-
rende syn gevangenis, ontling: egter verbrodde
hy by na geheellyk de vorige stellingen, die hy
op het verfoek der Stad Campen beëdigd hadt (i).

Terwyl men sig dus van wedersyden toeleyd- Het
de, om meer en meer gesag in dese twyffelag- meerder
rige toestand te verkrygen, besloten de Staten, getal be-
in Claringe.

III. DEEL.

D d

(g) Summier verhaal bladsf. 14 en 15.

(h) Klaar bewys &c. bladsf. 5.

(i) Kort verhaal, in Appendix op 't kort verhaal.

1668. in weerwille van de Edellieden van Vollenho
 en Zwolle, dat 'er op den 26. October, een
 Claringe gehouden zoude worden. Men merkte
 te aan de andere syde dese uitschryvinge aan,
 gedaan te zyn, om den Drost van Salland, en
 de Heer van Palland, niet tegenstaande syn
 plaats door de Staten aan een ander vergeven
 was, en evenswel in de Generaliteit sittings
 houdende, te kwellen. Men stelde 'er sig ook
 met de grootste nadruk tegen. Want de verga-
 derde Leden tot Zwolle, verboden alle Schou-
 ten, geen Processen na de Claringe te bren-
 gen, en maar alleen aan den Drost van Sal-
 land. Met een woord, men deed alles om den
 voortgang te verhinderen, immers het gewone
 gesag deser Vergaderinge te verminderen.

XIX. Het zy dat men aan beyde syden toegeeffyk
 Mentreet wilde schynen te zyn; het zy men sig vreesde;
 in onder- of 's Lands beste betragtede, de drie Hoofdste-
 handelinge- den kwamen, op den 19. October, over een
 ge. om in onderhandeling te treden den 26. daar
 aan volgende. De Heren Bentink tot Werke-
 ren, en Haersolte tot Elfen, uit de Ridder-
 schap, nevens de Burgermeesters van Zwolle,
 Putten, Dedem, Crans, en den Secretaris
 Holt, kwamen ten bestemde dage tot Deven-
 ter aan. De afgesanten van Campen den 27.
 De laatstgemelde hielden eerst een bysondere
 vergaderinge met die van Deventer, welke ge-
 eindigt zynde, sy versogten, die van Zwolle
 alleen te onderhouden. Stads Gesanten maak-
 ten hier eerst swarigheid in. Dog lieten het sig
 eindelyk welgevallen. De Heer Schrieck Re-
 gent van Deventer, deed een redenvoeringe,
 behelsende in het sakelyke dat de vergaderinge
 be-

belagt was, om een vergelyk tusschen de ver-
 deelde Leden te bewerken. Dat de Heren van
 Deventer, ontwaar geworden zynde, dat nes-
 sens de afgesanten van Zwolle, ook twe Edel-
 lieden gekomen waren, voor af begeerden te
 weten, welke qualiteit die Heren zouden ver-
 treden. Die van Zwolle merkten dese vrage
 als seer vreemd aan. Nademaal die van De-
 venter en Campen verklaard hadden, de laatste
 byeenkomst der Steden niet langer te willen
 bywonen, sonder het bywesen van wederzyds
 Gecommitteerde Edellieden. Dog, om alle
 aanstotelykheden te vermyden, oordeelden sy
 genoeg te zyn te verklaren, dat die twe Heren
 uit name van de dissentierende Edellieden er-
 schenen. Met dit antwoord namen die van de
 andere syde genoeg. Dog sy voegden 'er
 vraagswyse by, of dan niet so wel de twe Edel-
 lieden, als d'afgesanten van Zwolle goedvin-
 den konden, de Staten Vergaderinge by te wo-
 nen? Dit tweede verfoek kwam die van Zwolle
 nog aanstotelyker dan het eerste, voor. Ook
 gaven sy genoegzaam te kennen, om hun woor-
 den de myne te maken, „ wel versékert te
 „ zyn, dat de Heren van Deventer en Cam-
 „ pen zelfs sulks niet en meenden: als wel we-
 „ tende, dat de Heren van Zwolle, noch ook
 „ de Edelen, die aan haer zyde waren, aldaer
 „ niet en konden compareren, sonder daar
 „ door haer goede gerechtige sake grotelyks te
 „ prejudicieren“. In der daad het was onge-
 rynd dat aan de eene syde een andere wyse,
 van het beleggen der byeenkomsten beraamt
 wierdt, dan te voren met wederzydsche bewil-
 linge afgesproken was.

1668.

1668.

1668.
 Vervolg
 hier van.

Hoe feer men hier van aan de andere fyde overtuigt was, men wilde geen ongelyk schynen te hebben, en moest voor af onder sig raadplegen. Men betragte geen spoedigheid: want op het overige van dien en op den geheelen volgende dag, wierdt geen besluit genomen. Eindelyk vergaderde men met wedersydche bewillinge op donderdag 'smorgens om agt uuren. Den Droft van Twenthe door syn Aanprake, de reden der beleide Vergaderinge uitleggende, oordeelde nuttigst te zyn, dat die van Zwolle verklaarden, waarom sy de Staten vergaderinge tot Campen verlaten hadden. Meer dan eens, ja al te veel, hadden de verschillende Leden de oorzaak van het geschil ondersogt. Door het vorige gedrag der Staten bleek klaar genoeg, dat sy seer langzaam in het herstellen der eenigheid voortgingen. Die van Zwolle, dit ook op staande voet bemerkende, betuigden rond uit, dat het ondersoek der oorsaken van het geschil, genoegzaam te borde gebracht, nergens anders toe diende, dan om de tyd onnuttiglyk te verslyten. Dat de Edellieden niet sonder veel kosten te verspillen langer tot Deventer konden blyven. Dat met al die nuttelose uitstellen aan de andere fyde beoogt wierdt, om met de uitgeschrevene Claringe voort te gaan, en vervolgens nog, de schuld van het afbreken der onderhandelingen op de Stad Zwolle te werpen. Eindelyk dat, indien de meeste Leden opregtelyk de herstellinge der eenigheid behartigden, het noodzakelyk was, dat die Heren, welke vermeenen door den Droft van Salland beledigt te zyn, voorsloegen welke voldoeninge of sekerheid sy eischten.

Den

Den Drost van Twenthe drong aan, dat ten 1668.
 minsten de klaag-redenen behoorden herhaald
 te worden, om de Edellieden van de staat des
 verschils te onderrigten. Aan de andere syde
 hielt men staande, dat sulks reets geschied was.
 Ondertusschen verviel men in een gesprek over
 het versiegelen der Lands chartres tot Zwolle,
 en over de wyse van den Drost van Salland te
 vonnissen. Eindelyk verliet men dien dwaal-
 weg, en raadpleegde om middelen van verge-
 lyk uit te vinden, sonder het eens te kunnen
 worden. Beyde partyen dan eenige tyd in een
 afgefondert vertrek getreden en te rug gekeert
 zynde, seyde den Drost dat, de mondelinge
 gesprekken verbitteringe veroorsakende, het
 best zoude zyn, in het vervolg schriftelyk te
 handelen. Hier mede wierdt des agtermiddags
 een begin gemaakt. Dog de meeste Leden,
 hun voorlagen nog niet in order hebbende kun-
 nen brengen, verschoof men de onderhande-
 linge tot den volgende dag.

Dit geschrift des anderen daags, in handen XX.
 van die van Zwolle gesteld zynde, behelsde. Voorsta-
 gen aan
 dat, die van Zwolle swarigheid makende, mid- de syde
 delen tot herstellinge der rust voor te slaan, sy der Sta-
 als Gecommitteerden der Staten, uit liefde voor ten,
 d'eenigheid, daar toe overtraden en eerstelyk
 eischten. Dat de toegeslotene Griffie nevens al-
 le de Chartres niet in handen van die van Zwol-
 le, maar in die der Staten ofte derselver Ge-
 deputeerden zoude worden gelaten. „ Ten an-
 „ deren „ om hun eigen woorden te gebrui-
 „ ken, „ overmits alhier bereets vele Edelen syn,
 „ verschenen, ende verblyven tot hare merke-
 „ lyke kosten en beswaer, welcke by langer

1668. „ trainissement van dage tot dage sullen kommen
 „ vergroot worden, dat daer omme, tot voor-
 „ kominge van dien, de Vergaderinge worde
 „ gelecht, tot afhandeling van Landtsaken,
 „ alwaer de Droft van Zallandt als Edelman
 „ mede sal mogen compareren: mits sich niet
 „ syne Vrienden na Landrechte moete ab-
 „ senteren, als syne sake sal komen te dienen.
 „ Sullende dan noch staende dese voorz. ver-
 „ gaderinge door Gecommitteerden uit die sel-
 „ ve, het point van accommodement, over
 „ des voornoemden Droften sake, vorder wor-
 „ den getenteert: doch by ontstentenis van
 „ dien sullen die hun, in de gedane, ende
 „ noch te doene voorslaegen, gehouden wor-
 „ den als niet gedaen“.

En aan
 die van
 des Drofts
 syde.

Die van Zwolle beklagden sig uittermaten
 by hun antwoord, dat dit ontwerp alleen aan
 hen, en niet mede aan de Edellieden, een lyn
 met hen trekkende, geadresseert was. Sy ver-
 klaarden verder aangaande het eerste Lid dat,
 geduurende de onderhandelingen de Provincie,
 by het sluiten der Griffie, geen belangen had,
 en het dus overtoelig was, er voor als nog op
 te antwoorden. Evenwel vertrouwden sy, dat
 indien de rust niet herstelt wierdt, hun lastge-
 vers als dan sulke maatregelen zouden nemen,
 dat door hun schuld het Landschap, by het
 toefluiten der Griffie, en de bewaringe der
 Chartres, geen leed veroorzaakt wierdt. Op
 het tweede maakten sy verscheiden aanmerkin-
 gen. Wel verre van te bekenen, dat aan hen
 geweten konde worden, het kostbaar verblyf
 der Heren Edelen tot Deventer, leiden sy alle
 schuld op de schouderen van het meerder getal.

En

En in der daad die van Zwolle hadden de twee Steden gewaarschuwt, vermaant en voor oogen gehouden, dat, inval de drie Steden onder sig niet vooraf eenige punten vast stelden, het maken van grote kosten onvermydelyk was. Op het sakelyke van desen tweden voorstel drukten sy sig verder in deser voegen uit. „ Moetende „ nu rondelyk verklaren, dat haer Ed. den „ voortganck van dese pratenſe uitschryvinge, „ tegen de protestatie van haer Ed. principa- „ len, en mede directelyk tegen het geconven- „ nieerde van de Heeren Gecommitteerden der „ drie Steden tot Winsheim, niet en konnen „ advoueren, veel minder toestaan, dat die gemelte quaestie in deselve Vergaderinge sodanigh kome te dienen, dat dieselve (ofte met wat andere name sulcx genoemt mochte worden) van den Heere Drost van Sallandt syn requirerende; en dat inmiddels, volgens de afspraak van de Gecommitteerden der drie Steden, alle andere besognes mogen stille staen, om daer door geen verdere verwyderinge te causeren “.

Het bleek eerlang uit het weder antwoord van het meerder getal, dat 'er weinig hoop tot herstellinge der rust was. Want men poogde niet alleen alle de stellingen by het eerste ontwerp, te regtvaardigen: maar ook door een menigte redenen te bewysen, dat den Drost van Salland sig aan het vonnis der Staten van Overysiel moest onderwerpen. Die van Zwolle onderstonden het oogmerk en ware mening der twee Steden by sommige Regenten te ontdekken. Dog na vrugtelosen arbeid vonden sy raadzaam, met de schriftelyke onderhandelin-

1668.

XXI.

De Vergaderinge scheit vrugteloos.

1668. gen voort te varen. Het laatste geschrift van het meerder getal was, even geheim als de vorige omtrent de voldoeninge, welke van den Drost geëischt wierdt. Dit diep sulfwygen, dect die van Zwolle besluiten te vertrekken, om, gelyk sy verklaarden, te vernemen, „ of „ de Heren haar Committenten sulx beter kon- „ den raden “. De Gefanten wierden door den Raad te rug gesonden, met last om voer te slaan, of het meerder getal konde goedvinden, de saak van den Drost, aan het vonnis van twe onpartydigen ter beslissinge over te geven. Dog voor hun aankomst tot Deventer had het meerder getal, den Heer Rutger van Haersolte, de bedieninge of waarneming van het Drostampst geinterdiceert. Hoewel dit voorbarige besluit Stads afgesanten, alle moed van een goeden uitslag benam, voeren sy voort met de onderhandelingen. Sy beklagden sig nogtans over de vreemde handelwyse, omtrent den Drost gehouden. Ondertusschen na vrugtelose afwagtinge van antwoord, vertrokken twe van Stads afgesanten na Zwolle, om nader licht en last van den Raad te ontfangen, so wel omtrent de te verkiesene Rigters in des Drosts saak, als om eenige beramingen te maken omtrent de geinterdiceerde functie des Drostampsts. Alle beide ontwerpen keurde het meerder getal, na de te rug komst der afgesanten, blotelyk af; sonder andere byvoeginge, dan dat den Drost 'er mede geen voldoeninge gaf, en derhalven door Ridderfchap en Steden moest worden gevonnist. De twe gecommitteerde Edelen en Gefanten van Zwolle, na een plechtige protestatie, van geen deel te hebben gehad in den slechten
uit

uitflag van de onderhandelingen, oordeelden 1668.
 vervolgens met geen vrugt langer tot Deventer
 te kunnen blyven, en vertrokken den 10 of
 11. November na Zwolle (k).

Den Raad met de Gesworene Gemeente Vervolg
 wierdt geensints, door den kwaden uitflag van de-
 der onderhandelingen, afgeschrikt, by hun ge- fen twist.
 nomene besluiten te volharden: van niet alleen
 als Rigters in den Drosts saak te willen zyn;
 maar hem ook intusschen in syn waardigheid
 te verdedigen, „ al soude het“ had sig de
 Gemeente uitgedrukt, „ nog so hoog lopen,
 „ sonder daar om te verslauwen (l). Om hun 1669.
 gehouden en voortaan te houdene gedrag voor
 de Wareld te verantwoorden, en wel voorna-
 mentlyk de wettigheid der beleide Vergaderin-
 ge tot Zwolle aan te tonen, lieten sy in het
 jaar 1669, in druk uitgaan de bekende *Infor-*
matie en Demonstratie van de Staten van
Overyssel tot Zwolle vergaderd, over die ge-
schapenheit van de verschillen althans in de-
selve Provincie trotterende. Sy tragreden by
 dese Apologie ook nog te wederleggen de
 gronden, door het meerder getal geleid, in
 hun twe gedrukte boekjes onder den tytel,
Summier verbaal midsgaders Justificatoire re-
denen van het gepasseerde in de Provincie van
Overyssel over de Procedures by Ridderchap
en Steden &c. omtrent den Heeren Rutger
van Haersolte &c. ende Elbert Anthonisz van
Pallant. Men liet het niet by geschrifte, maar
 Dd 5 men

(k) Kort verbaal &c. rakende de differenten in de
 Provinciale Regeringe van Overyssel.

(l) Resolutien van Raad en Meente van den 27 April
 en 7 November.

1669. men gebruikte ook wederlyds by alle voorkomende gelegendheden, het by na altoos onrechtvaardige middel van reprefaille (m). Het
 1670. rampzaligfte voor de Ingeferenen was, dat fy aan de bevelen van de eene fyde gehoorfamende, door de anderen gestraft wierden (n). De besluiten in beiderlyds Vergaderingen genomen, wierden over en weer vernietigt. Men beschuldigde elkanderen veroorzaakt te hebben den verval van 's Lands finantien (o); welke in der daad in een erbarmelyke staat vervallen waren. Ook was dit een natuurlyk gevolg van dese verregaande verdeeldheden. Want het meerder getal, by gebrek van de geslotene rekeningen der pagters, op de versegelde Griffie tot Zwolle berustende, de agterstallige penningen niet konden invorderen (p).

Het
 meerder
 getal be-
 gint sig
 te mis-
 trouwen.

Lang, zelfs veel te lang hadden dese oneenigheden geduurt. Ondertusschen deet sig seer weinig hoop van vereeninge op. De drie Hoofdsteden traden wel in onderhandelinge. Dog se bleven wederlyds so vast by hun gedane voorstellen so het schein, dat men sig geen goeden uitslag te voorspellen had (q). Evenswel vatteden sommige van d'Edellieden met de twe oudste Hoofdsteden vereenigt, argwaan op, wegens dese bysondere vergaderingen der Steden: hoewel Deventer en Campen hen een volkomen verslag van de voorstellen van het minder getal gedaan hadden. Wel verre van hun vrese te

(m) Resolucien van Ridd. en Sted. van den 4. Junius.

(n) Ibid. van den 19. Januarij.

(o) Gedrukte boekjes van die tyd.

(p) Resolutie des Raads van den 2. September.

(q) Misfiven tusschen de Hoofdsteden gewissels.

verbergen, namen sy het besluit in een algeme-
 nene Vergaderinge tot Schuilenburg, de ge-
 grondheid van hun mistrouwen, in seer duide-
 lyke uitdrukkingen aan Deventer en Campen,
 onder het oog te brengen. Sy deden sulks
 door een brief op den 14. Julius uit Schuilen-
 burg geschreven, en sloegen vlot uit af de
 voorlagen door die van Zwolle gedaan: Be-
 heffende om den Heer R. van Haersolte, drie
 jaren lang, van het regt van voorsittinge, in
 de Staten Vergaderinge te ontsetten; nevens
 een jaar van het waarnemen en het bekleeden
 des Drostampes. Met dien verstande dat den
 Drost in het lopende jaar, het regt van voor-
 sittinge, voor so verre hy in het besit was,
 zoude oeffenen (r). Ik herhale de redenen
 van dit besluit niet, dewyl deselve in het sake-
 lyke hier voren aangeroert zyn. Deventer,
 nog Campen wierden, door het opgevatte mis-
 trouwen, afgeschrikt, het heylsaam oogmerk
 van vereenige te bevorderen. Dog na vele
 vrugteloze pogingen verwyderden de gemoe-
 deren weder hoe langer hoe meerder. Want
 schoon Haar Hoog Mogende aan vier Capiteins
 en een Ritmeester vergunt hadden, tot Zwol-
 le hun Compagnien op te rigten (s), poogde
 het meerder getal Haar Hoog Mogende in een
 ander denkbeeld te brengen (z). Ook verklaar-
 den sy eerlang van gener waarde, de aanstel-
 lingen niet alleen van de Officieren deser Com-
 pagnien,

1670.

1671.

(r) Uit een gedrukt boekjen onder den Tytel, Resolutien ende Antwoorde van de Ridderfchap van Overijssel etc. Gedrukt Anno 1670.

(s) Resolutie des Raads van den 6. Maart.

(z) Resolutie van Ridd. en Sted. van den 18. April.

1671. pagnien, door het minder getal gedaan: maar ook van de Edelluiden die tot Zwolle in de Ridderstand aangenomen waren (v).

Deswegens dat 's Lands toestand van dag tot dag erger wierdt. Want behalven het nadeel het welke het Landschap van Overijssel leedt, begonnen de andere Provincien voor meerder ongeval te dugten. Immers sedert die tyd, dat die van Zwolle nevens de met hen vereenigde Leden verklaart hadden, niet in de Extraordinaire Staat van oorlog, van het lopende jaar, meerder te willen bewilligen. Met seer grote bevreemdinge en ontfeltenisse hadden Haar Hoog Mogende dit besluit, op den 31 Januarius tot Zwolle genomen, verstaan. Desen stap kwam Haar des te gevaarlyker voor, dewyl de magtigste nabuuren (se hadden seker Lodewyk de XIV. voornamentlyk in het oog) sig in een ontfaggelyke staat van krygsmaght stelden (w).

Haar Hoog Mog: stelden niet alleen het minder getal in seer kragtige uitdrukkingen, het aanstaande gevaar voor oogen: maar vermaande het ook op het beweeglykste, 's Lands gemene welsyn na vermogen te bevorderen, en een einde van dese rampzalige oneenigheid te maken (x). Het meerder getal wierd met geen mindere nadruk tot het wegneemen deser verschillen

(v) Resolutie van Ridderfchap en Steden van den 5. Mey.

(w) Uit een gedrukt Boekje, onder de Tytel *Miffive van de Hoog Mogende Heren Staeten Generaal aan de Magiftraat van Zwolle.* Dog ik vinde in een seker afdruckfel, in plaats van aan de Magiftraat &c. Aan de Staten van Zwolle.

(x) Zaarfgemelde *Miffive.*

schillen door Haar Hoog Mog. , op den 16. Februarius , aangespoort. Aan beyde syden scheen men na den heylsamen raad te luisteren. Want met onderlinge goedkeuringe nam men ; de Staten van Holland en West-Friesland , tot scheidsmannen aan. De grootste swarigheid nu zynde , om te beramen de wyse van regtspleginge in des Drost van Sallands saak , stelde het minder getal een ontwerp op ; het welke de Heeren bemiddelaars verwierpen. Hoe hard dit ook aan die van Zwolle viel ; weigerden sy geensints d'onderhandelingen te vervolgen , so wel op den 7. April in de Mastebroeker Kerk ; als naderhand tot Deventer (y). Selfs bewilligden sy onder sekere voorwaarden , dat den Drost gedurende sekere tyd , van syn regt van voorsittinge , en de bedieninge syns ampts afstand zoude doen. Dog later voegde Raad en Meente 'er het beding by , dat met de goedkeuringe ofte bekragtinge van dit punt zoude worden gesuperfedeert , tot dat de Heren van Deventer en Campen verssekeringe sullen hebben gegeven , dat , dit punt geadjusteerd synde , de andere bekende of nog te moverene differentiale punten , by conventie , mediatie , ofte decisie van andere onpartydige , afgedaan sullen worden : Of ten minsten hun sullen hebben geëxpliceerd , hoedanig Haar Ed: gemeend zyn dat alle vordere differententen zullen moeten worden afgedaan (z). By dit mistrouwen , geen goeden uitslag voorspellende , kwam nog , dat het meerder getal

(y) *Misshen tusschen de Ridderchap en de drie Hoofdsteden gewisselt , tot Deventer Gedrukt by Jan Colomp.*

(z) *Resolutie van Raad en Meente van den 24. April.*

1671.

geral sig seer gebelgt toonde, dat die van Zwolle de Commissie der Generaliteits Rekenkamer, en een Lieutenant Colonels en Majoors plaats, tegens vorige affprake vergeven hadden (a). Met het drukken van blauwe Boekjes wierd weder seer sterk voortgevaeren: waar van 'er eenige, op de naam van den Raad van Zwolle uitgegeven, tot Deventer en Campen door beuls handen verbrand wierden. De Drost van Twenthe 'er het meeste by meenende beledigt te zyn; deet 'er syn beklag over by de Staten; welke besloten, den schryver, van een deser Boekjes (b) ontdekt wordende, na regten te straffen (c). Dus verdween weder de opgevatte hoop van vereeninge. Te meerder dewyl men in wedersydse Missiven aanstotelyke uirdrukkingen gebruikte, d'oorzaak der oneenigheid van het begin ophaalde, en sig meer in verwytingen dan sakelykheden inliet. In desen toestand der saken kwamen de gemagtigden van Haar Hoog Mog. in Overyssel aan. Dese Heren waren Adolph Hendrik Ripperda, Heere van Buyren en Saaisdams, Drossaart van Bredevoort, Adriaan Paets Raad en Vroedschap van Rotterdam, Isbrants van Vierßen, en Hendrik Ludolp van Gockinga Raadsheer der Stad Groningen. Door hun wys beleid en onvetmoeyden arbeid vereenigden die Heren de gemoederen in so verre, dat 'er op den 15. Sep-

(a) *Missive van Deventer aan Haar Hoog Mog. van den 5. Mey.*

(b) *Resolutie van Ridderf. en Sted. van den 5. Mey.*

(c) *Onder den Tytel: Notulen en Consideratien dieneende tot Antwoord van Debath op de specieuse Harangue van den Heer Drost van Twenthe.*

September, tusschen de verdeelde Leden een
 1671.
 verdrag getekent wierdt, welkers woorden in
 deser voegen liden.

Alsoo tusschen de Leeden van dese Provincie
 verscheiden questien en verschillen, en uit
 d'elve hevige ende hoge onlusten waren ont-
 staan, dewelke al in den Jare 1668, op den
 Landdach te Campen begin genomen hebbende,
 't federd dien tyd sodanig waren vermeerderd, dat
 uit de continuatie van dien, niet sonder reden
 droevige onheilen stonden te bevresen, soo ver-
 claren de ondergeft Heeren, op wederzyds ratifi-
 catie van hunne respectieve Heeren Committenten,
 door intercessie van d'Heeren Adolph Hendrik
 Ripperda Heere van Buirsen, Heere Sansdams
 Droffaert, en Rigter des ampts van Bredevoort,
 Adriaan Paats Raedt ende Vroedtschap der Stad
 Rotterdam, Isbrants van Vierssen, ende Hendrik
 Ludolph van Gockinga Raedtsheer der Stadt Gro-
 ningen Haar Hoog Mog: Gedeputeerden, die de-
 sen insgelyx met hare onderteickeninge hebben
 geconfirméerd, tot voorkominge van alle gevrees-
 de ongemacken ende inconvenienten, met elkan-
 deren geconvenieert ende over een gekomen te
 zyn, dat de Regeringe deser Provincie door de
 vereninge van alle de Leeden tot een Lichaam,
 op de navolgende condition sal worden geheelt
 ende geconsolideert;

Dat de Heere Drost van Salland het praesidium
 op den Landdag niet en sal exerceren totten Or-
 dinaris Landdag in April van den Jare 1674 in-
 cluis, maar het selve praesidium en 't geene daar
 van dependéert, so lange sal zyn by den Drost
 die deselve in ordre volgt,

Ende belangende de functie of bedieninge van
 het Drostamt van Sallandt, dat hy Heere Drost
 van Sallandt, sig van de actuele exercitie van de-
 zelve functie een geheel Jaar, ingang nemende
 met

1671. met het fluyten van defen accoorde, fal onthouden, ende dat gedurende dezelve tyd het voorfr: Drostampft fonder eenige bekommeringe fal worden bediend by den Heer R. Schaap, ende dat op het ordinaris Tractement ende de emolumenten daar toe fttaande, fyllende den Heere Drost van Salland naar de expiratie van het Jaar wederom bekomen, de volkomen en onbekommerde exercitie van fyn Drostampft, en naar den voorfr: Landdag van den Jare 1674 het praesidiale regt en al het gene daar uit proffueerd, en dat beyde ipfo jura, fonder dien aangaande eenige herftellinge van noden te hebben, ofte daar in verhin- derd te mogen worden, directel: of indirectelyk.

Dat de Heere van Salck veritaaen fal worden uit het Quartier van Salland ter generaliteit ge- committeerd te zyn, fonder dat iemand uit het felve quartier nevens hem aldaar fessic fal hebben, ende dat dezelve commissie fal duynen tot Mey des Jaars 1674, binnen welcke tyd geen ander perfoon by het gemelte quartier van Salland totte voorfr: Commissie fal mogen worden genomi- neerd,

Sullende de quaestie nopende het tractement van de Heere van Salck, ende van Pallandt wegens de Commissie ter generaliteit voor den voorleden tyd soo nopende 't geene by hun albereets ont- fangen is, als het geene fy dien aangaande beyde off een van beyden nog fouden mogen praeten- deren a l'amiable worden afgedaan ofte by ont- fteneniffe van een amiable transactie gesteld ter dicisie van voorn: Haar Ho: Mo: Gedeput.

Ende aangaande de verfehillen tusschen de Heere van Rechteren ende Uterwyk over het verlopen tractement van de Binnenlantsche deputatie, als mede tusschen d'Heere Coeverden en Keppel, over het verlopen tractement van des Generaliteits Reecken Camer, dat diezelve quaestien sul- len worden gedecideerd volgens de pluraliteyt van stemmen, in sulcken voegen, dat die geene van de

de voorfr: Heeren die de pluraliteit tot de voorfr: resp: Commissien hebben van d'Edelen van Salland, verstaan sullen worden retro gecommiteerd, ende tot de respective tractamenten geregtigd te zyn.

Ende op dat de overblyffelen van het voorleden, de ruste ende goede eenigheyd niet wederom en verstore, dat daarom al het gepasserde, soo het geene in den beginne oorfaecke off aanleydinge heeft gegeven tot de dissensien en onlusten, als het geene daar op naderhant is gevolgt, door een eeuwige amnestie sal worden g'aboleert, g'extingueert ende vernietigt, gelyk alle het selve wert g'aboleert, g'extingueert ende vernietigt by desen, tot sulcken effecte, dat dien aangaande geen actie overblyvende, niemand sig over eenige reële schriftelyke ende woordelyke injurien gequirende de dissensie voorgevallen, in rechte sal mogen beklagen, of sig daar buiten met eenige recriminatie, veel min met eenige feytelykheden revengeren, op penc dat de recriminant en pleeger van feytelykheden als een parturbateur van de gemeene ruste sal worden gestraft, wordende al het geen by partyen hinc inde tot nadeel van elckanders naam en faam gedurende de dissensien is gedaan, gesegt, geschreven ofte gedaan schryven, by desen gehouden voor niet gedaan, gesegt, geschreven ofte gedaan schryven.

Dat de Edelluyden van Sallandt en Vollenhove resp: geduyrende de Provinciale dissensien gehouden hebbende de zyde van die gene, die op den Lantdag van den Jare 1668 tot Campen zyn gebleven, moettende procederen, 't zy als Aanleggers of overweerders van Gedeputeerde Staten sullen vermogen te verfoeken een onpartydig rigter 't welk ook plaats sal hebben ten reguarde van Twentsche Edelluiden in de Provinciale verschillen gehouden hebbende de Swolse syde, die het selve recht sullen hebben, 't welke sal duiren den tyt van vyf Jaren en langer niet.

1671.

Indien op den eersten Landdagh eenige als Edel-lyyden fouden mogen verschynen voor dat van Provinciale dissentie niet wesende geadmitteerd, op welkers qualificatie off ten reguarde van den Adel of van de Havesate by ymand van de Leden soude mogen worden g'excipieerd, dat de sodanige voor Leden van de Vergaderinge niet zullen worden erkend voor ende al eer sy hare qualificatien ten geneuge van de vergaderinge sul- len hebben betoond.

Nademaal geduyrende de dissentien in het ge- heel zyn vergeven 16 nieuwe Compagnien, ende sulx vier boven het getal, dat van de 4 Compag- nien by, ofte voor de Reekeninge van de Zwol- sche Jonckeren vergeven, alleen twee tot het seg- gen ofte designatie van voorn: Haar Ho: Mo: Ge- deputeerden sullen blyven, ende nopende de twee andere Compagnien die niet en sullen blyven, mitsgaders de tractamenten van de Officieren van dezelve twee Compagnien, dat alle de andere Compagnien ofte een gedeelte van dieselve tot sodanige minder getal van koppen sullen worden gereduceert, dat uit het profyt van dese reductie de voorser: twee andere Comp: mitsgaders Trac- tementen der Officieren van de twee Comp: die niet en sullen blyven by de Provincie te begro- ten, buiten laste van 't gemeen sullen konnen worden gevonden, sullende in allen gevalle de voorser: tractamenten niet langer duiren als tot de tyd dat de voorser: nieuwe Comp: sullen worden gecasseerd off de voorser: officieren g'avanceert.

Dat die van de Swolsche zyde tot betalinge van d'onkosten, geduyrende dese dissentie geval- len sullen fourneren een somma van Duyfsend Rixdl: en dat de verdere kosten soo van d'een als d'ander zyde sullen worden gevonden tot de min- ste beswaarenissen van de Provincie sullende die- selve in cas van verschil worden getaxeert by Haar Ho: Mo: Gedeput: voort:

Ende eindelyk indien noch eenige poincten by de-

desen niet souden mogen wesen geadjusteerd, dat dezelve op de eerste Vergaderinge van de Staten deser Provincie sullen worden afgehandelt. 1671.

Belovende partyen hinc inde, alle de voorscr. poincten en art; te sullen nakomen, ende de ratificatie van desen accoorde te versorgen, en tegens den anderen uitwisselen, voor den zoften van de Maand van October naastcomende.

Aldus gedaan en ger: binnen Deventer den 15 September 1671.

(was get)

A: H: van Raesfelt	G: Sloot
B: B: van der Oer	Henr: Nylandt
Reinier Schaap	Joan van Duyren
P: van Uytterwyk	B: Lespierre
J: B: van Ittersum	Cornelis Vos
J: Bevervoorde	Joan Gansneb gent
Jan Sloot tot twee Ny- enhuyfen,	Tengnagel
J: W: Sloot	Heyman Vriese
Hend: van Raesfelt	G. van Dedem
Johan van Iselmuyden	Wern: Crans
Henr: Bentinck	W: Royer
D: S: van Haesten ge- naamt Alewyn	J: Krull
	Alb: van Hemert

A: H: Ripperda, A: Paets, Isb: van Viers, Henr: van Gockinga.

1671.

Hoe seer ook Haar Hoog Mog: over het Vervolg gehouden gedrag der Gecommitteerde Heren en aanvoldaan waren, en hen de schuldige dankbaarmerkin-
heid betuigt hadden (e), waren egrer de ver- gen op
deelde Leden nog geensints volkomentlyk ver- dese ge-
eenigt. Een der voornaamste oorsaken van beurte-
nissen.

E e 2

on-

(e) Resolutie van Haar Hoog Mog. van den 1. October.

1671. oneenigheid in was de verkiefinge van Prins Willem, tot Stadhouder geweest (f). De Staten van Overyffel besloten wel om hun Ge-committeerden ter Generaliteit te gelasten, by Haar Hoog Mog: aan te houden, dat syn Hoogheid tot Capitain en Admiraal der Vereenigde Nederlanden aangesteld wierdt (g). Dog het zal nader blyken, dat alle niet even opregt te werk gegaan hadden. Sekerlyk gaf dese verdeeldheid mede aanleidinge tot het meerder vertragen der volkomene rust. Hoe het ook zy, sedert het sluiten van het verdrag, hadden die gene, welke des Prins bevordering behartigden, tot den 21. December toe, niet kunnen besluiten, om in de Petitiën van den Raad van Staten te bewilligen. Na het uiterlyk voorgeven, was de reden van hun verweeringe, dat sy voor af verzekert moelten zyn, dat, by ontfentenisfe van verdere volkomene vereeniging, de te voren gemelde Heren bemiddelaars zouden besliffen: eerstelyk, of en op wat wyse by meerderheid van stemmen een Opsigter over 's Lands finantien konde worden aangestelt? Ten tweden, of besluiten, geduurende de verdeeldheid genomen, nu by de meerderheid van stemmen, in een Lands Wet zouden kunnen worden verandert; sonder dat het minder getal het regt zoude hebben om die punten te onderfoeken, en af- of goedkeuren? Ten derden, of in 's Lands Register boeken niet alle Resolutiën, over saken by het verdrag afgedaan, moelten worden uitgeschrapt? Eindelyk, of niet

(f) Men sie 34ste Hoofdstuk derde Deel.

(g) Resolutie van Ridd. en Sted. van den 8. Dec-
tember.

niet moest bepaalt worden, welke besluiten van dien aard waren of niet? Het blykt dan uit de-
 1671.
 se nieuw opgevatte verschil punten, dat de gemoederen op verre na niet opregt vereenigt waren. Ook sloten de drie Hoofdsteden na het verdrag, geen nieuwe verbintenisse: gelyk se gewoon waren, voor of na het opstaan van 's Lands grote ontroeringen te doen; het welke wy geduurig in de vorige geschiedenissen bespeurt hebben. Voorwaar een waarschylyk voorteken van die rampsalige omkeringe, welke ons Land in het naaste jaar trof, nademaal die grote veranderinge alleen aan de verdeelheid en oneenigheid der gemoederen toe te schryven is; gelyk ik vertrouwe, dat in het volgende Hoofdstuk blyken zal.

EINDE VAN HET DERDE DEEL.

niet moest bepaald worden, welke befluiten van
 dien aard waren of niet? Het blykt dan uit de-
 le minne overtuiging, vermits pannen, dat de ge-
 moetten op vette en niet op zeer vette
 waren. Ook lozen de drie Hoofdstukken in den
 verband; geen nieuwe verandering; en alle is
 gewoone wizen, voort of in het oorspronk van
 a. Lants grote ontvoering te doen; het wel-
 ke wy eendrachtig in de vorige geschiedenis-
 ken hebben. Voort een waarschynlyk
 voorsien van die rampzalige omkeringe, wa-
 re om land in het jaar 1701, hebden
 die grote veranderinge, alleen aan de werke-
 lye en onverschillig het gesnoeden toe te
 schryven is; ook in verouwe, dat in het
 volgende Hoofdstuk blyken zal.

EINDE VAN HET DERDE DEEL.

